

הישיבה השישים וחמש של הכנסת העשירית

יום שלישי, ז' באדר התשמ"ב (2 במרס 1982)

ירושלים, הכנסת, שעה 15:03

א. מסמכים שהוגחו על שולחן הכנסת

הוגח על שולחן הכנסת לקריאה ראשונה מטעם הממשלה: חוק מס הכנסה (ניכויים מיוחדים בשל אינפלציה) (הוראת שעה ותיקוני חוק), התשמ"ב—1982.

היו"ר מ' סבידור: אני פותח את הישיבה. הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת נ' לורן: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי היום

ב. הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה כשל הצבת מחסומים בחבלי-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר

מועד: ואימתי העת הזאת? כי רצו עבדיך את אבניה ואת עפרה יחננו?

אני בא מכוח העפר שנשק ר' יהודה הלוי, שנכסף לבוא לארץ-ישראל, אשר גם סיים את ספרו הגדול, "הכוזרי". כמלים הללו: "כי ירושלים אימנם תיבנה כשיכספו לה בני ישראל תכלית הכסף, עד אשר יחוננו את אבניה ואת עפרה". הוא עצמו עלה לבדו לארץ ונרמס בידי פרש ערבי כהיוחו נושק את עפר הארץ ונפשו לעפר היתה.

בא אני מכוחם של עולים ובונים, חולמים ולוחמים, אשר מסרו נפשם על הארץ הזאת על כל מרחביה, ובהם אנשי בית אבי, קדושי גוש-עציון, שהם היום שוכני עפר והמה יודוך עפר. אני בא מכוחם של כל אלה, אשר שר הביטחון כה היטיב היום לבטא בשמם, אלה שמקום קבורתם לא נודע, היום, ז' אדר, יום הסתלקותו של משה רבנו, שמקום קבורתו לא נודע, שלימדנו מה הם כיסופים לבוא לארץ-ישראל, והעיקר, בא אני מכוח מי שמקיים אמונתו לישני עפר וקורא לבת-ציון: "התנערי, מעפר קומי, שובי בתולת ישראל, שובי אל עריך אלה". מכוח כל אלה אני בא לומר לכנסת, לממשלה, לשר הביטחון, לראש הממשלה, מלים פשוטות כעפר.

בשבוע שעבר, כבר לפני הצבת המחסומים והטלת המצור על חבלי-ימית ושאריה סיני, תוך חילול שבת המוני, הגשנו הצעה רגילה לסדרה-היום בכנסת, ובה רישה להשהות את הנסיגה כסיני — אפילו לטעמם של אלה שעד כה השלימו עמה — לפתוח עד להשלמת המשא-ומתן על נושא האוטונומיה ועד להצהרה משותפת על מעמדה של ירושלים כבירת ישראל. ברברי ההסבר להצעה זו כתבנו דברים שהם גלויים וידועים לכול: נכתב מכתב משותף של ראש הממשלה ונשיא מצרים לשעבר אנואר סאדאת, ובו צוין במפורש, שעל ישראל ומצרים לשאת ולתת באורח רצון ובחוס לב — זה הציטוט של הדברים — כדי לסיים את נושא האוטונומיה תוך הצבת זמן יעד של שנה אחת. מאז כבר עברו כמעט שלוש שנים, ושום דבר מהותי לא זו בכל הנשוא הזה ששמו אוטונומיה.

שר התקשורת מ' צפורי: אתה מצטער על כך?

חנן פורת (התחיה):

גלוי וידוע מה עמדתה של מצרים בנושא ירושלים, ואם

היו"ר מ' סבידור: אנו עוברים לסעיף הבא, הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת.

חנן פורת (התחיה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כנסת ישראל כולה, אני מבקש לפתוח את דברי, משום חומרתו של העניין, משום כבודו של המעמד, במלה אחת של תפילה. בסיומה של תפילה שבלחש אנחנו אומרים: "אלוקי, נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה, ולמקללי נפשי תידום ונפשי כעפר לכול תהיה". בתפילה זו אני מבקש לפתוח את הצעתנו להביע אי-אמון בממשלה, על רקע מעשיה המרים והגמהרים בחבלי-ימית ובשאריה סיני, על רקע הטלת המצור על חבל ארץ יהודי תוך חילול שבת המוני, ועל רקע מגמותיה לעקר יישובים יהודיים מאדמתם כמו ידיה, לראשונה בתולדות ישראל.

דווקא מפני שהדברים כה קשים וכה חמורים, אני נושא תפילה: "אלוקי, נצור לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה" — "ה' הצילה נפשי משפת שקר, מלשון דמיה". יהיו דברי כנים, ישרים, פשוטים, זאת ועוד: "למקללי נפשי תידום" — חרף ההמצאות, חרף דברי הבלע, לא ניכשל, לא אני ולא סיעתי, לא ברבר שנאה, לא ברברי קנטור, לא ברברי נצחנות ולא בהתמכרות בקלון חבר, יהיו דברינו הכאובים ויזאים מלב אוהב, מבקש טוב לעמו ולארצו, ומבקש שייתמו הטאים, חטאים ולא חוטאים.

"ונפשי כעפר לכול תהיה", כעפר שפל זה, שאין לו חשבונות כלל, אבל מן העפר הזה אני מוצא כוח לדבר; ומכוחם של שוכני עפר, אבותינו אשר התהלכו בארץ הזאת בהיותם מתי-מספר כמעט, ולזה הובטח בחוק, אכן חוק, שאיננו משתנה ואיננו ברה-לוקן: "זיעמדה ליעקב לחוק, לישראל ברית עולם, לאמר לך אתן ארץ כנען, חבל נחלתכם"; מכוחה של תפילה דור המלך אשר התחנן וביקש —

רענן נעים (המערך):

מה זה שייך לסיני?

חנן פורת (התחיה):

— "אתה תקום תרחם ציון, כי עת לחננה, כי בא

— הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי ימיית תוך חילול שבח ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

מורי ורבותי, חברי הכנסת, סיני הוא חלק מארץ ישראל. הכתוב אומר: "ישחי גבולך מים סוף עד ים פלשתים ומדבר עד נהר". אך חבלי ימיית, אליבא דכל הדעות, בהלכה, כמסורת היהודית, הוא חלק בלתי נפרד מן הארץ. אפילו לשיטת המצמצמות ביותר, פתחו את התנ"ך, עיינו באנציקלופדיה החלמודית או באנציקלופדיה העברית בערך "ארץ ישראל" ותיווכחו בכך. אבל אמרתי: הוויכוח איננו על חבלי ימיית בלבד, הוויכוח והמאבק הם על הלב, הם על ירושלים. ולעתים נדמה כאילו כמו באיוו שהיא טרגדיה יוונית, שהכול חשים והכול מבינים, אנתנו צועדים וממשיכים לצעוד מתוך תחושה של חוסר אונים, מתוך תחושה של "הכול אבוד", של "איך ברירה". ואינני מכין מה מקורה של התחושה הזאת.

אבל זו היתה יכולה להיות הצעה לסדר היום. על רקע זה אפשר שהיום עדיין לא היינו מגישים הצעת אי אמון כממשלה. אבל גרמה לכך הממשלה הזאת, שמגלה חוסר אונים כזה. חולשת דעת כזאת —

יאר עבן (המעריך):
זה נכון.

חנן פורת (התחיה):

— במאבקה על הנקודות המדיניות עם מצרים, כאשר ראש הממשלה יכול לומר "עונש", על דבריו של חוסני מוברק שהוא לא יבקר בירושלים, שגם הוא לא יבקר בקהיר, כאילו שבאמת הדבר הזה הוא איום ונורא בשביל חוסני מוברק, הוא צריך את הביקור הזה כמו חור כראש, ורבותי, הוא ישמח שמחה גדולה על זה שראש הממשלה לא יבקר בקהיר. זה "העונש" שאנחנו מענישים אותו. והנה, חולשת הדעת הזאת מפנה את מקומה לנחישות, לברוטליות, למעשים שיש בהם משום הטלת מצור על חבל ארץ שלם, שכירת מרקם חיים, חיפוש של חיילים בתוך בתים, אלות, קסדות, גז לעת מצוא.

יוסי שריד (המעריך):

אתה מוכן גם לספר איך פרצת את הגדר של צה"ל?

חנן פורת (התחיה):
אני אספר.

יוסי שריד (המעריך):

חבר הכנסת פורת, גם את זה תספר? הרי היו צריכים להסיר ממך את החסינות.

חנן פורת (התחיה):

אני מוכן בכל עת שיסירו ממני את החסינות.

היו"ר מ' סבידור:

אל תתנרב, זה לא תלוי בך.

מיכאל בריזר (המעריך):

משום כך הוא מתנרב.

יעקב גיל (המעריך):

אבל הוא יכול להתנדב, אדוני היושבי ראש.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זו עבירת תנועה.

חנן פורת (התחיה):

מייד אגע בזה, יוסי שריד, לא אשאר חייב לך.

רב זכין (המעריך):

טוב שלא באח לכאן עם טלאי צהוב, רק זה עוד היה חסר.

חנן פורת (התחיה):

ידידי הקיפים, אתם יכולים לתלות דברים כפי שאתם רוצים, ואני רוצה לומר, רבותי חברי הכנסת — — —

היה צורך באיוו שהוא אישור ותיווך לדבר, הרי בא סירובו של נשיא מצרים העידנא, חוסני מוברק — חרף הפצרותיה, חרף בקשותיה וחרף השטייה האדום שנפרס לפניו על ידי ממשלת ישראל — לבקר בירושלים, והוכיח היטב כיצד רואים המצרים את המשכה של הנסיגה.

הוויכוח, רבותי, אינו על חבלי ימיית בלבד, הוא על לכה של ארץ ישראל, על ירושלים, ואתם דברים שכתב סאדאת במכתבו למועצה המוסלמית העליונה — לא ננוח ולא נשקוט עד אשר נשיב לחיק האסלאם את ירושלים אשר נגזלה ממנו על ידי הכובש הציוני — זוהי צוואה שחוסני מוברק דבק בה, ואפשר שהוא אף עולה על מורו ורבו.

חכמים אומרים: איזה חכם? — הרואה את הנולד. כאן לא צריך להיות חכם, צריך להיות רק פקוח עיניים, צריך רק להיות מי שאינו עוצם את עיניו, מראות את האמת, כדי לדעת שאנחנו צועדים בעיניים גלויות לתוך פי תהום. ולעתים אני תמה, אני תופס את עצמי ושואל: מה זה קרה לנו? מה זה היה לנו? כשיחות אישיות עם חברי הכנסת, בזה אחר זה, אתה שומע מכל אחד הדואה בכך שאנחנו הולכים לדבר, שבמקרה הטוב סכנתו מרובה מביטחוננו.

יוסי שריד (המעריך):

מה זאת אומרת "מכל אחר"?

רב זכין (המעריך):

מדרוקמן.

יעקב גיל (המעריך):

זה קול של אחד.

רב זכין (המעריך):

עם מי דיברת, עם דרוקמן?

שלמה הלל (המעריך):

עם מי דיברת, עם יוסי שריד?

יוסי שריד (המעריך):

אולי עם עצמך דיברת.

היו"ר מ' סבידור:

האם אני יכול לבקש שקט?

חנן פורת (התחיה):

רבתי, חברי הכנסת, אפשר להעיר ואפשר לומר, אני כאן אינני מדבר אפילו לטעמם של אלה שארץ ישראל יקרה להם מכול. אני מדבר מכוחו של איוו היגיון מדיני פשוט, שאומר ויכול לומר, גם למצרים, מבלי לומר להם בלשון של הביטוי הערבי "חמסה בעיני" — קרה את ההסכם, שכרו את הכלים ולא משחקים. יכולים לומר להם בצורה הרבה יותר פשוטה: התחייבו בנושא האוטונומיה? התחייבו להשלים את המשא ומתן? הוא כולל את סוגיית ירושלים? מסתבר שהדברים רחוקים מהשלמה; מסתבר שיש פה חילוקי דעות חריפים. איננו יכולים להיות שתי הכפר, שנמצא את עצמנו י אחרי הנסיגה כשאנחנו נמצאים, ובמחילה מכבודנו ייסונו למטה וכל ערוותנו גלויה. איננו יכולים כך.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זה שייך ל"ייסורי איוב".

חנן פורת (התחיה):

אנחנו צריכים לדעת: האם לפחות לגבי ירושלים יש הסכם או אין הסכם? הדברים נה פשוטים, נה כרויים לכל מי שמתבונן בהם. אם כן, לממשלת ישראל יש הדרך, יש המוצא, יש האפשרות — לא פנטז, לא איוו שהוא תרגיל — וזוהי חשיפת האמת הפשוטה שכל בר דעת מבחין בה.

חוברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

דב זכין (המערך):

אתם משחקים לידי שונאי ישראל — — —

גאולה כהן (התחיה):

זה לא נכון. אתה רואה את הטלאי הצהוב, אינך רואה את השואה שיכולה להיות. אנחנו היינו נגד ולחמנו בשטח.

הי"ר מ' סבירור:

חברת הכנסת גאולה כהן, חבר הכנסת זכין, אני מבקש שקט. חבר הכנסת זכין, בטובך, אני מבקש לשבת ולא להפריע לנואם.

חנן פורת (התחיה):

רבותי, מעבר — — —

דב זכין (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

הוא דיבר — אתה רק לא שמעת.

הי"ר מ' סבירור:

חברת הכנסת גאולה כהן, את מפריעה לחבר סיעתך להציג את הנושא. אני מבקש שקט. אני מבקש להפסיק את הטיולים, נא לשבת. בבקשה, חבר הכנסת פורת.

חנן פורת (התחיה):

מעבר לאמצעים האלה שנקטה הממשלה, שכאמור יכלה לגלות חוסר אונים מוחלט בנושא של הנסיגה מסיני כלפי חוץ, אבל תקיפות, ברוטליות, עוון ונחישות החלטה כלפי פנים; מעבר לזה, לא היה צורך לשים את המצור על חבלי-ימית, אלא בערב שבת קודש, חצי שעה לפני כניסת השבת, כשעומרים יהודיים שלא הודיעו להם דבר על כך — — —

ראש הממשלה מ' בגין:

ערב שבת.

חנן פורת (התחיה):

אמרת: ערב שבת קודש.

יוסי שריד (המערך):

למה אתם ארגנתם סיוורים בשבת בימית? למה התנועה לעצירת הנסיגה ארגנה סיוורים בשבת?

חנן פורת (התחיה):

אני אענה על הכול.

יוסי שריד (המערך):

איך אתה יכול בכלל לומר דבר כזה? אתה רוצה שאני אגיד לך עוד פעם משהו לגבי העיניים שלך?

יגאל הורביץ (תלים):

מה זה? אני מבקש ממך.

חנן פורת (התחיה):

אתה יכול להגיד מה שאתה רוצה, חבר הכנסת יוסי שריד.

יוסי שריד (המערך):

לא ארגנת סיוורים בשבת?

יגאל הורביץ (תלים):

תן לו לדבר.

דב זכין (המערך):

יובל נאמן (התחיה):

הוא מדבר בשם יהודים דתיים. להם זה אכפת. תן לו לשמור על הזכויות שלהם.

גאולה כהן (התחיה):

יותר טוב לגלגל עיניים כלפי מעלה מאשר כלפי מטה.

יובל נאמן (התחיה):

על סיוורים בשבת, אל תבוא בטענות אליו.

דב זכין (המערך):

הי"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת זכין, חברי הכנסת, כבר התחממתם? עדיין לא היתה סיבה לכך.

יעקב גיל (המערך):

אדוני היושב-ראש, כשאומרים את המלה "ברוטליות" מותר להתחמם.

חנן פורת (התחיה):

אנחנו איננו נוהגים בכפייה דתית, ואיננו מונעים בעד אף אחד — — —

קריאות:

חנן פורת (התחיה):

אני אענה על הכול, תנו לי להשלים את דברי.

אנחנו איננו נוהגים למנוע משום יהודי להיכנס לשום מקום, גם לא בשבת. אבל כשממשלת ישראל מונעת מיהודים דתיים, מאורחים, מאנשים שבאים חצי שעה לפני כניסת השבת, חבר הכנסת של אגודת ישראל ושל המפד"ל, שבאים כדי להשתתף ביום שבת קודש שם בתפילה, הורם, בעלי משפחות שבאים עם ילדיהם — חצי שעה לפני כניסת השבת הם מוצאים שהדרך חסומה לפניהם. ולאחר מכן, בעיצומו של יום שבת קודש, מצור המוני, תוך הפעלת מאות חיילים, תוך כדי הוצאת והסעת אנשים, תוך כדי פריסת גדרות תיל — — —

מיכאל בריזר (המערך):

אתם בלא-ר הכי אינכם נוסעים בשבת, או מה זה משנה לכם?

חנן פורת (התחיה):

— — — וכל זה בשבת קודש.

חבר הכנסת בריזר, מייד אגע גם בכך. שוחחתי על זה, שמעתי גם את דבריה של המפד"ל.

ואני רוצה כאן לעמוד על הנקודה השלישית. רבותי, קל מאוד ללכת בדרך הזאת. קל מאוד ללכת בדרך של רצח אופי. קל מאוד ללכת בדרך של הכפשת שם. אני שומע כל הזמן: יש להימנע משפיכות דמים; נודע לנו על פעולות אלימות הגובלות בשפיכות דמים; חיינו צריכים למנוע זאת; זה היה מצב של פיקוח נפש — אני אומר: שקר, שקר וכזב.

רבותי, הקו היסודי המנחה את תנועת התחיה, המנחה את התנועה לעצירת הנסיגה מסיני — — —

רוני מילוא (הליכוד):

אתה ערב גם בשביל הרב כהנא?

הי"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת רוני מילוא, אתם מאריכים את הדין ללא כל צורך. יש לכל סיעה אפשרות להתבטא כאן. אני מבקש שלא להפריע.

חנן פורת (התחיה):

אני רוצה לומר כאן בריש גלי, כדרך שאמרתי את הדברים האלה בכלי התקשורת, ולא השארנו מעולם את הדברים הללו

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה כשל הצבת מחסומים
בחבלי-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

חנן פורת (התחיה):
מה אתה אומר?

בגדר איזה איום מרחיע, למען יראו וייראו: התנועה לעצירת
הנסיגה בסיני קבעה לעצמה כקו נחרץ, שלא ללכת לכיוון של
אלימות פיסית; שלא להרים חסוֹשֹׁלֶם לא נשק ולא אגרוף. זהו
הקו, ואני רוצה שתתבוננו ותשימו לב, חברי הכנסת, —

ראש הממשלה מ' בגין:

אתם הרמתם על חיילי ישראל אגרוף רשע, חבר הכנסת
חנן פורת.

חנן פורת (התחיה):

אתה יכול לומר זאת בקול צעקה, אדוני ראש הממשלה, זה
לא ישנה את העובדות.

ראש הממשלה מ' בגין:

לא בקול צעקה — בקול אמת.

חנן פורת (התחיה):

אני רוצה לומר לכם, רבותי חברי הכנסת, היו הנחיות
נחרצות וברורות כעניין הזה. במשך שבע שנים ויותר, גם בימי
"גוש אמונים", גם בימים שבהם עלו לשומרון וליהודה, תברקו
ותבחנו היכן הונף אגרוף רשע, היכן חס ושלום נורקה אבן או
הורם נשק אולי, או היתה שפיכות דמים. אני ציִדְדִּיתִי כאן יחד
עם חברי בתביעתם של מגדלי הפרחים, אבל כולנו יודעים,
שהם היו חצי יום מול בניין הכנסת וכבר הושלכו אבנים. תברקו
ותראו מה היה אצל לוֹטֵשׁ הֵיהָלוּמִים, מה היה בכל מיני מקרים
אחרים. ואני אינני רוצה להזכיר כאן נשכחות משנות החמישים
והשישים, אני מדבר פה על השנים האחרונות. אינני אומר שלא
ייתכן, חלילה, שהיתה איזו תוֹזוֹת, אבל כשאתה בורק את דרכם
של האנשים, כשאתה בורק את הנחיות שניתנו להם, ולא
בצנעה אלא בריש גלי, כדרך שאני אומר את הדברים פה בכנסת

יעקב גיל (המערך):

גם הדברים של הרב אריאל?

חנן פורת (התחיה):

או כשיוצאת הדרכת מפי הרבנות הראשית — ואני דיברתי
על כך עם כבוד הרב גורן — אל תשפכו דם, אמרתי לרב גורן:
משל למה הדבר דומה? כאילו הייתי שולח לך מכתב — אל
תחלל שבת, נכון הדבר, וזאת תביעה נכונה שלא לחלל שבת.
אבל מדוע, שאלתי אותה, אינך פונה לממשלת ישראל? מדוע?
אותם הדברים שנאמרו לנו כדבר האיסור הנורא של עקירת
יישובים בארץ ישראל, מדוע דבר השאלה של אלימות אתה
פונה אלינו? מטילים מצור על עיר, תובעים לעקור אנשים
מבתיהם, להוציא אותם — ואני פגשתי את אנשי פריאל,
שחיילים דפקו על דלת ביתם ואמרו שצריך לחפש מתחת
למיטות: בתיהם של עולים מרוסיה, שעלו לארץ לפני כמה
שנים. זה חלק מהמחזות, ובאים וצועקים: לא באלימות, לא
באלימות, כאילו זה הקו המנחה את התנועה. זה שייך לעניין
של רצח אופי. זה שייך למעשה, שגם אם יש לו סיוד כלשהו,
נעשה לגבי חבלי-ימית כולו ולגבי פתחת-רפיח. הוא נעשה גם
לגבי אותם אלה שביקשו פיצויים, ולא שאני שלם אתם, ולא
שאני מסכים אתם, אבל נוכחתי לדעת כיצד המצפון הרע מוצא
את ביטויו בהכפשת האחר, בחטלת ה"עליהם" עליהם. מה
שנעשה לגביהם, לא יצלח כאן. האמת תורה דרכה, אדוני ראש
הממשלה. זה לא יצלח. אתם לא תאשימו אותנו באלימות, אתם
לא תאשימו אותנו בשפיכות דמים. אתם לא תבואו ותטילו
עלינו את השקופים הללו.

ראש הממשלה מ' בגין:

אני אאשים אתכם בניסיון לגרום לשפיכות דמים.

חנן פורת (התחיה):

אדוני כבוד ראש הממשלה, אתה תוכל להאשים אותנו,
והאשמה תושב אל חיקך.

יעקב גיל (המערך):

רגע, רגע, מה זה? תן לנו הסבר, אנו רוצים להבין מה זה.

חנן פורת (התחיה):

אני רוצה לחזור ולומר, ואני מצפה שדברים מעין אלה
שאני אומר כאן — — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת פורת, כמה זמן עוד תדבר?

חנן פורת (התחיה):

עוד חמש דקות.

רב זכין (המערך):

גאולה כהן (התחיה):

זה דווקא חבר הכנסת חנן פורת שמנע שפיכות דמים.

יובל נאמן (התחיה):

רב זכין (המערך):

יובל נאמן (התחיה):

קח אותה.

חנן פורת (התחיה):

רבתי חברי הכנסת, מהו הקו המנחה אותנו? מהו הקו
המנחה את סיעת התחיה ומהו הקו המנחה את התנועה לעצירת
הנסיגה מסיני? יכולים לבוא ולומר: מי אתם? שלושה חברי
כנסת בסך הכול, מיעוט זעום בבית הזה. הנה, ברוך ה', יישר
כוחו של הרב חיים רזוקמן שהצטרף גם הוא לתביעה ולעמידה
הנחרצת שהיתה גם קודם. אבל אתם, כמה אתם? רבומי, אנחנו
קצה קרחון של ציבור עצום במדינת ישראל. תברקו את סקרי
דעת הקהל, תברקו את הסטטיסטיקות, תשמעו מי דעתו נוחה

צירלי ביטון (התחיה) (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מי יצר את ה"אבל"? מי יצר את דעת הקהל הזאת? מי אם
לא הממשלה הזאת?

חנן פורת (התחיה):

חבר הכנסת צירלי ביטון, היום אתם עשיתם — — —

היו"ר מ' סבידור:

אל תדבר עם חבר הכנסת צירלי ביטון. אתה צריך להגיע
לידי סיום.

גאולה כהן (התחיה):

אתה מסיח את דעת הקהל — — — לא תצליח.

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש. הרי מדבר עכשיו
חבר הכנסת פורת.

חוכרת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים
בתבל-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

גאולה כהן (התחיה):

עם כל החשיבות — — —

היו"ר מ' סבידור:

אתם ביקשתם שחבר הכנסת פורת יציג את העניין.

חנן פורת (התחיה):

נכון הדבר, אינני מסתיר את הדברים, לא הסתרנו אותם; כוונתנו לגלות את כוח רצונו של עם ישראל שדבק בארץ-ישראל.

ראש הממשלה מ' בגין:

אתה מדבר בשם עם ישראל? איזו זכות יש לך לדבר בשם עם ישראל?

חנן פורת (התחיה):

הדבר יתגלה, אדוני ראש הממשלה.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני ראש הממשלה, אתה דיברת בשם עם ישראל כשהיית במחנה. כשהיית פורש.

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מבקש לשבת. שבי.

גאולה כהן (התחיה):

דיברת בשם עם ישראל בלי שקיבלת לזה רשות.

היו"ר מ' סבידור:

אדוני ראש הממשלה, אני מבקש גם מראש הממשלה, יש לך אתר כך זכות הדיבור.

ראש הממשלה מ' בגין:

גם לראש הממשלה מותר לקרוא קריאות ביניים.

היו"ר מ' סבידור:

אבל לך יש זכות דיבור אחד כך, אבקש שלא להפריע. תנו לו לדבר, תנו לו לנאום. הרי יש אצלנו חופש הדיבור.

חנן פורת (התחיה):

יכול אתה, אדוני ראש הממשלה, לחייך, לצחוק ולהתברך. אמרתי קודם מה הם הסייגים שיכונו אותי באמירת דברים אלה. לא אחרוג מהם. לא אחרוג מהם, אבל אני רוצה לומר: יחשוב לו מי שמדבר בשמו של רוב וידע שלעתים — — —

אורה נמיר (המערך):

בשמו של מי? לא שמענו.

חנן פורת (התחיה):

בשמו של רוב.

יחשוב לו מי שמדבר בשמו של רוב וידע, שלעתים האמת עושה את דרכה בדרכים קשות מאוד. האמת כבדה — על כן נושאה מעטים. לפעמים יש ביטוי של קצה קרחון לדבר שתשע עשיריות ממנו מונחות מתחת לפני המים. לעתים יש שמתגלה יותר ויותר כוח רצונו של עם, והוא יבוא לידי ביטוי, וזה הקו המנחה אותנו — לגלות את הרצון הזה במאות, באלפים, ברבבות, ואפשר גם מעבר לזה. שייביעו, שייצביעו ברגליהם, שייבטאו את הדברים האלה במלוא תוקף הרגשתם. ואז, רבותי, אין צורך באלומות. ישגיליו רצון שקשה לעמוד לעומתו.

נכון, יכולה להיות נחישות דעת, אבל, אדוני ראש הממשלה, יכול להיות גם מצב אחר. יכול להיות מצב, כפי שאתה אמרת בשעתך לראש הממשלה לשעבר יצחק רבין, בהיותך בסבסטיה — גם לריכונו של עולם היה מותר לומר: ניצחוני בני, ניצחוני בני. זו אינה בושה.

ראש הממשלה מ' בגין:

אני מנעתי שפיכות דמים.

גאולה כהן (התחיה):

אתה תוכלי לזה.

ראש הממשלה מ' בגין:

הייתי בסבסטיה ואמרתי: בשום אופן, בשום תנאי, לא — — — בחיילים.

חנן פורת (התחיה):

אדוני ראש הממשלה, כבר אמרתי לך: לא תצליח להאשים אותנו בשפיכות דמים גם אם תחזור על זה מאה פעמים. לא תצליח בכך. אני מדבר כעת על איזה קו, ואתה מנסה כל הזמן להסיט את הקו.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

פסח גרופר (הליכוד):

— — — חיילים נגד צה"ל? רק בישראל?

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני מאוד מצטער. אין כל סיבה להפריע לנאום. אני מבקש לתת לו לנאום ולסיים את דבריו.

חבר הכנסת פורת, כבר ניצלת את הזמן שהוקצב לך, אבל אני משתתף ברגשותיך ומאריך לך את משך הזמן. אבל תגיע לידי סיום.

אורה נמיר (המערך):

אבל גם קצת השתתפות ברגשות שלנו. אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' סבידור:

הפריעו לו.

שלמה הלל (המערך):

— — —

היו"ר מ' סבידור:

הפריעו לו, חבר הכנסת הלל.

חנן פורת (התחיה):

רבותי חברי הכנסת, יש פעמים, שדברים שראש הממשלה איננו מסוגל להבין אותם, יכול להבינם ילד קטן. לקחת ילד מאלה שבאו לפני שלושה — ארבעה חודשים לחבל-ימית, ואני רוצה לומר: מי שפניו לשפיכות דמים, מי שפניו לאלומות, אינו בא עם נשים, אינו בא עם ילדים, אינו בא עם ריהוט. יבואו האנשים, ואני קראתי לחברי הכנסת. להוציא אחדים, הם לא באו. אמרו לי כמה מהם: איננו רוצים שלכנו יכאב, או, אנחנו חוששים.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

פגעתם בצה"ל בחרוכות. לכן לא באנו.

חנן פורת (התחיה):

יבואו חברי כנסת לחבל-ימית, יראו שם את רקמת החיים. יראו מי הם אותם שופכי דמים, מי הם אותם אלים, שמחביאים להם סליקים של נשק אולי, של אלות וכדומה. יבואו ויברקו מי הם האנשים שבאו — נשים וילדים.

ילד קטן בכיתה ג' או בכיתה ד' אמר לי: על הלוח בכיתה שלי כתוב "יבנו בתים וישבו ונטעו כרמים ואכלו פריים. לא יבנו ואחר ישב, לא יטעו ואחר יאכל, כי כימי העץ ימי עמי". כבוד ראש הממשלה, לא יבנו ואחר ישב, לא יטעו ואחר יאכל, כי כימי העץ ימי עמי. חבל-ימית, על יישוביו, חלק מארץ-ישראל

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלליימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

עצמי, ולומר לכם — ואתם יודעים זאת — שאנחנו עוסקים בנושא כואב וקשה. אני עצמי חושב, שזה אולי הדבר הקשה ביותר שעסקתי בו אי פעם. הוא קשה לראש הממשלה, הוא קשה לי עצמי, הוא קשה לרמטכ"ל, הוא קשה למפקדי צה"ל, הוא קשה לחיילים, וכמובן לשוטרים ולמפקדיהם. כל מי שעוסק במלאכה הנוראה הזאת עומד בקושי נורא. אני פונה אליכם ומבקש מכם, כחבר בבית הזה — אני פונה גם אל עצמי — אגא נאפשר לעשות את הדבר הקשה הזה בלי האשמות. לא כדאי לעסוק במי אמר, במי נזף, במי לא ביצע. האמינו לי, זה דבר כל-יך קשה, כל-יך מנוגד לכל מה שחונכנו עליו וחינכנו לפיו. זה קשה לכולם, קשה במיוחד למי שמופקד על ביצועו. אני מרגיש זאת יום וילילה, מאז אני עוסק בנושא הזה. הרמטכ"ל מרגיש זאת יום וילילה.

אני פונה באותה פניה גם לאמצעי התקשורת, בעיקר לדריי ולטלוויזיה: אגא, היו גורם מרגיע, אל תוסיפו קושי על קשיינו. פעם היו לוחצים ללא הרף להסוס. מדוע לא חוסמים? למה לא סוגרים? למה נותנים להיכנס? לפתע השתנה הטון. ללא הרף, ערב ערב, בקול בוכים מסבירים כמה מקשה החסימה. כמה הוא יעילה, לא באחי כאן היום כדי להסביר איך נראים בעיני תפקידי אמצעי התקשורת. אבל מה שאני מבין הוא, שכלי התקשורת הממלכתיים צריכים בימים של קושי לרפות מתחים מיותרים ולא לעורר שנאה מיותרת בין איש לאחיו.

אני יכול לומר לחברי הבית: יש לנו צבא מצוין, והוא יכצע בשלמות את כל החלטות הממשלה, גם הקשות ביותר. יש בישראל כנסת, יש בישראל ממשלה, והצבא פועל לפי הוראות הממשלה. חבר הכנסת פורת, מה היו הקריאות — פה לא הישמעת אותן — שהשמעת שם: הרמטכ"ל אתנו, הצבא אתנו? הרמטכ"ל הוא איננו של איש, הוא איננו של תנועה, הרמטכ"ל הוא של עם ישראל.

הממשלה קיבלה בחודשים האחרונים החלטות מספר למינע כניסת אנשים שאינם חושבי קבע ולשמירת הסדר הציבורי בחבלליימית — החלטה 251 מה'8 בדצמבר 1981, החלטה 282 מה'28 בדצמבר 1981 והחלטה 294 מה'4 בינואר 1982. זאת מעבר להחלטה לפנות את סיני לפי חוזה השלום עם מצרים. הכנסת קיבלה ברוב מכריע החלטה לחתום על חוזה השלום. הכנסת יכולה היתה שלא לקבל החלטה כזאת. הכנסת קיבלה את החלטה הזאת ברוב מכריע.

אני יודע שזוהי יישמעו היום הטענות — כבר שמעתי אותן — למה לא התחלתם מוקדם יותר? למה לא עשיתם זאת מוקדם יותר? למה לא התחלתם לפעול לפני ארבעה חודשים, כאשר נראו הניצנים הראשונים? אני רוצה לומר לכם, שכל מי שרואה וצופה במתרחש בשטח יום יום יכול להבין למה לא החלטנו מוקדם יותר. האמינו לי, בחודשים האלה עמדתי — כמו הממשלה, אבל כמי שמופקד על הנושא הזה, אולי יותר מכל אחד אחר — מול ההתקפות החריפות ביותר, לעתים התקפות שהייתי אומר שגבלו כפראות, כניסיון להחיש, לזרו, לרדף — תוציאו. עמדנו בנושא הזה, הממשלה עמדה בנושא הזה, אני עמדתי בנושא הזה. מי שרואה היום את המתרחש יכול להבין מדוע אסור היה לעשות זאת קודם. זו טעות ממדרגה ראשונה, קוצר-ראות מדיני של מי שמתיימר להיות הבעלים היחידים של תבונה מדינית, להביא אותנו לדבר הזה היום — זה מה שאתם עשיתם. מי שרואה את הקשיים ועם כל הרצון הטוב שלנו — — —

גאולה כהן (התחיה):

תסביר.

הוא לכל הדעות, כפי שהוכרתי מוקדם. יושבים שם יהודים, חיים שם יהודים, טובים ופחות טובים, ציבור על כל מרכיביו. לא יבנו ואחר ישב, לא יטעו ואחר יאכל, ואותם דברים שנתבשרנו עליהם מפי נביא החורבן ונביא הנתמה: "קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרוורים, רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו", וחשובתו של הקב"ה: "מנעי קולך מבכי ועיניך מרמעה, כי יש שכר לפעולתך נאום ה', ושבו מארץ אויב, ויש תקוה לאחריהך נאום ה' ושבו בנים לגבולם" — ההבטחה הזאת לא תוסר, לא תיעקר, הכתם הזה בהיסטוריה היהודית לא יהיה.

אנחנו אומרים: "אל תתן נחלתך לחרפה, למשול בם גוים", כי הגוים הללו רוצים למשול לא רק בחבלליימית. הם רוצים למשול גם בירושלים, וזה הצעד הראשון. אילו היתה הממשלה הולכת בדרך שהצענו לה, היה הדבר שונה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת פורת, נא לסיים.

חנן פורת (התחיה):

עכשיו אין הממשלה מוכנה ללכת בדרךנו, וכסוס שוטף כמרוצתו ומשיכה היא בריצת האמוק הזאת, כשכל האורות האדומים דולקים, כשכל הנורות, למזלנו, בחסד מאירות לנו, מנצנצות לנו ואומרות: הדרך לירושלים, חוסני מוברק אינו רוצה לכוא לירושלים היום. הוא רוצה לבוא אליה כשהיא תחת ריבונות ערבית. נכון, היום, כשממשלת ישראל אינה עושה פסק-זמן, אינה מתנהה "לעושים חושבים" ומטילה היום במצב הזה, את כל הנחישות באותם מחסומים — ודיברתי עם חיילים ודיברתי עם מפקדים, האם יודע שמאות רימונים הוזדרו לרצועה בחודשים האחרונים על-ידי משדר אש"ף היושב באל-עריש ושואש הממשלה ראה בו הפרה גסה של ההסכם — — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת פורת, אהה מתחיל מחדש. נא לסיים.

חנן פורת (התחיה):

כל הדברים הללו לא נעשו. דק נגד יהודים אפשר להפעיל את כל הכוחות.

רבתי חברי הכנסת, ממשלה כזאת אינה דאווה לאמון. אנחנו מגישים הצעת אי-אמון בממשלה הזאת.

יאר צבן (המערך):

אתם מגישים את זה מתוך כוונה לכבד את רצון הכנסת או שאתם עושים מזה עוד דוכן של נואמים?

חנן פורת (התחיה):

אנחנו מגישים הצעת אי-אמון בממשלה זו על רקע הרצון לעקור יישובים יהודים מאדמתם, להטיל מצור על חבל ארץ יהודי בארץ-ישראל תוך כדי חילול שבת המוני, והאמת תורה דרכה.

היו"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת פורת, אני מזמין את שר הביטחון להשיב.

יוסי שריד (המערך):

אף-על-פי שהכנסת — — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת שריד.

שר הביטחון א' שרון:

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, לפני שאביא את חשוכתי על הצעת אי-האמון, ברצוני לפנות אליכם, אל כולנו, גם אל

חוברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת החחיה להביע אי־אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי־ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

שר הביטחון א' שרון:

האמיני לי, אני אסביר הכול, לא מפני שאני צריך להסביר לך — אני לא צריך להסביר לך שום דבר — אלא מפני אני חושב שאני צריך להסביר לכולם.

מי שרואה היום את המתרחש ורואה את הקשיים שיש לתושבים, ועם כל הרצון הטוב שלנו, כשתושב קבע צריך לעבור מחסום אחד, מחסום שני, מחסום שלישי ומחסום רביעי, ואי־אפשר למנוע זאת, כי גם כאותה שיירה — צריך להגיד פה את האמת — ביום שיש, כשפנה אלי חבר הכנסת הרב דרוקמן, והוא לא טלפן אלי בשבת, הוא טלפן אלי בערב שבת, לא בשבת, כאשר הוא דיבר על השיירה הזאת, שאלתי אותו שאלה אחת ולא קיבלתי תשובה עליה. שאלתי אותו: האם בכלי הרכב האלה יש גם אנשים אחרים? על כך לא קיבלתי תשובה. היו אנשים אחרים. כל מי שבא בטענה על מניעת כניסת אנשים לחתונה אומלל, שיהיה לו כבוד: החתונה, ההופה, שמלת הכלה לא צריכות לשמש מחסה להחרתת אנשים נוספים.

חנן פורת (התחיה):

אתי לא היו אנשים אחרים, החתונות בחבלי־ימית יימשכו. יישמע שם קול ששון וקול שמחה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת פורת, נתתי לך כפל זמן לרשות הריכוז, ותואיל בטובך, אל תפריע לשר הביטחון.

שר הביטחון א' שרון:

עם כל הרצון שלנו למנוע זאת, נגרמים לתושבים קשיים. האם היה טעם להאריך בקשיים האלה במשך שישה חודשים, או שדי לעשות זאת במשך ימים מספר? האם היה צריך לנהל התכתשות מתמדת, מדרף בדיונות יום יום, במשך שישה חודשים, או שהיה כדאי לרכז זאת למשך הזמן הקצר ביותר?

גאולה כהן (התחיה):

אתה השתתפת במדרף דומה בחולות יהודה ושומרון.

שלמה הלל (המערך):

הוא התחיל את כל השיטה הזאת של התנגדות.

שר הביטחון א' שרון:

חבר הכנסת הלל, גם ממך נחבע לרבר אמת. אינך מדבר אמת עכשיו.

הסיבה השלישית היא שהדבר מהווה נטל מיותר על הצבא, נטל שהצבא איננו צריך לשאת בו.

גאולה כהן (התחיה):

— — — זו תשובה דמגוגית.

שר הביטחון א' שרון:

והדבר הרביעי — נזק מדיני.

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, את קוראת יותר מדי קריאות בנינים ומפריעה לי בנייהו הישיבה. אני עדיין אני קורא אותך לסדר, אלא פונה אליך.

יעקב גיל (המערך):
למה?

אורה נמיר (המערך):

בהתחשב ברגשות של התחיה, הרגשות שלנו אינם קיימים.

שר הביטחון א' שרון:

מה הביא להתלטות של יום שיש האחרון? היו לנו החלטות לבצע את הפעולה הזאת בתאריך הרבה יותר מאוחר. ידענו שנצטרך לבצע את הפעולה הזאת, אבל בתאריך הרבה יותר מאוחר. מה הביא אותנו לקבל את ההחלטה ביום שיש בשעות הצהריים, או סמוך לצהריים, לחסום את סיני? הגיעו אלינו ידיעות, ולא שמועות, שהחל בשבת בבוקר תחיל כניסת של אנשים שאינם דתיים לחבל.

קריאה:

— — — בשבת בבוקר.

שר הביטחון א' שרון:

כמה כנסים ערכה התנועה לעצירת הנסיגה בשבת בבוקר? באמת, הפסיקו לדחתם פה. הגיעו אלינו ידיעות, שהחל במוצאי־שבת ייכנסו אנשים דתיים לשטח.

דרך אגב, במבחן לא־התנגדות אתם תעמדו כבר מחר, ונראה כאילו מידה של אמת נאמרו הדברים כאן, כי מחר אנהנו מתחילים לפנות את אלה שאינם תושבים קבועים. ההכרזה שנמסרה כאן, תוך כמעט שבועה, חיבטן מחר.

גאולה כהן (התחיה):

תפנו אחד — יבואו שניים.

שר הביטחון א' שרון:

מאחר שהגיעו אלינו ידיעות כאלה, והיה מדובר במספר רב מאוד של אנשים, החלטנו לחסום את הרצועה, את חבלי ימית ואת מרחב שלמה. בשבת, כשהתחלנו לשמוע — וכל זה נעשה ללא חילול שבת — אבל כשהתחלנו לשמוע בשבת בשעות הבוקר את ההודעות מחבלי־ימית, שבהן הודיעו —

חנן פורת (התחיה):

כליל שבת כחצות הלילה.

שר הביטחון א' שרון:

— — — שיתקפו את המחסומים ויפרצו אותם ככות — ואני מציע לך לעיין בתרשימים של הודעות בהקלטות שהוקלטו בימית וביישובי חבלי־ימית — ברגע שהחברר שזה המצב — — —

חנן פורת (התחיה):

כליל שבת קודש.

שר הביטחון א' שרון:

הפסק לנופף בעניין הזה, זה לא מתאים לך.

ברגע ששמענו את ההודעות האלה, פניתי לראש הממשלה והמלצתי, שחרף הצורך לעשות פעולה זו בשבת, עדיף לרכז כוחות בשבת ולמנוע מאבק דמים ביום ראשון. זה מה שעשינו, ואני חושב שמוכתבו היה לעשות זאת. לא אתם תקבעו ולא אתם קובעים מתי יתכחו ובאילו כוחות יתכתשו. אתם לא קובעים בדבר הזה דבר. מי שמכם בכלל לקבוע? מאחר שראינו את הסכנה שניצבה בפנינו, הגעתי למסקנה הזאת, פניתי לראש הממשלה וקיבלתי את הסכמתו. לכן, כדי למנוע סכנות וכדי למנוע שפיכות דמים, הנכנסו כוחות בשבת, ואם תאלצו אותנו לעשות זאת פעם נוספת בשבת, עם כל הכאב שבדבר, נעשה זאת, כי שפיכות דמים תמורה בעיני יותר.

חנן פורת (התחיה):

אריק שרון, תמשיך להגיד שפיכות דמים.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת פורת, אני קורא אותך לסדר. אני מצטער מאוד, שר הביטחון לא הפריע לך כשדיברת במשך מחצית

— הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה בשל העצת מחסומים בחבל-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה למסיני לאלתר —

אני רוצה להעלות דבר נוסף: מי נתן רשות, מי הסמיך אותך, חבר הכנסת פורת, לעמוד מאחורי חיתוך גדר המערכת? מה אתה עומד כאן ומדבר על רימונייך שהוכנסו לרצועה? הרי הגדר שאתם חתכתם ליד פריאל, הגדר הזאת נועדה לחסום —

יובל נאמן (התחיה):

היא תחסר אחר כך למצרים.

שר הביטחון א' שרון:

חבר הכנסת נאמן, יש לי אליך הערכה רבה, אבל חקבל שיש גם מכיוון נוספים בעניינים אלה, גם מחכננים נוספים, עם כל הכבוד וההערכה שאני רוחש לך — ואתה יודע זאת — זה עשרות שנים, לחתוך גדר מערכת, כאשר אתם יודעים שדרך מקומות אלה יש היום הזרמה של רימונייך, נשק ותחמושת מסיני? סיפרתי אתמול, שבשבועיים האחרונים בלבד הצלחנו לגלות קרוב ל-500 רימונייך שהיו במעבר, דרך איפה הם עוברים? — הם עוברים דרך המקום הזה, דרך גדר המערכת הזאת גילינו אותם. מי נתן לכם רשות? ממה נובעת הסמכות שלכם לחתוך גדר של מערכת ביטחון? למה אתם אחראים? אתם אחראים לנושא הזה? היו הרבה דברים שקרו פה, אינני מכיר מקרה אחד, שיהודי בארץ-ישראל, כמודע, חתך גדר במערכת ביטחון, שנועדה למנוע מעשי רצח ופיגוע בארץ, ואתה עמדת בפריאל עם מכשיר הקשר שלך והנחית.

אורה נמיר (המערך):

מדוע לא אסרתם אותו?

שר הביטחון א' שרון:

כי הוא חבר כנסת.

אורה נמיר (המערך):

יש לו כיפה והוא מדבר בשם האמת והצדק.

יאיר צבן (המערך):

יש לבקש הסרת חסינות על מעשה כזה.

אורה נמיר (המערך):

זוהי בושה לכנסת, לחברות בכנסת ולכיפה שעל ראשו.

חיים דרוקמן (תזית דתית לאומית):

אל תפגעי בכיפה — — —

אורה נמיר (המערך):

ממך אלמד מוסר והגינות? דמות חינוכית... בושה וכלימה.

יעקב גיל (המערך):

מה אתה כל כך מתרגש, חבר הכנסת דרוקמן? היית סגן שר ופעלת נגד הממשלה, ואתה מטיף מוסר?

שר הביטחון א' שרון:

מה שקורה בימים אלה בחבל-ימית זהו נזק נפשי שאיננו ניתן לחיקון לחיילים-ילדים בני 18.

אני רוצה להצביע על פגיעה נוספת שבמעשי התנועה לעצירת הנסיגה, אתם פגעם פגיעה חמורה בעניין המדיני, מעלינו חשרת עננים מחקרת. אתם מאמצים אותנו להניח את כל הקלפים גלויים על השולחן, איפה התבונה המדינית שאתם חובעים עליה בלעדיות? איפה היא אותה תבונה?

אתם גם פוגעים באתגרת העם בטרם מבחן. עוד נכוננו לנו מבחנים קשים. אתם מכניסים היום פירוד, אתם מכניסים ספקות בלב העם בטרם מבחן הגענו למבחן.

יובל נאמן (התחיה):

אפשר לשאול את שר הביטחון?

השעה, אתה צועק ומפריע לו זו הפעם הרביעית. אני קורא אותך לסדר.

שר הביטחון א' שרון:
המבחן הזה, שבו כמעט נשבעת כאן שלא תהיה התנגדות בכוח, יחברך כבר מחר. אינני מסתיר מפניכם, שלא רצינו לעשות זאת היום, אבל בשעה זו מפנים את אנשי הישיבה מאופירה. אני מצטער על שאלה אנשי ישיבה. אני מודיע לכם בצורה הגלויה ביותר, שממחר אנחנו מפנים את כל האנשים שאינם תושבי קבע בחבל-ימית, ואתם תעמדו למבחן, אם תרימו יד או לא תרימו יד.

חנן פורת (התחיה):

אתם תרימו יד.

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת פורת, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

גאולה כהן (התחיה):

היו"ר מ' סבידור:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

יובל נאמן (התחיה):

יוסי שרید (המערך):

כדאי שלא תסתמכו יותר מדי על השבועה שלו.

שר הביטחון א' שרון:

הפעולה שאנחנו נאלצים לבצע היא פעולה בלתי רגילה, וללא ספק גורמת קשיים לאוכלוסיית הקבע. אנחנו משתדלים להקל ככל שרק ניתן. נשתדל להקל על תושבי הקבע ככל שרק ניתן גם בהמשך הומון. הדבר הזה תלוי בכם. אל תעמדו פה והדברו על סבלם של תושבי הקבע — אתם גורמים לסבל הזה, אנחנו מוכנים להסיר את המחסומים מייד, בתנאי שהפעולה הזאת תיפסק, אם היא לא תיפסק — עם כל הרצון שלנו ועם כל הכאב שלנו, סבלם של התושבים ימשך. עם כל המאמצים שלנו להקל עליהם, אין מנוס מכם.

אינני חושב שיש לאיש בכית הזה, או כאיזה שהוא מקום אחר, זכות, ולו הקטנה ביותר, לטעון שהוא כואב יותר מאחר את הנסיגה. אני רואה את הנסיגה כטרנדית. אבל החלטנו לנסות להמדי בשלום שעליו חתמנו. יש לנו הרבה ספקות, וגם לאחריים יש הרבה ספקות. נטלנו על עצמנו מחויבות ונכצע אותה, עם כל הטרנדיות ועם כל הכאב שבכם. אני מודה, שלי יש גם כאב אישי רב על עצם המעשה, שעדיף לפנות יישובים, אבל הצבעתי כעד זה כמו רוב חברי הכינו. מדובר גם בחברים שאני מכיר אותם שנים, שרבים מהם נמנים עם חברי הקרובים ביותר, ולכן אני אומר שיש פה גם טרגדיה אישית.

אני רואה במעשה שקורה היום שלוש פגיעות חמורות: פגיעה אחת היא פגיעה בביטחון. אנו כמצב שתקציבי הביטחון מרודל, צמצמנו אותו, הורדנו אותו, חתכנו ככול. וכאן אנו מוצאים מיליוני שקלים יום יום, ויותר מזה. נאלצנו להוציא יחידות שהיו לפני כן באימונים, שהיו לפני זה בכוננות בקר, בצפון. נאלצנו להוציא אותן ולא לאפשר להן אותו פרק זמן קצר של אימונים כמתוכנן. הפסקנו קורסים, הוצאנו אנשים מקורסים של מפקדים. לא מדובר במאות אנשים אלא בהרבה מעבר למאות.

חברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

אריה נחמקין (המערך):
זה לא מוצדק.

היו"ר מ' סבירור:
אינני מבקש אישור מאף אחד.

(חברת הכנסת גאולה כהן עוזבת את אולם המליאה)

שר הביטחון א' שרון:

אני פונה אליכם, הנושבים הקבועים בחבל-עזה, באזור ימית ובמרחב שלמה: אחנו מודעים לסבלותיכם. נקל עליכם ככל שנוכל. אל תרימו יד על חיילי צה"ל. תנו לנו לבצע את התפקיד הקשה הזה אשר הוטל עלינו. תנו לנו לשמור על המדינה הזאת מפני תורה ובוהו. איש אינו שש למה שהוטל עליו לעשות. כולנו כואבים את כאב הפינוי, ובעיקר את כאב פינוי היישובים. כולנו כואבים. בכאב הזה כולנו מאוחדים. אבל בואו נתאחד כולנו מול מבחני העתיד: רבים כאלה, לצער, עוד מחכים לנו.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לשר הביטחון, חברי הכנסת, ועדת הכנסת קבעה הודעות ושיעור של עשר דקות לכל סיעה. רשות הדיבור לראשון הנואמים, חבר הכנסת רוני מילוא, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז.

רוני מילוא (הליכוד):

ארוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, על מה הוגשה הצעת אי-האמון של סיעת התחיה היום? ההצעה הוגשה משום שהממשלה מפריעה לעצירת הנסיגה מסיני.

היו"ר מ' סבירור:

דקה, דקה אחת. חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את הטיולים והשיחות. נא לשבת.

רוני מילוא (הליכוד):

הצעת אי-האמון, אם כי ניסו להציגה כנוכעת מחילול שבת, נובעת מסיבה אחת. הסיבה היא שממשלת ישראל, על-פי החלטת חוקית של הכנסת, על-פי החלטה של הרוב, רוצה לבצע את הסכם השלום עם מצרים. כתבתו וכלשונו.

הכעס אשר הביע כאן חבר הכנסת חנן פורת נובע מכך שהממשלה מפריעה לעצירת הנסיגה מסיני.

ביום ו', כפי שמסר כאן שר הביטחון, הגיעו ידיעות על כוונתם של מתנגדי הסכם השלום להגיע כאלפיהם לחבלי-ימית. הממשלה נקטת צעדים כדי למנוע את כניסתם לחבל. חודשים האשימו את הממשלה שאין היא נוקטת צעדים תקיפים נגד מתנגדי הסכם, אשר התמקמו בחבלי-ימית, לא שמעתי לא את חברת הכנסת גאולה כהן, לא את הרב דווקמן, לא את חבר הכנסת חנן פורת ולא את הפרופסור נאמן שיצאו להגן, ולו במלה אחת, על הממשלה, ולתמוך בה בניסיונותיה לדחות ככל האפשר את העימות עם מתנגדי הנסיגה. להיפך, אתם ניצלתם את גישתה הליברלית והמאופקת של הממשלה וחיזקתם את יומי שרד ואת חבריו, אשר תקפו את הממשלה ללא הרף על האיפוק שהיא גילתה במשך חודשים ארוכים. עתה, כאשר הגיעו ידיעות שלא הותירו ברירה — — —

יעקב גיל (המערך):

לפחות תודה שצדקנו, שאסור היה לגלות איפוק.

רוני מילוא (הליכוד):

אני עדיין חושב, שהממשלה התאפקה עד לגבול שהיחה צריכה לעשות זאת. כאשר הגיעו ידיעות ברורות, שאלפים מתכוונים להגיע לחבלי-ימית והדבר עלול לגרום, בשלב מאוחר יותר, התחשיוות ושיכרות דם, רק אז הפעילה הממשלה את

שר הביטחון א' שרון:

אני פונה אליכם, אנשי התנועה לעצירת הנסיגה: הוציאו את אנשיכם. אל תכריחו אותנו לעשות זאת. למה אתם מביאים אותנו לעשות דבר שאיננו רוצים לעשותו? הוציאו את אנשיכם. לא תצליחו לכפות דעת מיעוט על רוב. לא תצליחו. הפסיקו את מעשי ההתנגבות שלכם, הפסיקו את משחקי המחבואים האלה. תנו לנו לאמן את הצבא, תנו לנו לשמור על ביטחון המדינה. אל תפגעו בביטחון. אל תאימו. חזרו הביתה.

אתם רוצים להביע את מחאתכם, תארגנו הפגנה של 100,000 איש או של 200,000 איש. תעמדו בהפגנה שקטה במקום שאחם רוצים, מול הכנסת. מול משרד ראש הממשלה. בכיכר מלכי-ישראל. תיכזבו. כל מה שאחם רוצים. מישוהו מונע מכך להביע את מחאתכם? אחם יכולים להפגין גם ליד משרדי, אך שם אין מקום ל-100,000 איש.

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

מנין הם יקחו 100,000 איש?

שר הביטחון א' שרון:

חבר הכנסת לורינץ, מי שמתיימר להגיד שהוא מבטא את דעת המדינה, ודאי יש לו אפשרות לרכו 100,000 איש. רכזו 100,000 איש בכל מקום שאחם רוצים. אל תעשו זאת במקום שכל סוגי הנזק נגרמים שם. חזרו הביתה. אני קורא לכם: חזרו הביתה.

גאולה כהן (התחיה):

שם הכית.

היו"ר מ' סבירור:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני קורא אותך לסדר כפעם השלישית. אני מבקש ממך לעזוב את אולם המליאה. אני מצטער מאוד. לא תהיה פה הפקרות. נא לצאת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

קריאת ביניים מותרת. לא נכון לעשות כן.

היו"ר מ' סבירור:

קראתי אותה לסדר בפעם השלישית. ביקשתי ממנה שלוש פעמים להפסיק להפריע.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

קריאת ביניים עדיין מותרת בכית הזה. גם אם אינני מסכים אתה.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת טובי, אלה לא היו קריאות ביניים. אלה היו צעקות כל הזמן. אני החלטתי, וזהו זה.

גאולה כהן (התחיה):

אני מוכנה.

היו"ר מ' סבירור:

אני מצטער מאוד. החלטתי.

רענן נעים (המערך):

בהצבעת אי-אמון אי-אפשר להוציא חברי כנסת מהאולם. ארוני היושב-ראש.

היו"ר מ' סבירור:

אין מה להגיד ליושב-ראש. אני החלטתי.

שלמה הלל (המערך):

אולי כדאי להוציא את כל הסיעה שלהם. זה היה הכי פשוט.

— הצעת סיעת התחיה להביע אי־אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי־ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

סמכותה למנוע את כניסתם. טוב היה לדחות זאת ככל האפשר. עד שהגיעה השעה שלא נותרה ברירה.

שלמה הלל (המערך):
שום שמחה.

רוני מילוא (הליכוד):
אני רואה שמחה גם במהלך הדיון. בסך הכול אני אומר לך את זה בכאב רב. אני משוכנע שגם ראש הממשלה וגם שר הביטחון, כל אלה האחראים לדבר, אינם ששים ואינם שמחים במצב הקיים. לכולנו כואב מאוד הנושא של הפינוי. אנו חשים היטב בכאב שבעקירת יישובים ומשפחות מאדמתם. אבל אנו חשים גם מה משמעותו של השלום. אנו גם חשים, וכאן אני פונה אליך, חבר הכנסת חנן פורת, מה משמעותם של ימים, של חודשים, של שנים ללא מלחמה, ללא קורבנות, ללא אמהות דואגות בערף. גם לזה יש משמעות בחייו של עם. בקיומה של חברה. אל תתעלם מזה.

חנן פורת (התחיה):
אתה מאמין בזה?

רוני מילוא (הליכוד):
הנוכחות כעד ונגד הסכמי קמפ־דיוויד הסתיים ב־30 ביוני 1981. מתנגדי הסכם השלום בין ישראל למצרים אינם יכולים לדבר בשם רוב העם. לכל היותר הם יכולים לדבר בשם 2% מהעם. אלה הקולות שקיבלתם בבחירות האחרונות לכנסת, כשהלכתם עם הרגל של "לעצור את הנסיגה מסיני". זו עובדה. עד אותו תאריך, עד יום הבחירות, עד שבא יום הדין, יכולתם — כפי שאמרה חברת הכנסת גאולה כהן — לדבר כאן בשם רוב העם, יכולת אתה לדבר בשם רוב העם נגד הסכמי קמפ־דיוויד. ברגע שכאו הבחירות, והעם החליט כפי שהחליט ונתן לכם רק 2% מהקולות, אתם יכולים לדבר לכל היותר בשם 2% שנתנו לכם את הקולות.

שום ממשלה דמוקרטית, שלנו או של מפלגה אחרת, איננה יכולה להרשות למיעוט קטן להכתוב את דעתו ואת עמדתו לרוב. לא ניתן להשלים עם עמדה האומרת: "מה שלא השגנו בבחירות דמוקרטיות, נשיג בשימוש בכוח גם אל מול חיילי צה"ל".

חברי הכנסת חנן פורת, גאולה כהן, הרב דרוקמן, הפרופסור נאמן, אתם יוצרים אווירה, שבה יכול הרב אריאל להסית חיילים להפר פקודה של מפקדיהם, ובה יכולים אחרים להתנגד בכוח לחיילי צה"ל. ראיתי אתמול בטלוויזיה את הרב כהנא וחסידיו בחבלי־ימית. מה יקרה אם אחד מחמומי המוח מקצועת כהנא, שכבר הוכיחו את מידת שיקול דעתם, ינפץ, חס וחלילה, ראש של חייל באבן. שהוא ישליך עליו, או ישתמש בנשק חס? האם תגידו שאין זה על דעתכם? אבל מי שמקרב מלחמה נגד הממשלה ונגד חיילי צה"ל אחראי גם להרס שייגרם לעם ישראל, אם תתמידו בדרך הזאת.

חברי הכנסת, מדוע לא השמיע אחד מכם את קולו נגד ההסתה של הרב אריאל למרד בין חיילי צה"ל? מה הייתם אומרים, מה היית אומר אתה, חבר הכנסת פורת, ומה הייתם עושים, לו חבר הכנסת יוסי שרד היה קורא לחיילים לטרב פקודה ולא לשרת ביהודה ובשומרון, כפי שקרא הרב אריאל לחיילים בחבלי־ימית? אל תנענע בראשך.

קריאה:
איזו השוואה זו?

רוני מילוא (הליכוד):
אני בהחלט עושה השוואה.

לפי תפיסת עולמו ואמונתו של חבר הכנסת יוסי שרד, הדבר החמור ביותר הוא להתנחל ולהתיישב ביהודה ובשומרון, כפי שלפי תפיסת עולמו של הרב אריאל, הדבר

כאשר הגיעו דיעות שלא הותרו ברירה אלא לחסום את מברואת חבלי־ימית — כי אלאמלא היינו עושים זאת היינו נגררים לעימות חרף ומסוכן בין צה"ל ובין אלפים ממתנגדי הנסיגה, מחר או בעוד כמה שבועות — מעלים טענות, מדוע חסמו בערב שבת. זה שהתנועה לעצירת הנסיגה קראה לאלפים לחלל שבת ולכוא לפיקניקים המוניים, זה כשר למהדרין בעיני הרב דרוקמן. אבל הפעלת צה"ל בערב שבת, בגלל דיעות מודיעיניות בדוקות — זה חילול שבת חמור בעיניו.

ראש הממשלה, שר הביטחון, אנו כולנו, אלה השייכים למחנה הלאומי, כואבים את הפינוי של היישובים כסיני.

שלמה הלל (המערך):
חבר הכנסת מילוא, האם נכון או לא נכון שגורמים בקואליציה וגם כממשלה עודדו אנשים ללכת ולהתיישב שם בצורה בלתי חוקית, נתנו להם שירות?
מחוס גולדשטיין (הליכוד):
האם אתה מתכוון לממשלת המערך?

שלמה הלל (המערך):
לא אמרתי "הממשלה" אתה יודע להבחין. שאלתי על "גורמים בקואליציה וגורמים כממשלה הזאת".

רוני מילוא (הליכוד):
התשובה על כך היא כהנה מאוד. הממשלה לא עודדה איש ללכת לשם, ולא מנעה מאיש ללכת לשם.

שלמה הלל (המערך):
שאלתי על גורמים כממשלה ועל גורמים בקואליציה.

רוני מילוא (הליכוד):
גם הרב דרוקמן הוא גורם בקואליציה. אם זאת השאלה, הוא כאמת הודה בזאת. זו עובדה. אין גורם כממשלה, אני אומר זאת באופן מוסכם, שעודד איש מבין מתנגדי הנסיגה ללכת לשם. לא היה שר כממשלה, לא שר הביטחון, לא שר החוץ, לא שר המשטרה, אף לא אחד מהשרים — —

שלמה הלל (המערך):
אנשי עצמונה קיבלו או לא קיבלו תמיכה?

רוני מילוא (הליכוד):
לא, לא קיבלו תמיכה.

שלמה הלל (המערך):
לא אמת, לא אמת.

רוני מילוא (הליכוד):
אנשי עצמונה, כמו כל מי שבא למקום, קיבלו את השירותים הכרחיים, בלי יוצא מן הכלל. הממשלה אמרה, שכל זמן שהיא אינה חייבת להיכנס לעימות — היא לא תכנס לעימות.

שלמה הלל (המערך):
הם עלו בצורה בלתי חוקית, קיבלו הקצאות של מים —

קריאה:
לא מהממשלה, מחברים טובים, לא מהממשלה.

רוני מילוא (הליכוד):
חבר הכנסת שלמה הלל, אינני רואה מה השמחה הזאת על מה שקורה.

תוברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע איאמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בתכלי-ימת חוק חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

דבר לחיילים, כשהם יבואו; הם יבואו עם אלות — כך אמר הפרופסור נאמן — הם יגיעו אלינו עם אלות, אך אנתנו לא נבוא עם אלות אל החיילים. לשם מה הם צריכים אלות? אם החיילים יתנו מחר הוראה לאנשיכם לעזוב, הם צריכים למלא את ההוראה ולעזוב. אם הם יעזבו ימלאו את ההוראות, לא יהיה צורך באלות, לא יצטרכו להתכתש ולא תהיה שפיכות דמים. לכן, אל תתרעמו על שפיכות הדמים. אני יודע שאתם תאשימו את החיילים את-דרכך, שהם באו עם אלות, כפי שאמר הפרופסור נאמן.

יובל נאמן (התחיה):

האם אפשר להסביר משהו?

רוני מילוא (הליכוד):

כן, אפשר להסביר. ברשות הוושבריאש, כמובן, אני מסכים.

יובל נאמן (התחיה):

יש כללי משחק. בכללי המשחק האלה מותרת התנגדות פסיבית. מותר לשלטון להשתמש בעובדה שהוא שלטון ולפעול באמצעים שיש לו נגד ההתנגדות הפסיבית — לרבות הכנסה לבית-סוהר, מכות כאלות, ידיות ב"אלטלנה". מה שא"י אפשר ומה שאינו הוגן זה לבכות או בדמעות תנין ולומר: אתם גורמים לשפיכות דמים, זה כוחה של ההתנגדות הפסיבית, שלפיה מותר לשכב על הכביש, ואם אתה רוצה להרים אותו ואת חבריו — אתה מכה אותו באלה, וזה כוחו. שהוא חוטף את המכה באלה, ומותר לו אז להשתמש בזה שהוא חוטף את המכה, ואינן יכול להגיד שהוא גורם לשפיכות דמים. אלה כללי המשחק של הדמוקרטיה. אתה משלם כעד זה, בזה שאתה חוטף את המכה של האלה.

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת יובל נאמן, אני מוכרח לומר לך, ואני אומר לך את הדברים גם כמשפטן, שלמדתי היום כללים חדשים של משחק דמוקרטי. אני יודע מה זה ציות לחוק ומה זה אי-ציות לחוק. כאשר איש חוק מוסמך, בין שהוא חייל בתפקיד ובין שהוא שוטר, מצווה על אזרח לעשות כך או כך, וכלבד שהפקודה היא חוקית, האזרח חייב לעשות כך. אלה הם כללי הדמוקרטיה. לשכב על הכביש, ההתנגדות פסיבית, התנגדות אקטיבית — כל התנגדות לאיש חוק איננה קבילה על-פי החוק. מי שמתנגד צריך לצפות לכך שיהיה שימוש בכוח. והוא — זה שמתנגד — הוא אשר גורם לשימוש בכוח ולשפיכות הדם, לא זה שמשמש בכוח מפני שהתנגדו למעשיו.

יובל נאמן (התחיה):

— — —

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת יובל נאמן, אני אומר דבר שתסכים אתו. אני רוצה לומר לסיום, לכל חברי הכנסת ובמיוחד לאנשי התחיה — כולנו, כל אלה אשר כואבים כאב עמוק ואמיחי את פניו היישובים בסיני — אירבו בשם עצמי, שמעתי את שר הביטחון אומר את הדברים — היינו שומעים לראות הפגנת המונים, של 100,000-200,000 איש, אשר יביעו את כאב העם כולו, שאנו מאמין שהוא כאב אמיחי. על פניו היישובים, מחיר השלום שאנו משלמים הוא מחיר כבד. טוב שהעולם ידע ויחוש מהו הכאב האמיתי שלנו ומהו המחיר הכבד שאנו משלמים בעד השלום. אני עצמי, כחבר כנסת, אשתתף בהפגנה כזאת כדי להביע גם את הכאב שלי מפניו היישובים ומהמחיר שאנתנו משלמים בעד השלום, אבל זה חייב להיות במסגרת החוק. זה לא צריך להיות בתכלי-ימת. זה צריך להיות כאן, מול הכנסת. זה צריך להיות בחבלי-פיתע. בחבלי-ימת ובללא צורך על

החומר ביותר זה לפנות את סיני. מה היית אומר לו חבר הכנסת שריר היה אומר לחיילים: "סרבו פקודה, אל תשרתו ביהודה וכשומרון"? הלא אתה ואני ביחד היינו אומרים, שיש להעמיד אותו לדין מיד. להסיר ממנו את הסיגנות, לשים אותו מאחורי סורג ובריח. חבר הכנסת פורת, לא ייתכן שהצדק יהיה סלקטיבי, מתי שהוא נוח לי — זה צדק; מתי שהוא נוח לאחר — זה אי-צדק. או שיש צדק והיגיון או שאין צדק והיגיון.

חנן פורת (התחיה):

בתנאי שזאת אמת.

אורה נמיר (המערך):

מי קובע מה זו אמת? האם חנן פורת קובע מה זו אמת?

רוני מילוא (הליכוד):

חבר הכנסת פורת, אני רוצה לשאול אותך מה היית עושה, יחד אתי אולי, לו היתה מוקמת היום תנועה לעצירת ההתיישבות ביהודה וכשומרון, של אנשים אידיאליסטים, מאמינים, שההתיישבות ביהודה ובשומרון בעיניהם היא, להבדיל אלף אלפי הבדלות, מצדך ומצדי, אסון לאומי? מה היית עושה אילו היו משתמשים בכוח כדי למנוע מחברך ומתכרי להקים התנחלויות ביהודה וכשומרון?

חנן פורת (התחיה):

מה היינו עושים שנינו לו היו מתליטים עכשיו לעזוב את היישובים ביהודה ובשומרון ואת ירושלים?

רוני מילוא (הליכוד):

אני מודיע לך, שלא הייתי מתנגש עם חיילי צה"ל בשום תנאי. בשום אופן ובשום מקרה.

הבעיה היא מעבר לנזק המוסרי, מעבר לפגיעה בתשתית הדמוקרטית של המדינה, מעבר להסתת חיילים להפר פקודות, ומעבר למעשה הנואל והנתבע של ענידת תלאי צהוב מול חיילי צה"ל — אני חוזר ואומר: נואל ונתבע, ולא שמעתי איש מכם, חברי הכנסת, מגנה אותו אפילו במלה אחת, ואם תרים את הטלאי הצהוב שהם חלו, תגלה שמאחוריו לכל אחד מהם יש סכום פיצויים של בין 60 ל-80 מיליון לירות, מכספי החיילים שמוסרם הם עמדו עם הטלאי הצהוב. אל תלנוע בראשך. לא שמעתי איש מכם מגנה את מי שמעמיד את חיילי צה"ל במצב כאלו הם קלגסים נאציים מול יהודים שעומדים עם טלאי צהוב. האם הרעת סובלת את מה שאחם משלמים עמו שם? האם אתה יכול בכלל להעלות על דעתך, חבר הכנסת פורת, שבמסגרת זו יחלוף בלי שתאמרו מלה, בלי שתאנו זאת, בלי שתוקיעו זאת?

מעבר לכל אלה גורמת הפעולה של התנועה לעצירת הנסיגה, לפי דעתי, נזק מדיני חמור. חבר הכנסת פורת, אני רוצה שתקשיב לדברי, הנהק שכתבנו. מעבר לכל הנוזקים שמניתי לעיל, לדעתי הנוזק החמור ביותר הוא הנוזק המדיני שאחם גורמים לו. השר שרון דיבר על כך ברמיזה. היום, במקום לעסוק כנשיא מצרים מובקע, במקום להתמודד עם האתגרים שהוא מציב לנו, צריך ראש הממשלה להתמודד ולהתעסק עם חברי הכנסת גאולה כהן והרב דרוקמן. כל החלטת של הממשלה היום, למורת רוחנו ולמורת רצוננו, עלולה להתקבל בעולם ככניעה למתנגדי הנסיגה ולא כעמידה איננה מול עמדת נשיא מצרים. ואני אומר את הדברים האלה, חבר הכנסת פורת, מתוך תחושה של אחריות שצריכה להיות גם אצלכם. את המאמץ הלאומי שלנו לא צריך להפנות היום לפעולות הטורדה חסרות כל סיכוי בתכלי-ימת. אתם יודעים שהן חסרות סיכוי. האחזק מן השתיים, או שתעמדו שם עם נשק, או שיפנו אתכם ללא קושי.

שמעתי, תוך כדי הדין, איך אתם אומרים: לא נעשה מחר

— הצעת סיעת התחיה להביע אי־אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים כחבלי־מית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

אושיות הדמוקרטיה במדינת ישראל. אז, גם אני אחיה אתכם.

היו"ר מ' סכידור:

תודה לחבר הכנסת רוני מילוא, רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם כ"ץ־עוז, ואחריו — לחבר הכנסת יהודה בן־מאיר.

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אם חבר הכנסת מילוא אמר כאן, בשם הממשלה, בהצעה להביע אי־אמון לממשלה, את הדברים שאמר, מה בעצם מונע מהממשלה לארגן הפגנה של 100,000 או 200,000 איש, בהשתתפות כל חברי הקואליציה וחברי הממשלה, מול משרדי הממשלה או בכל מקום שבו יתברר חבר הכנסת מילוא ולהביע את כאב האומה?

ראש הממשלה מ' בגין:

אתה תחייב להשתתף, בהפגנה זו?

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):

אני לא התחייבתי. הנואם שדיבר לפני מוכן לזה.

רוני מילוא (הליכוד):

שאלו אותך אם אתה מחייב להשתתף בה. אנחנו לא מפיגנים נגד ההסכם, אלא מפיגנים את כאבנו על המחיר הגבוה של השלום. אנחנו לא שמחים ואין אנו שרים שירים כשמפיגנים יישובים.

אורה נמיר (המערך):

מי שר שירים?

היו"ר מ' סכידור:

האינטרמצו הסתיים. עכשיו מדבר חבר הכנסת כ"ץ־עוז.

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):

אדוני היושב־ראש, חבר הכנסת, תנועת התחיה הגישה היום הזה הצעת אי־אמון לממשלה. בשל מה הגישה תנועת התחיה הצעת אי־אמון זו? חברי הכנסת, תנועת התחיה הגישה הצעת אי־אמון לממשלה בשל ניסיונה של הממשלה למלא את חובתה היסודית לשמור על סדר כהבל ארץ שהפך לאחרונה, ועלול להפוך עוד בשבועות הקרובים, לאזור פרוע.

תנועת התחיה ושותפותיה לדרך, קבוצת "גוש אמונים", התנועה לעצירת הנסיגה וקבוצתו של הרב כהנא, הם אלה הגורמים, כדבריהם, בהתפרעויותיהם ובמעשיהם, לפריקת כל עול של חוק וסדר, ולא רק באזור פתחת־רפיח, אלא גם באזורים אחרים, וכנראה עוד ידם נטויה.

כמה ציניות ודמגוגיה דרושות, כדי שגורמים פורעי חוק ומפירי סדר, המונעים קיום נאות של החלטות דמוקרטיות של המדינה, יתבעו מן המדינה עצמה ומן הממשלה שלא ימלאו את חובתן, ויאפשרו בכך את המשך ההשתוללות. דומים אנשי "גוש אמונים", קבוצת הרב כהנא ואנשי התחיה לרוצח אביו הזועק לאחר מכן: "יתום אני, הצילי", או לאותם פורעים לבנק התובעים מן הממשלה לאסור את השוערים.

מכית־מדרש של תנועת אלה יצאו הפולשים לבתי־הריקים בימת: מכית־מדרשה של התחיה יצאו להקים יישובים ללא אישור הממשלה; מכית־מדרשה של התחיה יצאו הרב אריאל ויחבר עוזריו הקוראים לחילול להפר פקודה; מכית־מדרשה של התחיה יצאה ההשפעה להעלות כאש את בניין המיניל האזורי באופרה; ושימוש המפלצתי והבלתי־יאומן בטלאי הצהוב, המנסה ליצור דימוי כאילו חיללי צה"ל עומדים כשורה אחת עם הנוראים שבקלגסיס, גם הוא מכית־מדרש זה מקבל את השפעתו.

זה שלוש שנים יותר מתרוצץ בארץ החייל, הרואה את עצמו חייל קדוש, של "גוש אמונים", התחיה והתנועה לעצירת הנסיגה, הן מערשת טלוויזיה אחת לשנייה, מעצרת לעצרת, מצמיג לצמיג. מכסות מתנחלים נקבעו ליישובים השונים ביהודה ובשומרון, ומתנחלים מקצועיים יוצאים להיאבק בדמוקרטיה של מדינת ישראל. בשם מה, חברי הכנסת? האם בשם ההסכמה הלאומית, או שמא בשם הדמוקרטיה, או בשם הצדק, או שמא בשם ביטחון ישראל? לא ולא. תנועת התחיה, "גוש אמונים" והרב כהנא, ואחרים הדומים להם, יוצאים בשם קריאה משיחית דתית, שבינה לבין המציאות, כינה לבין הצינונות, אין ולא כלום. הם עושים להם שימוש במלים שספגו הרבה היסטוריה והרכה רגש לאומי: התנחלות, התיישבות, אהבת ארץ־ישראל, נוף הארץ. מי שמכס, אנשי התחיה, להיות כעלים על כל אלה? מי אתם שתאמרו מה היא ארץ־ישראל ומי היא? מי אתם שתחבעו מנופול על אהבת הארץ? מי אתם שתהפכו מושגים אלה לכרוז משחק בדמגוגיה פוליטית? האם תושבי תניה וקריית־שמונה, בית־שאן וירדנה, יטבתה ועין־גדי, טירת־צבי וכפרי־הושע ילמדו מכם התיישבות ואהבת הארץ מה הן?

סיפוקכם מן המעללים לאורם של צמיגים בוועים הוא בושח לכל חברה דמוקרטית, והעשן שלהם מטשטש את דמותה של ישראל בעולם כולו, על כל תגונו, ועל כל אלה אין אנו תומכים בהצעתכם לאי־אמון, כי משמעות הצעתכם היא שיכול תהליך השלום ושחרור כל רסן וסדר וחוק.

וכדי ביוון וקפץ, חברי הכנסת, נערך הדיון הדמוקרטי של עם ישראל בין מי שמכנה עצמו הרב אריאל, המסית את חיילי צה"ל להפר פקודה, ובין רמטכ"ל צבא־ההגנה לישראל, הקורא לשורת המתפללים בצומת ימית: תנו לי אשראי, המבלי אין ממשלה לארץ הזאת? אומנם כן, חברי הכנסת. כפי הנראה אין ממשלה, כי ממשלת ליכוד זו היא שילדה את עזות המצח והתוקפנות של תנועת התחיה, "גוש אמונים" והרב כהנא.

יהודה בן־מאיר (חזית דתית לאומית):
היא גם פועלת עכשיו — — —

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):

זה החל בראש הממשלה שבירך על הפרת החוק כאלון־מורה, וקרא להקמת הרבה אלוני־מורה, ובכך נתן אישור להפרת החוק והסדר שנעשו בשעתם — — —

יהודה בן־מאיר (חזית דתית לאומית):

— — —

קריאות:

— — —

יהודה בן־מאיר (חזית דתית לאומית):

— — —

היו"ר מ' סכידור:

חבר הכנסת בן־מאיר, הרי אתה מדבר אחרי חבר הכנסת כ"ץ־עוז. אני יוצא מתוך הנחה שלא הכינות נאום, וכך תוכל לשלב את מה שיש לך לומר בדבריך, בבקשה אל תפריע לנואם, אתה בא אחריו, אל תפריע לו.

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):

חברי הכנסת, ממשלת ליכוד זו היא שילדה את עזות המצח והתוקפנות של תנועת התחיה, "גוש אמונים" והרב כהנא, החל בראש הממשלה, שבירך על הפרת החוק כאלון־מורה, וקרא להקמת הרבה אלוני־מורה, ובכך נתן אישור להפרת החוק והסדר שנעשו בשעתם, ודרך שר בממשלה זו, שקיפץ ודילג על אבנים תוך שהוא מאמץ ומחבק אל לבו את

חוברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי ימיית תוך חילול שבת וכשל הצורך לעצור את הסיני מסיני לאלתר —

והאחרות במשא ומתן על הפיצויים. להמשך בניית יישובים החדשים בפתחת שלום ובאזורים אחרים.

לא סברנו בעבר ואיננו סבורים אף היום, כי היתה הצדקה לויתור על אזור הביטחון וההתיישבות בפתחת רפיח. ניהול כושל וחפזו של משא ומתן על ידי ממשלת הליכוד הביא ללא צורך לעיוות הנורא של העמדת השלום המיוחל מול התיישבות וביטחון. ללא ויתור ואיננו מוותרים על עמדותינו ומאבקנו בדבר הצורך בגבולות ביטחון למדינת ישראל. מהלך הדברים, כפי שנוהל על ידי הממשלה, הוא שגרם לפינוי היישובים, ועל הממשלה האחריות לכך.

לא נצרף את עצמנו לעצד כלשהו המסכל את הסכם השלום ולא נקבל על עצמנו אחריות להריסת הדמוקרטיה הישראלית. הסולידריות של המערך ונתנועת התיישבות עם שליחיהם בקיבוצים ובמושבים, ועם כל התומכים בעמדתנו זו, מחזקת אותנו במאבק הציבורי המכוון להתנגד לאלימות, לשלול את דרכה של התנועה לעצירת הנסיגה לסיכול הסכם השלום. לעשות כל הדרוש נגד המשמעות החקיקתית של פינוי היישובים. אנו מתחזקים באמונתנו. שאין להפוך את הפינוי לתבוסה מייאשת ולטראומה לאומית הרואית, אלא שיש להמשיך במעשה ההתיישבות להשגת גבולות בנייה הגנה בהתאם לדרכנו. נוים את הניסיון הכוזב של הליכוד לגנוב את דעת העם ולהטיל על תנועת העבודה את האחריות לויתור המכאיב. אין שקר גדול מזה. אין כזב גדול מזה.

יחד אתכם, חברינו באזור ימית, השפויים, האחראים, המסוגלים לראות נכונה אף לאחר מסלול התעתועים אשר הממשלה הוליכה בו את כל שוכני החבל, נמשיך בדרכנו ההתיישבותית היוצרת ונבנה את הבסיס להמשך של שלום וביטחון במסגרת ההכרעות של חברה דמוקרטית ועצמאית.

בשל כל אלה, אדוני היושב ראש, אנחנו נימנע.

היור"ר מ' סבידור:

תודה לחבר הכנסת אברהם כ"ץ על רשות הדיבור לחבר הכנסת סגן השר יהודה בן מאיר, ואחריו — לחבר הכנסת צירלי ביטון.

יהודה בן מאיר (חיות רחית לאומית):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אפתח את דברי בקריאת החלטות של סיעת המפד"ל שהתקבלו אחרון, והן מבטאות את עמדת סיעתנו בסוגיה העומדת על הפרק:

(1) המפד"ל קוראת להתפייסות לאומית שתאפשר את קיום הסכם השלום וגם תחזק את איחודנו והתיישבותנו ביהודה, בשומרון ובחבל יזם. המפד"ל תיוזם הנהלים בנושא זה.

(2) המפד"ל תומכת בהסכם השלום, בקיומו ובאי-הפרתו, ועל כן היא תומכת בפעולות שנקטו ושנעודו למנוע שפיקות דמים. המפד"ל מביעה את אמונתה, ביטחונה ותקוותה שיינתן לממשלה ולצה"ל לבצע את משימתם ללא פגיעות.

(3) המפד"ל חשה בקרע הלב ובכאב הנורע והציבורי, הכואבים את עקירת היישובים. היא שותפה לכאב ומבינה את הצורך להביע אותו. עם זאת היא קוראת לראשי הישיבות התיכוניות וישיבות הסדר ולראשי בני-יעקב להפעיל את השפעתם למניעת ריב אחים, אלימות והתנגדות לצה"ל.

(4) המפד"ל מביעה את כאבה ודאגתה נוכח חילול השבת, שהיה כרוך בתחילת פעולת החסימה של צה"ל. המפד"ל תפיש עם ראש הממשלה ועם שר הביטחון כדי לקבל הבהרות בנושא זה, וכן כדי לקבל הבטחה והתחייבות ברורה, שצה"ל לא יחלל בעתיד את השבת אלא לצורך פיקוח נפש, וזאת לפי הנהגים המקובלים.

"גוש אמונים", ונופח בו כה תקווה, או שר החקלאות, שהקים את האזהרות הפלסטיק, או שר הביטחון שתמך בהקמת עצמונה כחומר וברוח, בקרקעות, במים ובסיוע ציבורי, שר הביטחון שגייס את צה"ל כדי להכביר את אלהים מורה באוויר, או שר שתמיד ידע לסייע ולחלץ את אנשי "גוש אמונים" והתחיה מוסתבבותיהם. חברי הכנסת, האם הקריאה לטרם פקודה היא קריאתו של הרב אריאל בעצמו? או שמא למד זאת הרב משרי הממשלה?

הממשלה לא מנעה פלישה לרכוש ממשלתי ביישובי חבלי ימיית ובימיית עצמה: היא לא אסרה חיבור חשמל לדירות שנתפסו: היא הסדרה חיים תקינים לפולשים למושבי הסדר והחוק: היא עשתה כל מה שאפשר בפועל, או שלא עשתה את שצריך היה להיעשות. ויצרה אצל רבים רבים את התחושה כי בעוד היא מדברת גבוהה וגבוהה על קיום הסכם שלום במועדו, היא היא המסייעת בפועל לקבוצות המתנגדות בכל דרך לביצועו של הסכם זה. הממשלה כסתרי לכ אולי רוצה אף היא כמו התחיה ו"גוש אמונים", ביצירת הטראומה הלאומית הגדולה של פינוי אזור ימית. הממשלה הזאת שיבשה כל סדר כניהול משא ומתן עם מתיישבי סיני והביאה תושבים חלוצים לתסכול: לכלבול ולעיוות דמותם האמיתית. תוך שהיא מוליכה אותם שולל ורומזת להם על בצע הכסף שהיא מציעה. שר ממשלה הציגו אתן תמורת עקרונות וערכי חיים. הממשלה המירה אזור התיישבות בכסף והפכה תושבים שנשלחו על ידי העם מצוותיהם, ולמושפלים ולמושמצים. זאת ממשלה אשר אף את הניסיון להחיל סדר באזור הפתחה עושה מאוחר מדי ובצורה משפילה מדי: זאת אותה ממשלה זה אותו ראש ממשלה אשר ויתר, ויש אומרים בלא יודעין, על אזור ביטחון חיוני למדינת ישראל תמורת אמונה בלתי מציאותית בשלמות הארץ: ממשלה שהעמידה את ההתיישבות מול השלום. ממשלת ישראל זו, הנוכחית, זרעה רוח וקוצרת עתה את הסופה. לממשלה כזאת לא מגיע אמון, ולא נצביע על כן נגד הצעת אריה אמן.

אך למרות דרך התעתועים של הממשלה, ומול התחיה ועוזריה, אדוני היושב ראש חברי הכנסת, ובחבלי ימיית גם אורחי מדינת ישראל אשר אינם מצטלמים לאור אש הצמיגים ובוהק העיניים המבריקות באור משיחי. חברי הכנסת, יש יישובים שלמים, קיבוצים כמו סופה וחולית, או המושבים יחד ויסודות הדרום ותלמי יוסף, קבוצה גדולה ממושבת שדות, קבוצה גדולה מנתיבי העשרה, וחברים רבים ממושבת אוגדה, שלא חיפשו פיצויים אלא את ההתיישבות החדשה. ויש רבים אחרים כמוהם, אשר לא נתפסו לפניקה האומית מבית-מדרשן של התחיה והתנועה לעצירת הנסיגה. אליהם אומר מעל במה זו: בשליחות מדינית ישראל ותנועת העבודה נחלצתם להתיישבות בחבל ארץ חיוני כל כך לביטחון ישראל. יצאתם להגשים את דרכה של תנועת העבודה ביישוב הארץ כחלק ממדיניות החזרת השלום בגבולות בנייה הגנה. ועתה, כנסיבות שנתהוה, אנו חשים את מצוקתם הרבה. את הזעם שבלבכם העקירה מכברת ארץ אשר השתתפתם בהפרחתה. אנו חשים את המרי, אנו חשים את הכאב על ההשפלה של פרשת הפיצויים, את דאגתכם הכבדה מן ההתרחשויות המתהוות בחבל ארץ זה ואת עמדתכם השלילית כלפי התנועה לעצירת הנסיגה. אנו יודעים את התנגדותכם לאלימות ואת חרדתכם המודרדת למשמעות החקיקתית שיש לפינוי היישובים מבחינה מדינית ומבחינה מדינית. אנו אתכם ככאב, במצוקה ובוועם. אנו גאים על שיצאתם להתיישב בחבלי ימיית מתוך הכנה חלוצית ובשליחות של מדינה ותנועה. אנו גאים על ההבנה שגיליתם ושאדם עדיין מגלים לצורך העליון לקיים את הסכם השלום. גאווה על עמידתכם במבחנים, על דרככם הבורגית

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

5) המפר"ל תיפגש עם ראש הממשלה ועם שר הביטחון. כדי להבטיח לאלתר חופש תנועה ליישובי קטיף, שאינם חלק מאזורי הנסיגה.

6) המפר"ל תצביע אמן לממשלה. המפר"ל תאפשר לחברה, הרב דרוקמן, להצביע על-פי מצפונה והכרתו.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה גם לקרוא לפני הכנסת את הקריאה שפורסמה מטעם שני הרבנים הראשיים לישראל. אשר מהווה גם נר לרגלינו ומכוונת את עמדתנו בסוגיה הקשה והכואבת העומדת לפנינו. שני הרבנים הראשיים לישראל פנו לתושבי החבלי-ימית ולחברי התנועה להצירת הנסיגה מסיני בקריאה בוו לשון: "בתדהמה ובחרדה רבה שמענו על הכניסת הנוראות שזכרנו עושים נגד פינוי היישובים, שעשויות להביא חס וחלילה לירי שפיכות דמים. עם כל הצער העמוק והכאב הגדול של עקירת יישובים מארצנו הקדושה, אסור לנו להחשות כעת שקיימת, חס ושלום, סכנה למלחמת אחים ולשפיכות דמי נקיים על-ידי יהודים בינם לבין עצמם. לכן אנו פונים בכוח תורתנו הקדושה ובכל חוקי, לחדול מדרך פסולה זו ומנקיטת אמצעים אלימים, נגד כוחות הביטחון של ישראל, שאסורים באיסור חמור על-פי התורה וההלכה היהודית. וכבר נאמר 'לא בחיל ולא בכוח לי אם ברוחי אמר ה' צבאות'. לא יעלה על לב לעולם הפעלת 'כוח' והתכחשות בין יהודים ובין עצמם ובינם לבין ממשלת ישראל. אין חטא ועבירה חמורה מזאת, לחולל ריב ומרדן נגד כוחות הביטחון של מדינת ישראל, ואין חילול ה' גדול מזה, ולא יופר העונן הזה לעולם". חתומים — הראשון לציון הרב עובדיה יוסף והרב הראשי הרב שלמה גורן.

אדוני היושב-ראש, הקריאה הזאת מדברת בעד עצמה, ואני מפנה אותה גם לחבר הכנסת חנן פורת, שגם הוא צריך להיות אמן לשמוע את דברי ההלכה שנאמרים —

חנן פורת (התחיה):
היתה לי שיחה עם הרבנים בעניין זה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
— באופן הדימטעי לגבי כל דבר שקשור להתכחשות יהודים, בינם לבין עצמם ובינם לבין ממשלת ישראל, אלה דברים ברורים ופשוטים.

אהרן הראל (המערך):
אפשר לשאול שאלה?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
כן, אבל לא על חשבון זמני.

אהרן הראל (המערך):

האם אין זה כרוך לך, שאם אתם, כסיעה, מחליטים באופן רשמי לאפשר לרב דרוקמן להימנע — לא שהוא נמנע מפני שהוא לא נשמע, אלא אתם מחליטים שהוא יימנע — האם אין זה כרוך לך שעל-ידי כך אתם נותנים לאותם בני יישובים היתר לעשות מה שהם עושים?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
במפורש לא.

אהרן הראל (המערך):
למה?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
למה? — זה אני אסביר לך אחר כך, התשובה היא: לא.

שבח וייס (המערך):
דווקא ההסבר מעניין.

יהודה חשאי (המערך):
זו אינה שאילתא.

חנן פורת (התחיה):
תמשך להגיד: אתם.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת פורת, אומנם אני פותח אתך חשבון חדש, אבל אל תקום, אל תצעק, אתה רוצה לשאול שאלה? — אני אאפשר לך ברשות הנואם, אתה כל הזמן מפריע.

חנן פורת (התחיה):
אתה מרשה לי לשאול שאלה?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אני קראתי את דבריהם של הרבנים הראשיים לישראל, ועל זה אין לך מה לשאול, אתה יכול לקבל אותם או לא לקבל אותם, זו זכותך, אין מה לשאול.

אדוני היושב-ראש, תנועתנו אמונה, גדלה והתחנכה על ברכי אהבת ארץ-ישראל, ואיש לא ילמד אותנו אהבת ארץ-ישראל מהי, התנועה הדתית הלאומית ותנועת הציונות הדתית ותנועת תורה ועבודה גדלה, התחנכה וחינכה דור לתפארת על ברכי אהבת ארץ-ישראל, אני, מאז שנולדתי למדתי וינקתי מאבי, זיכרונו לברכה, ומאמי, תיכדל לחיים, את הרעיון הזה של ארץ-ישראל לעם ישראל על-פי תורת ישראל, ואנחנו אכן גידלנו דור, שכלבו בוורת אהבת ארץ-ישראל, אבל אנחנו למדנו הרבה דברים, לא רק את זה.

אמרי רון (המערך):

גם את "גוש אמונים" לימדתם, גם את "גוש אמונים".

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אנחנו גדלנו והתחנכנו גם על העניין של אחדות ישראל, גם על העניין שמדינת ישראל זה אתחלחא ודגאולה, מה פירוש הרבר להרים יד על חיילי ישראל? אנחנו גדלנו ולמדנו מה פירוש הדבר צבא-הגנה לישראל ומה פירוש הרבר לקום ולהסית למרי בצבא, גם על זה גדלנו.

אמרי רון (המערך):

זה מה שעשייתם בסבסטיה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אמר הרב נחיה: מלחמת אחים חמורה מכל הנסיגות, ואי אפשר לשכוח את כל התורה כולה ולתפוס דבר אחד ולכואב עם זה אל הנוער, גם אם אתם מצליחים עם חלק מהנוער, לא נירתע ולא נשנה את דרכנו, יש לנו ויכוח, אבל אתה לא תשפיע עלינו כזה, גם לא באינם יש קולות, זה מעבר לקולות, מעבר לשיקולי בחירות, אנחנו לא נסטה מדרך האמת הזאת, ונלמד אותה.

חנן פורת (התחיה):

איפה התחנכת לעקירת יישובים בארץ-ישראל? תראה לי כאיזה מקום, תראה לי איפה התחנכת על זה.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

לכן, אדוני היושב-ראש, יש להבין את הכאב — אמרנו את זה בהחלטה שלנו ואמר את זה שר הביטחון — כי יש כאב עמוק, יש קרע הלב, ואפשר גם להביע את הכאב הזה, אבל צריך לדעת איפה הקו האדום שאותו אין עוברים.

היה לי בשעתי ויכוח — חבר הכנסת לורינג, איני חוזר עליו, חלילה, עכשיו, אני מזכיר אותו כדי להגיע לנקודה — עם אנשי אגודת ישראל לגבי ההסכם הקואליציוני כאיזה נושא, והיתה לנו פגישה עם ראש הממשלה, שנכחו בה שר הביטחון, חברי הכנסת לורינג ופרוש, וזלרון מר ואני, והיה שם ויכוח.

חוברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל העצבת מחסומים
בכחל-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אתם אומרים, שאתם עושים פעולות שכנוע פוליטיות — שמעתי ברדיו: המפד"ל, אגודת ישראל, הליכוד, אם יהיה רוב בכנסת היום, שישה שבועות לפני ביצוע החוזה, לביטול, אני אקבל את הר"ן, אני אחשוב שזאת תהיה החלטה נוראה, מוטעית מאוד, הרת כסנוט ואסונות למדינת ישראל, אבל אני אקבל את הר"ן, זו הדרך הפרלמנטרית, הגה היום הצעתם אי-אמון, יפה. אתם חקבלו ארבעה קולות מתוך 120, 116 תברי הכנסת אינם שותפים לדעתכם, ומה אתם אומרים? — אומנם הכנסת תחליט, אבל אתם מנסים בכוח, בכוח הנוכחות הפיזית המאיימת, לשים לאל החלטת ממשלה, החלטת כנסת, לאן זה יוביל? איזו מדינה אנחנו רוצים שתהיה לנו פה? הרי צדק חבר הכנסת רוני מילוא: איך הושב שיש כליה שיכולים לבוא מחר ולקרוא לחיילי צה"ל שלא לשרת ביהודה ובשומרון, שלא לשמור שם על הסדר, כי זה נוגד את עקרונותיהם? כל חייל צה"ל יצטרך להתחיל איפה הוא משרת, מה הוא עושה, איך יכול להיות בדבר הזה? לאן זה יוביל? זה מעבר לקר.

לכן, אדוני היושב-ראש, זו השאלה האמיתית: הנושא, שהוא נושא נורא, שובר לב, קורע לב, אבל איך מגיבים עליו — מביעים את הכאב או מנסים לקרוא למרי נגד המדינה, להתקוממות ולערוער אושיות היסוד של המדינה, להפרת פקודות בצה"ל? אחד קורא לזה ישירות, השני אומר: כל חייל יפעל לפי מצפונו. זה אותו דבר? ערעור הצבא זה סיכון מדינת ישראל. האם זה דבר שמוותר?

דבר אחרון, אדוני היושב-ראש, בזוה אסיים: הועלה פה עניין השבת, אדוני היושב-ראש, שוב: אין מונופול למשהו על השבת, תנועתנו יודעה ללחום את מלחמת השבת במשך 33 שנים. המפד"ל הביאה למשבר, נמנעה מהצבעה כשהיה על סדר-היום נושא השבת, תוך ידיעה מלאה שזה יכול להביא להוצאתנו מהממשלה, וקיבלנו זאת על עצמנו, ועל זה הוקדמו בחירות, אמרנו אז: אשרינו שנחפסנו על השבת, לנו לא יטיפו על השבת, אנחנו נהיה ערים לנושא של השבת, זה נושא אמיתי, אמיתי קודם לחברי הכנסת, שאני שמח כי שר הביטחון עמד על כך בדבריו, בכל אופן, וכתה השבת שכל אחד בעולם ידע ששבת זה דבר יקר, אל תיגעו בשבת, היוהרו בשבת, נפגשנו היום עם ראש הממשלה, וסעינתו תיפגש בשעה מאוחרת יותר היום עם ראש הממשלה ועם שר הביטחון, אנחנו נדאג, נביא זאת לפניכם, ואני בטוח שניענוהו כפי שנענינו, עד כה על-ידי ראש הממשלה, שיעשו כל הסידורים המתאימים בצה"ל, יש בצה"ל רכנות צבאיות, יש בצה"ל רכ צבאי ראשי, יש בצה"ל פקודות, צריך לשמור על הפקודות, צריך להקפיד עליהן, אבל צריך להקפיד גם על כך שהשבת קדושה, אנחנו נדאג לנושא השבת, אין ספק בכך, אבל אל תהפכו את השבת לנושא הריון, הנושא כאן איננו השבת, לשבת אנחנו נדאג, את כבודיה של השבת אנחנו נשמור, הנושא אינו השבת, רבותי חברי הכנסת,

רבותי, הנושא נוגע לשורש קיומנו כעם וכמדינה, האם אנחנו יכולים להתקיים כעם, או האם רוצים לקרוע את העם הזה לגזרים, להפרו וללהיבא לריב אחים ולהרס אחדות העם? לא במחיר הזה צריך להיאבק, לא במחיר של קרע באחדות העם ושל חורבן בית שלישי ושל סיכון מדינת ישראל.

לכן, אדוני היושב-ראש, אנו דוחים את הצעת אי-האמון, גם אני מצטרף לקריאתו של שר הביטחון לכל מי שנמצא שם: הרפו, אל תביאו להתנגשות עם צה"ל, אל תביאו להתנגשות בביצוע החלטות הכנסת והממשלה, הכאב גדול, נביע אותו ככל צורה אפשרית, אבל לא, חלילה, בצורה שתביא לריב אחים, נדאג מעבר לכאב, מעל לכלול וכיקר מכול, למדינה זאת המשותפת לכלולנו, לצה"ל היקר לכלולנו, צה"ל השומר ומבצע

אמר הרב לורניץ על איזה עניין: כשבילנו זה קודש הקודשים, ואמרו: כשבילנו גם צה"ל הוא קודש הקודשים, אומנם דברי סולפו כרגיל, אבל זה אינו מבהיל אותי, מה פירוש, שצה"ל הוא קודש הקודשים? לא משום שאנחנו סוגדים לנושך, לא משום שהיהדות סוגדת לכוח או לטנק, אלא משום שצה"ל הוא כוח המגן העברי, המבטיח את המדינה הזאת מפני חורבן; מפני שצה"ל, לפי השקפתנו הדתית-הלאומית, לא המכולבלת והמעורבת אלא הדתית הלאומית האמיתית, זה מכשיר אלוקי

—

חנן פורת (התחיה):
כן, מכשיר אלוקי.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

— לקיום הבטחת הגאולה שאנחנו מאמינים בה, אפשר לבוא ולקרוא לחיילי צה"ל "הפרו פקודה"? הרי מי שקורא דבר כזה לחיילי צה"ל, אינו רק מרים יד על חיילי צה"ל, הוא מניף גרזן על צה"ל, שהוא הכוח המגן שמבטיח את מדינת ישראל, האם יש מישהו, שתכל ארץ יקר לו עד כדי כך שהוא מוכן לנסות לשמור עליו, גם אם לא יצליח, כמחיר, חלילה, של אובדן מדינת ישראל? הרי מערערים את היסודות של המדינה, למה אתם רוצים להביא? מה פירוש הדיבור "נביא לשם אנשים ואנחנו לא נזוז"? מה יקרה? מה פירוש הדבר הזה? אתם רוצים להביא למצב שצה"ל לא יוכל למלא את משימתו? זה מה שאתם רוצים?

אמרי רון (המערך):

הם עושים מה שאתה עשית בקודם.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

יפה מאוד, להביא למצב, שמיעוט של 10,000, 20,000, יוכל להשיג את רצונו בכוח, זה נקרא "כוח", בכוח הנוכחות הפיזית, אתם פועלים בדרכים לא פרלמנטריות.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת אמרי רון: אל תערככ שמחה בשמחה, יש כלל גדול בחז"ל, שאין מערכים שמחה בשמחה.

אמרי רון (המערך):

למה, כי פעם אחת עושה את זה ופעם — חנן פורת?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

יש להבחין בין שני דברים, חבר הכנסת חנן פורת אומר, שצריך לבטל את חוזה השלום, אצלו, אני מצטרף, "הדברים פשוטים וברורים אצל כל אחד", לא אצל כל אחד, חבר הכנסת פורת, וכבר אמרו לך את זה, אל תדבר כשם כל אחד, אצלנו זה לא ברור ולא פשוט, אבל אתם יכולים לבוא לכנסת, אתם סיעה של שלושה מנדטים, ולהציע הצעת חוק לכנסת, ואני ערב לך, חבר הכנסת פורת, שאני אדאג שהממשלה תוותר על החרושים ואני אצביע בוועדת הכנסת אפילו לשחרר מחובת הנחה של 48 שעות, הביאו לכאן בשבוע הבא הצעת חוק לביטול חוזה השלום, הציעו הצעה לסדר-היום, שהכנסת תרן מחדש כחוזה השלום ונצביע, ונראה אם כל כבוד זה או לא.

אני חושב שאם מדינת ישראל תפר היום את חוזה השלום זה יהיה אסון למדינה, לא משום שהחוזה הוא פשוט — הוא כרוך בטרגדיה לאומית, כמו שאמר שר הביטחון — אלא משום שאני משוכנע שזה יביא למלחמה כלל-ערכית נגדנו, כאשר אנחנו מכודדים בעולם, ואף יותר גרוע — כאשר העם הזה יהיה חצוי, וכאשר חלק גדול ממנו יאמר, שזאת מלחמת שזימנו עלינו, לא מלחמה שהכרחי לעמוד בה, אבל אם אתם תקבלו רוב, אני אקבל את הר"ן, חבר הכנסת פורת.

דב זכין (המערך):

אתה חייכת אותו, הוא חניך שלך.

— הצעת סיעת התחיה להביע אי־אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בתכליתית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנוסיה מפני לאלתר —

ונוסף על זה, ולמרות כל ההכחות והתיקונים של היריעות השונות, היה צורך גם להעמיד את הרמטכ"ל על מקומו. אומנם לא ברור, כי אילו לא הוארכה תקופת כהונתו של הרמטכ"ל והוא היה עכשיו אזרח, הוא היה בוודאי מצטרף לתנועה לעצירת הנוסיה, הייתי רק מקווה, שיחול כו אותו שינוי שחל בקודמו, שההיור אותונו מפני סאדאת ואתר כך היה לאחד מחסידיו.

חברי הכנסת, אני רוצה לשאול את חברי המערך: האם אינכם חושבים, שרק בגלל מה שקורה היום היה כדאי לכם להפסיד בבחירות? אני שואל את עצמי, כמה אנשים מאלה היושבים כאן ומתכוונים להצביע נגד הנוסיה, היו מצטרפים לסיעת התחיה ומצביעים נגד הפינוי? אני מתכוון לאנשי הליכוד, אילו היו היום באופוזיציה.

כדבר אחד אין אני חולק על מתנגדי הנוסיה — מהותו של השלום, השלום הזה איננו שלום. ההסכם הזה איננו הסכם שלום. זהו הסכם המתבסס על אינטרסים זמניים של מצרים וגם של ישראל, אך בעיקר של האמריקנים, מוכן שאיננו מסיק מזה, שאסור לסתת, מפני שהכיבוש כשלעצמו, מלבד אי־הצדק שבו, הוא בעל ערך משחית ומטמטם — הן לגבי העם והן לגבי המנהיגים. אך המסקנה שלי היא, שיש צורך דחוף להשלים עם העם הערבי הפלשתינאי ולאפשר לו להקים את מדינתו לצד מדינת ישראל.

מה שמענו היום? במקום להכיר במחדל הנורא שנעשה בהקמתו של חבל־ימית, וכמקום להודות בכזבו הנורא על חשבון צרכים חברתיים דחופים — ולא קשה לממשלה הזאת להודות פעמים רבות במחדלים של ממשלות המערך — הנה לא זו כלכלר שמציגים את פינוי החושבים כטרגדיה, כמתנה שישראל כביכול נותנת למצרים, הנה מכינים לנו, וזה יתברר גם מהצעת התקציב שהוגשה אתמול, מחדל גרוע פי כמה וכמה, והפעם בגדה המערבית, שוב מקימים יישובים, שוב מכזבים מיליארדים של שקלים שנלקחים מכריאות, מחינוך, מרווחה, ומשליכים את הכספים האלה על הסלעים ועל ההרים של הגדה, שלא לרבר על המיליארדים שישלמו לכל החלוצים האלה כשיפנו אותם.

אומר מישור, שהממשלה ניפתה את העניין ככוונה, כדי שיראה לכל העולם הקושי שבפינוי הפתחה, וכולם יבינו שאי אפשר לפנות את שאר השטחים, לכן, אף־על־פי שאנו חושבים, כי הצעד האחרון שהממשלה עשתה הוא נכון — איננו יכולים להצביע בעד הממשלה, שהביאה את עצמה למצב הזה.

אני רוצה להזכיר כי אנו התנגדנו בוועדת הכנסת להגבלות שהוטלו על תנועותיהם של חברי הכנסת באזור סיני, וזאת אף שאנו מתנגדים מכול וכול לכל מה שהם עושים שם, לעומת זאת, מתגלה התנועה הזאת כשיא צביעותה בנושא של המחסומים, ככל שמדובר במחסומים המוצבים כדי למנוע מפורעי חוק ומפושעים שאינם שייכים כלל לאזור, הם מזעיקים ועושים מהומות נגד המחסומים ומדברים על הקשיים של המתיישבים, שלדעתנו לא היו צריכים להימצא שם כלל. אבל כאשר מדובר בהטלת הסגר צבאי על כמה יישובים דרוויים ברמה, הם מצדיקים את זה ואומרים: לכתוש, להשמיר, לגרש. הם מצדיקים את זה שהשלטונות מונעים מעבר של רופאים ואחיות, שבאו להגיש עזרה רפואית לאנשים במצור. הם אומרים ש"קשה מאוד" ליישובים היהודיים בגולן, ולא מפני שהם בהסגר אלא מפני שמעכבים אותם קצת במחסומים, הם אומרים: "להרים יד על יהודי — חס וחלילה", ומזעיקים את הרמטכ"ל כדי "למנוע עימות"; להרים יד על ערבים את על יהודים המפגינים ומזדהים אתם, זו מצווה.

פקודות. זה"ל הוא צבא מעולה, צבא נהדר, מכשיר אלוך לגאולת ישראל. נדע מעל הכול לשמור על אחדות העם, אחדות עם ישראל.

הי"ד מ' כהן־אבידן:

תודה להביר הכנסת סגן השר יהודה בן־מאיר, רשות הדיבור לחבר הכנסת צירלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת יובל נאמן.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, היום מונחת לפנינו הצעת אי־אמון לממשלה. ממשלה זו, חברי הכנסת, אינה ראויה לאמון בשל כמה סיבות נכבדות, וכל אחת מהסיבות די בה כדי להצדיק אי־אמון לממשלה ולגרום להתפטרותה. בכל זאת, לא נתמך בהצעת אי־אמון, שהמניע להגשתה זו לנו ומנוגד לתפיסתנו.

אולם אין פירושו הדבר, שהממשלה נוהגת כשורה או נהגה כשורה בפרשת פינוי פתחת־רפיח. במהלך החודשים האחרונים בפרט, אך למעשה במשך כל תקופה מאז חתימת ההסכם עם מצרים, הכינה הממשלה לעצמה כל מה שהיא עומדת מולו היום, נעשו כמעט כל המשגים האפשריים. אך הדבר הגרוע מכול היה, שהממשלה חזרה והכריזה, וכל שר שב והביע ככל הזדמנות את דעתו, שהפינוי הוא טרגדיה, שהפינוי הוא אסון, והיו שהגדילו ואמרו, שהפינוי הוא שואה. מי שמכין את דעת הקהל בצורה כזאת, מי שיוצר אווירה המכילה יותר ויותר אנשים לדעה, שהפינוי מיותר והנוסיה אסון והשלום לא מי יודע מה — מדוע הוא מתפלל אחרי מסע פרסומת חניגם כזה לתנועה לעצירת הנוסיה, לרבות הסתייגות פומבית של סגן שר, שהממשלה סירבה להענישו ולפטרו כבר אז, על ההתנגדות, על כך שוקמץ קיצונים המומי־מזרח מצליח להסית כמה אלפי אזרחים, ואליהם מתחפפים גם החושבים המתפנים, שאינם מתנגדים לנוסיה אלא רק לקיצון בכספי השוד שהצליחו לסחוט?

חברי הכנסת, אם השלום הוא כל כך טוב ושווה את הנוסיה, כמו שאומרים דוברי הממשלה, מה היללה הזאת על עקירת יישובים? מה הריכוזים האלה על עקירת יישובים שמלכתחילה הוקמו על אדמה כבושה וחוץ כדי נישול, וגם הממשלה והאופוזיציה הודו שאלה ארמות כבושות על־ידי עצם תמיכתן בהחזרת שטחים אלה במסגרת ההסכם עם מצרים?

אמרי רון (המערך):

ואתם לא תמכתם?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא, בהסכם קמפ־דייוויד לא תמכנו. לא בהסכם.

אמרי רון (המערך):

לא תמכתם, הייתם נגד.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא תמכנו.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היינו נגד ההסכם, לא היינו נגד הנוסיה, שצריכה להיות מכל המקומות הכבושים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גם לאחר שהממשלה החליטה סוף סוף לפעול, היה צורך בהודאה מפורשת של ראש הממשלה למפכ"ל המשטרה הסרבן, שייקח חלק בפעולה יחד עם זה"ל. אף הוא חושב, שהוא זכאי לדעה עצמאית, חבל רק שאין הוא מגלה אותה עצמאות גם בתוך "אפרסק".

חוכרת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני אלחר —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת צירלי ביטון, לך לא הפריעו. לא אתן לך להפריע. אם יש לך שאלה, תבקש רשות.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר מ' כהן-אבידב:

קודם תבקש רשות. ואם זו תינתן, תשאל.

יובל נאמן (התחיה):

חבר הכנסת צירלי ביטון, שאל אותי. מה אתה רוצה?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

סלח לי. קודם יבקש רשות ממני לשאול.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני שואל אותך, פרופסור — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

סלח לי, חבר הכנסת צירלי ביטון, לא ארשה לך ליצור אי-סדר. אתה תבקש רשות מהיושב-ראש.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אתה מבקש? אתה מסכים לשאלה. חבר הכנסת יובל נאמן?

יובל נאמן (התחיה):

אני מסכים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תלמד קצת סדר.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אם אשאל אותך בשבוע הבא, האם תזכור מתי חל ג' באדר? מעניין.

יובל נאמן (התחיה):

אתה יודע, אני אולי אזכור, כי יש לי זיכרון טוב. אבל התאריך הקובע אצלי כאמת בחיי יום יום, אם זו שאלתך המעניינת, הוא התאריך הלועזי. אולם ג' באדר מזכיר כמשהו גם את העבר של עם ישראל. בעניין זה ג' באדר מבחינתי יש בו משהו קצת סנטימנטלי כמו לגבי אהבת ארץ-ישראל, שאתה אינך בקי בה וכל מיני אנשים מדברים עליה כאן. בהזדמנות אסביר. אם יש לך עוד שאלות כאלה, אשיב עליהן ברצון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לא, אני מבקש ממך, חבר הכנסת נאמן, תפקידך לנאום, לא להשיב על שאלות.

יובל נאמן (התחיה):

טוב, כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הבעיה והאירועים שאנחנו עוסקים בהם כאן הם מן החמורים שהכנסת הזאת עסקה בהם אי פעם, ובאמת יסלח לי הציבור ויסלחו לי החברים אם נכנסנו כאן לברכהנות.

ביום שיש האחרון ניתנה הפקודה הזאת לחסום, ואמרתי שאני חושש לכאות, מפני שהפקודה הזאת כללה גם את רצועת-עזה. אני רק מקווה, שאין פה איזה רמז על השלב הבא.

שר הביטחון א' שרון:

אתה הרי יודע מדוע זה כלל את רצועת-עזה. זה כלל את רצועת-עזה, מפני שברצועת-עזה יש מערכת של גדרות

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אחמול הפגינו כרחבת הכנסת משפחות ממעברת בת"ים. תביעתך היחידה, אחרית עשרות שנים של סבל. השפלה וזעזוע. היתה להיפגש עם סגן שר השיכון, הממונה על שיקום השכונות, כדי להביא בפניו את סבלך ומצוקתך. דובר פה על רגשות ועל כאב בגלל הפגיו של אנשים שהלכו לשבת עם כל ההטבות והמענקים ויוצאים משם היום עם מיליונים. איזה כאב ואיזה סבל? מה הדיבורים על סבל או כאב? אותם ראשי המשפחות שהפגינו אתמול נעצרו — ואלה אזרחים מסוג ב', שלא לדבר על אזרחים מסוג ג', כמו התושבים הערבים שדמים וגופם הפקר — הובלו לתחנת המשטרה בירושלים, ורק אחרי מאבק קשה שוחררו. לעומת זאת הרב אריאל וחבריו, העוברים על החוק לא מתוך מחסור ומצוקה, חלילה — אין עוצרים ואין מכים. להם יש תנועה מאחוריהם, להם יש תקציבים ותורמות. למשל, הסכום של חצי מיליון דולר שאספו בארצות-הברית בעזרת סגן השר דרוקמן. אבל לאותם זוגות צעירים ומשפחות הגרות עד היום במעברה אין למי לפנות פה, וכשהם פונים, עוצרים אותם, ולא דרושה הוראה מראש הממשלה למפק"ל כדי לעצור אותם.

חברי הכנסת, זהו פרצופה האמיתי של התנועה, שבשמה מוגשת היום הצעת אי-אמון לממשלה, תנועה שהאידאולוגיה היחידה שיש לה היא שטחים ועוד שטחים ועוד שטחים, והם מוצאים אסמכתאות מתחת לפני האדמה כדי לספח ולקדש כל שטח.

רענן נעים (המערך):

אתה מצביע נגד הצעת אי-אמון?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הם מרוקנים את יישובי הידמה בגדה ומעבירים את המתנחלים לסיני להיאבק נגד הפגיו. כי הם יודעים שעל היישובים שלהם שומרים חיילים. הם מוכנים לחיות על כידונים, והמלים "צדק", "מוסר", "זכות" מצחיקות אותם. חברי הכנסת, הם יודעים את שפת הכוח, ורק אותה בלבד. לכן באמת צריכים לפנות אותם רק בכוח.

רענן נעים (המערך):

חבר הכנסת צירלי ביטון, אתה מצביע עם הממשלה?

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אם הממשלה תקבל את הדברים האלה, אני מוכן להצביע אתה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

רשות הדיבור לחבר הכנסת יובל נאמן, ואחריו — לחבר הכנסת כ"ציון רוכין. ישנו?

יגאל הורביץ (תל"ם):

הוא ימצא.

רענן נעים (המערך):

חברת הכנסת גאולה כהן יכולה להיכנס?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת רענן נעים, עד כמה שאני יודע, היא הוצאה מהאולם. היא היכנס בהצבעה.

יובל נאמן (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום שיש זה, ג' באדר, הורתה הממשלה לצה"ל לחסום את החלק הדרומי של ארץ-ישראל. אגב, החסימה נעשתה גם מעבר לשטח שמפנים, ואני רק מקווה שאין זה סימן — — —

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אף על פי שאתה פרופסור, אולי אשאל אותך שאלה.

— הצעת סיעת התחיה להביע אי־אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים כחבלי־מית תוך הילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

שאינה קיימת עדיין לאורך הגבול הבין־לאומי. זאת היתה הסיבה היחידה, ואתה יודע אותה בדיוק.

יובל נאמן (התחיה):

טוב! אני מקווה שאין פה רמז לבאות.

שר הביטחון א' שרון:

אין פה שום רמז לבאות.

יובל נאמן (התחיה):

על כל פנים, צה"ל כפי ששמענו, עשה פעולה מקדימה, כמיטב מסורתו של צה"ל. נאמר: "הקם להרגך, השכם והרגו". נהגנו כך במלחמות. הוזכר פה אותו נוער, נוער נהדר, שמוכן לכול, ומבחינה זו תבדילו, רבותי. כאשר מדברים על שפיכות דמים, השופך וזה שאת דמו שופכים, יש ביניהם כאילו סימטריה. גם השנים באו"ם על איוז פעולה בישראל, הם אומרים שהם קוראים לצדדים שלא לפעול. הם תמיד פועלים סימטריה.

רבותי, אני חוזר לציבור של מתנגדי הנסיגה ואוהבי ארץ־ישראל. זהו ציבור חשוב — במקרה זה לא בצריח; הוא חשוב אם זה בשכיבה על הכביש. אם אלה אותם תלמידי ישיבה, ששר הביטחון אמר לנו היום כי עכשיו מפנים אותם מאופירדה, ביקרתי אצל תלמידי הישיבה הללו, הייתי אצלם לפני כחודש 30 בחורים למדים תורה עם שלושה מורים. לכל מורה אשה ושבעה ילדים, כולם לומדים יחד כאולם אחד, אולם של דייגים לשעבר, ומוכנים לחיות את החיים הללו יומם ולילה ועושים את צורכיהם בחוץ, תסלחו לי, והם מוכנים לסבול את כל זה כדי להיות שם באמת ולחסום בגופם את הנסיגה.

אם כן, כשמדברים על שפיכות דמים, האחריות לשפיכות דמים היא על מי שייתן את פקודת האש, אם זו פקודת האש ואם זו פקודה להשתמש באלה.

מחמד ותד (המערך):

רגע, לאלה אתה מייעץ להשכים ולהרוג? אדוני חבר הכנסת, אתה מייעץ להם להשכים ולהרוג?

יובל נאמן (התחיה):

רגע, אינני מכין את העברית שלך, אני מייעץ להם מה?

מחמד ותד (המערך):

אני מבין, אני מדבר בסלנג שלך.

היור' מ' כהן־אבידב:

להשכים ולהרוג.

מחמד ותד (המערך):

אתה השתמשת באמרה: "הקם להרגך, השכם והרגו". אחר כך תיארתי תמונה, ואתה מייעץ להם להשכים ולהרוג. אתה מקבל על עצמך את האחריות?

יובל נאמן (התחיה):

רגע אחד, אני מצטער. כנראה, חוש ההומור שלך או חוש ההבנה שלך — — —

מחמד ותד (המערך):

אינני מדבר בהומור.

יובל נאמן (התחיה):

סלח לי, שמע אותי. אמרתי מקודם — — —

מחמד ותד (המערך):

מה שאתה אומר זו טרגדיה. אתה מדבר בלשון טרגית. אתה מסית למלחמת אזרחים, אדוני. פשוט אינך שומע את עצמך.

יובל נאמן (התחיה):

אמרתי מקודם, שצה"ל פעל במקרה זה כאילו הוא פועל באמת נגד אויב, וצריך להשכים ולהרוג, כך כאילו פעל צה"ל, והאויב הזה אלה הם בחורים, שאוי למי שחושב שהם יכולים לפגוע במישהו.

מחמד ותד (המערך):

לא את זה אמרת.

יובל נאמן (התחיה):

אז, כנראה, לצערי, הבחינה בעברית אינה מספיקה, חבר הכנסת המכובד.

מחמד ותד (המערך):

אני מוכן להיבחן יחד אתך.

יובל נאמן (התחיה):

אני הבהרתי ואמרתי ברורות, לכן הם קמים — אינך מבין זאת. חבר הכנסת ותד — אני הולך להיות עם הבחורים האלה שתוקפים אותם.

כאשר אנחנו מדברים כאן על נוער שמוכן להקריב הכול, מי שמדבר על שפיכות דמים — ראש הממשלה מדבר על כך, שר הביטחון מזכיר זאת — האחריות היא על מי שיפעל ונגד. זה כוחן של התנגדות פסיבית ודמוקרטית. חברי הכנסת הנכבדים שהעירו לי פה על שמירת החוק — באנגלית זה קרוי *civil disobedience* כי עושים *disobidience*. למישהו, מפני שנמנעים מלשמוע לאיזה חוק במקרה זה, או לאיזה כלל, או לאיזה החלטה, אלא מה, מוכנים לסבול את התוצאות. צריך לכבד אותם. אני שומע — מפי כאלה שמבינים טוב יותר עברית מחבר הכנסת ותד המכובד — ששוב שהם מסלפים את המסר ומדברים על כך שאנחנו כאילו מחפשים קורבנות.

דב זכין (המערך):

מה אתה רוצה מהעברית שלו?

מחמד ותד (המערך):

אולי תיתן לנו שיעור בעברית?

שר הביטחון א' שרון:

הוא מדבר עברית מצוינת.

יובל נאמן (התחיה):

יש בעיה של ניואנסים, אינני יודע. אחרים הבינו אותי. מי שחשב פה שאני קורא לממשלה להרוג, זה באמת — — —

אמנון רובינשטיין (שגנוי — מפלגת המרכז):

כל הזמן יש אי־הבנות כאלה.

היור' מ' כהן־אבידב:

נראה שהמתח הגבוה הזה מוליד אי־הבנות.

יובל נאמן (התחיה):

המתח הגבוה מוליד אי־הבנות. אני יכול להבין שהמתח גבוה.

היור' מ' כהן־אבידב:

חבר הכנסת יובל נאמן, זמנך מוגבל ואתה צריך לסיים את נאומך. עם כל הכבוד שלי אליך, אל תשיב בכקשה על שאלות ששואלים אותך.

יובל נאמן (התחיה):

רבותי חברי הכנסת, אומרים עלינו גם שאנחנו מחפשים קורבנות. אנחנו איננו מחפשים קורבנות. אני בוודאי אינני מחפש קורבנות כאלה שיאדימו את צבעה של ארץ־ישראל.

חברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים
— בחבלי ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

בתוך התנועה היום יש יתר הטבוקנים, יתר השפירצקים וכל
השמות שמפלטת העבודה יכולה להתגאות בהם.

חברי הכנסת, שמענו פה גם על מי שילמד את מי את
אהבת ארץ ישראל, שמענו דיבורים על זה שאין לנו מנופול
על אהבת ארץ ישראל. אין לנו מנופול על אהבת ארץ
ישראל. אבל אוסקר ויילד כתב את ה"בלדה של כלא רדינג",
שזאת בלדה על האישה שהרג את מה שהוא אהב. חברי
הכנסת, אל תהרגו את מה שאהם אוהבים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת נאמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת
יגאל הורביץ, ואחריו — לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. אני
קראתי בשמו של חבר הכנסת בן-ציון רובין, אבל הוא איננו
באולם.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ארשה לעצמי
לומר דברים מספר לאנשי התחיה ולאנשים הנמצאים בחבל
ימית ולא להאמר אשר מתכוננים לבוא אל החבל, אנשי התנועה
לעצירת הנסיגה, אולי מזווית דאיה אישית.

כאשר היתה ההצבעה וההכרעה כאן בכנסת ב־1979, אני
הצבעתי נגד הסכם שלום הזה, שתבע מאתנו לוותר על
הנפט. על אוס-חשיבה, על שדות התעופה, על אופיריה ועל
חבלי ימית כולו. פרשתי בשל כך מן הממשלה לאחר קבלת
ההחלטה.

אני מבין יפה מאוד את הצורך להביע התנגדות. אני מבין
יפה מאוד את ההתנגימות הממונית של אנשי התנועה לעצירת
הנסיגה. אבל לאחר שיתברר — אם עדיין זה לא התברר —
לכשיתברר לכם באופן ברור, שמדובר בהתנגשות שתיאי
חלילה וחס לריב אחים. למלחמת אחים — אינני רוצה לומר
לשפיכות דמים, אבל האפשרות הזאת איננה בשמים —
חישבו פעמיים לפני שהדבר יקרה. עם כל הפגנת המחאה ועם
כל הוכחת ההתנגדות והכעת ההתנגדות אל תגרמו שיישפך
חלילה וחס דם.

התביעה מן הממשלה היא מוצדקת. כל טענותיכם נגד
הממשלה צודקות, ועוד אין. חלק מן הדברים אולי אינם
אומרים מתוך אבירות. אין, אעז לומר אותם. היתה לכם
הרגשה והיה לכם הרושם, שזה לא למורת רוחה של הממשלה
שאתם עושים מה שאתם עושים. הרי היו עצמונה, חיווק
הנקודות, חינוך, תקציב לחינוך, תקציב לבריאות, בכל
הצינוורות שהממשלה מעורבת בהם ישירות ועקיפות. היתה
לכם הרגשה, שאין אתם עושים צעד שהוא למורת רוחה של
הממשלה, והרושם היה הלך והיכב שורש. אני מבין את זה
יפה מאוד. אני זוכר את העלייה לעצמונה. אני זוכר לא רק
שאחרו כל הזמן מלהגיד לכם: רבותי, די. ובממשלה שמענו
מכל עבר שתבעו מכם, שתבעו משר הביטחון, והוא ניסה
להסכיר מדוע הוא לא רצה ודחה את זה עד כמה שאפשר,
וחשבתם שלהעלמת העין או לויתור יש כוונה.

אני מעז לומר, שאולי לממשלה היתה באמת תקווה
כלשהי; ואם לא תקווה, אולי מחשבה, שאם המצרים לא
ינהגו כפי שאנמר, או יתפתח בשטח משהו בלתי צפוי, אולי
באמת ייעצר המהלך ואולי לא יהיה אז טעם בנייתות הכירוני
המכאבים שעובר עלינו, ודחון אז זה אולי כמתכוון. קראנו לזה
הרהור שני, שאולי יעצרו להרהר. בשביל הרהור שני צריך
להרהר, ולא הרהור. רצו הרהור שני, וההרהור השני לא היה.
אינני בא בטענה אל איש. אני רק בא לומר לממשלה, שלא
במקרה העלימו עין. לא במקרה נתנו כיתות ואפשרויות
לעשות מה שעשו בשטח.

אנחנו רוצים להציל את מה שעוד נותר להציל. אני תיארתי
את כללי המשחק הדמוקרטיים הללו. בעיני חכרי הכנסת,
שלגביהם העניין נמר — אנחנו באמת משתחפים בטרגדיה
יונית, שבה כולם יודעים מה התוצאות, כולם יודעים מה
הסוף, ותפקידנו — מתנגדי הנסיגה — לקבל את הפעולות
ותא האלימות שהממשלה תחליט להשתמש בהן. אנחנו
מסכנים בכך, הן התיינה על חשבוננו, עלינו ועל גופנו;
ובמקביל, הממשלה היא זו שצריכה להחליט את ההחלטה
הזאת.

אבל חברי הכנסת הנכבדים, אנחנו איננו מאמינים
שאנחנו בטרגדיה יונית. אנחנו מאמינים שיש מוצא. אנחנו
מאמינים שיש מוצא קל שבקלים.

רבותי חברי הכנסת, אתם קודם כפרתם כאן בדבריו של
חבר הכנסת חנן פורת. הרי בלבכם אתם יודעים, שאילו הייתי
מבקש מחברי הכנסת הנכבדים כאן להרים אם ירם ולומר, אם
הם מאמינים למה שאמר אלכסנדר הייג על הנשיא מוברק ועל
כוונותיו ופעולותיו שלאחר השלמת הנסיגה, אם לא נצליח
לעצור אותה — אני חושב, שבציבור הזה יהיה מיעוט קטן
שחושב כשונה מאתנו.

השאלה היא, האם אומרים: איך רוצה לבוא לירושלים?
אל תבוא לירושלים, וכמו שאמר חבר הכנסת חנן פורת
שצ"ט את ראש הממשלה — אני לא אכיר לקהיר, אבל
בהסכם אני לא אגע. רבותי, "אל תבוא לירושלים"? —
כוונתך ללחום לגבי ירושלים, שירושלים תהא ערבית —
אנחנו, אם כך, משהים את הנסיגה, אלה הן התשובות. קספר
ויינברגר בא ומציע טיולים שיכטלו את עורכו של שדה עברת,
שבשבילו האמריקנים שילמו מיליארד דולר — אומרים: אם
כך אנחנו משהים ומשעים את הנסיגה, יש דרכים לצאת מזה.
אין מלהשתמש כמה שקורה — מפני שהם נעשו חצופים
— מוברק כבר אינו מפקד עוד. בתחילה הוא באמת חשש,
שממשלת ישראל חס וחלילה תפגע בנסיגה. היום הדברים
חזרו כליך הרבה פעמים, כליך ברור לו שעניין הנסיגה
כביס, שהוא יכול להרשות לעצמו הכול. אנחנו כבר שוב
שומעים את ההסברים האלה, שאנחנו כבר שכחנו, מימי
סאדאט, ההסברים שאומרים: הוא חייב לומר זאת לצורכי
פנים וכלפי העולם הערבי. תקראו היום את "מעריב" ואת
"דיעות אחרונות", תמצאו שם את הנימוקים האלה,
שמתיילים לחזור עכשיו. אנחנו נתנים לכל התמונה הזאת
להיווצר.

רבותי, אפשר לצאת מן המבוכ הזה, מן המבו הזה, הוא
אינו סתום. צריך העזה, צריך באמת לעשות זאת בחוכמה.
צריך באמת להשתמש בחוצפה שבאה מן הצד השני. בעניין
זה צריך לראות בעיניים פקוחות, שאפשר לעשות זאת. הדבר
ניתן. לא חייבים לעלות ולהנגש בקור הזה.

ועכשיו, הערות מספר לדברים שהושמעו כאן.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

קצר בבקשה בהערותיך, כי זמןך חס, חבר הכנסת יובל
נאמן.

יובל נאמן (התחיה):

רצוני לומר לחבר הכנסת כ"ץ-עוז, שתיאר את מוריה
של התחיה כאילו באו מן הצד הזה, ותקף את ממשלת הליכוד
על כך שהיא אחראית והיא לימדה וכו' וכו'. חבר הכנסת
כ"ץ-עוז איננו פה באולם, אבל חברי הושבים כאן ימסרו לו
ויאמרו לו, שבחוקר הציבור שהקים את התנועה הזאת היתה
רחל ינאית ויכרונה לברכה ומשה טבנקין ויכרונה לברכה.

— הצעת סיעת התחיה להביע אי־אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבל־ימיית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

חנן פורת (התחיה):

מדוע — —

יגאל הורביץ (תל"ם):

אולי חשוב, שלהרהור שני יהיה מקום ושיקרה משהו. אבל אני אומר, שבשביל הרהור שני צריך מכשירים להרהר. והיו איתותים ברורים שיש מקום להרהור.

רבותי, כאחת הישיבות פניתי אל מר בנין ואמרתיו לו: מר בנין, אני חרש מאוד מאוד. שמה שקרה ליוסף טרומפלדור יקרה לנו. בטורמפלדור הכניס את כמל אפנדי לחצר פנימה בתל־חי. הוא פשוט לא שיער שקרה מה שקרה. זה היה מקובל במנהגי האבירות של טרומפלדור, שאם נותנים למישהו להיכנס לבוקו, הוא יבדוק, ואם יתברר שאין צרפתיים, הוא יגיד "תודה רבה" וילך הביתה. הוא נכנס והרג שמנה יהודים, זה עלול לקרות לאחר שיתברר מה שיתברר. וגם לנו יכול להיות אותו גורל. אנחנו פשוט איננו מאמינים, שהם משחקים לפי הכללים שלנו. נתנו חוששים, שמא חיללה וחס אנחנו נוותה כסיני, לא נסתדר ביהודה ובשומרון ונישאר עם שלום מאוד צנון. מאוד פורמלי ובלתי משמעותי, וכפי שהם אומרים, מצרים תחזור לחיק העולם הערבי. אנחנו נישאר בלי סיני, עם כאב לב רב מאוד. שלא הוברר דיו בשעה שהיתה לנו שהות להרהר הרהור שני.

כמה נהרות של דיכויים נשפכו, זרמו ודוברו כשארנו: אין "לינגק". מדוע לא? עכשו אומרים: בעצם יש מדוע אמרנו שאין? הנושא המעורפל הזה יימשך ארבע — חמש שנים, אז נדון בכביע של יהודה ושומרון, אבל לא נפתור אותה, כי קשה לפתור אותה. נשאיר את זה פתוח. נפתור את הכביע של סיני, נקבע עובדה, בנושא הלא־ברור — השם יעזור, הזמן יעשה את שלו. הזמן איננו עושה את שלו. המצב הולך ומחריף, ומהינתוח הכירורגי הזה ילך ויטפף דם כואב זמן רב.

אינני מציע היום לסגת מהסכם השלום, הממשלה היתה צריכה להרהר בזה. עשר פעמים ניסינו להגיד, שיש להרהר בזה ולדון בעניין האוטונומיה עם המצרים ועם האמריקנים. והדבר לא נעשה. לממשלה התברר, שהשהות הזאת כבר אינה, וננוז עלינו לפנות את חבל־ימיית ואת היישובים כסיני. זה ננוז עלינו, למורת רוחי, כמוכן, אבל לפי רצונו של רוב העם. אני הייתי במיעוט והיו כאן מעטים שהתנגדו לכך. הרוב הגדול היה בעד, לא רג ככנסת אלא גם בעם: הממשלה ביטאה את רצון העם, ואיני יכול להגיד מה שאינו אמת. העם רצה בהסכם הזה, הוא היה מוכן לשלם את החשלוש. ושעת התשלום הגיעה.

אני מצטער צער רב, ובכל זאת אני קורא לחברי המתחיה לעשות את כל האפשרי עד הגבול, שתחילה וחס לא נעבור אותו, ולומר לממשלה מה שאמרתי קודם לכן: היה צריך להכריח את המצרים ואת האמריקנים לומר את דבריהם בעניין הסכם השלום עם מצרים כשלב ב'. מכיוון שאמרנו שאין "לינגק", והאמריקנים גידו לנו מחר בבוקר שהתוכנית הסעודית היא שלב ב' ושההסכם עם מצרים הוא שלב א', ואז יבוא עם התוכנית הסעודית — ואנחנו נישאר בלי סיני, וחלילה וחס עם כביעות נוראות ביהודה ובשומרון.

היו"ר מ' בהן־אבידב:

תודה לחבר הכנסת יגאל הורביץ.

חנן פורת (התחיה):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר מ' בהן־אבידב:

חבר הכנסת הורביץ כבר יוד מהדוכן. חבר הכנסת פורת, אני מבקש ממך.

חנן פורת (התחיה):

שאלה: מדוע אינך אומר לממשלה הזאת עכשו — —

יגאל הורביץ (תל"ם):

אנחנו נימנע בהצבעת אי־האמון.

היו"ר מ' בהן־אבידב:

תודה לחבר הכנסת הורביץ. רשות הדיבור לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, ואחריו — לחבר הכנסת שלמה לורינץ, איננו. אחריו ישיב ראש הממשלה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, הקשבתי קשב רב לחלק מהנאומים, והייתי צריך לשפשף היטב את עיני ולראות שמדבר חבר הכנסת רוני מילוא, או שמדבר חבר הכנסת יהודה בן־מאיר, כי שמעתי מפייהם רברים שאנשי מפלגתי היו יכולים לומר אותם, והם גם אמרו אותם מעל כמה זו ובמקומות אחרים לפני חודשים אחדים. חבל שאז לא שמעו בקולנו, מפני שייתכן שהיינו יכולים עכשו להימנע מצעדים חריפים — הכרחיים, אבל חריפים. הואיל והם הכרחיים, אף שמפלגתי באופוזיציה ואף שהיא אינה נוהגת אמון — רב בממשלה הזאת, ומה שאמרתי היה כלשוני המעטה — אנחנו בכל זאת נצביע עם הממשלה, משום שהמאבק על שלטון החוק במדינת ישראל ונגד נכונותם של אנשים להרים יד על צבא ועל השלטון החוקי במדינת ישראל הוא סכנה לאין ערוך גדולה יותר מאותן סכנות שמציירים לפנינו, שיכולות לנבוע מהנסיגה כסיני.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, בספטמבר היו 20 משפחות, או 20 אנשים שפלטו לחבל־ימיית, ואפשר היה להוריד אותם בקלות. אפשר היה לנקוט נגד האנשים שפלטו לשם אמצעים משפטיים פליליים, וגם שר המשפטים הודיע במכתב רשמי, שאלה שפלטו פעלו בניגוד לחוק במדינת ישראל — כך הוא כתב לי במכתב — ובניגוד למדיניות של ממשלת ישראל, ושיטפלו בהם כימים הקרובים. זה היה בספטמבר 1981. לצערי הרב, אף ששר המשפטים ידע, שמדובר בפעולה בלתי חוקית ובפעולה הפוגעת בכביעות המדיניות הישראלית, שמבוססת על החלטת הכנסת שנתקבלה ברוב עצום, במקום לפעול, אנשים המשיכו לזרום לאזור והממשלה סיפקה להם שירותים, מים וחשמל. הממשלה נתנה להם שירותי חינוך.

רענן נעים (התערך):

אז למה אתה מצביע אתם?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אומר לך למה אני מצביע אתם — מפני שהיום הממשלה עושה באיחור דבר שהוא נכון, וכאשר הממשלה עושה משהו נכון, אני לא אנקוט את הפזזה המקובלת על האופוזיציה הראשית ואמנע, אלא אתמוך בה. מחר, כשהיא תעשה מעשים לא־נכונים, אמשיך להצביע נגדה. היום, כאשר היא סוף סוף מבינה, שמה שהיא עשתה במשך חודשים הביא לכך שאנחנו עומדים לפני מרי אזרחי ולפני התמוטטות שלטון החוק במדינת ישראל, שאנחנו עשויים להיקלע לאנרכיה — זה לא רק העניין של ביצוע הסכמי השלום — איני יכול להצביע נגדה.

היום קורא הרב אריאל לחיללי צה"ל להפר פקודה. כאשר אנו שומעים את אנשי התנועה לעצירת הנסיגה אומרים, שיש

תוכרת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מיני לאלתר —

היו"ר מ' כהן-אבידן:
סלח לי, חבר הכנסת וירשובסקי, אבל פניתי להרכב חברי כנסת שדיברו לפניך.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מקבל זאת.

אני רוצה לסיים ולומר, שאנו נמצאים היום ברגע קריטי וחמור ביותר לעתידה של מדינת ישראל. אינני עושה חשבונות, ולא אבוא לומר כי הממשלה היא שהביאה אותנו למצב הזה, ולכן אמנע מהצבעה או אצביע נגדה. הואיל והסכנה היא כל כך גדולה, וההחלטה לעתידה של מדינת ישראל, חרדה המקנת כלב חברי מפלגתי ובלבד, היא כה עמוקה, לכן נתמוך הפעם בממשלה, אף שאנו חושבים שכרוב העניינים, אם לא ככולם, פרט לנושא זה, היא איננה ראויה לכהן כממשלת ישראל.

היו"ר מ' כהן-אבידן:
רשות הדיבור לאחרון הנואמים, חבר הכנסת שלמה לורניץ.

שלמה לורניץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דומני שמגיע י"שר כוח" לסיעת התחיה. וזכה סיעת התחיה וליכדה 116 חברי כנסת, שהפעם לא יצביעו אי-אמון לממשלה. 116 חברי כנסת מיוחדים בדעתם, שיש לעשות הכול להצלת השלום, גם אם יש היסוסים בלב אם נצליח בכך. מגיע י"שר כוח" לסיעת התחיה שאיחדה את הכנסת, 116 חברי כנסת, בהחלטה שאי אפשר לפעול ככוח נגד מדיניות מוצהרת שנתקבלה על דעתם של רוב חברי הכנסת, מגיע י"שר כוח" לסיעת התחיה, שאיחדה 96% של חברי הכנסת, שבהצבעתם נגד הצעת אי-אמון הם מפגינים את הדעה, שיש לכבד ולקיים הסכמים שנחתמו על-ידינו. כולנו מקווים, שגם הצד השני, המצרי, ידע לכבד את הסכמים. נקוו שהמצרים ידעו להעריך, שלא כל כך פשוט לעקור יישובים יהודיים מארץ-ישראל. עושים זאת כלב כבד וברגשות מעורבים, אבל עושים זאת למען השלום. עם כל ההיסוסים, 116 חברי כנסת הם בעד, והם ייתנו ביטוי לדעתם על-ידי כך שלא יצטרפו להצעה של סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה.

אדוני היושב-ראש, עד כאן הזדהות מוחלטת עם ראש הממשלה, עם הממשלה, של 96.6% של הכנסת.

חנן פורת (התחיה):

גם בענייני שבת אתה מקבל את דעת הרוכב?

שלמה לורניץ (אגודת ישראל):

חקשיב לברר. אני חייב להביע את תרדתי כמה שנוגע לשבת, ציפור נפשנו. אנו קרדיס לעניין השבת, גם אם זה נוגע ליחיד, לביח"ח ורשות אחר, חל וחומו כאשר מדובר במוסד ממלכתי, ובמיוחד כאשר מדובר בצבא-הגנה לישראל. אולי תתפלאו, חברי הכנסת, אבל מבחינתנו, לפי השקפתנו, השבת בצהל"ז זה עניין של ביטחון. אנחנו מאמינים שנוכח לסייעתא דשמיא אם נשמור את השבת. לפני שנים רבות קרה, שאנשי "ההגנה" עסקו כאימונים בסביבות בני-ברק. היו יריות ונשמעו התפוצצויות. נכנסו לחזון-איש ואמרו לו: רבי, באנו כדי לומר לך שלא תפחד. היריות היו רק אימונים של "ההגנה". ענה להם החזון-איש: מן היריות כוודאי אני מפחד. אני ירא ומפחד מחילול השבת. מזה אנחנו יראים ומוזה אנחנו חוששים, אך אצלנו זה גם עניין של ביטחון. גם הוגה הדעות החילוני, אחר-העם, אמר: יותר מששמרו ישראל את השבת שמרה השבת עליהם. אני שואל, חברי הכנסת, האם היינו, כאן בירושלים, בעיר הקודש, מחויקים מעמד עד היום

חוקים שהם מעל לחוקיה של מדינת ישראל, ואלה חוקים שאנו מציינים להם. אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ברגע שנאמרים הדברים האלה, הגיע הקץ למדינת ישראל כמדינה דמוקרטית. ואז יכול לבוא חבר הכנסת נאמן, שאני בטוח שהוא פרופסור נכבד לפסיקה, איש מדע דגול, ולומר לנו שיש כאן הפרת כללי משחק, לא על כך אנחנו מדברים. אנחנו מדברים על הפרת שיווי המשקל העדין של מדינת ישראל המתקיימת במשך 33 שנה על דבר אחד — על שלטון החוק. הכנסת חוקקה חוקים, האזרחים מציינים להם — הם מציינים לחוקים, לא לממשלה. כאשר אומרים שיש חוקים שהם מעל לחוקי הכנסת, נשאלת השאלה לאן הגיעה הדמוקרטיה הישראלית.

אני מבין שאנשים מפגינים נגד פעולה שהם רואים בה פעולה מסוכנת. הם יכולים לומר, שלדעתם מה שעומדים לעשות מהווה סכנה לביטחונה של ישראל, אבל הם יכולים לפעול אך ורק במסגרת החוק. הפעולות שהם עושים, העוברות שהם מוכנים לנקוט אמצעי אלימות כדי להשיג את היעדים האלה — זוהי הסכנה החמורה ביותר האורבת למדינת ישראל.

לכן אנו חייבים לראות את התופעה הזאת כתופעה שצריך לפעול נגדה בכל החומרה ובכל העוצמה שעומדת לרשות המדינה. כבר איננו תופעות לוואי לתופעה הזאת. ישבים בבית הזה חברי כנסת, שהצהירו הצהרת אמונים למדינת ישראל, במקום למלא את תפקידם הם נמצאים בשטח ומסיתים אנשים לפעול נגד הכנסת, נגד חוקיה ונגד החלטותיה. זוהי סכנה איומה, כי מחר יבוא צד אחר של הבית וישען טענה דומה, ומחרתים כל צד יפעל נגד הצד השני. אנו חייבים לעצור את התהליך הזה.

אנו תמיד סלחנים. חבר הכנסת דרוקמן טוף טוף הבין, שהוא איננו יכול להמשיך לכהן כסגן שר כממשלת ישראל, והתפטר מתפקידו. אבל לפני כמה שבועות הועלתה הבעיה של חבר הכנסת דרוקמן, שנסע לארצות-הברית כעודו מכהן כסגן שר ופעל שם נגד ההחלטות של הממשלה. לא נתנו אפילו להעלות את העניין הזה לדיון. הנושא הוסר מסדר-היום. אז הבינו את הסכנה הטמונה בכך, אבל היום חשים אותה בעליל.

אנו הולכים ומידרדרים. עניין זה איננו צריך לחצות את הכית אלא ללכד אותו נגד אותו מיעוט, שרוצה להפעיל כוח נגד חוקי מדינת ישראל ולהכתים לנו באמצעים אלימים איך נחיה ואיך ננהל את המדיניות שלנו. איננו מאושר מהמדיניות של הממשלה בהרבה תחומים, כמו, למשל, בעניין ההתנהלויות בגדה, סלילת כבישים שם ופיתוח מפעלים. אני חושב שזוהי סכנה למדינת ישראל, אבל האם ארים ידי ואפעל בכוח נגד המפעלים האלה? אנסה בדרך דמוקרטית לשנות זאת. אשתדל שיהיה לי רוב שיפעל לשינוי המדיניות הזאת. אבל לפעול בכוח נגד משטרה או נגד צבא?

מי שמתיימר להיות אוהב מולדת, כי הוא מוכן להיות יותר חכם מאשר אלה אשר גורל המדינה מופקד בידם, איננו מאמין בכנותו.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

חבר הכנסת וירשובסקי, אתה תמיד מבטיח לקצר. אומנם הפעם לא הבטחת, אבל זמן תם.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

מייד אסיים, אבל אני חבר הכנסת הראשון שפנית אליו בעניין זה.

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים
בחבלי-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

— חברי הכנסת חנן פורת והרב דרוקמן, אני מצטער —

חנן פורת (התחיה):

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

חברי הכנסת חנן פורת והרב דרוקמן, אני מצטער על שלא ראינו מצדכם פעילות כזאת, כפי שאתם פעילים בזמן האחרון, בקשר לשבת קודשנו. לא נפשנו אתכם בהפגנות ובפעילות למען השבת. לא נפשנו אתכם בפעילות כדי לעצור את ההפלות ההמוניות. לא נפשנו אתכם בהפגנות לקיים את הפסוק "וזהו מחנך קדוש ולא יראה עמך ערות דבר". והמבין יבין.

נאחנו לא גורסים להעמיד את כל התורה כולה על המצווה של "אף שעל". לנו יש תרי"ג מצוות. מי שמעמיד, חס ושלום, את כל התורה כולה על עניין אחד, הרי שהוא מסלק את דברי התורה.

תרשה לי ציטוט, מיום 7 בדצמבר 1975, ממאמר תחת הכותרת: "אלף אוהדי 'גוש אמונים' יצאו הלילה לסבסטיה לתגבר המתנחלים לקראת פינוי" — "שבת מתוחה עברה על מתנחלי אלון-מורה. שבת עם גפילטע-פיש — מתובלים ומחולים בשמעות המרות של פינוי אפשרי היום: כליל שבת ביקר במקום, במפתיע, יועץ ראש הממשלה אריאל שרון והסתגר עם ראשי המתנחלים לישיבה ממושכת ביבונקר הפיקוד" — "כאשר יועץ ראש הממשלה ביקר במקום, כליל שבת, ונפגש עם 1,000 חברים מ"גוש אמונים", איש מכס לא הגיב. קיבלו את מי שהגיע בשבת בהתלהבות ובתשואות.

חנן פורת (התחיה):

האם אתה משווה — — —

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

ועוד אין אני משווה. ברורה הצביעות — מצד אחד, מחללים שבת, מקבלים בתשואות בשבת, ומצד שני משתמשים בעניין השבת כדי להסוות כוונות אחרות.

אני מסיים במשפט אחד. נדהמת, נדהמת מאוד לשמוע, כמו אונני, ב"קול ישראל", את דבריו של הרב אריאל, ראש ישיבת הסדר בימית, אשר פנה לחיילים בבקשה שלא יצייתו לפקודות, רבותי, חבר הכנסת פורת, מי שמכונה רב — התואר הגדול הזה מחייב אותך. הוא איננו יכול לפנות לחיילים ולקרווא אותם למרד. הוא איננו יכול ליצור אנרכיה ולגרום, חס ושלום, לריב אחים ולשפיכות דמים.

אני עונה לחברים: לא תישא את שם השבת לשווא. תודה.

הי"ד מ' סבירור:

תודה לחבר הכנסת לורינץ, רשות הידבור לראש הממשלה.

ראש הממשלה מ' בגין:

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, לימדונו רבותינו במסכת סוטה: מלכנו הגדול, אלכסנדר ינאי, כובשה של יפו בימי קדם, אמר למלכה החכמה שלומציון, לאמור: "אל תחיריאן את הפרושין ולא ממי שאינם פרושין, אלא את הצבועין שדומים לפרושין, שמעשיהם כמעשה זמרי ומבקשיהם שכר כפחסי". מה ענין השבת לפרשה העגומה הזאת? האם הפרופסור יובל נאמן הוא שומר שבת?

כעס, אילו אבותינו ואבות אבותינו לא היו שומרים על השבת כמשך אלפי שנים?

מייד כשנודע לי על הקמת המחסומים כליל שבת, פנית אל ראש הממשלה, קיבלתי באמון מלא את דבריו, כשאמר לי — גם שר הביטחון אישר אותם מעל כמה זו — שחלק מן המחסומים הוקמו כליל שבת לאחר שנתקבלה ידיעה על הורמה מתוכננת של 20,000 איש, והיה חשש לפיקוח נפש ולשפיכות-דמים. העובדה היתה, שהחיילים אשר נמצאו במקום היו ללא נשק, אני משבח את שר הביטחון ואת הצבא על כך שאין מעמידים את החיילים בניסיון של שימוש בנשק. האם חבר הכנסת חנן פורת או חבר הכנסת הרב דרוקמן יכולים ומסוגלים לקבל על עצמם אחריות, כשאלפי אנשים זורמים למקום, שלא ישתמשו בכוח נגד הצבא? האם הם לא בגדר של חכמים הוראים את הנולד, כדי להבין מה הפירוש של התכשורת עם הצבא? אמרתי שנאמנים עלי דבריו של ראש הממשלה.

חנן פורת (התחיה):

האם חשבת שבשבת ייכנסו 20,000 איש?

שלמה לורינץ (אגודת ישראל):

בשבת ובמוצאי-שבת. חבר הכנסת פורת, חקשיב לי, יהיו דברים שיחייבו תשובה מצדך.

נאמנים עלי דבריו של ראש הממשלה. נאמנה עלי רגישותו בקשר לשבת. ברשותך מר בגין, תרשה לי להביא לפני הציבור — הדבר לא יפגע בכבודך, לדעתי יוסיף לו — דברים קטנים אומנם, שאני שומע אותם בהתרגשות רבה והם מעניקים כבוד גדול למר מנחם בגין. מר בגין סיפר לי לא פעם אחת, שבהיותו בגימנסיה בתוך-לארץ היה התלמיד הטוב ביותר בלטינית, אבל הצינן שקיבל היה "בלתי מספיק", מפני שסירב לכתוב ולהיחזק בשבת. מר בגין הכריז לא אחת, שמעולם לא נסע אפילו מאה מטר בשבת. מר מנחם בגין הוא ראש ממשלה שהביטח, ואני יודע שיקיים, שחברת "אל על" תפסיק את טיסותיה בשבת. אני מכיר דברים בשמו: "לא ייתכן חילול שבת עם הדגל הלאומי של עם ישראל". אלה תרתי דסתר. אני קובע, שמעולם לא היה טוב לשבת במדינת ישראל כפי שטוב עשירי, יחסית, אנתנו אימנם לא שכעי-רצון. יש עוד הרבה לתקן. אבל יחסית שום ראש ממשלה אחר לא זכה לעשות למען השבת כפי שעשה מנחם בגין. לכן נאמנים עלי דבריו, שהוא נתן את הפקודה מפני שהוא ושר הביטחון היו משוכנעים שמדובר בפיקוח נפש. פיקוח נפש דוחה שבת. לא רק שהוא דוחה את השבת, אלא כשמדובר בפיקוח נפש מצווה וחובה לעשות הכול בשבת, אבל בתנאי אחד — אמרתי אותו לראש הממשלה, ותרשה לי, אדוני, לחזור על כך כאן, קבל עם ועדה, מעל במת הכנסת — הנגאי לקיום המצווה של פיקוח נפש: הדרווח את השבת, שישאלו שאלה ממישהו שמוסמך להורות. במקרה זה היתם צריכים, אדוני ראש הממשלה, לשאול את הרבנות הצבאית. אני מצטער על שלא עשיתם זאת.

עם זאת, קיבלתי בסיפוק מלא, יחד עם חברי בסיעה, את דבריו של ראש הממשלה לפני הוועדה המדינית של אגודת ישראל היום אחרי-הצהריים, שהוא מצטער על כך, ולהבא, במקרים דומים ישאלו כדי לקבל היתר כאשר יהיה מדובר בפיקוח נפש. במקרה של מצב חירום או סכנה, כדי לקבל היתר ממי שמוסמך להורות. הדבר הזה חשוב, אדוני ראש הממשלה ואדוני שר הביטחון, גם כדי שלא להביך את החייל החודרי. הוא צריך לשמוע שהפקודה שהוא מקבל באה לאתך שנשאלה שאלה וניתנה ההוראה; ולא — במצא אוח חייל מצב ללא נשוא.

חוכרת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי אמון לממשלה כשל הצבת מחסומים
בחבל-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

יובל נאמן (התחיה):
לא אמרתי זאת, אדוני ראש הממשלה.

לפנות 10,000 איש בלי שפיכות דמים. אפשר לפנות, אבל אין
כרירה אז אלא להשתמש בנשק חם. ואני גמרתיו אומר, שלא
יישפך דם יהודי בקשר לחזה השלום ולהתחייבויות הנובעות
ממנו. אני אהפוך ולא אשפוך דם. אתם עמדתם ליצור מצב,
שבו אחת משני אלה היתה קורית: רציתם להעמיד את
הממשלה ואת הכנסת על הברכיים, להכניע אותן, להכניב
להן — לא תפנו את פתחת דפוח, אף-על-פי שהתחייבתן
התחייבות בין-לאומית לעשות כן. והא ראה, אינכם יכולים
לפנות, אלא בשפיכת דם יהודי. באוריה זו של המוניות,
10,000 איש. כולם צעירים, החל בבני 15 — 16, כל צעד היה
גורם לשפך דם, שכמעט שנגרם כיום שבת או כיום א' ליד
מחסום אחד. גם קצין יכול לצאת מכליו. עלבו בו, בעטו,
קראו בשם "נאצים" לחיילי ישראל, אז הוא שלף אקדח. קצין
בכיר יותר העיר לו, והוא הניח לאקדח. אבל חבינו, מורי
ורכובי, שהאנשים שלנו, הרי הם חייבים למלא את חובתם.
לא היה להם נשק חם, כי שר הביטחון ציווה שלא לתת נשק
חם בידיהם.

מה קרה ליד אחד המחסומים? 20 חיילים היו שם,
והרשו לי להשתמש בביטוי עממי: חיילצ'יקים היו שם, בני
18. בלי נשק. הסתערו עליהם כמה מאות אנשים, הרסו את
המחסום אשר הושם שם כחוק, דרכו עליו, ו-20 חיילים אלה
למעשה נכבדו. מה הם יכלו לעשות? היו שם 10 על אחד.
למפקד היה שכל לדאוג לפרסטיז' של הצבא, והוא אמר: זו
היתה טעות ואי-הבה, ולא צריך היה לשום את המחסום. וכי
מה יכול היה לעשות? מי הסתער על חיילי ישראל? מי
השפיל את כבודם? מי הרס את המחסום?

חנן פורת (התחיה):

אתה, אדוני ראש הממשלה.

פסח גרופר (הליכוד):

אתה, חבר הכנסת פורת, מי שמך? יש גבול.

ראש הממשלה מ' בגין:

תלמד את מסכת סוטה, ידידי פורת, אם אתה אומר שאני
עשיתי זאת.

חנן פורת (התחיה):

אתה שלחת אותם.

היור' מ' סבידור:

חבר הכנסת פורת, אתה מצפה לאינו מידה של נימוסים,
של דרך ארץ.

ראש הממשלה מ' בגין:

אדוני היושב ראש, אני מבקש רשות להמשיך. ובכן, שר
הביטחון הורה לרמטכ"ל, בהסכמתי, לאחר מה שקרה באותו
מחסום, להגביר ללא דיחוי את הכוחות, והוא התבטא ואמר:
אפילו אם תצטרך לשלוח 1,000 חיילים ליד כל מחסום, שלח
1,000 חיילים, כי זו הדרך היחידה למנוע שפיכות דמים. אם
תהיה שוב הסתערות ולא יהיה צורך להמציא את הביטוי
יגברו עליהם ולא ייסוגו, ולא יורו על צורך להמציא את הביטוי
היפה ש"היתה הסתערות". ואומנם כך הרמטכ"ל עשה.

האם חטאנו בחילול שבת? האם זה לא היה פיקוח נפש
במשמעות העליונה של המושג, למנוע שפך דם יהודי? לפי
מה שאני למדתי מאבי מורי, מצווה היתה לחלל את השבת
באותו רגע. יחד עם שר הביטחון קיימתי את המצווה הזאת
מתוך האחריות המוקלט עלינו, וגם נעשה כך בעתיד אם יהיה
צורך, ושום זעיקה שלכם לא תועיל, שום הטעיה ושום
צביעות. למען השבת הגשמתם הצעת אי אמון...

ראש הממשלה מ' בגין:

זו אינה דאגה לשבת, זו צביעות של שבת. לעומת זאת,
הרב דרוקמן הוא שומר שבת, הוא שומר מצוות — קלה
כחמורה. הוא טלפן אלי לאחר שהושמו המחסומים בדרך
לפתחת-דפוח. האם הוא טלפן אלי אחרי כניסת השבת או
לפניה? שיחתנו נמשכה עשר דקות תמימות לפחות. בזמן
השיחה הוא הרים את קולו. ביקשתי ממנו שלא ירים את קולו
עלי. הוא קיבל את פניתי. אז הוא פנה אלי במישרין. אינני
יודע אם יש עוד מדינה שבה כל אורח יכול לפנות לראש
הממשלה בטלפון במישרין, לא למזכיר, לא למזכירה, אלא
פשוט להרים שפופרת ולהתקשר עם ראש הממשלה. במדינת
היהודים הדבר מותר וקיים. לפתע צלצל הטלפון. אני מרים
אותו. ר' חיים דרוקמן מן הצד השני.

קריאה:

הוא סגן שר.

ראש הממשלה מ' בגין:

בסדר, סגן שר. אני מדבר על כל אורח. הרבה אורחים
מתקשרים אלי בטלפון ואני עונה להם.

ובכן, אני מרים את שפופרת הטלפון, ומן הצד השני הרב
חיים דרוקמן. הוא מוחה באוזני על שימת המחסומים: איך
שמתם מחסומים כאלה? אני אומר לו: ר' חיים — כך אני
נוהג לפנות אליו, עם כל הכבוד וההערצה שיש לי אליו —
לא אשפוך דם, לכן הושמו המחסומים. הוא הוסיף למחות.
אמרתי לו: המחסומים לא יוסרו, אבל אם יש לך איזה עניין
ממשי, אנא פנה לשר הביטחון, כי הוא מטפל בעניין. איך אני
פונה אל שר הביטחון? — הוא שאל, אני אומר לו: אתן לך
את מספר הטלפון של יחיאל קדישיא, והוא ייתן לך את מלוא
האינפורמציה איך להתקשר עם שר הביטחון. ובכן, מה מספר
הטלפון של יחיאל קדישיא — הוא שאל. אני אומר לו:
234908 — 03, תתקשר עם יחיאל קדישיא. ובכן, כל האזרחים
ידעו את מספר הטלפון של יחיאל קדישיא. הוא התקשר עם
יחיאל קדישיא. יחיאל קדישיא הורה לו איך להתקשר עם שר
הביטחון. הוא התקשר עם שר הביטחון. כמה דקות הם
דיברו? — אינני יודע. מאז התקשר אתי חלפו לפחות 20 עד
30 דקות. מתי שמנו את המחסומים? תוך חילול השבת?
שמנו אותם הרבה לפני כניסת השבת. אז איך אתה, ר' חיים
ידידי הנערץ, יכול להגיש הצעת אי אמון לממשלה על חילול
שבת בשימת המחסומים?

אספר לכנסת מה קרה אחר כך. איך יכולת? אתה תלמיד
חכם גדול. למד שוב את מסכת סוטה.

חנן פורת (התחיה):

כבוד ראש הממשלה, כאשר שמים מחסומים חצי שעה
לפני כניסת השבת ובאים מאות יהודים שלא ידעו על כך דבר
וחצי דבר, עם הנשים שלהם והילדים שלהם, ומנענים מהם
לעבור, זה אינו גרימת חילול שבת?

ראש הממשלה מ' בגין:

לפני כניסת השבת קיבל שר הביטחון וקיבלתי אני מידע
מוסמן וכטוח לחלוטין, שהכוונה היא, החל הערב שבת
והמשך כמוצאי שבת, יום אחר יום, בחודש אדר שבו מרבית
בשמחה, להכניס אלפי אנשים לפתחת-דפוח. הכוונה
המוצגת היתה להביא לשם 20,000 איש. זו התפארות שווא.
אין לתנועה המתקראת כפי שהיא מתקראת אפשרות להביא
20,000 איש, אבל ייתכן מאוד שהיתה מצליחה להביא
10,000 איש. מה היה עלינו לעשות? אין צבא כעולם שמסוגל

— הצעת סיעת החזית הליבית אי-אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבל-ימיית תוך חילוול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
במשך חודשים עוצמים עיניים מלראות את מה שהוא עושה באוניברסיטאות. איש לא פוצה פה על מה שהוא עושה שם נגד הסטודנטים הערבים.

ראש הממשלה מ' בגין:
תופיק טובי, אנחנו חברים מהכנסת הראשונה. אני מבקש, עשה עמדי חסד, זכור לי חסד נעורים, ואל תפרע לי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תראה מה הוא עושה באוניברסיטאות.

ראש הממשלה מ' בגין:
בסדר, תופיק טובי, אני רוצה שתדע ותאמר, שאנחנו רוצים שהסטודנטים הערבים ילמדו בדיוק כמו הסטודנטים היהודים. להתפרע לא ניתן לשום סטודנט, לא יהודי ולא ערבי.

אורה נמיר (המערך):
את זה צריך רק לקיים.

צירלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אותו טרוריסט קטן שהזכרת — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא המתפרע, ולא הסטודנטים הערבים.

הי"ר מ' סבידור:
בינתיים יש כאן מחפרעים אחרים. אני מבקש שלא להפרע.

ראש הממשלה מ' בגין:
הבאתי הוכחה לכך שהיו מוכנים לשפיקות דמים. כל עם ישראל שמע את הרברים הללו: ככוח להשיב על כוח.

חנן פורת (התחיה):
אלה הראיות שלך?

ראש הממשלה מ' בגין:
עד היום יושב שם צחי עם 30 הסטודנטים שלו. זמן רב לא ישבו.

רק בדרך זו נקיים את החייבותנו הכין-לאומית. נשמור על השלום, אשר לו אנחנו מייחלים מאז מלחמת העצמאות, כולנו יחד.

יובל נאמן (התחיה):

ראש הממשלה מ' בגין:
ואדון פורת, אתה לא תלמד את חבר האנשים הזה מה זאת ארץ-ישראל. לפני שנולדת האנשים האלה סיכנו את נפשותיהם למען ארץ-ישראל. דרך ארץ. סיכנו את נפשותיהם יומם וליילה למען ארץ-ישראל, ונשאו את דגל ארץ-ישראל כל 30 השנים עד שהעם הביע בהם אמון להרכיב ממשלה. לא היתה מערכת בחירות אחת שבה לא הנפנו את הדגל הזה. כשאמרו לנו שזה מפרע לנו בבחירות, מונע מאתנו קבלת קולות, אמרו: את כל הקולות שבעולם נפסיד, ואנחנו נרים את דגל ארץ-ישראל — כשהיתה מחולקת, אתה תלמד אותנו מהי ארץ-ישראל ומהי אהבת ארץ-ישראל? אנחנו סיכנו את נפשותינו שנים כמלחמה נגד אימפריה שלמה למען ארץ-ישראל, ואתה תלמד אותנו מהי ארץ-ישראל? ראה את האנשים היושבים סביב השולחן הזה, אתה מכיר אותם? ר' חיים, אתה מזהה אותם? אתה יודע משהו עליהם?

זאת היתה המדינה, מורי ורבותי חברי הכנסת, להכניס המונים המונים לפתחת-דפית, החל בבני 15, מן הישיבות,

אני רק רוצה להודיע, שלא היה לנו זמן לפנות לאיש. חרדנו מאוד, איני מאחל לאיש מתכרי הכנסת רגעים כאלה בחייו, שמא חלילה יפגע אחד, מצד זה או מצד זה של המחסום. אבל לעתיד הכתחתי גם לידידי וחברי מהמפד"ל וגם לידידי וחברי מאגודת ישראל, ומסרתיו את הבקשה הזאת לשר הביטחון והוא רשם אותה לפניו, לאמור: אם תקום שעת סכנה — נתניע, ובסגוריים אני צריך להסביר למה אני משתמש במושג הזה. אינני יכול להגיד "שעת חירום", כי המושג הזה קשור במלחמה כמו מלחמת יום-הכיפורים, יהי רצון שלא תחזור לעולם. אז נשתמש במונח "שעת סכנה", כמו זו שהיתה בליל שבת, סכנה של שפך דם יהודי, ובכך, אם תקום פעם נוספת שעה כזאת, שר הביטחון יתייעץ קודם כול עם הרב הראשי של צה"ל, ולאחר ההתייעצות עמו הוא יפעל. הבטחתי ונקיים.

קריאה:
מה מספר הטלפון שלו?

ראש הממשלה מ' בגין:
אם זה לא מוצא חן בעיניכם, נחא, תביעו אי-אמון בממשלה, אני כך אנהג.

אהרן נחמיאס (המערך):

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
מה זה מרגיז אותך לשמור על השבת? מה זה כל-כך מרגיז אותך?

יעקב גיל (המערך):
אל תתלהב, אל תפגע לראש הממשלה.

ראש הממשלה מ' בגין:
אדוני היושב-ראש, מה היא השבת כשבילי? מה משמעותה בחיי? לא אומר דבר אחד, מחשש שהדברים יתפרשו כהתפארות. אומר רק זאת: נער הייתי וקראתי את כל כתביו של אהרן-העם. אני זוכר את המאמרים כמעט כולם, אבל מעל לכלול אני זוכר שני דברים מפרי עטו של אהרן-העם. אני זוכר את המאמר הנצחי שלו "עבדות בתוך חירות", שמדי פעם בפעם יש לי רצון לתרגם אותו ולאנגלית ולשלוח אותו לכמה יהודים בגולה, למען ילמדו על עבדות בתוך חירות, כאשר בזמנים אחרים חיו יהודים בגולה היתה להם חירות בתוך עבדות. והדבר השני שנחרת בזיכרוני עד ליומי האחרון עלי אדמות הוא: יותר משישראל שמרו על השבת, השבת שמרה על ישראל. היו שאמרו כי זה מאמר חז"ל. לא מצאנו אותו. אבל כך זה כתוב בספר "על פרשת דרכים" של אהרן-העם. זאת היא השבת כשבילי.

לכן, אנחנו לא חיללנו את השבת, אלא הצלנו את עם ישראל מטרגדיה שאין אומה ממנה, מהתנגשות פיסית ומשפך דם יהודי, וכן. אי יהיה צורך, נעשה גם בעתיד. נשאלתי שאלה: מה היא ההוכחה לכך שהחברים האלה היושבים מאחורי היו מוכנים ליצור מצב שבו היה נשפך דם? אביא היום את ההוכחה. על המחסום כבר סיפרתי. כפתחת רפיח הפגיעה קבוצת סטודנטים, כ-30 במספר, ובראשם סטודנט צעיר ששמו הראשון הפרטי, הוא צחי. כל עם ישראל שמע אותו אומר: אנחנו נגיב בכוח על כוח. בני, אתה תגיב בכוח על כוח? נגד מי? אולי אמך תספר לך על התקופה שבה הגבנו בכוח על כוח, האומנם בכוח על כוח? כלומר, אתה תרים ידך על חיילי ישראל, במפורש כך הבטחת? אתה ר-30 הסטודנטים שלך ביחד? אם הצבא יפעל כוח, אתם תפעילו כוח נגד הצבא?

חוברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת סיעת התחיה להביע אי-אמון בממשלה בשל הצבת מחסומים בחבל-ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר —

סבי, אמי ואבי וכל בני משפחתי נשאו את הטלאי הצהוב. עד שנסתכרו לאושרון. מדוע אתם שם ענדתם את הטלאי הצהוב הזה? זאת הניאלה שאני שואל. לא, האשה היקרה עדיין לא ביטאה את מנא הרגשות שיש בלב. מה פירוש הדבר? לא, הכוונה לא היתה לחיילים הצעירים שעמדו מול נושאי הטלאי הצהוב בארץ-ישראל; לממשלה הכוונה. זו ממשלה נאצית. היא סוגרת יהודים בגטו, עוד מעט היא תוציא אותם ותביא אותם מגטו ורשה לטרבלניקה. כך נאמר לי. והשוואות כאלה נעשות פאזני נערים.

ונערים אחרים כתבו ביהודה: זוהי השבת השחורה מימי הכוכש הבריטי. אנחנו כבר כובשים בריטים של ארץ-ישראל ואנחנו עושים "שבת שחורה" ומביאים לטרון את מנהיגי היישוב היהודי!

לאן אתם מוליכים בדרך זו? איך אתם משהיתם את המוסר של הדור הצעיר, לומד התורה, תלמידי ישיבות בני-עקיבא? כמה אנשים יש בכנסת שהוריהם נשאו טלאי צהוב, שם? יש, מותר לי לומר שאני אחד מהם. אתם תישאו טלאי צהוב בארץ-ישראל, אם ממשלה נבחרת בישראל, דמוקרטית, והכנסת הנבחרת הדמוקרטית מקבלת החלטה מסוימת והן נקראות לבצע אותה? טלאי צהוב? רק לאחר שראיתי אותו הבנתי את הפסוקים של ישעיהו: "כסרום היינו, לעמורה דימונו". טלאי צהוב, כובש בריטי.

חנן פורת (התחיה):

תגיד את ראשיתו של הפסוק, ארוני ראש הממשלה, "ארצכם שממה, עריכם שרפות אש, אדמתכם לנגדכם זרים אכלים אתה, ושממה כמהפכת זרים".

רב שילנסקי (הליכוד):

חנן פורת, יש פה אנשים שלא רק הוריהם נשאו טלאי צהוב, אלא הם עצמם נשאו טלאי צהוב. ואני יכול להגיד לך, שהטלאי הצהוב פגע בנו קשה מאוד.

חנן פורת (התחיה):

שבת וייס (המערך):
עכשיו הם מכינים מה זה.

הי"ר מ' סבידור:

תכרי הכנסת, אני מבקש שקט. מדבר ראש הממשלה.

ראש הממשלה מ' בגין:

ארוני הוישכיראש. לא אוסיף עוד הרבה דברים על מה שאמרתי. אני רק מבקש, שכל הכנסת תבין, שזאת שעה מרה לכולנו. אני יכול לומר: אויה לי שהגעתי לכך. אכל הגעתי ואקיים את חובתי עד תום. אולי בלילה, לא ביום. מתעורר כל הצער והכאב על מה שקורה בימינו, על מה שנעשה לצעירינו. אבל אין גנוס. לכבוד לי לפעול בעניין זה לב לב, נפש נפש, יד ביד, עם אדם ששמו בישראל אריאל שרון. גופו מלא כדורים למען ארץ-ישראל. לכבוד לי לעבוד בעניין זה יחד עם ראש המטה הכללי של צבא-הגנה לישראל, אחד מטובי המצביאים שלנו. נוסף לעבוד יחד עמו, והוא יודע שהוא חייב לבצע את כל החלטות הממשלה עלי-פי הוראות שניתנו לו על-ידי שר הביטחון, אשר לו הוא כפוף עלי-פי חוקי-סוד: הצבא, וכלי שום סייג, וכלי שום אי-הבנה. זו מערכה על ערכים, שלמענם עמדנו כל ימי חיינו מאז היינו לציונים, ולציונים היינו כאשר עדיין נערים היינו, ועל כך גאוותנו — על ארץ-ישראל, על הציונות, על ציון, על השלום, על הדמוקרטיה.

ולמלא את הפתחה אנשים. ואחר כך, מה יכולה הממשלה לעשות? — אחת משתי אלה: או להגיע לפיכות דמים או להיכנע. חברת כנסת אחת אמרה במפורש שהממשלה תיכנע, שאין לה שום ספק שהממשלה תיכנע, כזאת היתה ההבטחה הפומבית. היא לא תיכנע, גברתי, לא תיכנע. אנחנו נלחמים היום על השלום. אשרינו שזכינו לכך. כן, יש קשיים בשלום, יש; יש מכאובים בשלום, יש; יש קורבנות למען השלום, יש. כולם עדיפים מקורבנות המלחמה. את זאת אני מכריז, מי שעמד בראשו של ארגון לוחם. כל מאוויינו — השלום.

אספר לנכנסת על מחשבה אנושית פשוטה מאוד. מדוע לא אתחלק עמה בה? שברתי רגל, ובאחד הימים או הלילות, אינני יודע, עלתה בראשי מחשבה כזאת: אויה, אם תפרוץ מלחמה, עשרות, אולי מאות צעירים שלנו ישכבו במיטה עם רגל שבורה או בלי רגל חלילה. צריך למנוע מלחמה. אתם מוכנים אפילו לסכן את העם הזה בסכנת מלחמה מחודשת.

אני רוצה להודיע, שהממשלה תקיים את כל ההתחייבויות שקיבלנו על עצמנו בהסכם קמפ-דייוויד ובחזרה השלום המצרי-הישראלי. להווי ידוע: דבר לא יעזור, שום צעקה, שום כביעות, שום ניסיון לרכו המונים, דבר לא יעזור. אנחנו נקיים את ההתחייבויות עד תום.

היום שמעתי את חבר הכנסת דרוקמן אומר, שהנסיגה מפתחה-רפיח היא אסון, ולכן הוא צריך להסיק את המסקנות. ר' חיים, וזכותך לחשוב שזה אסון. האם תמנע ממני את הזכות לומר שדרככם עלולה להיות אסון? וזכותך, וזכותי לחשוב שאנחנו מבחשים לארץ-ישראל; וזכותי לחשוב שאנחנו נאמנים לארץ-ישראל. וזכותך, וזכותי, דבר אחד אין לך, אין לך זכות ללכות: —

עוזי ברעם (המערך):

לא שומעים.

הי"ר מ' סבידור:

ארוני ראש הממשלה, האפקט הווזואלי כלפיו פתוח חשוב מאשר האקוסטי לכל חברי הכנסת. ארוני ראש הממשלה, התבררם רוצים לשמוע.

ראש הממשלה מ' בגין:

בסדר. אני רוצה לבקש סליחה ולהסביר שאני אוהב לשוחח עם מר דרוקמן.

אין לך זכות, ר' חיים, לנסות לכפות עלי את דעתך. אתה יודע מדוע? — משום שהציבור נתן בי אמון להרכיב ממשלה ואני שלית ציבור, ואתה צריך לקבל את החלטות הממשלה ואת החלטות הכנסת ככל אזרח אחר. ואין ולא יהיה בכך יוצא מן הכלל.

יובל נאמן (התחיה):

ארוני ראש הממשלה, — — —

ראש הממשלה מ' בגין:

בבקשה, אתה רוצה להפגין, לשכנע את העם, לבטל את הגזירה — עשה כל מה שאתה רוצה, כל מה שאתה יכול. אבל אל תשלח אנשים לכפות עלינו את דעתך. לא תצליח בזה. אבל זכור מה אתה מסכן. איזו שנה אתם מתהדרים ללכותיהם של בני 15. והא ראה: הטלאי הצהוב. או לאוזניים שכן שמעו, או לעיניים שכן ראו. במו עיני ראיתי אנשים צועדים וטלאי צהוב על חזם או על גבם, ואמרתי בלבי: מה קרה לנו בהשפעתם של כמה אנשים? מה קרה לנו?

הבוקר קראתי רשימה של אשה, אשר אני מכירה משחר נעוריה, היא יקרה לי מאוד, והיא כותבת בערך כך: סכתי,

— הצעת סיעת התחיה להביע אי־אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי־ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור את הנסיגה מסיני לאלתר; שאילתות ותשובות —

ואני אצביע אחרת. אבל עכשיו אני קורא לכל העם בישראל להתאחד ולהתלכד סביב ממשלתו הנבחרת. היא הולכת בדרך שנשללה — דרך להשגת שלום, למניעת מלחמה, למניעת שפך דם, ובכל התנאים למניעת שפך דם יהודי. ולא תהיה יד איש באחי. לא תהיה.

אני מודה, אדוני היושב־ראש, על הסבלנות ועל ההקשבה.

היור' מ' סבידור:

תודה לראש הממשלה. אם כן, אנו עוברים להצבעה ואני מבקש למנות שני מונים: חבר הכנסת דוד מגן וחבר הכנסת מיכאל חרש.

מי תומך בהצעת סיעת התחיה, כלומר — מי בעד הכעת אי־אמון לממשלה? מי נגד? נא למנות.

ה צ ב ה

בעד הצעת סיעת התחיה להביע אי־אמון לממשלה	— 4
נגד	— 58
נמנעים	— 43
הצעת סיעת התחיה להביע אי־אמון לממשלה בשל הצבת מחסומים בחבלי־ימית תוך חילול שבת ובשל הצורך לעצור הנסיגה מסיני לאלתר לא נתקבלה.	

29 שנים שירותי באופוזיציה. לפעמים כמה חברים שלי עייפו מן הדרך הארוכה, ואני הוספתי ואמרתי להם: רק בדרך אחת — כפתק הבוחר, שום דרך אחרת. רק פתק הבוחר. הגיע היום וכפתק הבוחר — — —

יובל נאמן (התחיה):

אדוני היושב־ראש, — — —

ראש הממשלה מ' בגין:

אני מבקש שלא להפריע לי. עדיין לא סיימתי את הדבר.

הגיע היום. וכפתק הבוחר התנועה הזאת קיבלה את האמון להרכיב את הממשלה יחד עם שותפים נאמנים. עשינו זאת, ואנחנו מייצגים את העם ואנחנו מנהלים את ענייני המדינה, ואיש במקומנו לא ינהל אותה. איש במקומנו לא ינהל אותה. זוהי הפילוסופיה של חירות האדם בישראל. שאנחנו נושאים אותה ונישא אותה, עם כל הצער ועם כל הכאב.

הכנסת כוונתה תרחה את ההצעה להביע אי־אמון לממשלה — היא מילאה את חובתה ותמלא את חקירה — אני בטוח בזה, וברוב גדול. והפעם, באופן מוסרי, אני מונה גם את הנמנעים. בדרך כלל נמנעים אינם נמנים, אבל הפעם אני מעדיף למנות גם את הנמנעים. מותר לי, זה עניין סובייקטיבי גרידא. היושב־ראש לא ימנה אותם. הוא ימנה אותם, אבל לא יכניס אותם למניין החלטות המכריע, ואני מונה אותם. וטוב שתהיה אחרת דעות כואת בכנסת. יש לנו חילוקי דעות. נביא אותם, נבהיר אותם. אולי כעבור שנתיים שוב ייפרדו הדרכים, תצביעו בוודאי על התקציב כפי שתצביעו

ג. שאילתות ותשובות

3. את הצידוד יעבירו הבעלים אל מתוך לאזור. הם רשאים לעשות בו כרצונם.

4. הנושא הוא בין בעלי המפעל לעובדיו.

716. היישובים שאושרו על־ידי ועדת השרים לענייני ההיישובות

חבר הכנסת א' כ"ץ־עזר שאל את שר החקלאות ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

לאחרונה נמסרו לי אינפורמציות שונות על החלטות ועדת השרים לענייני התיישבות בדבר אישורים להקמת יישובים.

אודה לכבוד השר אם יעביר לי רשימה מוסמכת של היישובים, שאושרו להקמה על־ידי ועדת השרים לענייני התיישבות ככל אחת משלוש השנים האחרונות, 1979, 1980 ו־1981?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

ברשות המציע וברשות היושב־ראש, רשימה זו כוללת יותר מ־120 מקומות יישוב. אולי כדאי להעביר אותה לסטנוגרמה ולתת העתק לחבר הכנסת השואל?

אברהם כ"ץ־עזר (המציע):

אני לא ביקשתי להעביר את זה לסטנוגרמה ולא להביא את זה מעל הבימה. ביקשתי, בגוף השאלתא, להעביר לי את הרשימה.

היור' מ' סבידור:

רשמנו. לא היתה בקשה להשיב מעל בימת הכנסת. חבר

היור' מ' סבידור:

אנו עוברים לסיניף הבא בסדר־היום: שאילתות ותשובות. אני מזמין את סגן שר החקלאות, חבר הכנסת מיכאל דקל, להשיב על שלוש שאילתות.

668. הפיצויים בגין המכבסה בנאות־סיני

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר החקלאות ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

פורסם בעיתונות שמתקיים ויכוח על שיעור הפיצויים שיש להעניק לבעלי המכבסה בנאות־סיני.

הואיל והמכבסה היא מתקן שניתן לפרוק ולהעתיקו למקום אחר והואיל והחלוקות — צה"ל — נשארים בגבולות ישראל, שאלות הן:

1. האם החלט למכור את המכבסה על כל אשר בה למצרים?

2. אם כן — באיזה סכום?

3. אם התשובה על שאלה 1 שלילית, מדוע לא נעשה מאמץ להעביר את המתקנים למקום אחר כצורה מסודרת וכך לחסוך כספי ציבור רבים ולמנוע תופעות מבישות של עשיית עושר שלא במשפט תוך ניצול מצרקה פוליטית, כל זה על חשבון אוצר המדינה הדחוק בלא־הכי?

4. מהו שיעור הפיצויים שהוטבחו לפועלים המקומיים השכירים ולפי אילו קריטריונים?

סגן שר החקלאות מ' דקל:

1 ו־2. בשלב זה, לא.

הכנסת מסתפק בתשובה ככתב. הלוואי שזה יהיה הכלל כסכסוך על המוסד הזה שאנחנו מדברים עליו.

760. גרעין קריית-נטפים

חברת הכנסת ג' כהן שאלה את שר החקלאות ביום י"ז כשבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982):

כזמנה קיבלה הממשלה החלטה להעלות על הקרקע את גרעין קריית-נטפים. כראשותו של מר זכריה דורי, בשומרון, ומאו לא קימו כל ההכחות שניתנו לגרעין זה לגבי תאריך העלייה להתיישבות, או התחלת הכשרת המקום. דבר זה עלול להביא להספוררות הגרעין.

אודה לך אם תשיב לי:

1. מתי מתוכנן הגרעין לעלות על הקרקע?
2. מהו השטח המוקצב לו והיכן הוא נמצא?

תשובה סגן שר החקלאות מ' דקל:
(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

1. היישוב מתוכנן לעלות על הקרקע כמשך שנת הכספים 1982. ב-26 ביולי 1981 התקבל אישור להקמת היישוב הקהילתי נטפים כנצ. 161170. החטיבה להתיישבות נדרשה לחקצב זאת כאמור לשנת 1982.

2. היישוב, המתוכנן לקום מצפון לשטח החעשייה של אריאל (בין יקר לברקן). ייבנה על שטח של 171 דונם: יש עדיין בעיה משפטית חדרשות פתרון, ועד אז אין אפשרות לכצע עבודות בשטח.

ועדת השרים להתיישבות החליטה ב-30 בנובמבר 1980 להטיל בשלב ראשון על החטיבה להתיישבות לבנות 25 יחידות דור, ובשלב שני יישמש בניינו של היישוב בהתאם לתנאים המתאימים להקמתו של יישוב קהילתי במסגרת "בנה ביתך".

היו"ר מ' סבידור:

אני מזמין את סגנית שר החינוך והתרבות להשיב על 12 שאלות.

345. אספקת חירום של חשמל לאולפני קול-ישראל

חבר הכנסת י" צבן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב בכסליו התשמ"ב (18 בדצמבר 1981):

ב-13 בנובמבר 1981 לא שודרו חרשות השעה 23:00 עקב הפסקת חשמל בחדר החדשות של קול-ישראל.

אבקשך להשיב לי:

1. האם בשירות כה חיוני כמו אולפני החדשות אין אספקת חירום של חשמל?

2. אם יש — מדוע אינה פועלת כחקנה?

3. אם אין — כיצד בדעתך לפעול לשינוי המצב?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

להלן התשובה שנמסרה על-ידי רשות השידור:

1. כרשותה של רשות השידור גנרטור חירום למקרים כאלה.

2. לגנרטור קרתה תקלה כמה דקות לאחר הפסקת החשמל.

3. הגנרטור תוקן.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יאיר צבן.

יאיר צבן (המערך):

זו איננה תשובה. הנושא הרבה יותר רציני ממה שאפשר להסיק מהבעת פניה של כבוד סגנית השר. מדובר על רשות השידור הממלכתית שלנו, שביום מסוים לא היתה אספקת חשמל וגם הגנרטור לא פעל. אני שואל מה בדעתכם לעשות כדי לתקן את המצב?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

למכשור המתוחכם ביותר יכולה לקרות תקלה. קרתה תקלה לגנרטור והוא תוקן.

שלמה הלל (המערך):

הגנרטור בא במקום אספקת חשמל סדירה. לא היתה אספקת חשמל והוא התקלקל גם כן.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

אני יודעת שהוא בא במקום חשמל.

שלמה הלל (המערך):

זאת אומרת שיש פה כבר שני קלקולים.

688. מפעל ההזנה כבתי-הספר

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' כשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

שר האוצר מר' יורם ארידור אמר, כפי שפורסם בעיתון "מעריב" בתאריך 22 בינואר 1982: "ממפעל ההזנה נהנים בעיקר ילדים ממשפחות בעלות יכולת המתגוררים במרכז הארץ ולא ילדי אזורי הפיתוח".

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם טיעונו של שר האוצר תואם את המציאות?

2. כמה תלמידים נהנו ממפעל ההזנה בשנות הלימודים התשי"ם והתשמ"א?

3. כמה תלמידים נהנים ממפעל ההזנה בשנת הלימודים התשמ"ב?

4. באילו יישובים היה קיים מפעל ההזנה בשנים התשי"ם והתשמ"א, וכמה

תלמידים נהנו בכל יישוב?

5. באילו מקומות בוטלה ההזנה בהתשמ"ב ומה היו הסיבות לכך?

6. מהו שיעור החשלום שהוטל על ההורים בשנים התשי"ם, התשמ"א והתשמ"ב?

7. כמה תלמידים שוחררו לחלוטין מתשלום ובאילו יישובים?

היו"ר מ' שחל:

אבקש מסגנית שר החינוך והתרבות להשיב על שאלתא מס' 688 של חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו. היא איננה.

יאיר צבן (המערך):

אני מבקש.

יהודה חשאי (המערך):

אני מבקש.

אהרן הראל (המערך):

אני מבקש.

היו"ר מ' שחל:

אני מבקש מכל המבקשים לומר לי מה תוכן השאלתא.

מספר הניזונים שנכללו במפעל ההזנה ונהנו מתמיכת המשרד (ראה להלן).

5. אני מעבירה לפרוטוקול את פירוט הרשויות שהודיעו על סגירת מפעל ההזנה בתחומן במהלך שנת הלימודים התשמ"ב (ראה להלן).

ההחלטה על סגירת המפעל נחקלה על ידי הרשויות המקומיות. הסיבות לכך הן הנטל הכספי המוטל על הרשות המקומית למימון חלקה בהוצאות המפעל והעדר התעניינות של האוכלוסייה.

6. אני מעבירה לפרוטוקול את טבלת תשלומי ההורים כשנות הלימודים התשי"ם, התשמ"א, התשמ"ב (ראה להלן).

7. קביעת שיעורי תשלומי ההורים או מתן פטור מתשלום הם בסמכות הרשויות המקומיות, ובמשרדנו לא מצויים נתונים על כך.

רפאל סויסה (המערך):

שוב מגלגלים את האשמה על הרשויות המקומיות.

לא לקרוא אותה אלא לומר בעל-פה. המבחן יהיה בעל-פה. מה תוכן השאלות?

יאיר צבן (המערך):
מפעל ההזנה.

הי"ד מ' שחל:
טוב, אני מבקש להשיב.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלור-תעסה:

1. ההזנה מתקיימת בדרך כלל ביישובי מצוקה ובאזורי פיתוח בלבד. ביישובים מבוססים ניתנת הזנה לילדים בשכונות מצוקה. עם זאת, לא ניתן למנוע הזנה מילדים שאינם נמנים עם שכנות המצוקה אך לומדים בבתי-הספר שבהם קיים מפעל ההזנה.

2. בהתש"ם — כ־120,000 ניזונים. בהתשמ"א — כ־40,000 ניזונים.

3. כ־32,000 ניזונים.

4. אני מעבירה לפרוטוקול את רשימת היישובים בציון

נספח מס' 1

משרד החינוך והתרבות

המחלקה לשירותים משקיים ולהזנה

ירושלים, יוני 1980

פירוט מספר הניזונים שנכללו במפעל ההזנה בשנה"ל התשמ"א

שם הרשות	מספר ניזונים	מאשרת	מספר ניזונים
מחוז ירושלים			
בית-שמש	675	מ.א. יואב	70
מטה-יהודה	1,060	מ.א. לכיש	355
ירושלים	2,070	מ.א. עזתה	560
מבשרת-ציון	210	מ.א. שער-הנגב	55
מטה-בנימין	100	נווה-הרצוג — ניר-גלים	25
סה"כ ניזונים	4,115	ירוחם	540
		דימונה	1,120
		שדרות	750
		אופקים	780
		נתיבות	520
		ערד	40
		סה"כ ניזונים	9,700
מחוז הדרום			
אשדוד	1,040		
מ.א. אשכול	190		
מ.א. בני-שמעון	120		
מ.א. באר-טוביה	190		
מ.א. חוף אשקלון	140		
מ.א. קריית-מלאכי	600		
מ.א. שפיר	475		
אשקלון	450		
באר-שבע	250		
קריית-גת	685		
מצפה-רמון	150		
מרחבים	595		
		מחוז תל-אביב	
		בני-ברק	705
		הרצלייה	135
		רמת-גן	375
		אזור	170
		חולון	360
		בת-ים	590
		אונג	35
		תל-אביב	1,830
		סה"כ ניזונים	4,200

מכסת ניוונים מאושרת	שם הרשות	מכסת ניוונים מאושרת	שם הרשות
70	גבעת-עדה*		מחוז המרכז
75	זיכרון-יעקב*	380	פתח תקוה
410	חרדה	135	בית דגן
200	חוף-הכרמל	80	מ.א. השרון הצפוני
365	נשר	110	רעננה
200	עתלית	110	הדר השרון
390	פרדס-חנה-כרכור*	85	שומרון (כולל אריאל)
370	קריית-אתא	70	חבל יבנה
100	קריית-טבעון	630	יבנה
140	רכסים	155	קדימה
715	טירת-הכרמל*	240	כפר-סבא
445	קריית-ים	160	גדרה
95	בנימינה*	540	לוד
470	אור-עקיבא	15	מ.א. חוף-השרון
65	כפר הנגוע הרתי	40	מ.א. נחל-שורק
10	קריית-ביאליק	270	מ.א. מודיעים
5,730	סה"כ ניוונים	270	גן-יבנה
		250	ראשון-לציון
		270	מ.א. גור
		35	פרדסייה
	מחוז הצפון	80	קריית-עקרון
240	בקעת בית-שאן	130	יהוד
55	געתון	105	אבן-יהודה
45	גליל-עליון	260	רמלה
40	נצרת	105	אליכין
765	נצרת-עילית	500	ראש-העין
1,190	קריית-שמונה	310	עמק-לוד
770	עפולה	115	באר-יעקב
75	מנחמיה	430	רתובות
930	צפת	40	מטבתא (ראש-העין)
390	מ.א. גלברע	45	בן-שמון
300	נהרייה	85	יד-בנימין
55	עמק הירדן	240	בני-עבעת-שמואל
160	מבואות-החרמון	90	ישורון וחובות
535	עכו	135	בית רבקה — כפר-חב"ד
650	חצור-הגלילית	200	קריית-הרצוג — כפר-סבא
200	גליל-תחתון	20	אמנה, כפר-סבא
50	מ.א. נעמן	200	כפר-בתיה
360	מעלה-יזוסף	110	בי"ס למלאכה, כפר-חב"ד
35	מטולה	245	צפירה
200	שלומי	185	נחלים
590	מרום-הגליל	50	ז'בוטינסקי, באר-יעקב
330	כרמיאל	60	בני-עקיבא, נתניה
65	יבנאל	7,425	סה"כ ניוונים
760	טבריה		
815	מגדל-העמק		
1,375	בית-שאן		
540	מעלות		
60	רמת-ישו		מחוז חיפה
95	רמת-הגולן	35	אלונה
40	מעלה-אפרים	120	קריית-מוצקין*
11,715	סה"כ ניוונים	1,455	חיפה

* נחקלה הרעה של הרשות המקומית על סנירת המפעל.
המכסה ששוריינה כשביל רשויות אלה תשמש דורבה מחוזית.

נספח מס' 11
משרד החינוך והתרבות
המחלקה לשירותים משקיים ולהזנה

ירושלים, אוגוסט 1979

פירוט מספר הניזונים שנכללו במפעל ההזנה בשנה"ל התש"ם

מכסת ניזונים מאושרת	שם הרשות	מכסת ניזונים מאושרת	שם הרשות
150	גבעתיים		מחוז ירושלים
120	אונו	2,250	בית-שמש
20	קריית-אונו	3,540	מטה-יהודה
6,100	תל-אביב	6,900	ירושלים
15,130	סה"כ ניזונים	700	מבשרת-ציון
		100	בית-חורון
		13,490	סה"כ ניזונים
	מחוז המרכז		
1,260	פתח-תקווה		
450	בית-דגן		
270	מ.א. השרון הצפוני		מחוז הדרום
370	רעננה		אשדוד
360	הדר-השרון	3,460	מ.א. אשכול
75	מוכרת-כתייה	630	מ.א. בני-שמעון
65	שומרון	400	מ.א. באר-טוביה
300	חבלי-בנה	640	מ.א. חוף-אשקלון
520	קרימה	460	מ.מ. קריית-מלאכי
800	כפר-סבא	2,000	מ.א. שפיר
530	גדרה	1,580	אשקלון
1,800	לוד	1,500	באר-שבע
40	מ.א. חוף-השרון	830	קריית-גת
140	מ.א. נחל-שורק	2,280	מצפה-רמון
900	מ.א. מודיעים	500	מרחבים
250	גבעת-שמואל	1,980	מ.א. יואב
1,200	נתניה	230	מ.א. לכיש
300	גן-ייבנה	1,180	מ.א. עזחה
830	ראשון-לציון	1,870	מ.א. שערי-הנגב
900	מ.א. גזר	180	נווה-הרצוג - ניר-גלים
120	פרדסיה	85	ירוחם
540	הוד-השרון	1,790	דימונה
270	קריית-עקרון	4,740	שדרות
440	יהוד	2,500	אופקים
350	אבן-יהודה	2,600	נתיבות
870	רמלה	1,730	סה"כ ניזונים
350	אליכין	33,165	
1,670	ראש-העין		מחוז תל-אביב
1,030	עמק-לוד		בני-ברק
220	תל-מונד		הרצלייה
380	באר-יעקב		רמת-גן
1,430	רחובות		אור
80	מטיבתא (ראש-העין)	2,350	חולון
90	בן-שמן	900	בת-ים
165	די-בנימין	1,250	אורי-יהודה
	המכינה המרכזית לשיבות בני-ע	570	
	גבעת-שמואל 480	1,200	
180	מורייה	1,970	
270	מוסד בית רבקה - כפר-חב"ד	500	

שם הרשות	מכסת ניוונים מאושרת	שם הרשות	מכסת ניוונים מאושרת
כפר-סבא — קריית יעקב הרצוג	400	מחוז הצפון	
"אמנה" — אולפנת בני-יעקבא — כפר-סבא		מגידו	400
70		בקעת בית-שאן	800
כפר-אליהו, גדרה	25	געתון	180
כפר-בתיה	400	הגליל-העליון	120
כ"ס למלאכה כפר חב"ד מט"ב	220	נווה-אטיב	25
צפירה	490	נצרת	135
חטיבת בנינים נחלים	370	נצרת-עילית	2,550
סה"כ ניוונים	24,370	קריית-שמונה	3,970
		עפולה	2,570
		מנחמיה	250
		צפת	3,100
		מ.א. גלבע	1,300
מחוז חיפה		נהרייה	1,000
אלונה		עמק-הירדן	180
קריית-מוצקן	110	מבואות-החרמון	530
חיפה	400	יקנעם-עילית	830
גבעת-עדה	4,850	עכו	1,780
זיכרון-יעקב	230	חצור-הגלילית	2,170
חדרה	250	גליל-תחתון	690
חוף-הכרמל	1,360	מ.א. נעמן	165
נשר	670	מעלה-היוסף	1,195
עתלית	1,210	מטולה	110
פרדס-הנה-כרכור	670	שלומי	665
קריית-אתא	1,290	מרום-הגליל	1,970
קריית-טבעון	1,230	כרמיאל	1,090
רכסים	340	יבנאל	220
טירת-הכרמל	470	טבריה	2,525
קריית-ים	2,380	מגדל-העמק	2,710
בנימינה	1,490	בית-שאן	4,580
אורי-עקיבא	320	מעלות	1,800
כפר הנוער הדתי	1,570	רמת-ישי	200
קריית-ביאליק	130	מ.מ. מגדל	110
סה"כ ניוונים	30	מינהל המת-הגולן	320
	19,000	סה"כ ניוונים	40,240

נספח מס' 2

המחלקה לשירותים משקיים ולהזנה

רשימת הרשויות שהחליטו על סגירת מפעל ההזנה בשנה"ל התשמ"ב

מחוז	רשות	מס' ניוונים	מחוז	רשות	מס' ניוונים
מרכז	מ.א. הדר-השרון	110	צפון	צפת	930
מרכז	מ.מ. בית-דגן	135	צפון	געתון	55
מרכז	מ.מ. גדרה	160	צפון	קריית-שמונה	1,190
צפון	בית-שאן	1,375	דרום	שדרות	750
צפון	מעלות-תרשיחא	600	דרום	קריית-גת	685
צפון	גלבע	390	סה"כ		6,380

נספח מס' 3

		התש"ב		התש"א	
43.5	מ"מ 360.57 עד 415.6	התשלום לילד לחודש	הכנסה חודשית	ברוטו לנפש	הכנסה חודשית
58.0	מ"מ 415.77 עד 470.4	בשקלים	ברוטו לנפש	עד 198	עד 216.5
72.5	מ"מ 470.57 עד 529.9	6.5	19.5	מ"מ 234.3 עד 252.4	מ"מ 270.01 עד 280.2
78.0	מ"מ 530 ומעלה	13.0	26.0	מ"מ 270.2 ועלה	
		32.5	35.0		
	התשמ"ב		התשמ"א		
התשלום לילד לחודש	הכנסה חודשית	התשלום לילד לחודש	הכנסה חודשית		
בשקלים	ברוטו לנפש	בשקלים	ברוטו לנפש		
38	עד 801	14.5	עד 305.6		
63	מ"מ 802 עד 943	29.0	מ"מ 305.7 עד 360.4		
95	מ"מ 944 עד 1085				
126	מ"מ 1086 עד 1227				
158	מ"מ 1228 עד 1369				
170	מ"מ 1370 ועלה				

690. חלוקת מבנה של בית-ספר באופקים

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):
 ועדה שמונתה על-ידי מנהל מחוז הדרום של משרדך בספטמבר 1980 קבעה, כי המבנה היחיד בשכונת בן-גוריון שבאופקים יחולק באופן שווה לשני אגפים, שבהם ינהלו בנפרד שני בתי-ספר, במעמד שווה, האחד ממלכתי והשני ממלכתי-דתי. בפועל, יותר משני שלישים של המבנה מוחזקים בידי החינוך הממלכתי-יהודי בעוד אוכלוסיית התלמידים וזה מספרית בשני בתי-הספר.

שאלותי הן:

1. מדוע לא בוצעו המלצות ועדת המומחים מ-1980?
2. מדוע לא נקט שר החינוך והתרבות צעדים להגשמת החלטות המשרד מדצמבר 1981 לבניית שש כיתות בבית-הספר הממלכתי בשכונת בן-גוריון באופקים?
3. מדוע לא ננקטו צעדים להפעלת ההמלצות של הוועדות ה"גל", התראמות את החלטת המועצה המקומית אופקים מיום 21 ביולי 1981. הכרה בבית-הספר הממלכתי בשכונת בן-גוריון באופקים?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזרית-עסה:
 (לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. משרדנו אימץ את ההמלצה בדבר הפעלת שני בתי-הספר כמבנה אחד בשכונת בן-גוריון. מנהל המחוז פעל בהתאם לה, וכן התבקש להמשיך ולעקוב אחר עבודת בתי-ספר אלה גם לקראת שנת הלימודים הבאה. לפי שעה פועלים בתוך המבנה האחד בית-ספר ממלכתי-דתי "אביר יעקב", וחדרים אחרים במבנה משמשים סניף של בית-הספר הממלכתי "הגבעה". הואיל ומספר הילדים בשתי המגמות וזה פחות או יותר, הוחלט לחלק את המבנה ולהכיר בסניף כממוסד חדש.
2. בניית מוסדות ציבור ומוסדות חינוך בשכונת בן-גוריון תתבצע עם התפתחות הבנייה וקצב האכלוס. בינתיים התבקשה המועצה המקומית לנצל היטב שינויי אזורי רישום ושינויי יריסת ואכלוס של מוסדות חינוך. זאת, לנוכח הצורך להפעיל מבני חינוך שכבר קיימים ביישוב באורח מלא, וכמיוחד המבנה בצפון היישוב.

היו"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, לפני שאני מבקש את חשבת סגנית שר החינוך על השאלתא הבאה, אני רוצה להסב את תשומת לבכם לעובדה, שעוד סדר-יום ארוך מאוד לפנינו, ומוטב שחברי הכנסת יביאו זאת בחשבון, כשהם מבקשים תשובות על שאלות של חברי כנסת שאינם נוכחים באולם.

אברהם כ"ן-עזון (המערך):
 זה פשוט מעניין אותנו.

היו"ר מ' שחל:

תוכלו לקרוא את הסטנוגרמה מחר בבוקר או אולי אפילו בעוד שעתים.

689. מימון לימודי ערב לנערים עובדים

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר החינוך והתרבות ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):
 נמסר לי, שחרף העובדה שיש הסדר בין רשתות החינוך ובין משרדך, שלפיו זכאים נערים עובדים ללימודי תוכן חינוך בבתי-ספר ערב אקסטרניים, לא מומש הסדר זה. בהעדר מימון משרדך נאלצה רשת "מישלב" לסגור את כיתות הלימוד לנערים העובדים.

רצוני לשאול את כבודך:

1. האם האינפורמציה שנמסרה לי נכונה?
2. אם כן - מדוע לא מומש ההסדר?
3. האם קיימים מקורות מימון לכיתות ערב לנערים עובדים?
4. אם כן - מה הם?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזרית-עסה:
 (לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

נקבע הסדר עם רשת "מישלב" לגבי מימון הלימודים של כל הנערים העובדים. נערים עובדים, הלומדים במסגרת בתי-ספר תעשייתיים, מקבלים מלגות מימון שכר הלימוד כבתי-ספר ערב אקסטרניים, וכל האחרים משתלבים במסגרת ההסדר הכללי של שכר הלימוד. הניל מופעל כבר בפועל בתחולה מפרעית מראשית שנת הלימודים התשמ"ב.

פעולה מתמדת לשכנוע קרנות שונות לפעול באמצעות המוסדות, וכאמור חלק הארי של המלגות מוענקות כבר היום באמצעות המוסדות.

733. תוצאות בחינות הבגרות

הבר הכנסת מ' ירושובסקי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בשבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982):

מפניות רבות של תלמידים ומורים מתברר, שהתוצאות של בחינות הבגרות מגיעות אל התלמידים באיחור של שנים. מהמידע שכירי מתברר, כי משנת הלימודים התשל"ט יש רק תוצאות חלקיות, ואילו מהשנים התש"ס והתשמ"א אין תוצאות כלל. דבר זה גורם קשיים לתלמידים הרוצים להמשיך בלימודים או למצוא תעסוקה. מה גם שרובם משרתים בצהל ואין באפשרותם לטפל בהשגת התוצאות במשרד החינוך והתרבות.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. כיצד פועל משרדך בנושא בחינות הבגרות?
 2. מתי, לדעת השר, יתגברו על הפיגור במשלות תעודות הבגרות לתלמידים?
 3. מתי יקבלו התלמידים שסיימו לימודיהם בשנים התשל"ט, התש"ס והתשמ"א את תעודות הבגרות?
- תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

תוצאות בחינות הבגרות לשנים התשל"ט, התש"ס והתשמ"א כבר נשלחו בשעתן למוסדות החינוך והובאו לידיעת התלמידים. ציוני התשמ"א, למשל, נשלחו תוך שלושה חודשים מיום סיום הבחינות. העיכובים הקיימים הם כמתן האישורים לזכאות לתעודות הבגרות. משרדנו טרם הצליח למצוא את הפתרונות הטכניים המלאים הדרושים לסיכום הזכאות לתעודות, והעבודה על כך נמצאת בשלביה האחרונים. המשרד פנה לרקטורים באוניברסיטאות השונות לדחות את הדרישה של הזכאות עד סוף מרס.

734. לימודי התיכון בשלומי

הבר הכנסת מ' שחל שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בשבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982):

במכתב אשר הופץ בין 120 חברי הכנסת על-ידי המועצה המקומית שלומי נאמר, כי עד היום לא אישר משרד החינוך והתרבות הסעות לתלמידי כיתות י"א — י"ב, ומאידך גיסא לא אושרה בניית בית-ספר תיכון בעיירה.

אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם האמור לעיל נכון הוא?
2. מדוע לא אישר משרדך הסעות לתלמידי כיתות י"א — י"ב?
3. מדוע לא יאשר משרדך בניית בית-ספר תיכון בעיירה?

הי"ד מ' שחל:

שאלתא מס' 734 הוגשה על ידי. אני מוותר על קריאת התשובה ומבקש להעבירה לפרוטוקול.

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.
2. ההסעות אושרו בינתיים.
3. כדי להקים בית-ספר תיכון, שיאפשר לתלמידיו מרחב

3. בפגישה שהתקיימה אתמול עם מנכ"ל המשרד, הוסכם עם ראש המועצה המקומית על הכרה בתלמידי החינוך הממלכתי כבתי-ספר נפרד לכל דבר החל בשנת הלימודים התשמ"ג.

691. קיצוץ התקציב להשלמת השכלה לנוער

הבר הכנסת מ' שטייה שאל את שר החינוך והתרבות ביום ט' בשבט התשמ"ב (2 בפברואר 1982):

לאחרונה נודע לי כי קיצוץ התקציב שיועד לפרויקט השלמת השכלה לנוער, קיצוץ התקציב גרם לכך שאנו נאלצים לצמצם את מספר התלמידים הלומדים היום במסגרת פרויקט זה. כידוע לך, תלמידים אלה נפלטו ממערכות החינוך הרגילות והפרויקט נודע לתת להם סיכויי השלמים את השכלתם האלמנטרית.

הנני מבקש לדעת:

1. האומנם קוצץ הפרויקט?
2. האם בדעת השר לעשות לתיקון המצב?
3. מה הוא התקציב המוקצה היום להשלמת השכלה לנוער?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ד' מגן)

1. כן.
2. כבוננתנו לפעול באוצר להשגת תקציב נוסף.
3. בשנת התקציב 1981/82 יועד לפרויקט זה באמצעות לימודי "מישלב" סך של — 1,840,600 שקל, לא כולל התייקרות ינואר 1982.

732. תיאום בין קרנות המלגות

הבר הכנסת ד' מגן שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז בשבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982):

אני מניח, כי כבודו מסכים עמי, כי כל עוד אין חקנה המחייבת סטודנט להכריז על מקור הכנסותיו (לרבות מלגות מקרנות שונות) ואין גוף המתאם בין הארגונים הוולנטריים השונים המעניקים מלגות, נוצרים עיוותים בהיקף הסיוע המוענק לסטודנטים, שההבדל במצבם הכלכלי הוא קטן.

יורשה לי להציע ולשאול:

1. מדוע לא יתקן השר, בתוקף סמכותו לפי סעיף 6 לחוק מרשם מלגות, התשל"ז — 1977, תקנות שלפיהן יועברו המלגות רק דרך המוסד התיכוני שבו לומד התלמיד?
2. מדוע לא ירכז משרדך את המידע מקרנות המלגות או ממוסדות החינוך (בהתאם להצעתו בשאלה 1) על אודות היקף הסיוע שמקבל כל תלמיד, כמגמה לתקן את העיוותים מעת לעת?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

בדיקה שערך משרדנו מלמדת, כי חלק הארי של המלגות מועברות דרך מוסדות החינוך. לגבי כל המלגות המועברות דרך המוסדות נרשם היקף הסיוע הניתן לכל תלמיד ולא קיימים עיוותים. משרד החינוך מרכז את כל המידע הנוגע למוסדות חינוך על-יסודיים ועל-תיכוניים, למעט האוניברסיטאות. בכל אוניברסיטה מרכז מידע על אודות היקף הסיוע המועבר לכל תלמיד באמצעותה. הבציה נוגעת אפוא אך ורק לקרנות, אשר מחלקות מלגות שלא באמצעות המוסדות. אולם, אין המשרד מוצא לנכון להתקין תקנות אשר יכפר על פרטים וארגונים. היחזים להעניק מכספם, כיצד לחלק ולמי לחלק. נעשית

1. האם המבנים שלומדים בהם תלמידי בית-ספר "אורט" בכפר-סבא מתאימים ללימודים?
2. אם לא — האם קיימת תוכנית להקמת מבנים מתאימים לבית-הספר?
3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?
4. אילו אמצעים עומד כבודו לנקוט, כדי להבטיח בניין המתאים ללימודים לבית-ספר "אורט" בכפר-סבא?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משרדנו מודע ומכיר שהמבנים של "אורט" — מרכז הכוון האזורי בכפר-סבא — זקוקים להחלפה או לחידוש יסודי. המשרד הסכים עם ראש עיריית כפר-סבא על שני כיוונים עיקריים: העברת התלמידים למבנה בית-הספר "בן-צבי", שתפוסתו נמוכה ביותר, או להמתין כמה שנים נוספות, שבהן ייעשה מאמץ להשיג תרומה לבניית מבנה חדש במקום הנוכחי. על דעת הנהלת העיר וועדי ההורים סוכם, כי עדיפה האפשרות השנייה.

737. שכר המורים

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז שבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982):
מפניו אילי של מורים רבים בקובלנות על גזירות משרד החינוך והתרבות אני למדה: שתלושי שכרם אינם זהים גם בבתי-ספר שבהם מלמדים מורים בעלי נתונים זהים; שמדי חודש חלים שינויים ושיבושים בתלושי המשכורת; שפניותיהם בכתב לגזירות המשרד אינן זוכות למענה. אחת הדוגמאות הבולטות לעיוותים משמשת העובדה, כי כאשר הוחלט על מתן פיצוי בשיעור של 10% על שעות שהייה בבית-הספר, חלק מהמורים קיבלו פיצוי על שעות שהייה אחרי 3 חודשים וחלק אחרי 6 חודשים. ללא כל הצמחה וריבית וללא מכתב התצללות.

בקשר לכך אבקש תשובת השר:

1. האם אינפורמציה זו נכונה?
2. אם כן — מה ברעת השר לעשות כדי למנוע פגיעה בשכרם של המורים?

היור"ר מ' שחל:

אבקש מסגנית שר החינוך והתרבות להשיב על שאילתא מס' 737 של חברת אורה נמיר, היא איננה.

יאיר צבן (המערוך):

היא ביקשה במיוחד, אדוני היושב-ראש, לקרוא את התשובה, ואת יודע שלא כדאי לסיב לך.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
אולי ביקשה להעביר לפרוטוקול?

היור"ר מ' שחל:

לא, חבר הכנסת צבן אומר שהיא ביקשה לקרוא את התשובה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת י' צבן)

אפשר לקרוא את התשובה בטסנוגרמה. כאמת, אם זה כל כך חשוב — שיישאר באולם.

משרדנו שילם את תוספת שהייה לציבור המורים כמתחייב מההסכם, וזאת על בסיס דיווחים ממנהלי בתי-הספר, כי המורים אכן שהו בבתי-הספר. הטענה כאילו חלק מהמורים

חינוכי מתאים, יש להבטיח שהוא יהיה בגודל סביר, כך שיוכל ליהנות מיתרונות חינוכיים, כלכליים וארגוניים. מקובל שהגודל המינימלי הדרוש לבית-ספר מקיף הוא 5 — 6 כיתות בכל דרגת כיתה. מספר התלמידים בשלומי אינו עולה על כיתה בכל דרגה, ועל-פי החחזית הקיימת לא צפוי גידול מסיבי בשנים הקרובות. כמו כן, הקמת בית-ספר תיכון בעיר לא תהיה לברכה לתלמידיו, מאחר שהוא יהיה קטן, לא ימשוך אליו מורים טובים ויהיה יקר מבחינת אחזקתו השיטפת.

המצב הקיים, שבו תלמידי שלומי לומדים בבתי-הספר התיכוניים בנהרייה, הוא הטוב ביותר בנסיבות אלה. התלמידים נהנים ממרחב בחירה חינוכי גדול, קיימת אינטגרציה חינוכית, ומרחק הנסיעה משלומי לנהרייה אינו עולה על עשר דקות.

735. התערבות האוצר בהפקות של רשות השידור
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז שבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982):
בעיתון "הארץ" מיום 27 בינואר 1982 פורסם, שהמנהל הכללי של רשות השידור מר יוסף לפיד אמר: "האוצר התערב במקרים מספר בהפקות רשות השידור מעבר להתערבות בענייני כספים".

רצוני לשאול:

1. האם, בהיותך אחראי מבחינה מיניסטריאלית על רשות השידור, יודעים לך מקרים שבהם התערב שר האוצר בהפקות רשות השידור?

2. אם כן — האם התערבות זו נעשתה בהסכמתך ובדיעתך?

3. האם יש לראות בהתערבות שר האוצר הריגה מהנהגים המקובלים בניגול רשות השידור?

4. אם כן — אילו אמצעים ננקוט כדי למנוע בעתיד התערבות של שר האוצר בהפקות רשות השידור?

תשובת סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

הנושא לא הובא לידיעתנו. ביררנו ברשות השידור וזאת תשובתם:

1. ההתערבות לא היתה של שר האוצר אלא של "צוות לבדיקת מבנה ההוצאות של רשות השידור", שביקש להחליט אם יש מקום לתקצב הפקות ספציפיות.

2. לא.

3. רשות השידור סירבה לספק שמות של הפקות ספציפיות, וממילא לא היו חריגות מהנהלים.

4. לאור הנ"ל אין צורך בנקיטת אמצעים.

736. מבנה לבית-ספר "אורט" — מרכז הכוון האזורי
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלני שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ז שבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982):

נמסר לי על-ידי עיריית כפר-סבא, שמרכז חינוך "אורט" — מרכז הכוון האזורי, שהוא בית-ספר מיוחד המיועד לנערים ולנערות קשי חינוך, עלול להיסגר אם לא יימצא התקציב לבניית מבנה הקבע לבית-הספר, הנמצא זה 15 שנה במבנים רעועים ופסולים לדיוור.

נוכח החשיבות בקיום בית-ספר מקצועי לנערים שאינם יכולים להיקלט בבתי-ספר חינוכיים אחרים, רצוני לשאול את כבודו:

חוכרת י"ח, ישיבה ס"ה

— שאלות ותשובות: הצעת חוק התקציב לשנת

הכספים 1982: הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

2. מהו הנוהל לנודא קיום ההוראות המחייבות?
 3. אם אין הוראות כאלה — האם השר ישקול התקנת הוראות מתאימות?
- סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
זה שוב עניין של לבוש. אין הנחיות המחייבות את המורים לגבי תלבושת.

יארץ צבן (המערך):

המורים אינם חייבים להיות לבושים?

יהודה חשאי (המערך):

מרוע לגבי חברי כנסת — כן, ולגבי מורים — לא?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

אמרתי "לגבי תלבושת", לא "לגבי לבוש", ויש הבדל.

כמו כן, אין משרדנו סבור שיש להוציא הוראות כאלה, שכן אנו מניחים כי המורים, כאנשים מבוגרים, זכאים לקבוע לעצמם את צורת הלבוש שבו הם מופיעים בבית-הספר, ובלכוד שההופעה תהיה מסודרת והולמת את רוחו של בית-הספר ואופיו. בכתב-הספר הממלכתיים-הדתיים נאמרו הדברים במפורש, שעל המורים לבוא בתלבושת ההולמת את רוח בית-הספר. המורים התבקשו לחנך את תלמידיהם להופיע בלבוש הולם, פשוט, מסודר ונקי, ויש לצפות מהם שיהגו עליפי אותו קנה מידה.

בגיליון ההערכה של המפקת על המורה מצוי סעיף הדין בהופעה בכיתה, ובכלל זה ההופעה החיצונית. במקרה הצורך מעיר המפקת למורה על הופעה חיצונית כלתי הולמת.

הי"ר מ' שחל:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חיים הרצוג.

חיים הרצוג (המערך):

קבלתי תלונות מהורים ביחס להשפעת ההופעה של המורים על התלמידים. האם אין בכל זאת מקום, שמשדר החינוך והתרבות יבדוק את הנושא?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:

אני מוכנה להביא את זה לדיון.

הי"ר מ' שחל:

אני מודה לסגנית שר החינוך והתרבות.

קיבלו את תוספת השהייה אחרי שלושה חודשים וחלק — אחרי שישה חודשים. אין לה על מה לסמוך. למעט מקרים שבהם הדיווחים על ביצוע השהייה לא הועברו למשרדנו. אף שההסכם על תוספת השהייה נחתם ביום 26 במאי 1981, קיבל ציבור עובדי ההוראה כבר במשכורת יוני תוספת זו בצורת מקדמה, שחושבה על בסיס הנתו במשכורת יוני 1981. במשכורת יולי 1981 נערך חישוב מדויק.

אין ספק — העניין ניתן לבדיקה ככל עת — כי מורים בעלי נתונים זהים מקבלים תלושי שכר זהים. המורים מקבלים את שכרם עליפי מרכיבים רבים ושונים. באופן כללי נראה למורים, כי הם עובדים אותו שיעור משרה ומשכורתם שונה. למעשה, יש מורות אמהות, מורות שזכאיות לשעות גיל, ושורה ארוכה של גמולים ייחודיים המביאים לכך שהמשכורת אינה זהה. מדי פעם, כאחוז קטן מאוד של מקרים, עלולים לחול שיבושים בתלושי משכורת. בדרך כלל כתוצאה מדיווחים בלתי תקינים או מתקלות טכניות אחרות.

מתוך רצון להקל על ציבור המורים נקבעו הסדרים, שלפיהם יוכלו המורים לפנות למזכירי הסניפים של הסדרות המורים, שיעלו את הבעיות ויפגשו עם הגזבריות להסדרתן באופן מרוכז.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

תשובה ממצה.

הי"ר מ' שחל:

חבר הכנסת צבן, אתה שבע רצון? אתה יודע גם את תוכן השאלתך?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלזר-תעסה:
אם מותר לי כהערת ביניים — באמת קשה לדעת מהי משכורתם של המורים.

738. לבוש המורים בכתב-הספר

חבר הכנסת ח' הרצוג שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ז שבט התשמ"ב (10 בפברואר 1982):
אבקש ממכובד השר להודיע לי:

1. האם קיימות הוראות מטעם המשרד ביחס ללבוש המורים והמורות והופעתם בפני הכיתה, ואם כן — מה הן ההוראות?

ד. הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982, התשמ"ב — 1982; הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת

הכספים 1981, התשמ"ב — 1982

(קריאה ראשונה)

הי"ר מ' שחל:

החלתי את זה אתמול וכך אעשה גם היום.

צבי רנר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין כוונתי להתייחס היום לסעיפים מסוימים בתקציב או לדבר על מספרים. לכך אחייח בדיונים בוועדת הכספים. רצוני להתייחס רק לכמה נקודות עקרוניות, הנובעות מהתקציב המונח לפנינו.

ראשית, רצוני להעיר הערה, אשר ניתן להפעילה רק לקראת התקציב שיונח לפנינו בשנה הבאה. בשלבי הכנת התקציב הנוכחי, במסגרת המאבק בין משרד החינוך והתרבות

הי"ר מ' שחל:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק התקציב לשנת הכספים 1982, התשמ"ב — 1982, וחוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981, התשמ"ב — 1982.

רשות הדיבור לראשון הנואמים חבר הכנסת רוד שיפמן. הוא איננו באולם. אני קובע, שבזה הוא ויתר למעשה על רשות הדיבור. רשות הדיבור לחבר הכנסת צבי רנר, ואחריו — לחבר הכנסת יגאל הורביץ.

יהודה חשאי (המערך):

הסדר הזה צריך לחול על כל אלה שאינם נוכחים באולם.

הממשלה רוצה ביציבות במשק, עליה לפעול בחיאום עם ההסתדרות.

אך גם הנהגת ההסתדרות הנוכחית איננה נקייה משיקולים פוליטיים. על הנהגת ההסתדרות לדאוג לציבור העובדים בלבד, ולא להפעיל שום שיקול פוליטי. לא להאוג להפלת הממשלה. אני בטוח, כי תוך הידברות ומשאומתן ניתן יהיה להשיג הרבה יותר למען ציבור העובדים, תוך המשך פיתוחה ושגשוגה של המדינה כולה, שציבור הפועלים הוא חלק נכבד מאזרחיה.

אני מקווה, כי הממשלה תביא בקרוב את חוק בורות חובה, וכי ההסתדרות תגיע אף היא למסקנה הגיונית, שחוק זה יביא תועלת רבה גם לעובדים.

אדוני היושב ראש, שר האוצר הודיע בנאומו, כי ככוונתו להקטין באופן דרגתי את הסוכסכיות על מצרכים חיוניים למיטב הבנתו יש לצעד זה השלכה ישירה על ביטול הפיקוח על המחירים, שנעשה מהר מדי. בלי מחשבה יתירה, לדעתי, ההפקרות השוררת היום בתחום המחירים לצרכן היא רבה. די לנו לראות מדי שבוע את התוכנית "סלבוטק" כדי להבין את ממדי האכסורר שאליו הגענו. אני קורא לשר האוצר ולשר המסחר והתעשייה לבדוק החזרת פיקוח על מצרכים, ביחוד של סל המזונות, כדי למנוע הפקעות מחייבים.

הערתי האחרונה מופנית בעיקר לחברי הכנסת מן המערך. רבותי, החלטתם בשבוע שעבר שלא לתת ידכם לממשלת ליכוד לאומי ולהמשיך לשרת את האומה באופוזיציה. נדמה לי, שרצונו האמיתי של הברוך היה, שכולנו יחד נישא באחריות לניהול המדינה, בעיקר בשעה זו שאיננה קלה לא מהבחינה המשקית ולא מהבחינה המדינית. ציבור הפועלים כולו היה ודאי יוצא נשכר משיחוף פעולה כיונינו. אני מקווה שמה שלא יעשה השכל — יעשה הזמן, וכי בריון על התקציב לשנת 1983 יהיה כולנו יחד, גם חברי המערך, תכריז בקואליציה רחבה, שתפעל במשותף למען טובת עם ישראל ומדינת ישראל.

הי"ד מ' שחל:

תודה רבה. חברי הכנסת, הרשו לי לברך את חבר הכנסת צבי רנר על נאום הבכורה שלו. אני מברך גם את חבר הכנסת משל על שזכה לחבר כנסת תומך בהסתדרות בדמותו של חבר הכנסת רנר.

חברי הכנסת, רשות הדיבור לחבר הכנסת יגאל הורביץ, ואחריו — לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

יגאל הורביץ (תל"ם):

אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, זכות נפלה לידי לברך את חבר הכנסת צבי רנר על נאומו הראשון.

אורה נמיר (המערך):

אל תקלקל את הברכה של היושב ראש, אל תדבר נגד ההסתדרות.

יגאל הורביץ (תל"ם):

לא, אני אוסיף עליה. אני מקווה שנתכרך בניסיון הרב שיש לחבר הכנסת צבי רנר בתחום יחסי העבודה, כאיש המייצג את העובדים, מכיר את הבעיות שלהם, מייצג אותם כהלכה. אני רוצה לקוות, שהוא רק לא יגזים יתר על המידה במסירותו ובפעילותו בתחום זה, ויזכור את מצב המשק ואת האפשרויות שיש לו בתחום הדישיות הצודקות של העובדים. אני מאמין שעבודתו תהיה לברכה.

אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה לומר כמה מלים, אולי אישיות. היו לי לכטים רבים מאוד במשך שנה

ובין משרד האוצר, סיפר פקיד בכיר באוצר, כי שלח בלשים לחקור את הנעשה במשרד החינוך והתכרות. אך לא כך חיוב להיות הנוהל. אני מציע לחברי הבית, כי עם אישור התקציב הנוכחי נקבל החלטה להקים ועדה מקצועית קבועה, שתהיה משותפת לכנסת ולמבקר המדינה, אשר תבדוק את הנעשה בכל משרד ממשלתי מבחינת ניצול התקציב וניצול נכון של כוח האדם וכו'. מסקנות ועדה כזאת יתנו לפני הכנסת עם הגשת תקציב המדינה, ויאפשרו לנו, חברי הבית, להיות שופטים טובים יותר, ואף יתנו לנו את היכולת האמיתית להכריע בקודרות השונות בתקציב. טבעי הדבר, שכל שר נלחם על תקציבו ורוצה להרחיק את תחומי פעולתו, אנו, כנושאים באחריות הממלכתית לתקציב, צריך שיהיה לנו כלי אובייקטיבי משלנו כדי להחליט החלטות מבוססות הקשורות בתקציב. ועדה כזאת בוודאי צריכה לקום, והיא תאפשר לנו להתגבר על בעיות רבות. יתרה מזאת, ועדה כזאת, האמורה להיות נייטרלית, שעושה למנוע משברים איומים במשק במישור הממשלתי, וכך ניתן יהיה למנוע פגיעה בתדמית הממשלה בעיני הציבור. כן תאפשר לנו ועדה כזאת התייחסות עניינית, ולא רווקא פוליטית, לתקציב.

ועכשיו לתקציב המונח לפנינו. שר האוצר בישר לנו בנאומו, כי יש ככוונתו להביא להקלות במיסוי, אך לא פירוט מן הראוי, כי כנאומו הסיכום שלו יגלה השר לנו ולציבור כולו כמה מדובר. אני מקווה, כי במסגרת ההקלות יתייחס שר האוצר גם לשני הנושאים העיקריים, המעכבים היום את הצמיחה הכלכלית, וכוונתי לתפוקה הירודה ולהעדר הסבה משמעותית של עובדים מהשירותים התעשייה והחקלאות. הסיבה העיקרית לשתי בעיות אלה היא רמת השכר הנמוכה יחסית בסקטור היצרני, וזאת ניתן לתקן באמצעות מיסוי. אני מציע לשר האוצר, כי יקטין את תשלומי המס מהעובדים בתעשייה, ויבטל או יקטין בצורה משמעותית את המס על שעות נוספות ועל עבודה במשמרות שנייה ושלישית. בדרך זו ניתן להפעיל ולהגיע לניצול היצור הקור, העומד ללא שימוש בשעות אחר-הצהריים והערב, ולהגדיל את התפוקה והייצור.

אדוני היושב ראש, חיים היום בארץ רבבות רבות של פנסיונרים, אשר תרמו את מיטב מרצם ואונם למען בניית ארצנו, ואילו היום חלק ניכר מהם חיים ברמה ירודה ביותר ומתפקדים על דלתות משרדי הממשלה וההסתדרות, ואין מושיע, שהרי אין באפשרותם להפעיל לתצים לסגור את המדינה. מדינה מודרנית וחברתית נכחנת ככך שהיא דוגמת לוקניה, ואילו אצלנו הגענו למצב, שההקצבות לפנסיונרים אינן מדיניות את קצב ההתייקרות, ואנו זונחים אותם, אני קורא לשר האוצר למצוא דרך, במסגרת התקציב הנוכחי, לדאוג לדור האבות, כדי לאפשר להם חיים בכבוד. ההקצבה לפנסיונרים קשורה קשר ישיר לחוק שכר מינימום — חוק אשר מתעכב כבר זמן רב מדי. אני פונה לשר האוצר ולראשי ההסתדרות להיכנס למשאומתן ולהביא לאישור הכנסת חוק שכר מינימום.

רבותי חברי הכנסת, כשבועות האחרונים התבשרנו על הידברות בין שר האוצר ובין מזכ"ל ההסתדרות. אני מברך על הידברות זו, ומקווה כי תורחב ואף תביא ליתר הבנה בין הממשלה ובין ההסתדרות, וזאת כדי להגיע לדרך משותפת, אשר תגן על העובד מחד גיסא, ועל משק המדינה מאידך גיסא, תוך מינעת משברים מיותרים.

אני רוצה לקוות, כי הידברות זו תביא גם לכך, ששרים יפסיקו לנהל משאומתן עם קבוצות עובדים שונות מאחורי גבה של ההסתדרות. אני פוסל שיטה זו, לחלוטין, ואם

חוברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982 :
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

אני יודע שכדי להקטין את הגירעון צריך היה אולי להקטין את ההשקעות, ואולי יותר מדי, יש לי הרושם, שיש ציוד רב מאוד בלתי מנוצל בארץ, שהשקיעו בו השקעה גדולה מאוד, יקרה מאוד, כדולרים יקרים שבקושי השיגו אותם. צריך לנצל עד כמה שאפשר ופחות להשקיע, לקחת אוויר ולהתחיל לנצל את כל הציוד הזה. זה נכון במידה רבה. צריך למיין את כל ההשקעות ולא להתלהב מכל הצעה. יש להזהר מאוד בהשקעות, ולהוכיח שאנחנו משקיעים לשם צמיחה. לא כל הגדלת תל"ג היא חיובית. יש הגדלת תל"ג שהיא גלים באמבטיה, העיקר לייצר. אתה יכול לייצר הוצאות שהן כלל לא יצרניות. אתה יכול לייצר גלידה או כל מיני דברים, שאין כלל כל עניין בהם מבחינת הגדלת התל"ג. הכעיה שלנו היא מה נעשה עם הגדלת התל"ג.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

גלידה היא ייצור. דבר על הסקטור הלא-יצרני.

יגאל הורביץ (תל"ם):

עוד יותר. אני נותן דוגמה: אפילו ייצור שהוא הגדלת צריכה אין בו שום ממש אם אין לנו עניין מיוחד סתם להגדיל את הצריכה. כדוגמה הזכרתי את הגלידה.

השאלה שלנו היא: אם הגדלת התל"ג, במידה שכבר הגדלנו את התל"ג, נאכלת ומחכזות, האם זה לא התכוונו עד הסוף והלך לאיבוד? הרי לכם דוגמה. הגדלת התל"ג משולה להגדלת הייצור במפעל מסוים. השאלה היא כמה עלתה הגדלת התל"ג הזאת ומה עשו בינתיים באותה שנה, האם הגדילו את ההוצאות על כל דבר, מקיטור עד שרר עבודה וכו'. אם התברר, שכעצם הגדלת מעט את הייצור, אבל בעצם הוצאת הוצאות ייצור כאלה או כאלה, או הוצאות ככלל, והתברר שאחיה לא רק לא חסכת, אלא אף בזכות כפל כפליים, למה ההגדלה טובה? וזה מה שקרה לנו השנה. התל"ג עלה והצריכה עלתה כמעט כפליים. כל החיסכון שחסכנו בזכות, וצרכנו יותר.

והרי איננו עוסקים בעניין אקדמי בלבד. לא אעשה השוואה בין שנת 1980 ל-1981, מכיוון שזה יראה יותר מדי סובייקטיבי. אבל השנה יש לנו אפשרות, כנראה בגלל המחירים הטובים ביבוא, מכיוון שהיבוא שלנו גדול מהיצוא, אנחנו יוצאים נשכרים מהעובדה, שהמחירים יורדים. השנה אנחנו צריכים לעשות מאמץ גדול, לנצל את העובדה הזאת ולהקטין את הגירעון באופן יצרני עוד יותר. אינני בטוח אם נישאר ברמה שהיתה. התחזיות שהיו בזמני לא היו מדויקות, אבל הן היו עם פחות טעויות מכפי שהיתה התחזית לשנת 1981, ואני חושש מאוד שזה יהיה גם בשנה הזאת.

התקציב שהוכן לשנת 1980/81 אומץ עליידי השר ארידור. דרך אגב, התברר שהיתה תוספת, ועכשיו יש תוספת נוספת. אנחנו עומדים בפני הגדלת ביקוש ניכרת מאוד, עם הזרמה מסיבית של עלותה במחירי 1981 מ-7 מיליארדים, אם אני אקח את ה-3 וה-2 ואכפיל את זה במאה אחוזים, זה יהיה 7 מיליארדים, והשנה נגיע להזרמה של קרוב ל-20 מיליארד. אולי 19, לעומת 7 מיליארדים של שנה קודם לכן. כל הסכומים האלה בעודפי הביקוש שלנו מחפשים פורקן. בחלק מהם קנו דולרים, חלק מהם הלכו לקופות הגמל, שהן בסדר; חלק מהכסף הזה מתרוצץ בבורסה בצורות אלה או אלה, והוא נתון לתגודות יצרניות ביותר. אינני מגנה, אלא משבח את הרעיון.

דן תיכון (הליכוד):

מה רע בכך למשק?

יגאל הורביץ (תל"ם):

להיפך, אני אומר, שכל עוד הסכום הזה נמצא בבורסה, הוא גרם לאיזה שהוא מקור, אם לבנקים ואם לתעשייה. בשעה

זו איך להביע את דעתי בתחום פעילותו של האוצר. היה לי ניסיון לא נעים בכיקורת, לא הוגנת — לפי דעתי — שהיתה כנפתי בגלוי ולא במישרין, מצד קודמי. הייתי מאוד רגיש לכך. חשבתי שהכיקורת לא תמיד היתה הוגנת. ידעתי את הקשיים והבעיות מצד אחד, ומצד שני את העמדות, שלא הייתי מאושר או שמח לקיומן, של שר האוצר אשר בא במקומי. השתדלתי, עד כמה שאפשר, שהכיקורת שלי תהיה מתונה, כדי להדגיש עד כמה שאפשר את הדברים שאני הסכמתי להם. בחלק מהדברים הסכמתי כהחלט. רצוני לומר, שהתנגדתי לחלק מהמהלכים שנקט שר האוצר יורם ארידור, ואני מתנגד להם התנגדות מוחלטת. אף שבחלק מהדברים הסכמתי ואני מסכים אתם עד היום. אני פשוט רוצה להסביר היכן אני חולק על עמדותיו והיכן תומך בהן. ברצוני ברגע זה — ללא משקעים העלולים להיראות כמשקעים — לומר את דעתי בלי כל קשר לקואליציה ולאופוזיציה.

במצב הנוכחי של הממשלה, בכוחו של שר האוצר, אני חושב שהוא עשה את המקסימום האפשרי כדי להביא הצעת תקציב זו הוצאה לפנינו. הוא עשה את המקסימום האפשרי כממשלה הזאת, כהרכב הכוחות הפוליטיים הקיימים בה, עשה עבודה רבה לקיצוץ ולהקטנת ההוצאות עד כמה שניתן. אני יודע להערך את עבודתו זו. אני חושב שלא די בכך. לא הייתי מאושר ולא רציתי לקיים את ההוצאות האלה. אבל אני יודע להערך עד כמה זה קשה במצב הזה. אני רוצה לשבח אותו על עמידתו במלחמה הקשה. שהוא קיים ויצטרך לקיים כמשך אותם 360 יום העומדים לפניו, עם המשרדים והאינטרסנטים השונים והחוגים השונים כציבור.

היכן אני רואה את הסכנות? — הסכנה הגדולה ביותר — אני מצביע עליה מכיוון שזאת היתה ההתנגדות העיקרית שלי לעמדותיו הנוכחיות של שר האוצר — היא של עליית הצריכה בסדרי הגודל האלה. בעצם אני נגד עליית צריכה ככלל, אפילו באחת אחת. גם הציבורית וגם הפרטית. אני נגד הסובסידיות המשוגעות בסדרי הגודל האלה. שאנחנו הגענו אליהן השנה. אינני רוצה לנאום נאום וכחני. אינני רוצה לכוא עם עקיצות קטנות. אני מתאר לעצמי, שגם שר האוצר יורם ארידור אהב קצת וכחנות פה ושם, פה סנוקרת, שם מלה טובה, אלה כללי משחק, שאני מקבל אותם ברוח טובה. אבל אני באמת איני מסכים לכך, שכלכלה נכונה היא בסובסידיות כאלה. כלכלה נכונה תהיה כאשר שוב יצטרכו להעלות את המחירים בצורה ניכרת ולהקטין את הסובסידיות בערך ל-50% ריאלית. זה ייקרא כלכלה נכונה.

אני מבין את התקופה, אני מבין את הניסוחים. אני מבין עוד כמה קשה לאיש פוליטי לקום ולהגיד מה שאני הייתי אומר ולא שמתי על זה — כפי שאומרים "הסכסוך" — ואמרת: רבותי, אנחנו חייבים להתחזק אפילו בבשר החי. אני יודע שרבים אינם אוהבים ניתוחים כירורגיים לא כבתי-חולים ולא בציבור הרחב. אבל אפשר לתת לה ניסוחים מעודנים יותר. אני באמת רציתי שנרד מהגג ונצרוץ פחות ונייצר יותר דולרים ונצרוץ דולרים. העובדה שמ-5.5% הקטנת הצריכה הפרטית לנפש בשנת 1980 הגיעה ל-11% עלייה הצריכה הפרטית, או קרוב ל-8% בצריכה הציבורית בשנת 1981 — זוהי תפנית קיצונית, שקשה לגשר עליה בניסוחים אפילו חביבים ואפילו עם האיחולים הטובים ביותר. זה ניגוד גמור של העמדות שאני חושב שהן היו חשובות, לא רק לשנת 1980. אולי עכשיו חן חשובות כפליים. כל שנה ושנה יתברר לנו שזה חשוב כפליים מכיוון שהזמן בורח מבין האצבעות ומה שאננו עושים לא נעשה.

שהאנשים ימשכו את כספם, יש סכנה שהוא ירוץ לצריכה — או לדולרים, או לצריכה. לדולרים בפחים — מילא, אני דואג לא לדולרים מופקדים, אלא אני דואג מאוד לגורלן של המסות העצומות האלה, כשאנחנו מדברים על 19 מיליארד, זה סכום עצום של כסף שמחפש לו פורקן, והוא יכול גם לברוח, אני כותב שחשך ארידור ער לך, הבעיה היא אם אתה לא חולש עליו, צריך להיזהר מאד ולהיזהר מאד. הסכנה היא, שעודפי הביקוש האלה יביאו לעודפי כסף עצומים בידי הציבור, והממשלה לא הצליחה לקצץ יותר בתקציבה, מתוך שיקולים אלה ואלה.

אין לנו כל ברירה, הצעת התקציב הזאת דומה מאוד לתקציב של השנה שעברה. היא בעצם דומה כ"שיפורים" קלים לתקציב של שנת 1980, ואני חושש שזה ילך ויורע, מכיוון שהתחזיות שלנו הן ורודות מדי.

אני רוצה לסיים בכמה מלים ולומר, שהבעיה המרכזית שלנו נשארה ותישאר הבעיה של מטבע-חוץ, עברנו את הבחירות ועלינו לחזור לבעיה המרכזית, צריך לשמור שהאינפלציה לא תעלה, הלוואי שהיא תרד כפי ששר האוצר צופה — אני רוצה לקוות שכן — אבל הבעיה המרכזית היא המאזן המסחרי של ישראל, מאזן התשלומים שלה, הרכב החוב שלה, שהולך ונעשה גרוע יותר, החוב לזמן קצר הוא הבעיה המעשית, ככל מפעל אתה יכול להכות שיש אפילו עודף קופתי, מצב מצוין, אתה לוקח הלוואה לשבועיים ויש לך חרבות בקופד, אלא שלאחר שבועיים אתה צריך להחזיר אותן, אזלנו זה לא שבועיים, אלא חודשים, אבל הרכב החוב הולך ומשתנה לרעה, ועלינו להיות ערים לכך, לא רק הסכומים ברזרבות קובעים, אלא הרכב החוב, הבעיה המרכזית של ישראל היתה ותישאר המאזן המסחרי, מאזן התשלומים, אני מפציר בשר האוצר שיעשה הכול, ובעצמים יותר סימפתיים או פחות סימפתיים, ובלבד שימלא את תפקידו הלאומי, כפטריוט לאומי, וידאג לדולרים של מדינת ישראל, כי יום אחד נעמוד, להיללה וחס, בפני שוקת שבורה, נזדקק למכלית דלק ויחסר לנו הכסף לכן.

היורד מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת יגאל הורביץ, רשות הדיבור לחבר הכנסת אמנון רובינשטיין, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להתחיל במקום שסיים קודמי, חבר הכנסת יגאל הורביץ, כשורת התונים החשובים של מערכת החשבונאות הלאומית יש נתונים אחרים, שהם בעצם הקובעים את עתידה של ישראל, אלה הם נתוני העלייה והירידה, נתוני המאזן המסחרי ומאזן התשלומים ונתוני חובות החרץ של ישראל, בעניין זה יש גם אור וגם צל, ויש גם מקום לדאוג עמוקה.

הנתונים של החוב החיצוני של ישראל הם נתונים מאוד מצוינים, והם מבעבעים על כך, שקצב הגידול הולך וגדל, אין זה רק, כפי שאמר שר האוצר בעת שהציג את התקציב, שמשנה לשנה גדל החוב החיצוני, זה נתון שלמדנו לחיות אתו, ויש אומרים שהוא מתקזז על-ידי ירידת ערך הדולר, זה לא בדיוק כך, משום שבשנה האחרונה ערך הדולר עלה, ואל לנו לסמוך על כך, אבל קצב הגידול הולך וגדל, ובקצב הגידול הזה יש לנו כמה פרשות דרכים.

פרשת דרכים אחת היא מלחמת ששת הימים, עד מלחמת ששת הימים התחב החוב החיצוני הכפיל את עצמו מדי 5 — 6 שנים, הוא הכפיל את עצמו בין השנים 1955 ל-1961, תוך 6 שנים.

אבל לא רק מלחמת ששת הימים היא פרשת דרכים, גם שנת 1977 היא פרשת דרכים, כל הזמן הודמנו לי לעיני ב"דברי הכנסת", ואני זוכר שקראתי שם, כיצד השר יגאל הורביץ ועק לעבר ספסלי האופוזיציה שישבה ממולי ואמר: אחת הבאתם את ישראל לחוב חיצוני של שמו שמים, 10 מיליארד דולר, הנה, תוך זמן קצר, בגלל האצת קצב הגידול של התחובות במטבע-חוץ, אנחנו מגיעים לסכום של יותר מ-22 מיליארד דולר, תלוי איך סופרים ואיך מונים, ויש פורים, אך על כל פנים, זהו גידול מדהים, רק בתשעת החודשים הראשונים של שנת 1981 יש הערה של 2.4 מיליארדי דולר במצב מטבע-חוץ, לא רק חוב חיצוני, זה לגבי תשעה חודשים של שנת 1981, שנת הבחירות, מאז אותם ימים שהשר יגאל הורביץ הטיח את ההאשמה החמורה בממשלות המערך על אותה ירושה ירועה, היינו היום שמחים לחזור לאותו מספר, או אפילו למספר זה בתוספת של 50%, שכן העננו לנתון מדאיג מאוד במצבת החובות החיצוניים, שהוא לדידי, בצד המספרים על העלייה בירידה, הנתון הקובע המודד את מצב המשק.

נדמה לי, שכלל הברזל של כל ממשלה, של כל מפלגה, של כל חבר כנסת, צריך להיות פשוט לגמרי, כניסוח שהייתי תולה אותו כססמה כאן על הקיר: כל עוד גדלים חובות החרץ של ישראל אין עלייה בצריכה הפרטית והציבורית, זה פשוט, וככל שחורגים מהכלל הזה, כך צריך לשפוט את העושים במלאכה.

מכחינה זו, אדוני שר האוצר, העובדה שרמת הצריכה הפרטית והציבורית עלתה בשנת 1981 באחוזים כה גבוהים, הצריכה הפרטית ביותר מ-10% והציבורית בקרוב ל-8%, זהו דבר חמור, כאשר באותה שנה גדל החוב החיצוני כממדים כה חמורים.

מזה אין מנוס, מישהו צריך לשלם בעד זה, אני חושב שאותה ססמה שאנו צריכים לחרוט אותה, אם לא על לוח הכנסת או על לוח לבנו, חייבת להיות מכה משותף של כל סיעות הבית.

משום כך נדמה לי, שכל הגדרה של ההוצאה הציבורית, למטרה הטובה ביותר, שאין בצד הקיצוץ בהוצאה הציבורית, או הצבעה על מקור הכנסה אולטראטיבי — פסולה, משום כך הצעתי לוועדת הכנסת תיקון בתקנון הכנסת שיאמר, שאי אפשר להביא לקריאה ראשונה הצעת חוק המטילה נטל על

חוכרת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982;
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

הדוגמה של משרד הקליטה. בארץ שבה פחתה העלייה בממדים מדהימים, שיש אליה פחות הגירה מאשר אל רוב ארצות אירופה. שלא לדבר על אמריקה, שיש בה מאזן הגירה שלילי — גדל משרד הקליטה, שלא לדבר על מחלקת העלייה של הסוכנות — כאילו בכלל אין לו קשר למספרים ולנתונים.

יגאל הורביץ (תל"ם):

באמת אין לו קשר.

מיכאל קליינר (הליכוד):

מחלקת העלייה של הסוכנות ירדה בתקציבה — — —
אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
זה עדיין לא מספיק. אבל אני מדבר על תקציב המדינה.

דן תיכון (הליכוד):

מיישרים את גבנוני העבר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

כן, מיישרים את גבנוני העבר.

תקציב משרד הקליטה עלה מ-149 מיליון שקל בשנת 1980, הוצאה בפועל, לתקציב המוצע בשנה זו של מיליארד שקל. איזה הגיון יש בזה? אני מעז לומר, שהוצאה זו מיותרת לחלוטין. אני מעז לומר, שכמו שאפשר היה לקצץ כאן, בהוצאה המיותרת הזאת, שאינה התקלואות, לדעתי, לקליט עלייה, אני חושב, שאפשר לעשות כך במאה ואתר דברים שאין לי הזמן לפרטם, אבל שכל פרטיהם מופיעים בספר התקציב.

היור"ר מ' שחל:

חבר הכנסת כ"ץ עוז ויתר על רשות דיבור. רשות הדיבור לחבר הכנסת רענן נעים, ואחריו — לחבר הכנסת אהרן הראל.

רענן נעים (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, לפני שאתחיל לדבר אני רוצה לציין לטובה את שר האוצר, שכמעט כל הדין בתקציב היה נוכח באולם ושמע את דברי החברים ודעתם בסבלנות וכרב קשב, דבר, שלדאבוננו, אי אפשר לראות אצל שרים אחרים, ובוודאי לא אצל שר התקלואות, אם כי מפעם לפעם דנים על המצב בתקלואות אלאי שאין רואים אותו באולם המליאה ואין הוא שומע את דבריהם של חברי הכנסת.

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, הצעת תקציב המדינה בסכום של 475 מיליארד שקלים, המוגשת לנו השבוע, אינה הצעת תקציב של שנה שלמה. זה לכל היותר תקציב של 7 — 8 חודשים. משום שאני משוכנע, כי לקראת סוף שנת 1982 יוגש לנו תקציב נוסף של לפחות עוד 250 מיליארד שקלים, ואזי התקציב יגיע ל-750 מיליארד שקלים.

תקציב המדינה לשנת 1981, שהתחיל במדיניות "יש ליי" ובטלוריות צבעוניות של כלכלת החירות, הסתיים בתפית של 180 מעלות. שר האוצר התחיל כיום לקצץ בסובסידיות של יותר מ-100%. בשנת 1981 יכול היה שר האוצר הנוכחי, יורם ארידור, להינות מתקופת קמצנותו של קודמו, יגאל הורביץ, על-ידי שימוש במלאי הולק, בהוצבת הכספיות שהיו, בשפע של הפירות והירקות וכן בעצירת העלייה לארץ וכירידה ממנה. אולם ג'נרצ'ן של שוטים כזה לא יוכל להימשך, משום שאנחנו אוכלים את כל החרבות שלנו ומאבדים על-ידי כך את עצמאותנו הכלכלית, דבר אשר יביאנו, בהכרח, לתלות מדינית.

הצעת התקציב המונחת לפנינו היום מופיינת על-ידי ניתוק מוחלט בין ההצטרות של הממשלה ושר האוצר ובין הקצאת המשאבים, כפי שהיא באה לידי ביטוי בתקציב.

רבותי חברי הכנסת, מה לנו כי נעייין בהצעת התקציב. הבה נראה מה קורה בשטח, בשורה שלמה של נושאים —

אוצר המדינה אלא אם כן תובא בצדה תגובת האוצר על השאלה כמה זה יעלה ואיך זה ימומן. אני מקווה שהתיקון יתקבל על דעת כל הסיעות המיוצגות בוועדת הכנסת.

מדוע זה חשוב? מדוע אותה ססמה, שלדאבוננו הרב איננו מוצא את ביטויה בתקציב, היא כל כך חיונית לישראל? — לא משום שהמצב הוא כל כך רע וקודר, אלא משום שיש הרבה אור במשק הישראלי: דווקא בגלל זה, משום שאנחנו לא טורקים, משום שיש פוטנציאל אדיר במשק הישראלי, שמקרב אותנו לעצמאות כלכלית, אילו רק ידענו שלא להגדיל את הצריכה הציבורית והפרטית, שלא לייבא יותר, ולשמור על אותה ססמת קסם, שהיתה צריכה להנחות אותנו.

הנתונים הם ממש מדהימים. מי שבודק את סך כל היוצא של סחורות ושירותים ומשווה אותו לסך כל יבוא הסחורות והשירותים, נדהם לראות, שיש פיתור רק של שנתיים, שמדביק את הפער של סגירת המספרים בין יבוא ליצוא. במלים אחרות, בשנת 1979 ייצאנו את מה שייבאנו ב-1977, ב-1977 ייבאנו ב-8:2 מיליארדי דולר, וב-1979 ייצאנו ב-8:2 מיליארדים. דהיינו, אם היינו שומרים על רמת החיים של 1977, לא רמה נמוכה כל כך, בשנת 1979 היינו סוגרים את המספרים. הוא הדין לגבי שנת 1980 ושנת 1978. בשנת 1980 ייצאנו 10.1 מיליון דולר, ואילו בשנת 1978 ייבאנו בסך-הכול 10.1 מיליון דולר. זה תיאום ממש מפליא במספרים, האם משהו יכול להגיד שבשנת 1978 רמת הצריכה בארץ היתה נמוכה? ועניין זה הולך וגדל. אם כי הפער של שנתיים, משנת 1981, הולך ונעשה יותר משמעותי.

שנת 1980 היתה מבחינה זו שנה טובה. שנת ה"אין לי" של שר האוצר יגאל הורביץ נתנה את אותותיה כמאזן התשלומים למרות ההרעה בתנאי הסחר הבין-לאומיים של ישראל ולמרות העלייה במחירי הדלק והגלמים, ולהיפך, שנת 1981 פותחת את המספרים למרות המצב של ירידה יחסית במחירי הדלק ושיפור בתנאי הסחר של ישראל, כלומר, איננו במצב של ארץ מפגרת, שאין לה אפשרות לסגור את הפערים האלה, שנגדו עליה להיות תלויה כחסדי זרים. להיפך, יש לנו תעשייה שבחלקה היא יוצאת מן הכלל, יש לנו תקלואות מהמשוכללות בעולם. יש לנו תעשיית תיירות, שעם מעט עידוד היתה יכולה להיות יותר טובה, שגם היא מכניסה הרבה כסף, ויש לנו סיכוי, עם מאמץ קטן ועם ריסון עצמי מינימלי, להגיע לעצמאות המיוחלת — לא עצמאות כמובן של אוטרקיה, אלא עצמאות כמובן הכלכלי האמיתי.

אחד התנאים החיוניים לכך זה הצמצום הצריכה, צמצום הנוטיות שבידי הציבור, צמצום ההזרמה ולדאבוננו הרב אין בהצעת התקציב תפנית משמעותית מבחינה זו. אולי צודק חבר הכנסת הורביץ, שבנוטיבות הנוכחיות, עם הממשלה הנוכחית, אי אפשר לעשות טוב יותר. אם כך, אזי זה רע מאוד. איננו רואים, אדוני שר האוצר, את הצמצום בהוצאות הציבוריות, הנתבע ולו רק בשל העובדה, שזאת המהפך הידוע גדל מספר האנשים המועסקים בסקטור הלא-ייצרני. על כך אין חולק, התרעתי על כך בכל נאום כלכלי מעל דוכן זה, אבל המספרים הלכו ותפחו, גם בשיירותים הפיננסיים וגם בסקטור הציבורי.

אני רוצה לתת דוגמה אחת, קיצונית אבל אופיינית, לאפשרות של קיצוץ בתקציב, כאשר בצדה אני רוצה להתרעם על כך שאפשרות זו איננה מתגשמת. הדוגמה היא משרד הקליטה. אני יכול לתת דוגמאות אחרות על השלטון המקומי, או דוגמה מהרוממות וההוכחות עלי, על חברות "עמידר" ו"עמיגור", אשר בכל הזדמנות אני טורח ומביא מספרים ונתונים על שסך כל ההוצאות שלהן עולה על ההכנסות משכר הדירה, ועוד כיוצא באלה עניינים. אבל אני מכקש להביא את

ייצור עצומים, עם מתיישבים מיומנים ומהימנים לעבודה — מובטלים מעבודה. כל זאת בגלל חוסר תכנון וחוסר משאבים לייצור.

על משרד האוצר ומשרד התקלאות לבוא לעזרתה של התקלאות. ולהביא וזאת לידי ביטוי בתקציב, בהשקעות, בחידוש הציד, בהלוואות מכוונות ובעידוד היצוא, ההתיישבות לא תשוב בחיבוק ידיים מול אוולח'יידה של הממשלה. שום ממשלה בארץ, בעולם ובכל הדורות לא עמדה מול התנגדותם של חקלאים.

ולסיום, אדוני היושב־ראש, בגליל ועשים היום, עליידי הקרן הקיימת לישראל והסוכנות היהודית, עליידי העם היהודי, דברים גדולים — פריצת דרכים והקמת מצפים. הכוונה היא, כי לאחר הנחת התשתית תבוא הממשלה ותמשיך את המעשים האלה. לדאבוני, הציפייה היא לשווא. אם לא יופנו משאבים לאומיים מחקציב המדינה לפיתוחו של הגליל, לפחות באותן עדיפויות שנותנת הממשלה ביהודה ובשומרון, אזי כעבור שנים מעטות ייפכו נקודות אלה, חלילה, נקודות רפאים.

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת רענן נעים. רשות הדיבור לחבר הכנסת אהרן הראל, ואחריו — לחבר הכנסת יאיר צבן.

אהרן הראל (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, האמת היא שקשה לדרן על התקציב רק בראייה של שנה אחת. ותופעות כלכליות, צריך לדרן לגביהן לפי ההתפתחות לאורך הזמן. לאורך זמן גם רואים אם יש מגמה מסוימת. יכולה כהחלט להיות שנה אחת יוצאת דופן, שאינה נותנת תמונה של המרחש במשק.

הבעיה שלנו היא, האם הדברים ששר האוצר הביא עם התקציב אומנם משקפים את המרחש במשק.

עם בריא נמדד ונבחן לא רק כיצד הוא מכלכל את מעשיו בשנה מסוימת אלא גם כיצד הוא דואג לדורות הבאים, כאילו מידה הוא דואג לבניו ולנכדיו; כאילו מידה אנוחנו מפטמים את עצמנו, אוכלים מה שיש לנו ומשעבדים את הדורות הבאים; כאילו מידה יש למנהיגים שלנו כוח לבוא לעם ולומר לו את האמת אפילו היא לא נעימה; האם מתייחסים אלינו כאילו אנו אווירים הנהנים מהפיטום הכללי, שתחילתו ברכישת טלוויזיות צבעוניות וההמשך בעליית רמת החיים של כולנו, וממשיכים ואומרים לנו: 'יהיה טוב, אין סכנה. כאילו אנוחנו לא נתמכים עליידי ארצות־הברית, כאילו הכול טוב והכול יפה, כמו אותו סיפור על המרקוז, כאילו הכול בסדר. רבותי, נודע לנו על פגע אחר פגע, אבל חרן מזה הכול בסדר. זו היתה ההרגשה, לצערי, כאשר שמעתי את דברי שר האוצר.

אני רוצה להתרכז בכמה דוגמאות. מבחינה מסוימת קשה לי להתווכח עם שר האוצר, כי אם אשווה את הדברים שהוא אמר פה למציאות, אין כמעט קורלציה. קטעים מחוץ הנהום הם יפים מאוד. אני מוכן לחתום עליהם. אני יודע, ואני חייב לעיין זאת, שהיו גם הישגים בשנה האחרונה. לא אתעלם מהם. אבל אם אתה מצייץ את ההישגים, הבנה נראה גם מה הם הקשיים ומה הן הכעיות.

אתרכז בשלוש בעיות. השאלה הראשונה היא שאלה יסודית, איך אפשר לבוא ולומר — ואני מצטט מדברי שר האוצר: "אני יכול להבטיח לנכס ולציבור — החלשים לא נפגעו, הריסון שבתקציב לא יבוא על חשבונם ולא נרשה שיבוא על חשבונם. אין שום בעיה של פגיעה בשכבות המצוקה. זהו תקציב שבא לטובת שכבות המצוקה?" מה לעשות, התקציב ניתן גם בשביל לעיין בו, לא רק שיהיה מונח כאבן שאין לה הפוכין על השולחן. והנה, אני קורא בספר

בתעשייה, בחקלאות, בייצור, בירידה מן הארץ, בהפסקת העלייה, באבטלה ההמונית, ברדיפה אחרי רווחים קלים בכורסה — וניווכח כי הממשלה הזאת הרסה כל חלקה טובה.

כל אחד מאתנו ודאי זוכר — זה היה בסך הכול רק עד לפני ארבע-שנים — שלא היה עובר שבע, שלא התבשרנו בו על פתיחת מפעל כלשהו במעירות הפיתוח בארץ — בגליל, בנגב ובמרכז. היינו עדים למחזה המלכב, שפנחס ספיר המנח ויובדל לחיים ארוכים חיים בר"ב חונכים מפעלים על ידי גזירת סרט. בגליל לכד' הוקמו בשנים 1972 — 1977, בתקופת חיים בר"ב כשר המסחר והתעשייה, 24 מפעלים המעסיקים אלפי עובדים. רבותי, או היה ערך לעבודה וליצירה, להשקעות בתעשייה, משום שהממשלה או ראתה צורך חיוני בתיעוש המדינה ובעידוד היצוא, ביצירת רכבות מקומות עבודה לבני הנוער החמומים במצבא, בעיקר בעיריית הפיתוח. כיום אין עובר שבע, שלא מודיעים לנו על סגירת מפעל כלשהו. אלפי ראשי משפחות ונכסים לרשימת המובטלים ומקבלים "כרטיס מסכן". חלקם נקלטים בשירותים. יש תהליך בורז של העדפת השירותים על הייצור. בכלל, היום תוססת רק הבורסה. פעם התעניינו אזרחי המדינה בנעשה בהתיישבות, בתעשייה, במדינה, היום, כשמקבלים את העיתון, פותחים אותו מייד בחלק האמצעי שלו, כדי לראות מה קורה בבורסה.

האבטלה כיום מקיפה כ-70,000 איש. היא עלולה להגיע. השנה גם ליותר מ-100,000 מובטלים. רבותי, לגבי המובטלים פירוש הדבר הרס כל הכבוד העצמי, הרס המשפחה, איבוד הביטחון, וסופו של מצב מייאש זה — ירידה מן הארץ, פשע, ומה לא? כוחות של עובדים מיומנים, בני נוער, רופאים ואקדמאים אינם מוצאים את מקומם בארץ. הירידה הגיעה השנה לממדים חסרי תקדים. במצב זה גם העלייה אינה מקבלת עידוד, ואומנם, השנה מאזן העלייה והירידה הגיע לממדים כפי שלא היו מאז קום המדינה.

במשך השנה שחלפה וגם בשנה שלפניה לא הוקם בארץ עליידי הממשלה או בעירודיה אף לא מפעל תעשייתי אחד.

קריאה:

אל תגזים.

רענן נעים (המערך):

די בכך שאני אומר מה שאני אומר. האם אתה רוצה שאני אגזים? בכקשה, המצא שלושה — ארבעה מפעלים אשר הוקמו עליידי הממשלה, המפעלים שהוקמו הוקמו עליידי ההסתדרות. חברת "כור" ראויה לשבח, שעל אף המדיניות העוינת, על אף חוסר המעש של הממשלה, יזמה והקימה עשרות מפעלים. והשנה היא מתכוונת להשקיע במפעלים ברחבי הארץ סכום של 150 מיליון דולר. במשך כל השנתיים האחרונות לא נסגר אף לא מפעל אחד של "כור". יתירה מזאת, העובדים במפעלי "כור" נהנים מתנאי עבודה ומשכר המעולים במשק.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, מעל לכול — אין כל חשובה בתקציב 1982 על ההידרדרות הנוכחית בחקלאות, ובהתיישבות בכלל. אין בארץ ענף שרונגע יותר מן החקלאות. המדינה תשלם ביוקר בגלל פגיעה זו. ידוע לכול, כי כל חקלאי מספק עבודה לפחות ל-8 — 9 משפחות נוספות. החקלאות לא רק סיפקה כמעט את כל צורכי המזון של האוכלוסייה בארץ, במבחר של גוונים ובמחירים סבירים. אלא היא הגיעה ליצוא של 30% מכלל היצוא הישראלי. מפעל אדיר של ההתיישבות הציונית במאה שנות התיישבות, אשר הוקם כמעל כה רכ ובמשאבים של עם ישראל, עם הרבה חזון ואמונה, עומד בסכנה. אלפי לולים, חממות ורפתות עומדים ריקים. אמצעי

חברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982 :

— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

עובדים. זה במס הכנסה. אני חושב שזה מוצדק. אתם תענו לי, שזה בשביל להגדיל את הגבייה ולהעמיק. אני מקווה שזאת התשובה. אבל, לא יכול להיות שכאשר צריך להעמיק את הגבייה, יש — כלי שום בעיה — 400 משרות נוספות, אבל כאשר צריך 100 משרות נוספות לשירות התעסוקה, כדי לכצו את חוק הבטחת הכנסה, שבא לטובת מעוטי הכנסה — אין 100 משרות, כי יש כלל שאין מוספים עובדים. ומצמצמים בהוראה 78 משרות; מצמצמים במשרד העבודה והרווחה 120 משרות. תנו מורים די הצורך וחנכו את הצעירים, ולא תצטרכו אחר כך להעמיק את הגבייה, היא חבוא מאליה, כמו שאומר הרמטכ"ל, ובצדק: אם יהיה חינוך טוב, יהיו פחות אנאלפביתים בצבא. לכן הבעיה איננה נפתרת על-ידי צמצום מספר העובדים. אני רוצה לציין עוד דבר. עלינו לשרש טעות יסודית אחת. כאשר מדברים על פעולה סוציאלית, אומרים — עובדים מצד אחד, ופעולות מצד שני. העובד הסוציאלי — זו פעולה; המורה — זו פעולה. מה זה, בעבודה סוציאלית, תקציב לפעולות? הדיבור עם האנשים והחינוך של האנשים — זו הפעולה. אין צורך בפעילות אחרת. לא צריך לבנות מועדונים, לא צריך להכין כרוזים. יש צורך בעובד הסוציאלי שעושה את העבודה, לכן, צמצום המנגנון של העובדים הסוציאליים זה גם צמצום בפעולות.

אבי רוגמה נוספת לאמינות הטיעונים. היה מזור בעיני, ששר האוצר היה צריך לבוא הנה ולהציע 100% תוספת יוקר, ולהגיד לנו שאין זו רמנוגיה. אינני יודע מאיזו סיבה הוא הציע זאת. אינו בטוח שהוא כל כך מתכוון לכך. רבותי חברי הכנסת, מאז קמה המדינה יש בעיה יסודית. אם רוצים באמת להילחם בתופעה שלילית, נא לשים לב לעובדה הזאת. מהו החלק שאדם מקבל תוספת בכל חודש כתוצאה מן התפוקה שלו, וכמה הוא מקבל כתוצאה מכך שהיתה איוו המיירות? הנה מהתוספת השנתית של העובד באה לו כתוצאה מתוספות שכן שנבעו מעליית התפוקה, ו-20% — מתוספות יוקר. ב-1981 95% — 96% מהתוספת של כולנו, של כל העובדים השכירים — במשך — שמוע חבר הכנסת יגאל הורביץ, היית שר האוצר — וזהו התוספת הממוצעת שיקבלו כתוספת יוקר, ורק 4% מן השכר זו תוספת פריון. אם מדברים על תוספת פריון, שר האוצר אינו צריך להציע להגדיל את התוספות האוטומטיות. אני מוכן להתווכח עם עובדים על זה ולהסביר להם את הדבר.

חיים קופמן (הליכוד):

הבעיה היא שיקבלנו את תביעות ההסתדרות.

אהרן הראל (המערך):

בסדר. לא רצינו להקניט. אני מנסה להציג עניין כשאלה לאומית ממדרגה ראשונה.

רב בני-מאיר (המערך):

במשך ארבע השנים האחרונות נוספו 20,000 איש לשירותים במקום לייצור.

אהרן הראל (המערך):

זו בעיה אחרת. עלינו ללמוד שיש לנהל משאומתן חופשי בין עובדים ובין מעסיקים, וכישראל — בין ההסתדרות ובין המעסיקים; והממשלה אינה צריכה להתערב. היא צריכה להניח להסתדרות ולמעסיקים להסתדר — הם הסתדרו טוב מאוד בעבר ויסתדרו טוב מאוד בעתיד.

מוכרחים להמשיך את המסגרת ולדרוש יותר תפוקה, ולא מפני שאני, שר האוצר, רוצה לבלצו חן בעיני ועד עובדים או בעיני פרעלים ארוץ בראש המחנה ואצעק: 100% תוספת יוקר. תנו עוד לעובדים, עוד לעובדים, ואחר כך אקח זאת מהם בצורה אחרת.

התקציב, שבשנה הבאה, במפעל ההזנה יהיו צמצומים ניכרים, במקום 27,000 תלמידים שהשתתפו במפעל ההזנה בשנה החולפת יהיו השנה רק 7,000. רבותי, אם כך, במי זה פוגע, בעשירים, באלה שיכולים לקנות מה שהם רוצים, או בשכבות המצוקה? במפעל ההזנה יהיו 7,000 תלמידים במקום 27,000 תלמידים!

חיים קופמן (הליכוד):

זה רק לעשירים. רק בערים העשירות קיים מפעל ההזנה. זה פוגע רק בעשירים.

אהרן הראל (המערך):

אם כך, יש לנו ויכוח מה זה עשירים. סלח לי, אבל אתה יודע שמפעל ההזנה קיים באזורי מצוקה ובאזורי פיתוח.

סגן השר קופמן, רק אתמול אישרה מועצת הביטוח הלאומי, פה אחד, הגדלה של הגמלאות והקצבאות ב-4%. האוצר התנגד. הוא הטיל וטו. במי זה פוגע? האם זה פוגע בעשירים? האם תאמרו שגם זה פוגע בעשירים? אם התקציב הריאלי של משרד העבודה והרווחה גדל פחות מאשר התקציב הריאלי של משרדים אחרים, במי זה פוגע? האם לא בשכבות המצוקה? אם אני טועה בדברי, יהיה לי אומץ הלב לבוא ולהגיד שטעיתי. אני רוצה שגם לכם יהיה אומץ הלב הזה. אם אני כוונת את התקציב טוב, אני רואה שהקטנתם את התקציב לפנסיונרים. האם גם הפנסיונרים כלולים בעשירים? אני רואה שבשנה זו יהיו בפנימיות 560 ילדים פחות מאשר בשנה שעברה. מי הולך לפנימיות, חבר הכנסת פריז? האם העשירים הולכים לפנימיות? לכן, הבעיה המרכזית שלנו כרגע היא הפגיעה בתקציב לשכבות המצוקה. כאשר מצמצמים את מספר העובדים הסוציאליים, וכאשר מצמצמים את מספר המורים מעבר למה שאולי נסכים שצריך לצמצם, במי זה פוגע?

לכן, מצד אחד לבוא ולהגיד שהשכבות האלה לא ייפגעו — תקציב זאת בביטוחן כזה ובעוצמה כזאת; ומצד שני, להגיש תקציב שכולו נדבך בשכבות האלה — זה איננו מקובל עלי, ואני חושב שזה רצה חמור ביותר.

נושא שני הוא עניין התעסוקה. אומר שר האוצר, ואני מצטט: "באבטלה כרוך סבל אנושי, יש בה עוול חברתי והיא כרוכה בויתור על מקורות כלכליים, ואסור לנו לוותר עליהם". זה אמת ויציב וכל דבר מדרשי שר האוצר, בתחום זה, מקובל עלי. אבל מה לעשות, שזה נאמר באותו זמן שסוגרים את תמ"ר, ואת "מירון" שבכרמיאל, ורוכ המפוטרים הם מן התעשייה? וכותב שר האוצר בחוברת המוגשת לנו — נא לעיין בה: אנתוני, הממשלה, לא הצלחנו בתפקיד המרכזי, להעביר יותר פועלים לייצור. הבעיה המרכזית שלנו איננה לקלוט עוד עובדים בשירותים. אנתוני צריכים לחפש דרך שיהיו יותר עובדים בייצור. באותו זמן שחסרים לנו עובדים בייצור, מספר המובטלים הגדול ביותר, ושהולך וגדל, הוא מתוך התעשייה. אם כך, מה פעלנו? מה זה יעזור אם שר האוצר יעמוד פה ויצהיר אלף פעמים "אני נגד אבטלה"? מה אמה עושה יום יום? מה הפעולות שלך?

חיים קופמן (הליכוד):

"מרכבים" — בסדר; "הארגז" — בסדר.

אהרן הראל (המערך):

מה שבסדר — בסדר. היה לא בסדר, אבל פעלנו ביחד ועכשיו זה בסדר.

אני רוצה לעבור לנושא שלישי. כתוב בתקציב — אני קורא בתקציב — שבשנת התקציב הבאה, אדוני סגן שר האוצר, במקום 6,455 משרות במשרד האוצר, יעברו עוד 400

אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, שר האוצר לא הגיש לכנסת הצעת תקציב שיש בה דרישה מהעם, שיש בה תיאור מצב אמיתי, שיש בה הפחדים ממה שיכול לבוא עלינו. הוא עשה לנו תמינה גדולה, ועם התמינה הזאת אין לנו ברירה אלא להצביע נגד התקציב.

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת אהרן הראל. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת חיים כרילב.

יאיר צבן (המערך):

אדוני היושב ראש, חברי הכנסת, בתקציב החדש שהוגש לכנסת לליידי שר האוצר יש, לדעתי, חידוש אחד. שאם הוא יוגשם באמת, אפילו אני, כאפוזיביבינו ותיק, אברך עליו. יש בתקציב הרבה סימני שאלה, המעוררים תמיהה, והעיקר — שורה של שינויים שכולם לרעה.

על פרוסיה אמרו: זו איננה מדינה שיש לה צבא, אלא זה צבא שיש לו מדינה. ישראל הולכת ומצטיירת בעשור האחרון יותר ויותר כבורסה שיש לה מדינה. הבורסה הפכה אמת-מדיה עיקרית, אם לא בעלתיה, לכל מעשה או מהלך כלכלי. הימים האחרונים סיפקו די והותר הוכחות לכך. אמצעי התקשורת, כל הגורמים הכלכליים, כולם הגיבו על ההחלטות האחרונות בקשר למיסוי בתנאי אינפלציה מנקודת מבטה של הבורסה, וכמעט שלה בלבד. הבורסה היתה לאותה פרה קרושה, אשר כל הפוגע בה מתחייב כנפשו ואולי בקריירה הפוליטית שלו. ועל כן מגיע כאן למשרד האוצר אשראי — לטובת ארנן, לא לטובת קצר — ואם אומנם תוגשמה ההחלטות בשאלות המיסוי על הבורסה, היא איננה הפגמה הזאת חלק ותתרבח.

בעשור האחרון הבורסה ה"קיינו לאומי" בשל האופי הטפילי שלה, אין הבורסה התל-אביבית מקור לגיוס הון לענפי היצוא במשק, אלא להיפך: היא מוצעת הון מן המפעלים ומעסקים יצרניים. היא היתה למקור של התעשרות קלה ללא מאמץ, מקום של ספקולציה פורעה, שבה כמעט כולם מרוויחים ורק המשק הלאומי מפסיד. בין השערים המשתנים בעצבות של ניירות הערך הנסחרים בה ובין הפעילות הכלכלית המשתנה, שניירות אלה אמורים לייצג, אין שום דמיון, והכול כנוי על מצבי רוח ועל מיניפולציות המונית. המראן הניבט אלינו מן הבורסה הוא מבחיל. הוא מחזיר אותנו אל ימי הגלות, אל גלגול הכספים המנוון, אל פרנסות-האוויר, שחשבנו והפתור מהן במולדת שאליה חזרנו. העיסוק בבורסה, השתחרר מכל מס, היה לתמריץ אדיר של דה-פרודוקטיביזציה של המשק. התעשיינים, במקום לעבוד על המחרטות — עובדים על הבורסה; הפועלים, אם הם יכולים, הולכים בעקבות מעבידיהם; הצעירים, אם הם יכולים, הולכים בעקבות אבותיהם. שרדי הבורסה הפכו הנושא המדובר ביותר במדינה. אפילו יותר משערי כדורגל.

שום מוסד חינוכי במדינה אינו יכול, ולא יוכל, להשתנות להשפעה החינוכית של הבורסה, המחנכת לרווחים קלים הבאים לא כתוצאה מעבודה יוצרת, אלא בעקבות ניחוש נכון. סקרים שונים מראים לנו, כי כיום כבר שליש מאוכלוסיית הארץ נדבקה במחלה מנוונת זו ומשתתפת במשחקי "הקיינו הלאומי" הזה, ועוד היר נטויה.

הבורסה התל-אביבית, יחד עם זו של הונג-קונג, שוכרת על-פי כל קנה-מידה, את כל השיאים העולמיים בעליית שיערים ובנפחי העסקאות. מאז 1977 עליה המדד הריאלי של ערך המניות שבידי הציבור ב-150%, הופח העסקאות בבורסה עלה במונחים ריאליים ב-100%, וכל זאת בשעה שבאותו פרק זמן עצמו עלה התוצר הלאומי הגולמי במונחים ריאליים ב-15%.

ואילו התפוקה התעשייתית הגולמית עלתה כפחות מ-13% זוהר פעילות כלכלית יחידה, אשר חרף האינפלציה הדוהרת, ואולי דווקא בגללה, עולה מדי שנה בשנה בעשרות אחוזים. וכמוכן, אין פלא בכך, הרי גלגול הכספים בבורסה הוא הפעילות הכלכלית, כמעט היחידה במשק. שאין משלמים עליה שום מס, לכן אין לבוא בטענות אל האדם הפשוט. שנתפס למחלה הזאת ורץ אל הבורסה כדי להגן על כספו. שכן הממשלה, על-ידי מדיניות המיסוי המעוותת שלה, מעודדת גלגול כספים 9 בחש; ב.ט.ה ימרינין, דוחפת את האנשים אל הפסד המפורסם ברחוב אלנבי, והתעשיינים, אשר הועמדו כמצב שהעסקה כדאית ביותר במדינה היתה לא לייצר ולא ליצא, אלא לקחת הלוואות מכל הבא ליד ולסחוט את ההון העצמי ממפעלם כדי להשקיעו בבורסה, במניות הבנקים, במקרקעין, שכן הממשלה העניקה להם תמריץ כפול לעסקה סיבוכית זו — גם אליהם קשה לבוא בטענות.

התמריץ הוא כפול: פעם אחת מפני שהרווחים מן הבורסה פטורים מכל מס, ופעם אחת מפני שההלוואות שאפשרו את הרווחים האלה, הרבית עליהם מנוכה, כידוע, ממש הכנסה. וכך נדחפים גם תעשיינים להיות ברוקרים.

הצער הזה שהכריזו עליו הוא צעד ראשון, בינתיים יחיד, בכיוון נכון. אני עדיין לא בטוח שהוא יוגשם, ואני עדיין לא בטוח אם יתלוו לו הצעדים המתבקשים הנוספים, שהרי בשום אופן אין בו די. חבל שבהזדמנות זו, כאשר הבורסה מגיבה בלאו הכי בעצבות כפי שהיא מגיבה, לא נעשה צעד נוסף של הטלת מס מחזור על כל הפעילות בבורסה כדי לעודד התקפות לשמן, ולא פעילות ספקולטיבית. חבל שבהזדמנות זו לא ניתן תמריץ מיוחד במס הכנסה להכנסות מעבודה, כדי לשים קץ למגמה המסכנת את קיומה של ישראל בהתפתחות טפיליות לא-יצרניות, מגמה שהיא מסוכנת לא פחות מכמה סכנות חיצוניות.

רבותי חברי הכנסת, סימני שאלה רבים יש בתקציב החדש. הגדול מכולם מתייחס לאומדן ההכנסות ממסים. מדברי ההסבר לתקציב אנוני למדים, שהאוצר מצפה לגידול של לפחות 24 מיליארד שקל, כגידול של הכנסה ממסים, וזאת כתוצאה משינויי חקיקה. אינני יודע לאילו שינויי חקיקה בדיוק מסתובבים. היו ידועות, שהכוונה היא להעלות מס ערך מוסף מ-12% ל-15%. ייתכן מאוד, אבל כל אחד יודע, שצעד כזה בתנאי אינפלציה דוהרת של 100%, עלול לצקת שמן על מדורת התייקירויות, והתוצאות הצפויות הן ידועות. אני רוצה לומר מיד, שבמצב הכלכלי שלנו אין להיביל מס עלילתי ממסים. השאלה היא, כמובן, אילו מסים, ולאחר ששר האוצר פיזר בשנת הבחירות, ביד נדיבה, כספים שאין לו, עתה באמת אין מנוס מספיגתם מדי אלה שיש להם, כלומר, על-ידי הגברת נטל המסים על שלושה, שלושה חצי העשירונים העליונים של האוכלוסייה. אבל בתקציב החדש אין שום סימן לכך ששר האוצר הולך בדרך זו. להיפך, החלוקה של נטל ההכנסות מהמסים בין השכירים, החברות והעצמאים תישאר פחות או יותר בלתי צודקת באותו שיעור כפי שהיא היתה בשנה שעברה, והיא היתה מאוד בלתי צודקת.

אני רוצה לומר, שבעוד ה"מח הכלכלי" של שר האוצר, כפי שבא לידי ביטוי בתקציב שהגיש לנו, הוא קצת מעורפל, למשל בשאלה של מדיניות החגנות, הרי במה שנוגע ל"לב הסוציאלי החם" הידוע שלו — כאן מסתבר שהוא הצטנן לחלוטין. הרבר הזה בא לידי ביטוי כשעניי חברה ורווחה בתקציב החדש. יש כאן גם ירידה ריאלי, גם ירידה יחסית. הכנסות ההכנסות הולכות ושרירותי ורווחה, משקלם בתקציב יהיה הפעם 7.1% לעומת 9.1% בתקציב הקודם. היכן

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982;
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981

העיקריים של האינפלציה בעלת שלוש מספרות. אנו קוראים ושומעים על הכוונה העלולה את מס ערך מסוף ב" 3% נוספים יותר ידוע כי מס ערך מסוף הוא מס גרסיבי, המטיל עול כבד יותר על אלה שאין להם. הכוונה להגדיל את הכנסות המדינה על ידי העלאת מס ערך מסוף היא אופיינית לגישת השר ארידור בחלוקת הנטל על הציבור.

אדוני היושב ראש, הבה ונראה לאן הביאה אותנו מדיניות זו של שר האוצר בשנת 1981. בשנת 1980 שיחק לנו המזל, וזימן לנו שלוש תופעות בלתי תלויות בנו, שהקלו על הכלכלה שלנו: מחירי הדלק בעולם ירדו וישראל חסכה כתוצאה מכך כ-200 מיליון דולר; זו היתה שנה מבורכת מבחינת הייצור החקלאי. אשתחך התברכנו בשפע של פירות, ירקות, גרעינים וכן הלאה; ושלישית, בשנת 1981 ירדו מחירי חומרי הגלם בעולם. שלוש התופעות המבורכות הללו נתנו לשר ארידור הזדמנות פז להפוך את שנת 1981 לשנה שבה ישתפרו הנתונים הבסיסיים של המשק. אך למעשה קרה ההיפך מזה.

בשל מגבלות הזמן לא אוכזי זאת בנתונים מספריים. חברי הכנסת שדיברו לפני כבר ציינו במידה רבה את הנתונים הרלבנטיים על העדר צמיחה במשק, על הריסת ענפים יצרניים על שיעור הגידול של הייצור לעומת הגידול ביבוא שהוא כפול, על הרעת מאזן התשלומים וכן הלאה. אני אסתפק בציון שלושה נתונים מספריים, לכלולים, המעידים על המגמות ששררו אשתדך. ראשית, היחס בין הייצור ליבוא הורע בשנה שעברה. בשנת 1979 היווה הייצור 63% מהיבוא; בשנת 1980 היווה הייצור 71% מן היבוא. זו היתה שנת שרותי האוצר של השר הורביץ. כלומר, בין 1979 ל-1980 כיסה הייצור עוד 8% של היבוא. והנה באה שנתו הראשונה של שר האוצר ארידור, שנת 1981, שבה חלקו של הייצור מן היבוא ירד ב-3%, ל-68%. אם כן, זהו נתון אחד שחשוב מאוד לזכור אותו כאשר מתפעלים, כפי שהממשלה מתפעלת, משיעור הגידול של הייצור, במונחים ריאליים, של 5.5%. לא רק שהיבוא גדל כפליים, אלא שחלקו של הייצור הזה במימון היבוא ירד כהשוואה לשנה הקודמת.

נתון שני שאני רוצה להביא מתייחס לעורך הביקוש במשק. כלומר — הפער בין הביקוש הממשלתי ובין הכנסות הממשלה. בגיית המסים, שוב, ב-1980 היה עודף הביקוש 3.6 מיליארדי שקל, במתירים שטפים, שהיוו 3% מהתל"ג. בשנת 1981, שוב בכנסתו הראשונה של השר ארידור, עודף הביקוש קפץ ל-27.1 מיליארד שקל, שהיוו 9.7% מן התל"ג — 3% שנה קודם. 9.7% בשנה הראשונה של השר ארידור.

נתון שלישי, בעיני החמור ביותר, מתייחס להשקעה הגולמית במשק, שירדה ב-1981 ב-3% כהשוואה ל-1980. כלומר, המשאבים הלאומיים אל הושקעו באמצעי ייצור שיבטיחו צמיחה לעתיד, אלא כובצו לצריכה ושטפת. אכן, חברי הכנסת, בארץ טובים מחוץ לארץ, השקעות יצרניות חדשות ממשלת הליכוד קיימת זה למעלה מחמש שנים, ומספר המפעלים היצרניים החדשים — כמלאת הליכוד — שואף לאפס. כחמש השנים הללו על-ידי ממשלת הליכוד — שואף לאפס. איני מדבר על בתי-מלאכה, איני מדבר על השקעות שבשלן בחמש השנים הללו כי הורעים נורעו בשנים קודמות. אני מדבר על מפעלים יצרניים, כאלה שמעסיקים 100, 50 ויותר עובדים בייצור, בתעשייה ובחקלאות. כמעט שלא קם מפעל אחד כזה. גרוע מכך: יהודים טובים מחוץ לארץ, תעשייתם שהשקיעו במשך 30 שנה בארץ מאות מיליוני דולרים, אנשים פרטיים, זימים פרטיים, שהשקיעו בהשקעות יצרניות 5 ל-10 ועד 20 מיליון דולר — השרים הכלכליים של ממשלת הליכוד הבריחה אותם מכאן. איפה ההשקעות של סם רוטברג

"הלב הסוציאלי החם" של שר האוצר כאשר, למשל, יש מהלך של התייקרות של מצרכים חיוניים בכפוזרה, והמועצה של המוסד לביטוח לאומי מחליטה בהסכמה כללית לבקש פיצווי התייקרות לזקוקים בשיעור של 4%, ואתמול, היום, מאה, אלה הימים הקובעים שבהם אפשר להסדיר את מתן פיצווי ההתייקרות, אבל "הלב הסוציאלי החם" אינו פתוח לקריאה הזאת, למרות ההתייקרות בשיעור כפי שהיה בחודש האחרון? הוא הרי גם בסעיפי התינוך ובסעיפים אחרים.

אבל אני רוצה לומר, שיש גידול כשלושה תחומים בתקציב: יש גידול בסובסידיה להון, שהמשקל היחסי שלה גדל בתקציב ב-24%, מ-3.4% ל-4.2%; יש גידול ניכר מאוד בתקציב להשקעות בהתנהלות בנדה, ביהודה ובשומרון, בשטחים המוחזקים. רק בסעיף הדיוור, למשל הגידול הוא בתיק של 40%; יש גידול של 300% בהקצבה לבחורי ישיבות, המסקנה היא, שכדי ליהנות מן התקציב הזה צריך להיות אחד משלושה: או בעל הון מסוג מסוים, או מתנחל, או בחור ישיבה. ואני רוצה לומר, שהממשלה הזאת אכן מייצגת נאמנה במיוחד את שלוש הקבוצות הללו. לכן יהיה זה רק טבעי שנצביע נגד התקציב הזה.

היורר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת יאיר צבן. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים בר-לב, ואחריו — לחבר הכנסת יהודה פרח.

אמנן רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אדוני היושב ראש, האם תהיה הצבעה הערכ?

היורר מ' שחל:

אני מבין שכן.

חיים בר-לב (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, ביסוד תקציב המדינה מונחים השקפת עולם כלכלית-חברתית וסדר קדימויות לאומי. חלוקת המשאבים הלאומיים שכתקציב המונח לפנינו מצביעה על תפיסה שהיא "שיטתנו" של תורות שונות. אין זו עוד אותה תפיסה קפיטליסטית, שהביאה בסוף שנת 1977 את המהפך הכלכלי מתוצרתו של השר ארליך, תפיסה שגרסה מעורבות מזערית של הממשלה במשק, מדיניות שביטלה סובסידיות, ביטלה תמריצי יצוא, ביטלה שיערי חליפין שונים, מכסות ייצור ושיווק מרוכז של הייצור החקלאי וכן הלאה. היתה זו מדיניות של laissez faire שפשטה את הרגל, ושרי האוצר שבאו אחרי השר ארליך הסתלקו ממנה חלקית, מבלי לאמץ לעצמם מדיניות המתבססת על השקפת עולם כרוה אחרת, סובסידיות ועידוד הייצור, או ניסיון לעודד את הייצור, הם ממרכיבי השקפתה של תנועת העבודה. בורסה מופקרת, צמצום בגיית שיכונים עממיים, הלוואות צמודות לענפי ייצור חקלאיים ותעשייתיים הם מרכיבים של התורה האחרת. אכן, בחלוקת העוגה הלאומית התרחק השר ארידור מתורתו של השר ארליך, והנהיג במקומה מדיניות המבוססת על ערוב ובלבול של תפיסות כלכליות שונות. וככל כלאיים בעולם החי, גם יצירתו זו של שר האוצר ארידור עקרה היא.

אשר לנטל הכלכלי המוטל על האזרחים, רבך השר ארידור במהפך הכלכלי של השר ארליך. הוא ממשיך להקל את העומס מעל אלה שיש להם, וממילא מוכיח את העול על אלה שיש להם פחות. הוא משחרר את בעלי הרכוש ממס רכוש; הוא ממשיך לדגול בוויזור על מס נסיעות ומס ירושה; הוא מותר על מסי קנייה על מוצרי מותרות. בקיצור, הוא מקל על אלה היכולים לשאת בחלק גדול יותר של העול הכלכלי, ואילו אלה שאין להם רכוש, שאינם נוסעים לחוץ לארץ שלוש, ארבע ויותר פעמים בשנה ואין להם מכונית פרטית — הם הנפגעים

אבקש משר האוצר, כתשובתו, לתת לנו מספר, כמה מתכוונת הממשלה או כמה מצוי בתקציב הזה להשקעות למיניהן ביהודה ובשומרון, לעומת זה, תקציב משרד הדתות כתוב וקיים, ושימו לב למה שהתרחש בו: ב-1980 היה תקציב משרד הדתות 249 מיליון שקל, ב-1981 הוא קפץ ל-476 מיליון שקל במחירים שוטפים, כלומר, כפליים; כלומר, ריאלית הוא נשאר פחות או יותר ברמה שלו. ב-1982, בתקציב שמונה לפנינו, מ-476 מיליון שקל הוא קופץ ל-2 מיליארדים ו-285 מיליון שקל, כלומר, גידול פי חמישה. זו הקדימה של הממשלה הזאת. זה מחיר ההסכם הקואליציוני. קדימה אחרת: הפיצוי למפוני סיני מגיע ל-4.7 — 5 מיליארדי שקל במחירי 1981. חלקו את זה ל-600 או ל-700 משפחות, ותגיעו למה שזה אומר פרייחידה. גם זה נושא שיחד עם שני הנושאים האחרים מרתק חלק, כהחלט נכבד, של תקציב המדינה.

הממשלה הזאת העמידה את הדברים הללו בראש סולם הקדימויות, ובעיני זוהי טעות חמורה. בראש סולם הקדימויות הלאומי צריך להעמיד השקעות בספר, בבקעת הירדן, ברמת הגולן, בגליל ובנגב. צריך בראש הסולם להעמיד השקעות בענפי ייצור, שיתנו פירות לעתיד, השקעות בדירור עממי וכן הלאה, ולא את הנושאים הללו, שבחוקים הזה עומדים בקדימה עליונה.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים בהערה. שאינה קשורה ישירות לתקציב, אך בכל זאת שייכת לדיון הזה. דובר הממשלה, ולעתים גם אורחים מן השורה, טוענים, כי "מעולם לא היה לנו כל כך טוב", והממשלה כמוכח מחפאת בזה. הדבר הזה נכון, אך בשלושה תנאים: התנאי הראשון — מי שאומר: מעולם לא היה לי כל כך טוב, יש לו מקום עבודה קבוע ויש לו הכנסה סבירה; התנאי השני — מי שאומר — מעולם לא היה לי כל כך טוב, אין לו בעיית דירור, לא לו ולא לילדיו; התנאי השלישי — שמי שאומר כך, לא אכפת לו דבר מלבד מצבו והכסף שיש לו בכיס, איש כזה, שיש לו עבודה, אין לו בעיה של דירה, ולא מעניין אותו דבר זולת עצמו — הוא יכול לטעון: מעולם לא היה לי כל כך טוב, אולם, אם הוא שייך ל-70,000 מתוסרי העבודה, או לאלה שמשחקים פחות משכר המינימום, או אם הוא חושש למקום העבודה שלו, או אם הוא זקוק לדירה לעצמו או לילדיו ואין לו מיליונים לשים על השולחן, או שאכפת לו מה קורה מסביב, אכפת לו שהעלייה ירדה כמעט לאפס והירידה התגברה ללא תקדים, ואין צמיחה יצרנית, וענפי משק הקלאיים ותעשייתיים עומדים בפני התמוטטות, ודולרים מתבזבזים על מוצרי מותרות, אם הוא שייך לאלה — אין הוא חושב שמעולם לא היה לו כל כך טוב, גם אם כסיו מלאים כסף.

אדוני היושב-ראש, אם אנחנו מסתכלים על התקציב המונח לפנינו, בתחומים החיוניים הללו אין שום תקווה לשינוי המגמה.

ואשר לסדר הקדימויות הלאומי של התקציב לשנת 1982 — הוא, אכן, מבטא השקפה מדינית, הסכם קואליציוני ואוחלת יד של הממשלה הזאת. ההוצאה הכוללת המתוכננת להשקעות למיניהן ביהודה ובשומרון אינה ניתנת לאיתור בתקציב שהוגש לנו. האמינו לי, שניסית למצות ולחמצת את ההשקעות ביהודה ובשומרון, המתוכננות בכל תקציבי המשרדים, ולא יצאתי מזה.

אדוני היושב-ראש, ננסה נכבדה, אני רוצה להתחיל דווקא בסיפא של דברי קודמי, חבר הכנסת בר-לב, אשר אמר, שאי-

התקציב לשנת 1982 וכיצועו, כפי שאני חווה אותו, יש לו ללא ספק יתרון אחד: הוא יפקח את עיניהם של אזרחי ישראל, בזה יתרונו העיקרי. תודה.

בתעשייה. של ויקטור קרט, מקס רטנר ועוד שמות כאלה של יהודים, שבמשך עשרות שנים באו ארצה פעמים אחדות. שקדו על השקעות, השקיעו — — —

יגאל הורביץ (ח"ם):
 האם הפסידו כסף בפטרוכימיה.

חיים בר-לב (המערך):
 גם בפטרוכימיה.

יגאל הורביץ (ח"ם):
 לכן הם ברחו. את מי אחת מאשים?

חיים בר-לב (המערך):
 הם לא ברחו. בפטרוכימיה יש עדיין משקיעי חוץ, שהשקיעו מכספם 15 מיליון דולר, והממשלה הזאת חבריה גם אותם.

דן תיכון (הליכוד):
 הממשלה הזאת דווקא עזרה להם, לרוגמה — "פרוטרום".

חיים בר-לב (המערך):
 עזרה להם? אני שואל: איפה הם?

דן תיכון (הליכוד):
 הם ישנם.

חיים בר-לב (המערך):
 אני מכיר רק שניים.

דן תיכון (הליכוד):
 אני מכיר שלושה.

חיים בר-לב (המערך):
 אני מכיר רק שני יהודים שהגיעו לארץ הזאת מאז כינונה — הם לא ישראלים, הם אמריקנים ואחרים — שהשקיעו מהכיס שלהם 10 ו-15 מיליון דולר בתעשייה ועדיין לא ברחו. אם אני טועה ויש יותר, אשמח מאוד אם שר האוצר — או

כתשובתו או לי אחד כך — יאמר כמה הם. אינני מאמין שיש יותר ממספר האצבעות של יד אחת. ושימו לב, אינני מדבר על מישהו שהשקיע בסופרמרקט או בבנק, אני מדבר על השקעות יצרניות בסדר גודל של 5 מיליוני דולר ויותר; ועל יהודים אני מדבר, כי השקעות לא-יהודיות ברחו בחלקן משיקולים אחרים. אבל המשקיעים האלה לא ברחו בגלל החרם הערבי. הם ברחו בגלל מחדלי ממשלת הליכוד, ובמיוחד הממשלה השנייה.

אדוני היושב-ראש, אם אנחנו מסתכלים על התקציב המונח לפנינו, בתחומים החיוניים הללו אין שום תקווה לשינוי המגמה.

ואשר לסדר הקדימויות הלאומי של התקציב לשנת 1982 — הוא, אכן, מבטא השקפה מדינית, הסכם קואליציוני ואוחלת יד של הממשלה הזאת. ההוצאה הכוללת המתוכננת להשקעות למיניהן ביהודה ובשומרון אינה ניתנת לאיתור בתקציב שהוגש לנו. האמינו לי, שניסית למצות ולחמצת את ההשקעות ביהודה ובשומרון, המתוכננות בכל תקציבי המשרדים, ולא יצאתי מזה.

חיים בר-לב (המערך):
 התקציב לשנת 1982 וכיצועו, כפי שאני חווה אותו, יש לו ללא ספק יתרון אחד: הוא יפקח את עיניהם של אזרחי ישראל, בזה יתרונו העיקרי. תודה.

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982:
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

שר החינוך הרגיש, בין השאר, את העלות השנתית הגבוהה של שכר הלימודים התיכוניים, וזה באמת דבר מבהיל. אתם יודעים, שהעלות של החינוך העל-יסודי היום מגיעה לסכום שקשה לתאר את עלותו במלים — 180,000 לירות לתלמיד. שוו בנפשכם איך היו מתמודדות משפחות ברוכות ילדים עם השכלת ילדיהן במסודות החינוך? הלוה ייקרא קיצוץ במערכת החינוך?

מי שבא בדברי ביקורת אומר: מדוע צריך לתת גם למבוססים אפשרות של לימוד חינוך במערכת החינוך? על זה יש תשובה פשוטה: אפשר לא לתת. מדוע נותנים? יש לכך סיבות חברתיות ידועות. לא רוצים שתלמידים ירגישו בבית הספר תחושה של סטיגמה, של איזה אות, שאינו מוסף להם הרגשה טובה במערכת, שהם אינם משלמים שכר לימוד, ורק בזכות אחרים הם יוכלו ללמוד.

חברי כנסת נכבדים, כרצוני להעלות בפניכם גם מהערוותי ומהשגותי של מנכ"ל משרד החינוך בשיחתי האישי עמו על תקציב החינוך. הוא אמר בפה מלא, גם הבוקר בוועדת החינוך של הכנסת, כי אף שקוצצו 3% מתקציב החינוך — שימו לב לדבר הזה — נותר מרחב מחיה רצני למערכת. הוא טען, כי ניתן על-ידי יעול מערכת החינוך להגיע לחסכוניות משמעותיים. למשל, בנושא הסעות תלמידים לבתי-הספר. ניתן לחסוך חצי מיליארד לירות רק בהסעות. אז, ריבוננו של עולם, אימרו לי, האם זה טוב שנערך קיצוץ שמניב בסופו של דבר יעול של המערכת? סגירת מוסדות חינוך קטנים, שאין להם זכות קיום, עשויה לחסוך הון רב, וכו' בזמן לא לפגוע בחינוך אלא דווקא להיטיב עמו. אילו היו המורים מלמדים בשעות השהייה שהוענקו להם על-פי דוח ועדת עציוני, זה היה מכסה — כך אומר המנכ"ל — את כל הקיצוצים במערכת.

רענן נעים (המעריך):

אפשר לשאול שאלה?

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מנהלים במוסדות חינוך גדולים ומכובדים אמרו לי מפורשות, כי אשחקו יכלו להחזיר למערכת מאות שעות שלא נוצלו בבתי-הספר. האם זה מעיד על קיצוץ חמור כל-יך?

רבותי, ניתן להוכיח, כי הקיצוצים בתקציב של משרד החינוך והתורבות, באחוזים שנקבעו, רק מיעילים את המערכת ומשפרים אותה, כמו שנאמר: "וכאשר יענו אתו" — המתקצבים — "כן ירבה וכן יפרץ". זו עובדה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת רענן נעים, אני מבקש ממך שלא לשוחח עם האנשים שביציע.

יהודה פרח (הליכוד):

אני אומר מפורשות: התקציבים האלה רק מיעילים. הקיצוצים בתקציבים, כשהם סבירים ומתקבלים על הדעת, הם רק מיעילים את המערכת.

ראו את מערכת החינוך בגיל הרך, גני הילדים במדינת ישראל נמנים עם היפים והטובים שבעולם, ויכולים לשמש דוגמה וסמל לאחרים. קיימות במערכת גננות, עיזרות לגננות, גננות שי"ח, המטפלות טיפול אינדיבידואלי בשלושה — ארבעה ילדים. איפה זה היה? מפקחות, מדריכות — אלה דברים של קיצוץ? הטיפול הפך להיות אינדיבידואלי, מטפלים בכל פרט. על זה אפשר לומר שהמערכת מתמוטטת?

במערכת החינוך היסודי מה קורה? — חלו תמורות מרחיקות לכת, מגישה כוללת לגישה אינדיבידואלית. אין רק

אפשר לשטות כל הזמן בכל האנשים. אני חותם על כל מלה שאמר. באמת אי-אפשר לשטות כל הזמן בכל האנשים, ומנקודה זו אני רוצה לצאת.

רבותי, ישבתי אתמול והקשבתי קשב רב לנואמים. אני חיובי לציון, שדברי הביקורת הקשים והתריפים על הצעת התקציב הזכירו לי את המגילה שהוצגה בפני הנביא יחזקאל, ואזכיר לכם קצת נשכחות. הנביא מצווה לקרוא את המגילה, היא נפרסת לפניו, והנה היא "קינים והנה והי". אני עושה את האנלוגיה הזאת, מפני שיש בכתוב הזה חוכמת חיים. הקדוש ברוך הוא אינו מקבל את הביקורת והפסיקה הנחפזת והפסימית של יחזקאל על חוכן המגילה, והוא תובע ממנו לאוכלה. הבינו, שבכך שהוא מבקש ממנו לאכול את המגילה, הוא מבקש אותו להתקרב אליה, להכיר אותה מקרוב, לדעת אותה, ולא מראש להתנגד לה. וכשהוא אוכל את המגילה, הוא אומר — זה דבר נפלא, ציורי ומשכנע: "ואכלה" — את המגילה הכתובה קינים והנה והי — "ותהי כפי כדבש למחוק".

לא שאני רוצה לומר שהמגילה הזאת היא כולה דבש למחוק, אבל יש שוני עצום בין קינים והנה והי, הבכייה שהיתה אתמול בפי כל חברי הכנסת שעלו לדוכן בזה אחר זה, ובין הנאומים היום. היום לפחות שמעתי את אחד החברים, שלא אמר כי הכול שחור אלא אמר שגם יש משהו לבן. אתמול זה לא היה כך. ומעניין, הביאו את הדברים בצורה כזאת, שעוררו כך התנגדות מן הרגע הראשון. ולימים תכנים ומפרטים את כל הנזקים שנגרמו לכל אחד מענפי המשק, לבנייה, לפיתוח, לתעשייה, לחקלאות, והכי יפה שכולם מתמקדים בחינוך. זה ממש פנטסטי. זה כל כך מצא חן בעיני שמתמקדים בחינוך. למה בחינוך? להודיע: הנה מצאנו דוגמה קלסית לעיוותים בולטים בתקציב, שצריך רק להציג אותם.

חברי הכנסת, החיאר היה כזה, שהקיצוצים הביאו להידרדרות המערכת והנזק שנגרם — מי ישורנו? ידידי חברי הכנסת, מי שמצוי במערכת החינוך, ואני בטוח שיש כאן כאלה, אינו יכול שלא להתקומם לשמע דברי ביקורת חמורים אלה. שר החינוך בכבודו ובעצמו — ואני רוצה שתקשיבו לדברים האלה, הם טריים מן הבוקר הזה — הצהיר גם בעיתונות, גם בכלי התקשורת, שגם אחרי הקיצוץ לא יפוטרו אף לא מורה אחד, ששום כיתה לא תיסגר, שלא תהיה משמרת שנייה, שהאוכלוסייה החלשה לא תיפגע. הבוקר, בישיבה משותפת עם שר החינוך ומנכ"ל משרדו בוועדת החינוך של הכנסת, נאמר מפורשות ועל-ידי מר המר, כי השכבות הנזקקות לא תיפגענה כלל וכלל מן הקיצוץ, כי הגישה הדיפרנציאלית תמשיך לפעול — ואתם מבינים למה הכוונה. שאלו אותו לגבי ההשתלמויות, ובצדק, כי דוח עציוני מחייב השתלמויות ושינוי. מה ענה השר? — הן יקבלו תוספה, אומנם מדורגת, אבל יסודית ומבוקרת. רבותי, אני שואל אתכם: האם זה לא טוב?

שבח וייס (המעריך):

לא, אפשר להוריד קצת השתלמויות.

יהודה פרח (הליכוד):

בריוק, תבורך, זה בריוק מה שאני טוען. אני בירכתי אותו על כך. אמרתי: אורבא, אני חושב שמערכת השתלמות טוטלית, שהסתערות כללית, לא תביא ברכה. טוב יותר שהיא תהיה מבוקרת, ואני בהחלט מקבל את דבריך.

רבותי, איך מתיישב העניין הזה על רקע דברי הביקורת הקלטיים על תקציב החינוך והנזקים הנגרמים למערכת, שהושמעו בזה הבית אתמול?

חמריצים לעבודות מועדפות במשק המדינה, ונראה אם לא ימצאו עבודה. כרגע שיהיה תמריץ לאדם והדבר יהיה כדאי לו, הוא ימצא עבודה, הוא יחפש אותה.

לבסוף — בזה אני מסיים, ותוכל, חבר הכנסת נעים, לשאול את שאלתך — רבותי, מדוע אנתנו מתעלמים מן הכלי המאבחן, שרבים בבית הזה אומרים לא אחת כי הוא כלי מאבחן, וזו הציבוריות, זו דעת הקהל? הרי איננו חיים בווקוס, אנתנו חיים בעולם דינמי, אנתנו נפגשים בציבור, יש משאל עם, שואלים לדעת הקהל, ואני יודע שחברים רבים מסתמכים במידה מרובה על דעת קהל. מדוע אינכם מסתמכים בנושא זה על דעת קהל? האם באמת דעת הקהל בחוץ, ברחוב, ואפילו באותם שיכונים, שבקשר אליהם אתם מדברים על העניות האיומה, אינה קובעת? אני רוצה לומר לכם, כי בשיחות שיש לי עם אנשים הם אומרים: רק שיהיה שלום, רק שיהיה טוב, אינני אומר, חס ושלום, שאין בעיות, אינני בא לייפות את המצב. לו לא היו בעיות, לא הייתה לנו שום תוחלת ולא היה לנו שום עניין, יש בעיות ותמיד תהיינה בעיות, אבל מדוע לא נתייחס אל הגורם הזה כאל קלמס מאבחן, שאין לזלזל בהערכתו? ואנו יודעים מהי דעת הקהל לגבי השינוי המשמעותי שחל במשק המדינה, בכלכלה, מיום ששר האוצר עלה והתחיל במדיניות הכלכלית הברוכה שלו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת יהודה פרח, חבר הכנסת רענן נעים, בבקשה.

רענן נעים (המעריך):

מה לא בסדר לדעתך בתקציב? מה דעתך על מצבנו בחקלאות, בתעשייה, בכורסה? מה דעתך על מצבנו — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לא, חבר הכנסת רענן נעים, זה כבר נושא להרצאה, זאת לא שאלה, אני מצטער, השאלות שלך הן נושא להרצאה.

יהודה פרח (הליכוד):

יש לי תשובה, אם ייתנו לי עוד עשר דקות, אני מוכן להרצות על כל סעיף.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לא, אני מצטער.

יהודה פרח (הליכוד):

זה נושא יותר מדי רחב.

רענן נעים (המעריך):

יהודה פרח (הליכוד):

לדעתי, יש להתייחס לתקציב כפי שאמרתי: "ואכלה ותהי כפי כרכש למתוק" ולא "קנינים והגה והיי", זה לא יתרום שום דבר, צריכה להיות כנות, צריך לגשת לעניין, להתמודד אתו, להתמודד עם כל נושא ונושא אחד לאחד.

אורי סבג (המעריך):

אדוני היושב-ראש, זה כשעה לא ריכר חבר כנסת מהליכוד, האחרון שדיבר מהליכוד היה חבר הכנסת צבי זנר, ומאז גם שר מטעם הליכוד לא היה באולם.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

שר ישנו, סליחה, שר האוצר ישנו, אני מצטער, שר האוצר, נמצא באולם.

אורי סבג (המעריך):

וכאשר אנתנו שואלים שאלות משלימות, חבר הכנסת אפילו אינו נותן תשובה.

כיתה רגילה במערכת, יש גם כיתות הוראה מסייעת, שבהן לומדים שישה — שבעה תלמידים, כיתות הוראה טיפולית, כיתות קדם-בית-ספר יסודי, כדי לעזור לתלמידים.

מנהלי בתי-הספר משתלמים בשנים האחרונות יותר מהשתלמו אי פעם, ומפתחים דרכי הוראה חדשות. האוטונומיה המוענקת למנהלים מחזקת אותם. כך מחזיקים את מערכת החינוך, ולא בהרעפת שעות. אינני מאמין שתקנים ושעות הם הפתרון למערכת החינוך. הפתרון הוא טיב ההוראה, איכות ההוראה, לא כמות השעות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת פרח, אני מבין שחבר הכנסת רענן נעים אינו יכול להתאפק והוא רוצה לשאול את השאלה שלו.

יהודה פרח (הליכוד):

אני מסיים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני רואה שאינך יכול להתאפק, חבר הכנסת נעים, ואתה רוצה לשאול שאלה.

יהודה פרח (הליכוד):

חבר הכנסת נעים, נכון אני תמיד אומר לך: נעים?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

ברשותך, אתה מסכים להשיב?

יהודה פרח (הליכוד):

בסוף דברי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

בסוף דבריו, בבקשה.

יהודה פרח (הליכוד):

בתברות, בסוף דברי.

אורי סבג (המעריך):

אני מתפלא עליך, חבר הכנסת פרח.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת נעים, בסוף דבריו תשאל את השאלה.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הכאתי את מערכת החינוך כדוגמה לביקורת הבלתי-מועדת של החברים על הקיצוץ החמור, דוגמה שאפשר להפריך אותה מכול וכול.

רצוני לעמוד על תחום אחר, שהוא מעבר לתחום החינוך.

אך עם זיקה רצינית לחינוך, וזה נושא האבטלה, חברים מתחו ביקורת קשה בנושא זה, ובמידה לא מועטה של צדק, אין ספק

כי יש להילחם באבטלה, המסכנת את ביטחוננו הכלכלי, החברתי והלאומי, אבל יש לראות את הדברים בפרופורציות

הנכונות. האבטלה במדינת ישראל, בהשוואה לאבטלה בארצות אחרות, היא מן הנמוכות, להערכתו, לאור בדיקה

יסודית שערכתי בנושא — ואני מודיע לכם שאני כודק נושא זה ביסודיות — האבטלה בארץ היא פיקטיבית ברובה, יש

מקומות עבודה, אך אנשים לא רוצים לעבוד. אנשים מעדיפים לקבל דמי אבטלה במקום לצאת לעבודה, אם אומנם יש

אבטלה אמיתית, אין נוכל להסביר את התופעה היומיומית ש-75,000 עובדים מקרב האוכלוסייה הערבית נכנסים יום יום

למשק המדינה? ועיני אינה צרה בהם, אבל אין זה מתקבל על הדעת, שיש אבטלה אמיתית במדינה, וזהו אבטלה פיקטיבית.

הפרדסים, בתי-האריזה, בתי-המלון משוערים לידיים עובדות, ובהורום, צעירים מקבלים דמי אבטלה. זו הסיבה, ידדי חבר

הכנסת, שכאתי להילחם באבטלה בהצעת חוק, על-ידי מתן

אדוני היושב ראש, הדין בתקציב, אורכו וצורתו וכמוהד כמליאת הכנסת אין לו ערך של ממש. ועדת הכנסת הקצתה השנה שבע עשות לקריאה ראשונה — יצאה אחת יותר מאשר לפני שנה. איזה ניצחון. אין קיפתו בין הסיעות, כל מי שרוצה לנאום, ייתן וינאם. ספרתי כמה פעמים אנחנו מצביעים על התקציב בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. מצאתי שבממוצע כ-80 פעם הרימו חברי הכנסת את ידיהם בעד, וכפול המספר הזה נגד ההסתייגויות. פעם אחת היו יותר מ-360 הצבעות. אבל כל ההסתייגויות אין בהן ולא כלום — התקציב יאושר כפי שהוא, ויבוצע כפי שירצה שר האוצר. כבר היום אפשר להתנבא: יהיה תקציב ביניים בשנת הכספים הבאה, ויחד עמו נאשר תקציב נוסף לשנה החולפת. עד קבלת חוק התקציב בקריאה שנייה ובקריאה שלישית בעוד שבועות מספר או חודשים יתקרב המועד להגשת תקציב נוסף לשנה הבאה.

אדוני היושב ראש, לאמיתו של דבר דרוש "מהפך" בטיפול בחוק התקציב. צריך להציע פיגום של ממש לקראת שינוי באופיו, בתוכנו ובמהותו של חוק התקציב. יש צורך לא בשיפורי סרק אלא בשיטה חדשה, לא בקטעי דברים אלא בדברי ביקורת בונה ובפיקוח יעיל. ובכלל, הייתי אומר, שיש מקום לשנות את השיטה כולה — במקום דיון על תקציב של הממשלה, כשלמעשה כבר ידוע מראש לכנסת, שלא יהיה בו שינוי אף לא בשקל אחד, אני מציע שקודם הממשלה תגיש קווי מדיניות כלכלית לכנסת ויתקיים בכנסת דיון מוקדם עם הצבעה בעדו, ולאחר מכן יוגש התקציב, שיחשב בהערות ובהשגות של הכנסת. נדמה לי שדיון זה יכולה לתת ביטוי ומיצא מהתכנסות הקיים ובתחומים מסוימים, בנושאים תרחישיים, כלכליים ואחרים, ייתכן מאוד שנצליח למצוא דרך לומר לממשלה מה הם סדרי העדיפויות שאנחנו רוצים להגיע אליהם.

אדוני היושב ראש, בימי המאבק בין הפרלמנטריזם החדש ובין האבסולוטיזם המלכותי של השלטון היתה משמעות רבה לסמכות הפרלמנטרית לבקר ולאשר את התקציב. גבייתם של רוב המסים הורשתה לשנה אחת בלבד, ובאין חידוש סמכות הבייה מטעם הפרלמנט, נשארה הממשלה בלי אמצעים למימון פעולותיה. בדרך זו הפעילה הפרלמנט את סמכותו החזיק ברכש השלטון. היום בטל טעם זה כליל. כמעט שאין לך מס או מקור הכנסה אחר ההקוק להרשאה חרשה מדי שנה. לשר אידוד יש היום סמכות גדולה יותר משהיתה למלך גיימס הראשון. לאחר השינויים שחלו בחוק התקציב החדש, לשר האוצר אולי תהיינה סמכויות חסרות תקדים לא רק לביצוע התקציב, אלא כניהול תאגידים שחוקמו עלי פי דין כהגדרתם, כמו בנק ישראל, המוסד לביטוח לאומי, רשות הנמלים, רשות התעופה ואולי כמיוחס גם רשות השידור, וכן תאגידים רבים אחרים שפדיר-גודל וחשיבות שונים. הנידוש המעשי של החוק והסמכויות שהוענקו לשר האוצר הוא להפוך אותו לשליט כול-יכול. שר האוצר יהיה מוסמך לאשר או שלא לאשר את תקציביהם של תאגידים אלה, לקבוע את שיאי כוח האדם של התאגיד, לפטר עובדים, ייתכן שהיה מקום לתת לשר אוצר כלשהו, לאו ורוקא לשר האוצר יורם ארידור, מידה רבה יותר של סמכויות. אבל זאת כאשר לכנסת יש הכלים והיכולת לפקח על מעשיו.

חבר הכנסת, אנו היינו עדים בכנסות האחרונות — בשנתיים — שלוש השנים האחרונות — לחלוקת כספים ללא פיקוח, לשיטה שבה שר האוצר איננו מתייחס לדברים הנאמרים כאן אלא נוהג לפי ראות עיניו ורצונו. הממשלה ושריה חותמים על הסכמים, מבלי שיש להם הרשאה להחייב. שאלתי את חבר הכנסת ערי אמורי — יש עמודה בתקציב הנוגעת לממשלה הרשאה להתחייב. באותם סעיפים הממשלה

היורד מ' בהתאביב:

סלח לי, חבר הכנסת אינו חייב לתת תשובה. לפי התקנון הוא רשאי לתת תשובה אם הוא רוצה בכך, ואם אני הרשיתי להבר הכנסת רענן נעים לשאול שאלה, לא התכוונתי שישאל בכתב אחת כמה שאלות. שכדי להשיב עליהן דרושה הרצאה של שנה. שכתבי שהשאלה היא שאלה קצרה, שאפשר להשיב עליה בתשובה קצרה, אבל אין אפשרות לתת להבר הכנסת פרח עוד עשר דקות. הסיעה שלו הקציבה לו שמונה דקות.

אור סגן (המערך):

אבל זה זולזול בכנסת.

היורד מ' בהתאביב:

רשות הדיבור לחבר הכנסת משה שחל, ואחריו — לחבר הכנסת דן תיכון, אחריו הנואמים.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, כידוע, המסגרת החוקית לתקציב המדינה מצויה בחוק-היסוד: משק המדינה ובחוק התקציב השנתי. לפי סעיף 3 לחוק-היסוד ייקבע התקציב בחוק. כך נאמר. הוא יהיה לשנה אחת ויפרט את הוצאות הממשלה הצפויות והמתוכננות. על הממשלה להניח על שולחן הכנסת את הצעת חוק התקציב כמובע מסוים בצירוף המקורות למימונו. בהוראות מועטות אלה יש לנו כל התורה על רגל אחת. אין הממשלה — כך נאמר — בתחורין להוציא את הכספים הכנסים לקופתה אלא על-פי חוכנית מפורטת, חוכנית שנבדקה ואושרה מראש על-ידי הכנסת.

אך עקרונות כלליים לחוד ומציאות לחוד, וכדי על התקציב השנה אנו עדים, אולי יותר מכול, לכך שכל כילי המלים ששמענו אמש וגם היום, מידת ההתענינות, גם כאשר שר האוצר נמצא — אני חייב לציין זאת, רוב הזמן במליאה — אינם משנים כמה עובדות, ואני אתיחס אליהן.

באותו חוק-היסוד שטר ושוכרו כבדו, נאמר בחוק, כי "כמקרה הצורך רשאת הממשלה להגיש בתוך שנת הכספים הצעת חוק תקציב נוסף". ואכן בימים אלה, יחד עם התקציב לשנת 1982/83, מוגש גם תקציב נוסף, ששיעורו הוא יותר מ-20% מהתקציב המקורי. ומאריך גיסא נאמר גם דבר נוסף: "נראה לממשלה כי חוק התקציב לא יתקבל לפני תחילת שנת הכספים, ורשאת היא להגיש הצעת חוק תקציב ביניים". אכן נדמה לי, בלי שיהיה צורך להתנבא, שזה מה שיקרה לתקציב המוגש לנו היום.

חברי הכנסת, רצונה של הרשות המחוקקת לשמור לעצמה את סמכות הביקורת ואישור הוצאות הממשלה הוא ביטוי לעליונותה של הרשות המחוקקת ולריבונותה. אצלנו כל אלה הם דברים חיאורטיים בלבד, כי המציאות רחוקה מלהיות קרובה למצב חיאורטי זה.

ניתוח ביצוע התקציב לשנת 1981/82 מוכיח, כי מהצד הכלכלי לא היה לחוק התקציב החד-שנתי, שהוגש ערב הבחירות, שום חשיבות ריאלית וממשית. אבל אוסיף על כך דבר נוסף: גם לא היה בחוק התקציב כדי להגביל את הממשלה מלתח לעצמה רשות להתחייב בסכומים שגודלם הגיע ל-10% מגודל התקציב המקורי בכללו.

אולי משום כך אין התענינות של ממש בדיון על חוק התקציב. חברי הממשלה וחברי הכנסת אינם מתפעלים מהדיון הארוך והמרתוני על התקציב. חוק התקציב הפך להיות לא רק ריטואל, אלא ריטואל של מיתוס, ומיתוס שאין להרבות בחשיבותו, עם כל הכבוד לכל הדוכרים, ובכללם הנואם שנואם כנשוי.

אינה יכולה להתחייב מעבר להרשאה הקבועה בתקציב. אבל מסתבר דבר מעניין: אם הממשלה רוצה להתחייב בסעיף שאינו נמצא בתקציב, בתחום שאינו נמצא בתקציב, שאין הרשאה להתחייב, דווקא כשאין הרשאה להתחייב היא רשאית להתחייב והתחייבותה מהיכות. אכן, אנחנו יכולים לעמוד במצב, שיש לנו מקבילית של כוחות, שיכולה להוציא כספים שמותם ומשמעותם היראלית היא פי כמה וכמה מכל הסכומים שאנחנו דנים בהם.

חברי הכנסת, נאמר כאן ומניתי ארבעה מקורות שיחייבו את הממשלה: הוצאות תקציביות — חוקיות על-פי חוק התקציב; הוצאות כלתי תקציביות — חוקיות; התחייבויות תקציביות במסגרת התקציב, הרשאה להתחייב; התחייבויות כלתי תקציביות — גם כן מחייבות את הממשלה.

אדוני היושב-ראש, אם התקציב מבטא תוכנית של הממשלה בתחום מסוים, אין זה צפוי שהכנסת — שבה יש רוב לממשלה — לא תאשר את התקציב כפי שהוגש. אך לעומת זאת אנו עדים לתהליך מזור: בישיבות הכנסת, על ועדותיה ומליאתה, דנים ימים וילות ועוברים על סעיפים-סעיפים, ובסופו של דבר התקציב יאושר ללא כל שינוי. זהו תהליך מחיש ויקר, המכריח אותנו לשאול ולתהות על התועלת שבו.

על כן אני מציע דבר אחר, שבעיני עומד היום בעדירות ראשונה במעלה: לחייב את הממשלה שלא תחרוג מהמסגרת שנקבעה לה, ולחייב אותה בקבר נוסף — שתיתן לכנסת ושלכנסת יהיו הכלים לפיקוח ישו וטוף על ביצוע התקציב. לדעתי צריך לדבר על מסגרת גמישה של היקף ריאלי, תוך קביעת קריטריונים לשינוי בצורה פומבית ובמסגרת החוק. לא כל דבר מותר, אלא במקרים מסוימים, שעצם האירוע שלהם עלול להיות צפוי, כמו, למשל, עלייה של מחירי הדלק, תגה הממשלה על-פי קריטריונים שיחייבו אותה, תחת פיקוחה של הכנסת.

שיטת הסדרתו של משק הכספים והמימון, וכל שכן הפיקוח הפרלמנטרי, כפי שהם היום, מיושנים ואף מזיקים. ראשית, אל לנו לשכוח שחלק גדול מהתקציב הוא הוצאה של החלטות שנתקבלו בעבר. היום אנחנו רושמים למעשה את המשמעות הכספית של החלטות אלה, דבר שנו, כפי שאמרת, יש צורך להגביר פיקוח. כרצוני להוסיף עוד דבר: לא די בפיקוח, יש לדעתי צורך לחזק את הכלים והאמצעים להענשה במקרים של חריגה מחוק התקציב, אין היום למעשה כל עונש. כל מסגרת, שתבוא ותקבע שאם שר פלוני חרג מהמסגרת התקציבית שלו, תהיה אפשרות להעניש אותו. אני מדבר על עונש כמוכין של העמדה לדין. לדעתי, לא ייתכן שייוצר מצב, שיש ממלכות העונש כל אחת כבתוך שלה, עצמאיות לחלוטין. אם מישהו הבטיח הבטחה, חתם על מסמך שלא במסגרת סמכותו על-פי חוק התקציב — צריך להטיל עליו אחריות אישית. תפקידה החשוב של הכנסת יהיה הכנת כלים להגבלה אפקטיבית על סך כל ההוצאה וסך כל התחייבויות של הממשלה.

כאמור, יש סיכוי קלוש שהכנסת, במצב הפרלמנטרי בישראל, תשנה את פרטי התקציב ואת התוכניות הספציפיות. אבל גם במצב הפרלמנטרי הקיים צריך למנוע מצב, שבו הממשלה תגרום להתחייבויות, שהיום אין רואים אותן אבל פירעונן יהיה בשנים הבאות. צריך להבטיח שהממשלה לא תעשה צעדים שיגרמו להרעת מצבה הכלכלי של המדינה תוך שעבוד העתיד לטובת ההווה המיידית, כפי שאכן נעשה ערב הבחירות.

אדוני היושב-ראש, התקציב המוגש אינו מבטא כל ניסיון לקבוע סדרי עדיפויות כלכליים וחברתיים ואינו מציג כל עידים

המקבלים ביטוי בהקצאת משאבים מכוונת. ההצעה מאופיינת על-ידי ניתוק מוחלט בין הצהרות המדיניות הכלכלית ובין הקצאת המשאבים הבאה לידי ביטוי בתקציב.

אני רוצה להתייחס במשפט אחד לתופעה שדיברו עליה חברים אחדים וצריך לציין אותה כאן. אדוני שר האוצר, אני חושב שהתחלת באיזה שהוא צעד, שאינו ברור לכול. בקשר למיסוי אינפלציוני על חברות בעיסוקן ברשות לניירות ערך. אני חושב שמשם זה על הון שהולך ותופח על-ידי ספקולציה איננו הכרחי. הוא הפך להיות צורך מוסרי, וצריך להטיל אותו מיד.

לסיכום ניתן לומר, כמעט בבטחה, שעל תקציב זה יוגש תקציב נוסף. דבר הבולט מגישת האוצר לנתוני התקציב. קשה לאמוד היום את המגמות הכלכליות כמשק, כאשר הממשלה טרם החליטה לאן פניה מועדות, ולתקציב זה אנו נתנגד. אני מקווה כי אכן חלק מההצעות לרפורמה בדיון על התקציב יגיעו לשולחן כלשהו. כדי שכתקציב של השנה הבאה אולי נשנה גם את האופן, גם את הצורה וגם את הדרך בהתייחסותנו לתקציב המדינה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת שחל. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון, אחרון הדוברים, ואחריו ישיב שר האוצר.

דן תיכון (הליכוד):

הכל שחבר הכנסת כרי-לב איננו באולם. אני עבדתי את שנים מספר. אני רוצה לספיר לו, שביקרנו בתערוכת התעשייה, שנתקיימה לא מכבר בכנייני האומה, וכמי שעסק הרבה שנים בפיתוח התעשייה, הרפתחתי לראות תערוכה מודרנית וחדשה ממש לא מהעולם הזה, ואתיחס לכך בכמה מלים לאחר מכן. לכן, לפני כל הדיבורים על העדר שינוי, על משבר ועל אוזלת יד, צריך היה לבקר בתערוכה ולראות מה נעשה במדינת ישראל, ואולי היינו מתייחסים לדברים בצורה שונה.

שבת וייס (המערך):

לפנחס ספיר יש חלק גדול בזה.

רפאל סויסה (המערך):

זה לא נולד אצלם.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, זה נאום הבכורה של חבר הכנסת דן תיכון. לא ידעתי זאת, ואני מבקש מכולם שלא להפריע לו.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת שבת וייס, הייתי גם עוורו של השר פנחס ספיר —

שבת וייס (המערך):

זה מה שרציתי שתגיד.

דן תיכון (הליכוד):

— ואני יכול לערוך השוואה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תקציב המדינה לשנת 1982 מרכז למעשה את תוכניות העבודה של הממשלה על שלוחותיה, ובתור שכזה עיקרו עוסק בקביעת יעדים ומטרות, שבכונת הממשלה ליישמן או לחתור לקראת ביצועם בשנה הקרובה. להערכתי, ארבעת היעדים העיקריים המאפיינים את התקציב הם: הקטנת ההוצאה הציבורית — על כך דיברנו רבות במרוצת השנה האחרונה; צמצום האינפלציה; שיפור מאזן התשלומים; תעסוקה ומניעת אבטלה.

בדברי לא אתיחס לניתוח החשבונות הלאומיים בשנת 1981, מתוך ידיעה ששנה זו חלפה ואיננה עוד. עיקר דברי

חברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982;

הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

תעסוקה ואבטלה: אבטלה היא בעיה כלכלית שמולידה משבר חברתי, שתוצאותיו הם התשתית החברתית והכלכלית של המדינה. הזכות לעבודה היא אולי הזכות החשובה ביותר שתתעק על-ידי המדינה בשנת 1982. מן הראוי לזכור את אשר אירע בשנה האחרונה במערב: באנגליה 3 מיליוני מובטלים; בגרמניה 2 מיליוני מובטלים; בארצות-הברית 9 מיליוני מובטלים. המערב טיפל בהורדת שיעורי האבטלה על-ידי יצירת אבטלה קשה, ההולכת וגדלה, ומי שמתעניין ימצא, כי המשבר הכלכלי שם מאופיין בעיקרו על-ידי שיעורי אבטלה שאין להם תקדים מאז המשברים של תחילת שנות ה-30. שבסופם נהרסה כללי המערכת הדמוקרטית במערב אירופה. אצלנו, שיעורי האבטלה האומנם גדלו, אבל בשיעורים קטנים ובלתי משמעותיים. 1979 — 2.9% — 1980 — 4.8%; 1981 — 5.2%. ערך עליון שיש לשים בו דגש הוא השמירה על רמת תעסוקה מלאה והתמודדות, באומץ ובתכליתיות, עם משברים מקומיים. מן הראוי לזכור, כי קיים לכורח בין כלכלות העולם, ויש לעשות כל מאמץ כדי שלא יהיה גידול במספר המובטלים. אסור לייבא אבטלה מחוץ-לארץ באמצעות יבוא של היצף של מוצרים שיגרמו להרס תעשיות שנכנו בעמל וביזע. מדיניות המכסים חייבת להיכרך ולהיבחק וללא משוא פנים.

החשוב מבין סדרת הנתונים שפורסמו לאחרונה הוא זה העוסק בגידול היצוא התעשייתי ללא יהלומים: בשנת 1978 היה שיעור הגידול 24%; בשנת 1979 — 30%; בשנת 1980 — 30%; ובשנת 1981 — 9%. כשנת 1981 לא הצליחו מדינות המערב לשמור על היקף היצוא התעשייתי. מגד, ישראל היא בין המדינות הבודדות שעמדו בהצלחה במשימה, והיצוא גדל.

היצוא התעשייתי משול לצמח שיש להשקתו ולטפחו כדי שייחן את פירותיו במהרה. היצואן הישראלי עומד בפני נעלמים רבים ככל הקשור בארגון הייצור ועל אף הקשיים הגיע להישגים נפלאים. היצואן ראשי, ואולי אף חייב, לדעת מראש, מה הם המשאבים שיעמדו לרשותו כמרוצת הדרך. השיטה הנהוגה כיום, שלפיה ניתן הסיוע בריעבד והוא משמש כפיצוי במקום כתמריץ, היא מעוותת בעיקרה ומצפה לשינוי מיידי. המערב משנה את צורתו, כשהדגש מוסט מן הייצור לשיווק. אין כיום כל קושי לרכוש ציוד ולייצר, המבחן היא ביכולת לשווק ולמכור, וכאן נמצא היצוא הישראלי כפיגור. ישראל טרם גילתה את אמריקה. מרבית היצוא מכוון למערב אירופה ולניו-יורק. ארצות-הברית הגדולה כמעט שנשארה מחוץ לתחום. היצואן הישראלי טרם חצה את ההדסון, טרם גילה את השווקים הגדולים שהתפתחו במערב ובדרום, כמיאמי, ביוסטון, בטרורט, בשיקגו, באלטנה, סטרוונטו ובעיקר בקליפורניה. אולי הם מקצת מהשמות שיש להעלות על המפה. אל ערי היעד הללו טרם הגיעה תנופת היצוא הישראלי. המטרה בשנת 1982, היא כיבוש המערב. ומה בקשר ליפן, לסינגפור ולאוסטרליה? הרי השווקים הללו כמעט שנשכחו. מסקנה: על אף המשבר ניתן להגיע להישגים גדולים, וכבר בשנה הקרובה ובכסף קטן יחסית, יש לתחם לתעשיינים את הכלים והם יעשו את המלאכה.

העולם השלישי מתעורר. המהפכה התעשייתית מתרפקת כשער. מדינות אסיה ואפריקה הפכות עליתיות קשות בתעשיות המצריכות כוח אדם, ובעתיד יקשה עליהן להתמודד אתן. מה שדרוש זה שיש ערכים ומחשבה, ומי שביקר בתערוכת התעשייה ישראלית 1981, נוכח לדעת כי במרוצת 4 השנים שינתה התעשייה את פניה. כמי שעקב אחר פיתוח התעשייה בתחילת שנות ה-70, הינו יכול לציין, כי התעשייה משנה את פניה. בהופכה מחומכת ועותרת הון, התרבוטים של האבטלה.

יתייחסו לניתוח היערים והמטרות, תוך הצגת הדרך שבאמצעותה ניתן יהיה לקדם את המשק בשנת התקציב הקרובה.

כל העוסק בחיזוי המגמות הרצויות למשך חייב לזכור, כי ישראל היא יחידה כלכלית, המושפעת במידה רבה מאירועים כלכליים הפוקדים את העולם המערבי. המשבר הכלכלי שאפיין את ארצות המערב בשנת 1981 ימשך קרוב לוודאי גם בשנת 1982, ורק לקראת סוף השנה צפויה אולי התאוששות חלקית של כלכלת המדינות המתועשות, כשהיא מלווה עדיין בשערי ריבית גבוהים ובאינפלציה נמשכת. משבר נוסף שעשוי להתחוק במרוצת השנה, מקורו במצבן הכלכלי הרעוע של מדינות מזרח אירופה, פולין ורומניה, שכבנוסף להן תחששנה גם מדינות העולם השלישי בפירעון חובותיהן. והרבר עלול לגרום להחרפה נוספת בכלכלתן של מדינות המערב. מן הראוי לזכור כי המשבר הכלכלי שפקד את המערב פסח על ישראל, שגילתה בשנת 1981 חריצות וחוסן כלכלי הארויים להערכה.

מן המוסכמות היא, שניתן לרסן את האינפלציה במהירות על-ידי מיתון ועל-ידי יצירת אבטלה. נוסחה זו נוסחה בלא-הצלחה כבר בשנות המיתון, 1966 — 1967. שבסופן נקבע כי המיתון הזיק יותר משהועיל. מדינות המערב שבחרו ללכת בדרך זו נקלעו אף הן למשבר כלכלי חריף.

התהליך האינפלציוני, שהחל בשנת 1974, עת הוחל בניוד שער הלייפן — מי שזוכר עדיין את הפיחות הוחל — יצר אמצעי מיגון שונים ומשונים. המערכות העסקיות והיחידים סיגלו לצמצם מדיניות, שהביאה לנטרול ההשפעה של האינפלציה, ומי שנגפע קיבל פיצוי מיידי באמצעות הביטוח הלאומי.

הקושי בתקופת אינפלציה מקורו בחוסר יכולת לתכנן ולבצע וביצירת עצבנות מרבית, שאילצה את הפירמות העסקיות להתארגן ולהתגונן באמצעים חיצוניים כלתי מקבילים, שמקורם בשוק הכספים. אם לסכם, ניתן לומר, כי באינפלציה גבוהה של 5% — 9% לחודש לא ניתן לחדש את הצמיחה הכלכלית בצורה משמעותית. התשבונוה הפיננסיים של הפירמות, כגון המאזן וחשבון הרווח וההפסד, מאבדים מחשיבותם. במקום שמירה על הרווח, עוסקים בעיקר בשמירה על חזרים המזומנים ובמניפולציות כספיות.

קצב הירידה של האינפלציה שנקבע בתקציב, דהיינו ירידה מ-101.5% ל-90% בשנת 1982, הוא ככיוון הנכון, אולם אטי מדי לטעמי, ואינו מאפשר שינוי מקיף כמכנה המשק הישראלי.

שימת דגש בייצור ובייצוא מחייבת קצב ריסון מהיר יותר של האינפלציה. את זאת ניתן להשיג באמצעות ריסון תקציבי ועידוד החיסכון. לפחות בתחום החיסכון ניתן להגיע להישגים רבים יותר מאלה שהושגו בשנת 1981, ויחל שהאוצר טרם גילה, ואולי אף שכח את האפשרויות הגולומות בתחום עידוד החיסכון, תוכניות חיסכון ואגרות חוב כמכשיר רכי-השפעה למלחמה באינפלציה. על כך אפשר לומר: יפה שעה אחת קודם, כי שנת 1983 בשער — את הקטע הזה כתבתי היום לפני הישיבה בוועדת הכספים, ואני מבין שהיום הביא שר האוצר תוכנית לעידוד החיסכון, ועל כך יבורך.

שנת 1981 עמדה בסימן של ירידה חסרת תקדים במחירי חומרי הגלם בעולם, למעשה חזרו המחירים לרמה של שנת 1973 — לפני מלחמת יום הכיפורים. סכר להניח, שמגמת הירידה תימשך גם ב-1982, ומחירי הנפט כשוק הבין-לאומי יוסיפו לרדת. ירידה זו ברמת המחירים, שהיא משמעותית ביותר, בשילוב מדיניות לעידוד היצוא, יתרמו רבות לריסונה של האינפלציה.

שמקורם בשערי חליפין ובחוסך ארגון, שגרם לבובזו ולהרס. לא ייתכן, שפער התיווך יותיר למגדל רווח מזער. נראה כי יש צורך בביצוע ברק בית מקיף בכל הקשור בייצור וביצוא החקלאי, במיוחד לאחר הצטרפותן של ספרד ויוון לשוק המשותף. יש לנהוג בחכונות בכל הקשור ביצוא של ידע חקלאי. מומחים ישראליים מקנים ידע חקלאי במספר רב של מדינות, ובמרוצת הזמן הופך הידע לתוצרת חקלאית המתחרה כזאת המיוצרת על-ידי ישראל.

יש להגדיר מחדש את יעדיו של מינהל מקרקעי ישראל. המינהל חייב לפעול על-פי המדיניות והיעדים שנקבעו על-ידי הממשלה כשנות השמונים. אין המינהל רשאי לנהל מדיניות העומדת בסתירה למדיניותה של הממשלה בנושאי השיכון, החינוך ומדיניות פיזור האוכלוסין. הממשלה מעודדת זוגות צעירים ומציעה בהקמת מפעלים תעשייתיים על-ידי מתן סיוע מרבי. המינהל אינו משתתף בביצוע מדיניות זו, ולעתים סופג הוא מן הזימים את מרבית הסיוע הממשלתי שניתן להם ישירות.

יש לגבש מחדש את עיקרי מדיניות האגריה של ישראל, כשהם מתאימים לשנות השמונים, לרבות הקמת חתנות כוח גרעיניות ומתקנים לחליפיים לדלק.

דווקא עתה, כששוק הנפט הבינלאומי נמצא כירידה, מן הראוי לברוק את מדיניות הרכישות ולנצל את פסק הזמן להיערכות חדשות.

יש לגשת להכנת תוכנית שתאפשר ביקור של שני מיליוני תיירים לשנה. גם כאן מערך השיווק לוקה בחסר. התיירות אינה רק תעשיית תימלוק. נהיך לפתח אטרקציות שונות, שימשכו תיירות מגוונות. יש לשלב פיתוח היירות של קיץ ושל חורף. ירושלים ויס'המלח, טכריה והחרמון, אילת וצפת — איזה שילוב נפלא! השלמת הנסיגה מסיני מחייבת היערכות חדשה ומקפת של תנועת התיירות. יש לגשת בהקדם לארגון מפת סיורים חדשה, שתנצל את הנפלא שבנגב, בגליל, ביהודה ובשומרון. התיירות היא תעשייה, ויש לדאוג להשוואת תנאים.

המאפיין את ענף הבנייה בשנות השבעים הוא העדר מדיניות אסטרטגיות, כשנאות דרפה מיתון ומיתון רדף גאות. בשנים האחרונות נעשה ניסיון להתמודד עם הגאות והשפל על-ידי כנייה של כמות קבועה של דירות. מדיניות זאת הביאה לזיטות במחירי הדירות, כשמחירי הדירות הוזלו ריאליית. אבל מי שם לב לכך? לא שמו לזה לב אולי משום שקוראים להתקין הוז, בטעות. משבר, ועוד בקשר לנושא הבנייה: הגיע הזמן להזיל את מחירי הדירות לזוגות צעירים, על-ידי נטרול מרכיב הקרקע; ירושלים המתחדשת ראויה לתמיכה ברומה לזאת הניתנת ביהודה ובשומרון; על כנייה להשכרה כדאי לדבר בהקשר של החזרת יורדים.

התוכנית להסעת המונים חייבת להיבדק, כי זה שנים שהנושא לא נכתן. אנו עומדים לפני סחימת עורקי תחבורה. בשנת 1981, נרכשו 30,000 מכוניות חדשות, שפירושו תוספת של כ-150 קילומטרים של מכוניות שנדחסו לעורקי תחבורה, שכמעט לא נדלו. רכבת — האם אנו יודעים לאן זו דוהרת? יש צורך ברכבת עילית או ברכבת תחתית בערים, שהרי אנו ציפים לסחימת עורקים בערים הגדולות.

קליטה וטיפול ביורדים — החזרתם בעקבות המשבר בארצות-הברית, זו אחת המשימות החשובות ביותר. כן יש לחסל את הגבנונים שנשארו מתקופת העלייה הגדולה — גם הם ראויים לטיפול. לא ייתכן שמצד אחד יהיה עודף דירות ויקות ומצד שני יהיו אלפי משפחות עולים במרכזי קליטה. המטרה השנה היא לחסל את הפגורים וליישר את הקו.

מתחילים לנוע, הלייורים חודרים, ההנרסה הגנטית בשער, יש ניצול המחשבים על-ידי יצירת חבילות תוכנה — זאלה הם מקצת מהשמות החדשים של חששיות ישראל בשנה הקרובה. הצלחתן של התעשיות עתירות המדע הגיעה למרחקים. התעניינות של קיימת בכל הקשור בגיוס כספים למחקר ולפיתוח. התקציב גדל אומנם במקצת; אולם ההווה והעתיד שייכים לתעשייה המתרחבת, ולישראל יתרון גדול שטרם נוצל במלואו. לראשונה זה שנים גדלה ההשקעה בתעשייה, וזאת לאחר כמה שנות קיפאון. כשעיקר הגידול מתבטא בהרחבת מפעלים קיימים ולא בהקמת מפעלים חדשים. החוק לעידוד השקעות הון הוא חוק מיושן, המעודד השקעות בתעשיות עתירות ציור. ומה שדרוש כיום הוא חוק שיתאים לדמותה המתחודשת של התעשייה.

נשמעת טענה, כי מאז שנות ה-70 לא פותחו ענפים חדשים בתעשייה. מיותר לציין, כי טענה זו שחוקה ותסרת מעוף. תעשיית שנות ה-80 מעוצבת בעצם הימים הללו, ומה שדרוש זה להשתחרר מן העבר ולהתחדש.

במעבר נחשבת התעשייה הישראלית לתעשייה מצליחה. גדולי הקונצרנים בעולם עוקבים בערנות אחר הפיתוח המבוצע בארץ. התעשייה זקוקה לרחיפה ולמנהיגות. הכזאת תהיה 1982?

פיתוח אוזרי: לאחרונה נשמעת ביקורת על שהממשלה מעדיפה את פיתוח יהודה ושומרון על חשבון ערי הפיתוח המרוחקות.

אהרן נחמיאס (המערך):

דן תיכון (הליכוד):

מייד תשמע. ידעתי שתקרא קריאת ביניים. לטענה זו אין ביסוס.

אולם, רצוי לזכור, כי הקריטריונים שעל-פיהם פועל משרד התעשייה והמסחר עוצבו כשנות ה-70 הראשונות, ולפיכך יש לעדכןם, ולעשות זאת אלאחר.

נכון, במצע הבנייה ביהודה ובשומרון זכה להצלחה ניכרת בשנה האחרונה, וכל זאת על חשבון הבנייה ברצועת החוף. ומה רע בכך, חזר הכנסת נחמיאס? מה שדרוש הוא סיוע שישמור על הפיתוח המאוון בין ערי הפיתוח לערים החרשיות ביהודה ובשומרון, כאשר הדגש של הסיוע יושם במרחק ובצורך בעיריית מקומות העסוקה מודרניים, שינוי של איכות החיים בערי הפיתוח יכול להתבצע רק אם עיקר הסיוע להקמת התעשיות העתיד ינתן לאלה החולקים לאגורי הפיתוח.

מאז שנות ה-70 לא תרמו הקונצרנים הגדולים תרומה כלשהי להקמת תעשיות חדשות בערי הפיתוח, וזה כולל את ההסתדרות. האמינו לי, זה מבוסס על סקך שנערך בשנת 1975, כאשר חבר הכנסת ברילב היה שר התעשייה.

אין די ברכישת מפעלים כושלים ובעיסוק בשוק ההון. מן הבית הזה תצא הקריאה ליתר תנופת כנייה וכל הקשור כתיעוש, בדיוור ובחינוך בערי פיתוח, ללא שינוי ערכים מתואם בין משרדי הממשלה בכל הקשור בפיתוחן של ערי הפיתוח תגבר הרגשת הקיפוח, וזאת על חשבון הפיתוח.

הקשיים בחקלאות הם פרי של חוסר תכנון, ואולי תכנון יתר, שהוביל לעודפי ייצור. עודפי ייצור בתקופת אינפלציה גואה, שהם מלווים בהוצאות מימון גבוהות ובפער תיווך גדול — הן הסיבות העיקריות למשבר המאיים להרוס את החקלאות. עופי היצוא החקלאי נחקלים אף הם בקשיים.

חוברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982;
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

מיכאל בריזוהר (המעריך):

הוא אינו מוכן לשלם את המחיר שאתה שילמת. את התגרה.

שר האוצר י' ארידור:

אני אומר מה שאני רוצה. אתה לא תאמר לי אם אני מתגרה ולא תגרום לסתימת פיות.

כול מה שקרה הוא, שבכס לא רצו, אף-על-פי שהייתם מוכנים לשלם את המחיר. בבורסה הזאת הייתם מוכרים בלבד. בירידת שערים. אף אחד לא רצה בכס. לכן אתם קוראים לזה "ברית בלתי קדושה". פשוט, לא רוצים בכס. לכן אתם קוראים לזה "ברית בלתי קדושה". אבל, מה רע בהסכם הקואליציוני?

אורה נמיר (המעריך):

אפילו אתה חושב שיש רע בהסכם הקואליציוני.

אורי סבג (המעריך):

תופיק טובי (החזית הרמקרטית לשלום ולשוויון):
מה אתם מתרגשים?

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

חבר הכנסת טובי, תסביר להם.

שר האוצר י' ארידור:

מה רע בהסכם הקואליציוני? זו שאלה שיש להשיב עליה. אקרא לכם את התשובה: "הוויתורים לא היו בגדר פריצת דרך לשינוי איכותי אלא רק כמותי. למען האמת, יש דברים במערכת הרחית שצריכים היו לבוא על תיקונם זה מכבר ויש לשבצם במסגרת נאותה. ויתורים והקלות בגיוס בנות ובחורי ישיבה נעשו מאז 1953 — חוזרים בתשובה טרם היו אז מוסד מקובל. העניק אותם בגוריון כשעתו. מאז ניהלה מפא"י ואחרי-כך המערך מלחמת מאסף בתחום זה. לכן, מה שנקבע בהסכם הקואליציוני הנוכחי הוא, במידה רבה, רישום הסדרים שבעלי-פה. כך גם לגבי מערכת החינוך — בתי-הספר של אגודת ישראל והישיבות. הגיע הזמן להכניס סדר בנהגים ובתקדימים שנקבעו במהלך השנים".

שולמית אלוני (המעריך):

מי חתום על כך?

שר האוצר י' ארידור:

אמר את זה חבר הכנסת יצחק רבין. בראיון בעיתון "דבר" ב-7 באוגוסט 1981, אחרי חתימת ההסכם הקואליציוני. מדוע אסור לי, מדוע אסור לממשלה, להסכים בנושא זה עם חבר הכנסת יצחק רבין?

קריאה:

האם אתה מסכים עם כל היחר?

קריאה:

שר האוצר י' ארידור:

עוד אניע לכרכה. כאשר אגמור את הצטיטה השנייה אוסיף ברכה.

אורה נמיר (המעריך):

אבל ברכה יפה.

שולמית אלוני (המעריך):

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת אלוני, לא היית במליאה כמעט במשך כל הזמן שאני מנהל את הישיבה. באת רק הרגע. ואת מפריעה.

לסיום, מפעם לפעם צריכה הממשלה לברוק מחדש את עצמה, וכמידת הצורך — לשנות כיוונים ויעדים. לא כל מה שנעשה צריך להשתנות, אבל כל נושא צריך להיבדק מחדש. ממשלה זו, שזה לה תקציבה הראשון, חייבת להיות ממשלת שינוי ולא ממשלת המשך, ממשלה של חזון ולא ממשלה של קיפאון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון. אני מזמין את שר האוצר להשיב.

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עונג מיוחד הוא לי לכרך את ידיו דן תיכון על נאום הבכורה שלו בכנסת. עונג מיוחד הוא לי לכרך אותו על הנאום שנשא בתור נאום בכורה, והוכיח שבכניסתי-לכנסת יש משום תוספת של חבר שהוא גם בעל ידע, גם בעל ניסיון גם בעל כשרון, אשר יתרום רבות לדיוני הכנסת ולעבודתה. אני מאחל לו הצלחה.

דן תיכון (הליכוד):

תודה.

שר האוצר י' ארידור:

כנסת נכבדה, כמשך שלושה ימים התקיים ויכוח על התקציב, וטיפול במגזרי השונים. בין היתר אמרו, שהממשלה נותנת במסגרת התקציבית עדיפות מיוחדת להסכם הקואליציוני. חבר הכנסת ברי-לב התייחס למחיר של ההסכם הקואליציוני. חבר הכנסת פדר אמר שתקציב משדר הרחוק גדל. הוא קרא לכך "הברית הקואליציונית הבלתי קדושה". מדוע חבר הכנסת פדר מגנה את ההסכם הקואליציוני ואת הקואליציה הזאת? — רק מפני שהליכוד עשה הסכם עם המפלגות הדתיות. הרי ידוע שהמערך עצמו היה רוצה לעשות הסכם עם המפלגות הדתיות, אבל הוא לא יכול היה להשיג את ההסכם הזה. הרי ידוע שהמערך היה מוכן לשלם גם כן מחיר, גם מחיר תקציבי, כשביל לעשות את ההסכם הזה, אבל, פשוט, במערך לא רצו.

מיכאל בריזוהר (המעריך):

מנין אתה יודע את כל זה?

שר האוצר י' ארידור:

שמענו את זה גם מגורמי האופוזיציה. אם כך, אני מבין, חבר הכנסת בריזוהר, שאתם לא רוצים בהסכם עם המפלגות הדתיות.

מיכאל בריזוהר (המעריך):

לא כתנאים שאתם עשיתם.

שר האוצר י' ארידור:

בתנאים האלה אני מכין שאתם לא רוצים הסכם.

שרה דורון (הליכוד):

שמענו גם את ראש המפלגה בטלוויזיה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אני מבקש לאפשר לשר האוצר להמשיך.

יעקב גיל (המעריך):

לפי חזות פניו הוא דווקא נהנה מהעניין.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

יכול להיות שהוא נהנה, אבל אני רוצה לשמוע את הנאום.

שר האוצר י' ארידור:

אני מבין מחבר הכנסת בריזוהר, שהמערך אינו מוכן לשלם את המחיר.

יכולים לדבר. הוא דיבר על כך שזה נעשה מתחת לשולחן. איך שילמתם מתחת לשולחן. חברי המערך? אולי תואילו להסביר לכנסת איך שילמתם מתחת לשולחן? כאשר שילמתם מתחת לשולחן הייתם צריכים להתכופף. להתכופף מתחת לשולחן. לפחות. כאשר אתם מתכופפים מתחת לשולחן, תואילו היום שלא להרים את הראש.

יעקב גיל (המערך):
 איזו חוכמה.

רפאל סויסה (המערך):
 אדוני היושב-ראש, אולי תחנך אותו ותסביר לו איך לדבר?

אורי סבג (המערך):
 זה סגנון של שווקים. של שוקי-התקווה. זה לא סגנון של הכנסת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
 שר האוצר רשאי להשיב את דברי התשובה שלו.

אורה נמיר (המערך):
 עכשיו הכול מסודר. אין עכשיו נתינות מתחת לשולחן. אגודת ישראל מקבלת הכול מעל השולחן.

רוני מילוא (הליכוד):

— — —

שר האוצר י' ארידור:
 אדוני היושב-ראש, אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולברך את חבר הכנסת יצחק רבין ליום הולדתו ה-60. אני חושב, שכל חברי הבית יצטרפו לברכה הזאת. אני מאחל לו המשך פעילות פורה למען עם ישראל ומדינת ישראל, בריאות טובה ואושר. אני חושב שכולנו — — —

מיכאל בר-זהר (המערך):

— — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:
 חבר הכנסת בר-זהר, הנימוס מחייב אותך לשמוע גם דברי ברכה.

מיכאל בר-זהר (המערך):
 יש בתקנת סעיף הקובע שהנואם חייב לדבר לנושא.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
 חבר הכנסת בר-זהר, הנואם דיבר בדיוק לנושא. הוא רק הוסיף דברי ברכה. האם אתה רוצה שלא יאמר דברי ברכה?

מיכאל בר-זהר (המערך):

הנושא הוא התקציב.

שר האוצר י' ארידור:
 אדוני היושב-ראש, אני רוצה לדעת, האם באמת אסור לברך ברכה כנה ולבבית את חבר הכנסת יצחק רבין? אני מבין מדוע זה מעורר קראות כיניים.

יעקב צור (המערך):

כי החיבור לדברים הקודמים הוא מרושע.

שר האוצר י' ארידור:
 אני בירכתי את יצחק רבין, אני נמצא אתו ביחסי ידידות, ומותר לי לברך אותו גם מעל במת הכנסת. אני חושב שכמערך התקבלה איוו שהיא החלטה האומרת שאסור לברך את יצחק רבין ליום הולדתו ה-60.

אורי סבג (המערך):

ער עכשיו לא אמרת אף לא מלה אחת הראויה לשמנה על התקציב, אתה רק מתגרה באופוזיציה.

שר האוצר י' ארידור:

למה אסור לממשלת ישראל להסכים עם חבר הכנסת יצחק רבין? מדוע אסור לנו לעשות דברים חיוביים, שהם בהסכם קואליציוני נכון? הכנסנו סדר בנהגים ובתקדימים שנבקעו במהלך השנים — דברי חבר הכנסת יצחק רבין. אתם באים עכשיו ונותנים כנימוק, מדוע צריך להצביע נגד התקציב, את ההסכם הקואליציוני עם המפלגות הדתיות, שחבר הכנסת יצחק רבין אמר שהוא התקדמות. אני חושב שמה שאמר חבר הכנסת יצחק רבין צריך להיות נימוק להצביע בעד התקציב. אבל, מה היה המצב קודם, לפני שהכנסנו את הסדר בנהגים ובתקדימים שנבקעו במהלך השנים?

שולמית אלוני (המערך):
 זה לא נכון.

שר האוצר י' ארידור:

אני כל הזמן מצטט. תתווכחו עם חבר הכנסת יצחק רבין. מה עוד אמר חבר הכנסת יצחק רבין? הוא סיפר גם על המצב הקודם.

אורה נמיר (המערך):

אני מציעה שתצביע בעד חבר הכנסת יצחק רבין.

שר האוצר י' ארידור:

אני מציע לכם להצביע בעד חבר הכנסת יצחק רבין, אבל אני מציע ליצחק רבין להצביע בעדנו. מה עוד אמר חבר הכנסת יצחק רבין, על מה שקרה לפני שהליכוד שיפר את המצב? הוא אמר כך: גם אנחנו הענקנו כספים, אלא שזה נעשה מתחת לשולחן.

קריאות:

כמו בני שליטא.

שר האוצר י' ארידור:

זה לא ראש מועצה מקומית. הוא היה ראש ממשלה.

ראש הממשלה מ' בגין:

על זה נאמר: חכמים, היוהרו בדבריכם.

שר האוצר י' ארידור:

וממשיך ואומר יצחק רבין — — —

אורי סבג (המערך):

אני מציע שתאמר דברים אלה בנוכחות חבר הכנסת יצחק רבין.

שר האוצר י' ארידור:

משום שחבר הכנסת יצחק רבין איננו נוכח פה עכשיו. לא אדבר?

ומוסיף יצחק רבין: "כאשר ניסיתי, בזמן היותי ראש ממשלה, לקבוע דפוסים מוצקים, אמרו לי, כי מיסוד וסדר יעלו לקופת המדינה יותר מהתשלומים אשר מתחת לשולחן. ועתה מתברר כי זה נכון. בכל זאת, העלאה הדברים על הכתב נראית בעיני כמעלה. שוב לא יוכלו לדבר על קנוניות. ההסדרים פתוחים לביקורת והם מגוינים לא רק על המקבל אלא גם על הנותן. הם כבחינת סכר, וסכר מונע סחף בדומה לזה שמתחולל מאז 1953 ועד היום".

יעקב גיל (המערך):

באמת דברים חכמים מאוד.

שר האוצר י' ארידור:

יצחק רבין אומר, שאם היו הסכמים כתובים, לא יוכלו לדבר על קנוניות. הוא, כנראה, לא הכיר עד כרי כך טוב את חברי המפלגה שלו. הם יכולים לדבר, אין קנוניות, אבל הם

חוברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982:

הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

קריאות:

התנאים, וזה ניתן בשנה האחרונה. אני נתתי רק רשימה חלקית. עשיתי זאת כיוון שנאמר שלא הוקם שום מפעל בעירות פיתוח, שהממשלה לא הקימה שום מפעל חוץ מ"תיראן". מסרתי כאן שמות. אבל כדי שדעו, שלקריאות הביניים שלכם אין שחר, אני רוצה לקרוא בפניכם עוד מסמך אחד, שנשלח אל שר התעשייה והמסחר גדעון פת, ושם נאמר כך: כישית מליאת מועצת העירייה ביישובנו, דיווחתי לנבחרי העיר על מאמצי ומאמצי עובדי משרדכם לביסוס התעשייה והרחבתה אצלנו. פה אחד הוחלט להודות לך על פעולתך הברוכה. ותקוותנו כי מאמציך ישאו פרי ויתגשמו. תודתנו דרכך לעובדי משרדכם. כהוקרה, מנחם אריאב, ראש עיריית נצרת-עילית".

אורה נמיר (המערך):

הוא אדם מנומס, הוא פשוט איש מנומס.

שמעון פרס (המערך):

כמה מכתבים כאלה יש?

שר האוצר י' ארידור:

האם אתה מזלזל במברק הברכה הוה?

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

מה יש, אסור לראש עיר לכרך את שר התעשייה והמסחר?

שר האוצר י' ארידור:

מה אתם מתרגשים שקוראים ציטטות מכס?

אורה נמיר (המערך):

אתה רוצה שנצטט מכתבים אל השרים שלנו?

אריה נחמקין (המערך):

ממי הוא מקבל סיוע בוועדת הכספים. מכס?

קריאות:

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש שלא להפריע.

שר האוצר י' ארידור:

הבאתי דוגמאות של מפעלים חדשים שהוקמו בשנה האחרונה בעפולה, בנצרת-עילית ובירוחם —

קריאה:

על-ידי "כור" או על-ידי הממשלה?

אריה נחמקין (המערך):

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת נחמקין, אני מבקש ממך.

אריה נחמקין (המערך):

זה הגיוני, תקפו אותנו, החזרנו.

שר האוצר י' ארידור:

— מפעלים שהוקמו במגדל-העמק, בנתיבות, רווקא בעירות פיתוח, הבאתי זאת, כיוון שאמרתם שלא הקימונו מפעלים חדשים בעירות פיתוח.

חיים ברילב (המערך):

גם עכשיו אני אומר את זה.

שר האוצר י' ארידור:

זה נכון עכשיו כמו שזה היה נכון קודם.

אורי סבג (המערך):

אדוני השר, אתם נמצאים המש שנים בשלטון, כמה מפעלים הוקמו לפני זה?

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב-ראש, כמה מחברי הכנסת טענו בדברי כיקורתם על התקציב, שבחוקפה האחרונה לא הוקם שום מפעל חדש בעירות הפיתוח, חוץ מאשר מפעל "תיראן" בעפולה. חבר הכנסת אמוראי שאל מתי יזמה הממשלה בפעם האחרונה ענף חדש, מפעל חדש, מתי תוכננה תעשייה חדשה בעיר פיתוח, למשל. בשעה מאוחרת זו לא אלאה אתכם ברשימה של כל המפעלים שהוקמו.

אורה נמיר (המערך):

הלאה אותנו, זה דווקא מעניין.

חיים ברילב (המערך):

הלאה אותנו, אנחנו מוכנים.

שר האוצר י' ארידור:

עכשיו נתחיל: לדוגמה, מפעל "מלדידן" שהוקם בנצרת-עילית, מפעל לצידוד קידוח נפט. הוא נמצא בהכנה, והוא יעסיק 50 עובדים.

חיים ברילב (המערך):

אנחנו מדברים על מפעל המעסיק 150 עובדים, ולא על בתי-מלאכה.

שר האוצר י' ארידור:

מפעל "חלסן" בנצרת-עילית, שמתחיל להעסיק עובדים; מפעל "ברודני" למתכת בנצרת-עילית; מפעל "איסקר אינטרנשיונל" לקונפציה, בעפולה; מפעל "דרקס" לסריגים במגדל-העמק; מפעל "פי.סי.בי." למעגלים מודפסים במגדל-העמק; מפעל "ברונר" ליהלומים כנתיבות.

אורה נמיר (המערך):

כמה עובדים, אדוני השר?

חיים ברילב (המערך):

אנחנו מדברים על בתי-חרושת עם 150 עובדים. לא מדברים על מפעל עם 3 עובדים.

שר האוצר י' ארידור:

הרי אינך יודע מה שאתה מדבר, חבר הכנסת ברילב.

חיים ברילב (המערך):

אני לא יודע?

שר האוצר י' ארידור:

מפעל "איסקר אינטרנשיונל" יעסיק 150 עובדים.

מיכאל בריזהר (המערך):

—

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת בריזהר, אתה מפריע לחבר הכנסת ברילב, ואני חס על הרגל שלו. אני מבקש, אל תפריע לו. הוא הציג שאלה, אל תעזור לו.

שר האוצר י' ארידור:

בירוחם מפעל "אקרשטיין" למרצפות; במישור רוחם ליד ערד מפעל למתקן חומצה גופרתית וזרחתיה. 200 עובדים; מותר לי להוסיף גם בירושלים אח מפעל "אינטל".

חיים ברילב (המערך):

זה מפעל שאני אישרתי, בזמני הוחל בו.

שר האוצר י' ארידור:

זה מפעל שאתה לא הקמת. לא הקמת אותו ולא נתת לו את

שר האוצר י' ארידור:

הרי אתה פשוט לא יודע. אתה דיברת על הגליל, ואינך יודע את העובדות. דיברת בכנסת מבלי שידעת את העובדות. והייתי צריך מברק של מנחם אריאב כדי להעמיד אותך על טעותך.

קריאות:

עדיאל אמוראי (המעריך):

זה נכון מאוד. זה מדויק.

שר האוצר י' ארידור:

הנבואות של חבר הכנסת אמוראי.

עדיאל אמוראי (המעריך):

לא יעזור לך. הגידול הוא רק בגלל זה.

שר האוצר י' ארידור:

חבר הכנסת אמוראי הרי יודע לנבא דברים שלא היו, לא יהיו, לא נבראו ולא ייבראו. אנהנו וזכרים את הנבואות שלו מלפני שנה. כאשר אמר ב־23 לפברואר 1981 בנאום בכנסת, בתחזית האינפלציה שלו: "התוצאה — במקום אינפלציה של 100% החזויה על ידכם תהיה אינפלציה של 200%, אינפלציה שפוגעת דווקא בגליל, וזה עומד כסתירה לנאומים שלכם כאן. אז המברק של חבר המפלגה שלכם כנראה לא אותנטי, ואולי מזויף.

אורה נמיר (המעריך):

מי אמר זאת?

שר האוצר י' ארידור:

אולי הוא אמר דברים לא נכונים. אלא מה, העובדות בשטח אינן עולות בקנה אחד עם דברייכם בכנסת.

דב בן־מאיר (המעריך):

מה אתה מעלה כאן ארבעה, חמישה מפעלים בצנרת. איפה היצירה כולה, איפה מאות המפעלים שלא הקימות? מה אתה מראה לנו שני מפעלים וזורה עשן בעיניים.

שר האוצר י' ארידור:

שאלתם על עיירות פיתוח, עניתי לכם על עיירות פיתוח. הבאתי לכם רשימה של מפעלים בעיירות פיתוח. אני יכול למנות עוד 20 מפעלים.

דב בן־מאיר (המעריך):

בינתיים 70,000 איש נוספו לשירותים בארבע השנים האחרונות. על זה אתה לא מדבר.

שר האוצר י' ארידור:

חבר הכנסת אמוראי, שלא ידע על הקמת המפעלים, בא בטענות על התקציב ואמר שיהיה גידול כפירעון חובות בגלל תוכניות החיסכון שביצענו לפני שנה, תוכניות לשנתיים, והוא מסכים את הגידול כפירעון חובות בתוכניות חיסכון. כדאי שהכנסת תדע את העובדות, ועד כמה חבר הכנסת אמוראי מוסר לכנסת דברים בלתי ברוקים. סך כל הפריזונות של תוכניות החיסכון יהיה 20 מיליארד שקל בשנת התקציב הזאת. 14.5 מיליארד שקל מתוך 20 המיליארד זה פירעון חובות של תוכניות חיסכון שהיו בזמנו של יהושע רבינוביץ וזכרונו לברכה, בתקציב של 1982 אנחנו צריכים לשלם את החובות שעשה המערך לפני שש שנים.

רענן נעים (המעריך):

אתה יודע כמה אנחנו נשלם בעד החקופה שלך?

שר האוצר י' ארידור:

14.5 מיליארד שקל נצטרך לשלם בגלל תוכניות חיסכון שמימנו את התקציב המערך. אנחנו צריכים לשלם את זה, ונשלם את זה. אבל וואילו שלא לבוא לכנסת עם דברים בלתי מדויקים עובדית. אפשר להתווכח על מדיניות, אם יש לכם מדיניות, אבל לבוא ולהטעות את הכנסת בדברים לא מדויקים עובדית, כאילו בגלל תוכניות החיסכון לשנתיים גדול תקציב החזרת חובות בשנת 1982 — זה פשוט לא נכון. ויש עוד דברים לא מדויקים, אבל גם לזה לא אתייחס.

אבל גם בניחות ההווה הוא לא יודע, הוא פשוט מוסר לכנסת נתונים לא מדויקים, לצערי. הוא יכול לבדוק אותם. למשל, חבר הכנסת אמוראי אמר, שבהווה קטן חלקו של היבוא שמומן מתמורת היצוא. גם חבר הכנסת בר־לכ התייחס לזה. חבר הכנסת אמוראי אפילו הוסיף: "אתמלא, כך החילונו ב־1981. מתרחקים מחדש מעצמאות כלכלית". אני רוצה לשאול את הכנסת: מדוע מאשימים בטענה כזאת בלי לתת את המספרים? אם יש לך מספרים, למה אינך מביא אותם?

עדיאל אמוראי (המעריך):

חבר הכנסת בר־לכ השלים את המספרים.

שר האוצר י' ארידור:

אגיע גם לדבר חבר הכנסת בר־לכ.

עדיאל אמוראי (המעריך):

אתה הורדת את היחס.

שר האוצר י' ארידור:

אולי לא תפריע לי עכשיו?

עדיאל אמוראי (המעריך):

אתה אומר דברים לא נכונים, ואתה יודע שהם לא נכונים.

שר האוצר י' ארידור:

על־פי האומדנים הארעיים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 1981 כולה, שפורסמו בסוף 1981. עלה אחוז היצוא מהיבוא האזורי מ־80.9% ל־82.3%. אני מסתמך על נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. אלה נתונים ארעיים, נכון. זה מה שיש. לך אין שום דבר אחר.

עדיאל אמוראי (המעריך):

עכשיו אתה מדבר על דבר אחר, שאני לא דיברתי עליו.

שר האוצר י' ארידור:

ארוני הוישברדאט, אולי אני יכול לקבל הגנה מההפרעות הבלתי־פוסקות של חבר הכנסת אמוראי.

עדיאל אמוראי (המעריך):

אל תשים כפי דברים שלא אמרתי. תתווכח ותענה על מה שאמרתי. עכשיו אתה פשוט מסלף. זה פשוט סילוף.

הי"ר מי סבידור:

חבר הכנסת אמוראי, היתה פה הערה שאתה אמרת משהו לא מדויק, אתה מרחיק לכת ואומר: לא נכון, סילוף. זה לא מתאים לך.

חוכרת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982:
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש לאפשר לשר האוצר לדבר.

שר האוצר י' ארידור:

איזה מין התנהגות זאת? מעמידים אתכם על דברים יסודיים בכלכלה, שפשוט או שאחם יודעים — — —

עדיאל אמוראי (המערך):

את הייצור הביטחוני אתה מכניס? מה אתה מחלק לנו?

שר האוצר י' ארידור:

איזה מין דבר זה? איזה מין התפרצות זאת? מלמדים אותם דברים יסודיים בכלכלה — — —

אורה נמיר (המערך):

מה זה פה, שיעור?

שר האוצר י' ארידור:

— — מסכירים להם את זה, הם לא יוכלו להבין גם אחרי ההסבר, מפני שהם לא מקשיבים.

שלמה הלל (המערך):

או שההסבר לא שווה, לא קולע.

קריאה מספסלי המערך:

לדעתך זה כבר שיא החוצפה.

שלמה הלל (המערך):

אתה מבין, מר שוסטק?

שר הבריאות א' שוסטק:

אני לא צריך להבין, אני בקואליציה.

שר האוצר י' ארידור:

חבר הכנסת ברילב גם נתן נתונים על כך שההשקעה הגולמית ירדה. חבר הכנסת ברילב פשוט לא קרא עוד שורה אחת קרימה בתחומים, שההשקעה הגולמית, למעט מלאי, עלתה ב־2.8% בהשוואה לירידה ב־9.4% בשנת 1980, ושההשקעה במכונות וכציד עלתה ב־11.7% בהשוואה לירידה ב־12% ויותר ב־1980. והיו שינויים במלאים, גם ביהלומים. אבל ההשקעה הגולמית, למעט מלאי, עלתה. והיה שינוי מגמה ב־1981. לא צריך לבוא ולספר לכנסת את הנתון הכולל את המלאי ולהסתיר מהכנסת את הנתון למעט המלאי. שהוא קובע מבחינת ההשקעה. ולהסתיר מהכנסת את הנתון לגבי מכונות וציד. שהוא חשוב מאוד מבחינת השקעה.

והדבר הכי בלתי זהיר שעשית, חבר הכנסת ברילב, היה כאשר הזכרת את עניין "פרוטרום", כי אתה חרמת הרבה להרחבת "פרוטרום".

חיים ברילב (המערך):

אני הזכרתי את "פרוטרום"?

שר האוצר י' ארידור:

אתה הזכרת את המפעלים הפטרוכימיים? אתה חרמת הרבה להרחבתם, ועשית זאת אחרי מלחמת יום הכיפורים, כומץ שהיה ידוע שמחיר הנפט עולה. או מצאת את הזמן להרחיב את הקמתם של מפעלים עתירי אנרגיה. ומכיוון ששניכם קראתם קריאות ביניים, חבר הכנסת אמוראי וחבר הכנסת ברילב, אני רוצה להזכיר לכנסת, שכבר אז חבר הכנסת אמוראי מתח עליון ביקורת חריפה על הנושא הזה. ועכשיו בגלל השגיאות שעשית אז, אנחנו צריכים בימים אלה ללכת לוועדת הכספים ולבקש הקצבה של מיליוני דולרים לסיוע למפעלים האלה, מפני שאנחנו לא רוצים שתתגרסו באטלה בגלל מה שאתה עשית בשנת 1974.

עדיאל אמוראי (המערך):

ארדוני היושב־ראש, הוא יכול להגיד כל דבר — — —

שר האוצר י' ארידור:

אני מבקש רשות להשיב. ארדוני היושב־ראש.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש ממך, חבר הכנסת אמוראי, קודם כול שבו.

עדיאל אמוראי (המערך):

אני רוצה לענות לך.

שר האוצר י' ארידור:

איזה מין דבר זה? נשללת ממני רשות הדיבור עליידי חבר הכנסת אמוראי? איזה מין פרוצדורה זאת?

היו"ר מ' סבידור:

רגע, יש לו רשות להגיד מלה.

עדיאל אמוראי (המערך):

הוא עכשיו שם כפי שאני דיברת על היצוא והיבוא האזרחי. אני דיברת על היצוא והיבוא הכולל. אם הוא רוצה להתווכח אתי, שיצטט אותי בדיוק ולא ישים כפי דברים שלא אמרת.

היו"ר מ' סבידור:

למה אתה אומר "הוא"? במקום "הוא" אתה יכול להגיד את הדברים לשר האוצר, וזה הכול. הרי אתם למדתם פעם יחד, אם אינני טועה.

שר האוצר י' ארידור:

כן, אבל הוא שכח הרבה ממה שלמד.

מיכאל כריזר (המערך):

לך לא היה מה לשכות.

שר האוצר י' ארידור:

אם הכוונה היא ליחס שבין היצוא ליבוא הכולל, וזה מה שדיבר חבר הכנסת ברילב, אני כאמת לא חשבתי שלוה התכוון חבר הכנסת אמוראי. אבל למספר הזה, ליחס בין היצוא והיבוא הכולל, אין שום משמעות מבחינת ההתקדמות לעצמאות כלכלית. מפני שכאשר אתה לוקח גם את היבוא הביטחוני. ואת זה לפחות חבר הכנסת ברילב היה צריך לדעת כדמטכ"ל לשעבר, כשלוקחים גם את היבוא הביטחוני, זה נתון לתנודות, שאין להן שום קשר להתפתחות היצוא והיבוא. וכאשר אתה עושה את היחס המקדם לעצמאות כלכלית, המספר שיש לו משמעות זה היחס בין היצוא ובין היבוא האזרחי. ואנחנו מודדים את היחס הזה. אבל יכולה להיות שנה אחת שבה יש יבוא ביטחוני גדול, יכולה להיות שנה שבה היבוא הביטחוני קטן. זה בכלל לא נכנס מערכת החישובים הכלכליים של ההתקדמות לעצמאות כלכלית. זה נכנס לגירעון במאזן החשלומים. זה נכון. אבל לא זה קנה המידה אם היצוא שלנו מתחיל להדביק את היבוא שלנו. אני חשבתי שגם חבר הכנסת אמוראי יודע את הדבר הזה.

חיים ברילב (המערך):

ארדוני שר האוצר, אפשר לשאול שאלה?

שר האוצר י' ארידור:

לא, אני מבקש לאפשר לי לדבר. אני מבקש לאפשר לי לדבר בלי הפרעות. הפריעו זה לזה בישיבות סיעת המערך.

חיים ברילב (המערך):

יש לי נתונים מ־1975. השנה היחידה שבה יש ירידה היא השנה שלך.

זה שנה שאין לכם חוכנית אלטרנטיבית. אני רוצה לדעת: מה אתם מציעים כחוכנית אלטרנטיבית? עלו על הכמה נואמים רבים שלכם. אתם באים ואומרים, שחקציב ההוצאות מוגזם. אני רוצה לדעת כמה חברי המערך מציעים לקצץ. בחינוך? בביטחון? בחקלאות? בתעשייה? אתם באים ואומרים, שאומדן ההכנסות איננו מספיק, איננו ריאלי. אני רוצה לדעת אילו מסים המערך מציע להגדיל. האם מציעים להגדיל אחמס ערך מוסף? האם מציעים להגדיל את מס הכנסה?

קריאה:

מס רכוש.

גד יעקבי (המערך):

יש לי הצעה.

שר האוצר י' ארידור:

עכשיו אל תפריע לי. היו לכם שלושה ימים להגיש חוכנית אלטרנטיבית ולא הצעתם.

גד יעקבי (המערך):

המס היחידי שאנחנו מציעים להגדיל — — —

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב־ראש, אני מבקש — — —

היו"ר מ' סבידור:

אל תציג להם שאלות.

שר האוצר י' ארידור:

לא, אני אדבר והם לא צריכים להפריע.

גד יעקבי (המערך):

ברצינות, אתה מפסיד שאתה לא שומע.

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב־ראש, אני אבקש — — —

אורה נמיר (המערך):

אתה שואל, אז משיבים.

מיכאל בריזהר (המערך):

למה אתה שואל?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת בריזהר,

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב־ראש, אם היושב־ראש איננו מסוגל — — —

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש: אל תעיר ליושב־ראש. אני פה מנהל את הישיבה.

שר האוצר י' ארידור:

בבקשה.

היו"ר מ' סבידור:

ואני מבקש ממך: אל תעיר לי.

שר האוצר י' ארידור:

מה יש? מותר לי לדבר כלי הפרעות.

היו"ר מ' סבידור:

אל תעיר ליושב־ראש. תציית ליושב־ראש.

שר האוצר י' ארידור:

מותר לי לדבר כלי הפרעות, זה הכול.

חיים בר־לב (המערך):

השקענו בתעשייה הזאת כשעתנו, כי זו תעשייה שיש לה מקום בארץ.

יעקב גיל (המערך):

עד מתי תשתעשעו בעסק הזה? עד מתי תשתעשעו בכלוף הזה? תשמע מה התעשיינים אומרים עליך. תשמע מה אנשי התירות אומרים עליך.

שר האוצר י' ארידור:

למה עכשיו חבר הכנסת אמוראי לא קורא קריאת כיניים? למה עכשיו הוא שותק?

חיים בר־לב (המערך):

משום שהוא לא מפריע לי.

שר האוצר י' ארידור:

מפני שהזהירו אותך אז שלא לעשות שגיאה, ולא שנית לאזהרות, והיום אתה בא ומדבר מעל כמת הכנסת על מפעלים פטרוכימיים, כשאנחנו צריכים לפנות לוועדת הכספים ולבקש יותר מ־10 מיליון דולר, ואנחנו מבקשים את זה, מפני שאנחנו לא ניתן לעם בישראל לשאת בנטל השגאות שלכם, ומשלמים את המחיר הזה גם היום. אני נותן לך דוגמה קונקרטית.

יעקב גיל (המערך):

אתה מוכר להם רלק במחיר יקר יותר ממחיר השוק העולמי, אתה יודע את זה? זאת הבעיה.

רענן נעים (המערך):

אתם לא תעשו שגיאות, משום שאתם לא עושים כלום.

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב־ראש, הם מפריעים וגוזלים את הזמן.

היו"ר מ' סבידור:

אבל זה תמיד כך.

שר האוצר י' ארידור:

זה תמיד, אבל הם צריכים להתרגל. שלושה ימים עמדו חברי המערך על הדוכן הזה ותקפו את התקציב. תקפו את הממשלה. מותר להם לשמוע תשובה, והם לא מוכנים לשמוע תשובה, בעיקר כאשר מצטטים אותם.

מיכאל בריזהר (המערך):

תשובה מנומקת.

יעקב גיל (המערך):

וביעילות.

יהודה חשאי (המערך):

מדוניות, מה המדיניות?

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב־ראש, זה לא ייתכן דבר כזה. איזה מין השתוללות זו?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת גיל, איזה מין הערה זאת?

שר האוצר י' ארידור:

איזה מין השתוללות זו?

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש, נא להפסיק את השיחות, אי־אפשר כך לנהל ישיבה.

שר האוצר י' ארידור:

היה לכם זמן, חברי המערך, להגיש חוכנית אלטרנטיבית.

- יעקב גיל (המערך):
זו חוצפה שעוברת כל גבול.
- יהודה חשאי (המערך):
איזו התנהגות זו?
- גד יעקבי (המערך):
- היו"ר מ' סבידור:
אני מבקש לשבת, חבר הכנסת יעקבי.
- אהרן הראל (המערך):
כמו שהוא מעיר לשרים, הוא יכול להעיר גם ליושב-ראש.
- היו"ר מ' סבידור:
כבר בישיבה הקודמת היו די הערות איך אני שולט או לא שולט בישיבה.
- שר האוצר י' ארידור:
אדוני היושב-ראש, אני מבקש שלא להרים עלי את הקול.
- היו"ר מ' סבידור:
עם כל הכבוד לשר האוצר — — —
- שר האוצר י' ארידור:
עם כל הכבוד, הוא לא ירים עלי את הקול.
- היו"ר מ' סבידור:
אתה לא תרים עלי את הקול, אתה תציית להוראות היושב-ראש ותתייחס אליו בכבוד.
- שר האוצר י' ארידור:
היושב-ראש לא ירים עלי את הקול.
- קריאה:
כל הכבוד.
- היו"ר מ' סבידור:
אתה מרים את הקול?
- שר האוצר י' ארידור:
היושב-ראש צריך להשליט סדר בישיבה.
- היו"ר מ' סבידור:
וגם כלפיך יש לי הזכות להעיר.
- יעקב גיל (המערך):
אדוני היושב-ראש הוא בעל-הבית כאן.
- היו"ר מ' סבידור:
אתה פה לא בעל-הבית הזה, אני בעל-הבית.
- יעקב גיל (המערך):
נכון, הוא צודק.
- ראש הממשלה מ' בגין:
זה בלתי אפשרי. עדיין לא היה תקדים בכנסת, שיושב-ראש יגער בשר.
- היו"ר מ' סבידור:
אני מבקש סליחה, אדוני ראש הממשלה, אני מבקש לנהל את הישיבה, שר האוצר, לא בפעם הראשונה, מעיר לי על הצורה שאני מנהל את הישיבה, איש לא עושה זאת.
- ראש הממשלה מ' בגין:
עדיין לא היה תקדים כזה בכנסת, שיושב-ראש יעיר כך לשר האוצר, אני מוחה. עדיין לא היה תקדים כזה.
- היו"ר מ' סבידור:
סליחה, שום שר — — —
- ראש הממשלה: מ' בגין:
עדיין לא היה תקדים כזה.
- היו"ר מ' סבידור:
הוא מעיר לי איך לנהל את הישיבה, רק שר האוצר.
- ראש הממשלה מ' בגין:
מה אתה רוצה להוכיח?
- היו"ר מ' סבידור:
הוא מעיר לי איך לנהל את הישיבה, וזאת לא הפעם הראשונה.
- ראש הממשלה מ' בגין:
אני מוחה, אדוני היושב-ראש, לא היה תקדים כזה שיושב-ראש יגזוף בשר.
- היו"ר מ' סבידור:
אני מקבל את מחאתך.
- אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
- היו"ר מ' סבידור:
אני מבקש שקט, חבר הכנסת כ"ץ-עוז.
- ראש הממשלה מ' בגין:
מה התקדים הזה? אני אביא את העניין בפני ועדת הפירושים, מה התקדים הזה?
- היו"ר מ' סבידור:
אני מבקש שתעשה את זאת, אדוני ראש הממשלה, אני לא נבהל מפני זה.
- ראש הממשלה מ' בגין:
אתה לא צריך להיבהל, אבל אסור לך לנזוף כך בחבר הממשלה.
- מיכאל ברידור (המערך):
מה זה?
- היו"ר מ' סבידור:
אסור לחבר ממשלה לפגוע ביושב-ראש הכנסת.
- יעקב גיל (המערך):
איזו התנהגות היא זו?
- מיכאל ברידור (המערך):
השרים שלך עומדים מעל הכנסת, אדוני ראש הממשלה?
- (קריאות באולם)
- היו"ר מ' סבידור:
אני מבקש: אל תגנו עלי, חבר הכנסת ברידור.
- אריה נחמקין (המערך):
זו לא ישיבת ממשלה, זו ישיבת הכנסת.
- היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת נחמקין, אני מבקש שלא לעזור לי.
- ראש הממשלה מ' בגין:
- יעקב גיל (המערך):
יש ליושב-ראש הזכות.
- מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982;
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

- פסח גרופר (הליכוד):
תפסיק שם, תפסיק.
- היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת וילנר, מה פתאום אתה מגן עלי? אני אעמוד בעצמי.
- תפיק זיאר (החזית הרמוקרטית של לורם ולשוויין):
הוא לא מגן עליך, הוא מגן על — — —
- יעקב גיל (המערך):
אדוני ראש הממשלה, מה זה עם האצבעות? מה זה, אדוני היושב־ראש?
- היו"ר מ' סבידור:
בבקשה להמשיך, אדוני.
- גד יעקבי (המערך):
— — —
- היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת גד יעקבי, אני מבקש.
- שר האוצר י' ארידור:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה — — —
- (קריאות באולם)
- היו"ר מ' סבידור:
חברי הכנסת, אני מבקש. חבר הכנסת בר־זר, אני מבקש לשכת. אל תקשו עלי, שקט, אני מבקש.
- שר האוצר י' ארידור:
אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני שאלתי את אנשי המערך: אילו מסים הם מציעים להעלות — מס ערך מוסף? מס הכנסה? אילו הוצאות הם מציעים לקצץ — בחינוך? בביטחון? בחקלאות? בתעשייה? איוו מדיניות הם מציעים לשנות? בסובסידיות — להגדיל? להקטין? לבטל? מה הם הציעו באשראי מוכוון — להגדיל אותו? לצמצם אותו? מה הם הציעו לגבי מטבע־חוץ — להחזיר אותו לפיקוח? להשאיר את הפיקוח? לבטל אותו, את מה שיש? מה הם הציעו לגבי תוכניות חיסכון — להגביר אותן? לצמצם אותן? לשנות את תנאיהן? מה עמדתם לגבי ההצעה שלנו בעניין מיסוי אינפלציוני — האם הם בעדה? האם הם נגדה? אולי אין להם שום דעה בעניין? הנואם הראשון של המערך, חבר הכנסת אמוראי, לא הביע שום עמדה בנושא הזה. מה העמדה? מהי המדיניות האלטרנטיבית שלכם? אתם בעד ההצעה של המיסוי האינפלציוני, שבאה למנוע מס על רווחים אינפלציוניים ולהטיל מס על רווחים אמיתיים? אז מגיע לממשלה ברכה על כך גם מן האופוזיציה.
- שמעון פרס (המערך):
מי עשה את האינפלציה? מי הביא אינפלציה של 100%?
- שר האוצר י' ארידור:
ואם אתם נגד ההצעה הזאת, אז תואילו לומר שאתם נגד ההצעה הזאת. אבל הרי אתם מחתמקים מקביעת עמדה — —
- שמעון פרס (המערך):
סלח לי, מי עשה את האינפלציה?
- שר האוצר י' ארידור:
— — מפני שאין לכם עמדה, מפני שאין לכם מדיניות ואין לכם מדיניות אלטרנטיבית. אז אתם מתאחרים סביב — —
- שמעון פרס (המערך):
אדוני שר האוצר, מי עשה את האינפלציה? אילו טובות אתה עושה?
- היו"ר מ' סבידור:
אני מבקש שקט, אל תפריעו.
- שר האוצר י' ארידור:
אני כבר לא מבקש שום דבר.
- שמעון פרס (המערך):
אל תעשה אינפלציה ואל תעשה מסים.
- היו"ר מ' סבידור:
אינפלציה, לא אינפלציה, אני מבקש שלא להפריע.
- שמעון פרס (המערך):
שאלים שאלה: מי ביקש אינפלציה כואת? מאז עלה הליכוד לשלטון, האינפלציה היא מעל 100%.
- היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת פרס, אני מבקש.
- שמעון פרס (המערך):
אתם הבאתם אינפלציה, עכשיו אתה רוצה להטיל מסים?
- היו"ר מ' סבידור:
נא להמשיך.
- שר האוצר י' ארידור:
תודה רבה, אדוני היושב־ראש.
- אם כן, אתם לא הגשתם מדיניות אלטרנטיבית. על מה אתם מתאחדים? כל מה שאתם מתאחדים עליו זה הצבעה נגד תקציב המדינה. מזל שיש תקציב, כך יש לכם על מה להתאחד, כדי להצביע נגד.
- חבר הכנסת אמוראי אמר, שאנחנו כמקום הראשון בעולם בשיעור האינפלציה, והסתמך על פרסומים בין־לאומיים. יש לנו אינפלציה גבוהה, זה נכון, אבל מותר, כשבאים לכנסת ומסתמכים על פרסומים בין־לאומיים, לחת את המקור, כי הפרסום הבין־לאומי איננו אומר את זה. מפני שהפרסום של קרן המטבע הבין־לאומית, שהיא המקור לדברים כאלה, איננו אומר את זה לגבי סוף 1981. ותיקו את הפרסום האחרון מ־פברואר 1982, ותראה שזה לא כך. אבל אני יודע מה המקור שלך.
- עדיאל אמוראי (המערך):
אתה רוצה את המקור? המקור הוא השנתון הסטטיסטי של האו"ם.
- היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת חריש, אני מבקש, מה הולך פה?
- עדיאל אמוראי (המערך):
אדוני השר, אני אניד לך.
- היו"ר מ' סבידור:
אל תגיד, אל תגיד.
- אהרן הראל (המערך):
הוא שואל כל הזמן שאלות, אז משיבים לו.
- היו"ר מ' סבידור:
בבקשה.
- שר האוצר י' ארידור:
אני לא שאלתי שום שאלה. אני נתתי תשובה על דברים לא נכונים שנאמרו בכנסת. אבל אני יודע איפה פורסם שאנחנו

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982:
— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

היו"ר מ' סבידור:

אדוני שר התחבורה.

שר האוצר י' ארידור:

אדוני היושב-ראש, אני אינני מותח ביקורת. אין זה ענייני למתוח ביקורת או להביע דעה על הגעשה בטורקיה. הם הורידו את האינפלציה מ-100% ל-30%, אבל שם יש שלטון צבאי. שם אין גם ביטוח מפני אבטלה, והאבטלה מגיעה שם ל-13% — 14%. אין שם שביתות והפגנות. אני רוצה לשאול את חבר הכנסת אמוראי, אם כשהוא נותן לנו את הדוגמה הטורקית הוא רוצה להנהיג את השיטות או את האמצעים הקיימים בטורקיה?

שמעון פרס (המערך):
זו השאלה?

שר האוצר י' ארידור:

האם המערך מאמץ לעצמו כמדיניות אלטרנטיבית את האלטרנטיבה הטורקית?

שמעון פרס (המערך):

לא. את האלטרנטיבה הישראלית של המערך, מה אתה מספר פה סיפורים? המערך היה בשלטון וניהל מדיניות אחרת. יש גבול לדמגוגיה. אי אפשר על כל דבר לענות בדמגוגיה. על זה הוויכוח?

אהרן הראל (המערך):

זה רק מראה שאין תשובות לגופו של עניין.

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, האם אני יכול לכקש לנווט את הספינה עד שנגיע ליעד?

רענן נעים (המערך):

אני כבר רוצה לשמוע מה דעתו על התקציב.

רוני מילוא (הליכוד):

אז אל תפריע כל הזמן. תנו לו לדבר.

רענן נעים (המערך):

שידבר לעניין.

היו"ר מ' סבידור:

מה זה "לעניין"? מי קובע פה מה זה "לעניין"?

רענן נעים (המערך):

אתה קובע — אז תקבע.

היו"ר מ' סבידור:

אני מבקש שתפסיק להפריע. זה קודם כולל.

רענן נעים (המערך):

אני רוצה לשמוע על החקלאות, על התעשייה, על העלייה, על הירידה.

יהודה חשאי (המערך):

על התיירות.

יעקב גיל (המערך):

על מגדלי הפרחים.

ראש הממשלה מ' בגין:

יעקב גיל (המערך):

על התפוזים, על גבעת-עדה.

היו"ר מ' סבידור:

אני אומר: גיל ונעים, אני מבקש שקט.

במקום הראשון — זה פורסם בעיתון "דבר". אבל עיתון "על המשמר", במאמר שכא אחרי זה, העמיד את עיתון "דבר" על הטעות שבפרסום הזה וציין במדויק שזה לא נכון. אם כך, למה בא חבר הכנסת עדי אמוראי ואומר שאלה פרסומים בין לאומיים המדברים על כך שאנו במקום הראשון? ממתי עיתון "דבר" הוא פרסום בין-לאומי?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

האם אפשר לדעת מי באמת נמצא במקום הראשון?

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת תופיק טובי, שר האוצר איננו עונה עכשיו על שאלות. הוא עונה על נאומים שהיו בריון על התקציב. בבקשה, אדוני שר האוצר.

שר האוצר י' ארידור:

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' סבידור:

כלי אירוניה.

שר האוצר י' ארידור:

אסור להודות ליושב-ראש? — לא אודה ליושב-ראש.

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת אמוראי נתן דוגמה להצלחה בהורדת האינפלציה — טורקיה הורידה את האינפלציה מ-100% ל-30%. במשך שנה שלמה לא הייתה למערך תוכנית אלטרנטיבית. חיפשנו את התוכנית האלטרנטיבית, ולפני חמישה ימים גילינו אותה. אני אינני מותח ביקורת על מה שנעשה בטורקיה. זה עניינה של ממשלת טורקיה. אבל מותר לנו שלא לקבל שיטה של שלטון צבאי.

שמעון פרס (המערך):

סלח לי, בישראל הייתה אינפלציה של 30% — 40%, בלי טורקיה, בלי ממשל צבאי ובלי הליכוד. מה אתה מטפס כל הזמן? מאז עלה הליכוד לשלטון עברה האינפלציה את ה-100%.

דב בן-מאיר (המערך):

ראש הממשלה הכטיה 15%, איפה ה-15%?

היו"ר מ' סבידור:

חברי הכנסת, אני מבקש.

שמעון פרס (המערך):

מי העלה את האינפלציה מעל ל-40%?

היו"ר מ' סבידור:

הבעיה הזאת עלתה כנאומים. תנו לשר האוצר להשיב.

שר התחבורה ח' קורפו:

אתם הורדתם ל-40%? אתם עלייתם ל-40%. כשום שנה לא ירדום. אילו הייתם נשארים בשלטון, הייתם עולים ל-200%.

שמעון פרס (המערך):

זה לא היה קורה.

שר התחבורה ח' קורפו:

למה לא היה קורה? זו רק שאלה של זמן.

דב בן-מאיר (המערך):

מ-56% ב-1974 ירדנו ל-28% ב-1977.

שר התחבורה ח' קורפו:

היית נשאר בשלטון עוד כמה שנים — היית עולה.

שתייצב את השכר הריאלי ותוספת שכר ריאלי בהתאם לעלייה כפריין? אבל אם באים ודורשים מפעם לפעם גם תוספת יוקר, גם תוספת שכר, גם תוספת מפעלית, גם תוספת ענפית, גם תוספת פריין וגם תוספות אחרות — אז מה רוצים שיקרה? שלא תעלה הצריכה מעבר לעלייה כפריין? הרי זאת התוצאה. מה אנחנו הצענו? הצענו ייצוב של השכר הריאלי והעלאה שלו בהתאם לפריין. אני הבעתי חקוניה, שיהיה על זה הסכם, לא ראיתי את התשובה החיובית של מוכיר ההסתדרות, אבל אני רוצה לציין מיד, שגם לא ראיתי את התשובה השלילית שלו, ואני מקווה שיהיה הסכם על כך. הממשלה מוכנה לתת את חלקה בהסכם הזה, כפי שאמרתי בנאום הפתיחה, גם עליידי הורדת מסים, זה חשוב מאוד שיהיה הסכם כזה מפני שהסכם בעניין תוספת הירוק המלאה עדיף על חוק.

ירוחם משל (המערך):

שר האוצר י' ארידור:

וצריך להגיע להסכם. אבל באמת אי אפשר לחקוף את שר האוצר משני הצדדים: גם לטעון מטעם הסיעה בכנסת מרדע עולה הצריכה וגם לעשות הכול מטעם הסיעה בהסתדרות להגדלת הצריכה. אי אפשר לנהוג כך. בכל זאת, בנושא מרכזי של עתיד המשק מותר למערך לדבר בקול אחד. אין זו שאלה משנית.

ירוחם משל (המערך):

מה שהגשתי לך בשם ההסתדרות גם כן היה פה אחד.

שר האוצר י' ארידור:

אבל יש לי שיחות עם חבר הכנסת משל, ושיחות טובות, ולכן אוכל להמשיך בשיחה לא מעל במת הכנסת.

לחבר הכנסת הרצוג היה רעיון. אני מוכרת להגיד שהוא הציע תוכנית אלטרנטיבית איך לעודד השקעות ואיך לעודד השקעות ביטחוניות. חבר הכנסת הרצוג אמר: למה לא לפתח את רשת הטלפונים באמצעות הבורסה, השקעות מהבורסה שיבואו לפיתוח רשת הטלפונים? טוב, אפשר להתווכח על כך — כן, לא, באיזו מידה. אחר כך הוא אמר: אם אין כסף ל"לביא", למה שלא לממן את ההשקעות ל"לביא" באמצעות הבורסה? כך שמעתי, תוכנית אלטרנטיבית, שתי תוכניות אלטרנטיביות — האחת לטלפונים והאחת ל"לביא". אני רוצה להגיד לכם מה תהיה התוצאה של דברים אלה: אם הבורסה עולה — יהיו טלפונים, אם הבורסה יורדת — לא יהיו טלפונים; אם הבורסה עולה — יהיה "לביא", אם הבורסה יורדת — לא יהיה "לביא". זאת התוכנית הכלכלית של חבר הכנסת הרצוג.

חברת הכנסת אורה נמיר נמנית עם אלה המטפלים בצד ההוצאות, בעיקר בתחום ההוצאות של החינוך.

דב בן-מאיר (המערך):

החינוך אינו הוצאה, זו השקעה.

שר האוצר י' ארידור:

תמיד היא דורשת יותר — עוד מורים, עוד פסיכולוגים, עוד בתי-ספר, עוד שעות, עוד משכורות.

אורה נמיר (המערך):

אני ריבית על פסיכולוגים?

שר האוצר י' ארידור:

אינני זוכר שגילית משהו שבו אפשר לחסוך.

אורה נמיר (המערך):

אם אינך זוכר, כדאי שתדייק.

רענן נעים (המערך):
 שיהיה רענן.

היו"ר מ' סבידור:
 בבקשה.

שר האוצר י' ארידור:

אם להמשיך בקריאות הביניים שלי לנאומי המערך — —

אריה נחמקין (המערך):
 דלב עליהן.

אורה נמיר (המערך):

מה אתם רוצים ממנו? תגו לו לדבר.

שר האוצר י' ארידור:

אני רוצה לעבור לעניין האבטלה. קצב האבטלה או שיעורה לא גדלו. אם אני לוקחים את הממוצעים האחרונים, יש אפילו ירידה מסוימת. ככל אופן, אין גידול בקצב האבטלה. למשל, מספרם של אלה שקיבלו אישורים על קבלת רמי אבטלה כפברואר היה 11,867, כאשר בינואר היה המספר 12,406, וכדצמבר — 12,067. מספרם של אלה הרשומים כמובטלים 6 ימים ויותר בחודש הוא בממוצע כ-1% מתוך כלל כוח התעסוקה. נכון שאלה הרשומים ככלתי מועסקים מספרם מגיע בערך ל-5%. וזה מספר פחות או יותר קבוע. לכן, לכל המהומות שאחם עושים בעניין האבטלה, גם להן אין שחר. זה נכון בדיוק כמו טענתכם שלא מקימים מפעלים חדשים.

שמעתי את דבריו של חבר הכנסת משל. הוא מתח ביקורת על העלייה ברמת הצריכה.

ירוחם משל (המערך):

לא, אמרתי שיש עלייה בצריכה ופחות בהשקעות.

שר האוצר י' ארידור:

זאת אומרת, אני מכין שאתה מתחת כזה ביקורת על העלייה ברמת הצריכה.

ירוחם משל (המערך):

לא מתחתי ביקורת, קבעתי עובדה. אמרתי שיש עלייה ברמת הצריכה והקטנה בהשקעות.

שר האוצר י' ארידור:

אז חכרים שלך מתחו ביקורת על העלייה ברמת הצריכה.

ירוחם משל (המערך):

אבל אני לא אמרתי זאת, רק קבעתי עובדה.

שר האוצר י' ארידור:

טוב, אז אתם מחלקים את העבודה. חכרים של חבר הכנסת משל מותחים ביקורת על העלייה ברמת הצריכה, וחבר הכנסת משל עושה הכול כדי שרמת הצריכה תעלה, ואלה תוכניות אלטרנטיביות, שמעלים שכר — — —

ירוחם משל (המערך):

אצלנו מדברים כולם בקול אחד.

אהרן הראל (המערך):

ארוני השר, אתה מעלה יותר שכר.

היו"ר מ' סבידור:

מה זה, מתקיים פה סימפוזיון מקביל במשולש יחד עם נאום? אני מבקש שקט. נא להמשיך.

שר האוצר י' ארידור:

אני רוצה לדעת, איך אפשר למנוע עלייה ברמת הצריכה מעבר לעלייה כפריין, אם לא עליידי תוספת יוקר מלאה

חברת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת חוק התקציב לשנת הכספים 1982:

— הצעת חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981 —

אורה נמיר (המערך):
אדוני שר החינוך והתרבות, כדאי שחשמע בכמה גדל
ריאלית תקציב החינוך.

שר האוצר י' ארידור:
הוא יודע את זה.

אורה נמיר (המערך):
פשוט שוחחנו הבוקר.

שר האוצר י' ארידור:
תקציב החינוך גדל ריאלית ב-10% מעל התקציב
המעודכן, ואת באה וטוענת, לאחר שתקציב החינוך גדל
ריאלית מעל התקציב המעודכן ב-10%, שהחלשים נפגעים. אז
מה ההיגיון להוסיף תקציב? בכל זאת צריך להיות איזה שהוא
סדר בטיעון הזה.

יעקב גיל (המערך):
אדוני שר האוצר, כששר החינוך והתרבות יעלה על הדוכן,
הוא יאמר את דבריו, ואז תראה שאתה מוסר דברים לא
מדויקים לכנסת הזאת.

אורה נמיר (המערך):
לא מדויקים — זה *understatement*.

שר האוצר י' ארידור:
כאים וטוענים נגדנו, שתקציבי הרווחה נפגעו.

היו"ר מ' סבידור:
חבר הכנסת גיל, חברת הכנסת אורה נמיר, אני חושב
שהיתה בינינו הסכמה, ואת הרי נוטה לחינוך.

אורה נמיר (המערך):
סליחה, אני מתנצלת.

יעקב גיל (המערך):
אדוני, שעה וחצי הוא מעסיק אותנו. קריאת ביניים מותרת.

שר האוצר י' ארידור:
אני שמה שחברת הכנסת אורה נמיר מאפשרת לי להמשיך
לדבר.

אתם באתם בטענות על תקציבי הרווחה שנפגעו. גם
מסרתם לכנסת מספרים לא נכונים. אמרתם שתקציבי הרווחה
יורדו. ב-1982 הצעת התקציב של החינוך, הבריאות, העבודה
והרווחה וההשכלה הגבוהה עולה ב-5.5% ריאליים לעומת
התקציב של 1981.

אמרי רון (המערך):
תוסיף את התקציב הנוסף.

שר האוצר י' ארידור:
זה אחר התקציב הנוסף, מפני שבלי התקציב הנוסף זה
9.6%. לעומת התקציב המאושר זה 9.6%, ו-5.5% לעומת
התקציב המעודכן. אז מדוע אתם כאים ומפריחים בכנסת
דברים שאין להם שחר עוברתי?

חבר הכנסת יעקבי, חבר הכנסת שחל וגם חברי כנסת
אחרים באו בטענה על סמכויות נוספות שהממשלה לקחה
לעצמה. היא לא לוקחת את זה לעצמה. היא מביאה את זה
לאישור הכנסת. אי-אפשר לבוא ולהגיד לממשלה, שבתחומים
של תקציבים ציבוריים, הממונים על חשבון הכנסת והכלולים
בתקציב הכנסת, לא יהיה לממשלה מה לומר בהזרמה
התקציבית הזאת. זו אינה באה במקום הסמכות החוקית
הקיימת, זו נותמת לסמכות החוקית הקיימת. אין זה מקטין
את הפיקוח של הכנסת — הפיקוח של הכנסת באמצעות
הממשלה — מפני שיש לכנסת ביקורת על הממשלה, ואין

שר האוצר י' ארידור:
אמרת: אסור לקצץ בתקציב החינוך. מה לעשות ורוצים
לקצץ קצת גם בפסיכולוגים? את לא תמכת בזה. אמרת: אסור
לקצץ בתקציב החינוך.

אני רוצה לדעת מה ניתן בכל זאת לעשות? אולי כדאי
להציע הצעה, כשמציעים איך להוסיף, אולי גם כדאי להציע
מאיפה להוריד? התאטרון חשוב — אסור לקצץ; הספורט
חשוב — אסור לקצץ, הוא יהיה; שכר המורים — צריך
להעלות; שעות לא פרונטליות — צריך להוסיף. אני רוצה
לדעת — — —

אורה נמיר (המערך):
סליחה, מי אמר את כל הדברים האלה?

שר האוצר י' ארידור:
מפני שהוסיפו שעות פרונטליות — — —

אורה נמיר (המערך):
סלח לי, אדוני שר האוצר, כדאי שתדויק.

שר האוצר י' ארידור:
כשאת אומרת שאי-אפשר לקצץ — — —

אורה נמיר (המערך):
אני מבקשת שתדויק.

יאיר צבן (המערך):
אי-אפשר לדויק בשעה כזאת.

היו"ר מ' סבידור:
דקה, אדוני שר האוצר, חברת הכנסת אורה נמיר, אני
מבקש סליחה. את נאמת, השר עונה לך, ועכשיו את תשיבי שוב
ואנחנו נקיים דיאלוג? אני מבקש.

אורה נמיר (המערך):
אדוני היושב ראש, אני מקבלת שאתה בעל-הבית.

שר האוצר י' ארידור:
הרי כך נאמר: אי-אפשר לקצץ דבר בתקציב החינוך. אם
אסור לקצץ דבר, הרי השעות הלא-פרונטליות שהוסיפו לפני
שנה — צריך להשאיר אותן. אני רוצה להבין, חברת הכנסת
אורה נמיר, ככל זאת חברת כנסת — ואת אינך יחידה מהסוג
הזה — המטפלת אך ורק בצד ההוצאות, אולי יש לך איוו
שהיא הצעה? אני בטוח שיש לך הצעה לאיזו שהיא תוכנית
תקציבית כוללת. למה לשמור אותה בסוד מהכנסת? הרי אי-
אפשר רק להוסיף הוצאות. צריך גם להגיד ממה מורידים, צריך
להגיד למה מוסיפים הכנסות.

יגאל הרביץ (תל"ם):
למה אי-אפשר?

שר האוצר י' ארידור:
אני רואה שאפשר.

עכשיו תראי את ההיגיון שבטיעון שלך. את אומרת, שאם
נוסף כסף, נפתור את בעיית החלשים. כך דיברת.

אורה נמיר (המערך):
ביקשתי שלא לקצץ.

שר האוצר י' ארידור:
זה נקרא להוסיף כסף. הרי באת בטענה על שר החינוך
והתרבות, מדוע הוא ירד ב-3% בתקציב. ודשת להוסיף כסף,
לפתור את בעיית החלשים, אבל תקציב החינוך גדל ריאלית
מעל התקציב המעודכן ב-10%.

לכנסת ביקורת ישרה על תאגיד כלשהו. זה מגדיל את האחריות.

הנה בא אחד מחברי הכנסת, ומתח ביקורת על כך שהתקציב המוצע אינו מסכה את כל המשמעות הכלכלית של המדיניות, מפני שיש גם פעולות ררך בנק ישראל. נכון שיש פעולות דרך בנק ישראל, והן לא נכללות בתקציב. או מדוע כשהיה הוויכוח עם נגיד בנק ישראל, אמרתם שבנק ישראל צריך להיות עצמאי? היום אתם באים ואומרים: למה יש דברים שאינם בפיקוח הכנסת?

אתם צריכים להבין שאנחנו רוצים להנהיג משק מסודר ורוצים שתקציבים ציבוריים, אם יש לנו גישה אליהם, יפעלו בהתאם למדיניות המאושרת עליידי הכנסת ובפיקוח ציבורי מתאים יותר. זה רק יעזור לנו לנהל את המאבק הכלכלי שלנו.

יש לנו תקציב שבא בעקבות שנה שבה היתה התקדמות כלכלית. התקציב הזה מבשר את המשך ההתקדמות הכלכלית.

אני מודה ליושבי ראש על שאפשר לי להשיב.

רענן נעים (המערך):

אדוני שר האוצר, אני מבקש תשובה.

שר הבריאות א' שוסטק:

בתקציב הבא.

רענן נעים (המערך):

זה סקנדל, ששר האוצר לא נתן תשובה על מצבה של ההתיישבות העובדת. זו שערורייה.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת נעים, אני מבקש.

רענן נעים (המערך):

זאת שערורייה. הוא עשה פה ליצנות ולא נתן תשובה על המדיניות שלך.

היו"ר מ' סבירור:

איזה מין מלה היא זאת?

רענן נעים (המערך):

שר האוצר לא אמר מלה על ההתיישבות העובדת. זה סקנדל. זו שערורייה. אדוני שר האוצר, אתה לא תצא מזה חלק.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת נעים, איזה מין אומים? מה זאת אומרת: "לא תצא מזה חלק"?

רוני מילוא (הליכוד):

איזה ביטוי זה?

רענן נעים (המערך):

ההתיישבות העובדת נכנתה בעמל יותר מדי גדול מכדי שאתה תהרוס אותה. שר האוצר הרוס את ההתיישבות העובדת. הוא לא אמר מלה על תקציב ההתיישבות.

ה. הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 44), התשמ"ב — 1982*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 44), התשמ"ב — 1982. בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, את החוק יביא יושבי ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת מנחם פרוש.

* "דברי הכנסת", חוב' י"ג, עמ' 1173; נספחות.

היו"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת נעים, אני מבקש לשכת. אני מבין, ששכאשר אמרת ש"שר האוצר לא יצא חלק" אתה התכוונת, שלא יצא חלק מבחינת הביקורת. אני רוצה שהדברים יהיו ברורים כפרוטוקול, אתה מתכוון לביקורת.

רענן נעים (המערך):

בוודאי, אלא מה? יותר מזה?

היו"ר מ' סבירור:

טוב, רשמתי לפני.

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצבעות. חבר הכנסת רענן נעים, כדי להפיג קצת את המתח, אני מזמין אותך להיות אחד משני המונים. אני מזמין גם את חבר הכנסת פנחס גולדשטיין להיות מונה.

רענן נעים (המערך):

הוא הוריד לי את כל החשק.

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, אנו מצביעים תחילה על חוק התקציב לשנת הכספים 1982. בקריאה ראשונה.

ה צ ב ע

בעד העברת הצעת החוק

לוועדת הכספים — 55

נגד — 44

ההצעה להעביר את חוק התקציב לשנת הכספים 1982, התשמ"ב — 1982, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

חברי הכנסת, עכשיו אנו עוברים להצבעה על חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981, התשמ"ב — 1982. בקריאה ראשונה.

ה צ ב ע

בעד העברת הצעת החוק

לוועדת הכספים — רוב

נגד — מינוט

ההצעה להעביר את חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981, התשמ"ב — 1982, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר מ' סבירור:

בהנחה שאין צורך לספור — אם חברי הכנסת מסכימים — אנו רושמים לפנינו, שנתקבלה ההחלטה להעביר את חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1981, התשמ"ב — 1982, לוועדת הכספים להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

מנחם פרוש (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

כבוד היושבי ראש, כנסת נכבדה, הריני מתכבד להגיש לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 44), התשמ"ב — 1982. בראשית דברי הריני מבקש לחקן שלושה שיבושים שנפלו בנוסח החוק.

חוכרת י"ח, ישיבה ס"ה

— הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 44): הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 5) —

לחוק אין הסתייגויות. הריני מבקש לאשר אותו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

היו"ר מ' סכידור:

תודה ליושב־ראש ועדת העבודה והרווחה. חברי הכנסת, אני ניגשים להצבעה.

ה צ ב ע

סעיפים 1, 2, 3, עם התיקונים שהביא יו"ר

הוועדה, נתקבלו.

היו"ר מ' סכידור:

חברי הכנסת, עכשיו נצביע על החוק בקריאה שלישית.

ה צ ב ע

בעד החוק — רוב

נגד — אין

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 44).

התשמ"ב — 1982, נתקבלה.

7. הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 5), התשמ"ב — 1982*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

כמה תיקונים מהותיים ביותר, שהם שונים מהנוסח כפי שהוועדה אישרה. למשל, אני מפנה את תשומת הלב לתיקון שמחק את המלים "לדעת מבקר המדינה" בסעיף 8.4. זה תיקון אחד. לאחר מכן בסעיף 9 הוסף סעיף אחד. כלומר, יש לנו כאן עניין עם שינויים מהותיים ולא עם תיקוני דפוס, והייתי רוצה לדעת: א. האם זה תקין לפי הפרוצדורה של הכנסת? ב. מי החליט על כך ואיך זה קרה?

היו"ר מ' כהן־אבידב:

חבר הכנסת רובינשטיין, יכול להיות שהעניין נדון בוועדה, ותיחה טעות שלא כללו את זה. לכן נשמע את הנימוקים. מי שיכול לתת את הנימוקים המדויקים זה חבר הכנסת כהן־אורגד, ואני מציע שנשמע את תשובתו. בנקודה זו אני מבקש להשיב על ההצעה לסדר. נשמע את ההנמקה. ואחר כך נחליט.

יגאל כהן־אורגד (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני אחזור על ההסבר שנתתי לחבר הכנסת רובינשטיין לפני 10 דקות, כאשר הוא שאל אותי את השאלה הזאת מחוץ לאולם המליאה. א. כל התיקונים המופיעים בדף התיקונים, למנוע ספק־ספקא, הוצבעו בוועדת הכספים. ב. השינוי המהותי היחיד, שאליו הפנה את תשומת לבנו חבר הכנסת רובינשטיין, הוא בסעיף 8.4 החדש, שלפיו יימחקו המלים "לדעת מבקר המדינה". נעשה מתוך מגמה לחזק את האובייקטיביות ולא להשאיר שיקול דעת לגבי המקרים שעליהם לא צריך לחול סעיף התרומות. קרי, רק במקרים שבהם הכסף נתרם למטרות תרבות וחינוך, ולא יישאר שום שיקול־דעת, רק באותם מקרים הם לא

1. ברישא של סעיף 22א(א), במקום "שמכוחו משתלמת" צריך להיות "ומשתלמת מכוחו"; 2. בסעיף 22א(ב), במקום "משנת הכספים" צריך להיות "משנת כספים"; 3. בסעיף 2 של החוק, במקום "ושמכוחו משתלמת" צריך להיות "ושמשתלמת מכוחו".

חוק זה הוא פרי יוזמתה הברוכה של חברת הכנסת שושנה ארכלי־אלמחלינו, אשר יזמה בשעתה את התיקון המקביל לגבי יתומים של נפגעי עבודה. כבר אז התכשה בוועדה דעה, כי אין להפלות בין יתום ליתום, ויש להעניק את מענק הבר־מצווה לכל היתומים, בלי להתייחס לסיבת מותו של ההורה.

הוועדה דנה בעניין ושמעה את נציגות ארגון אלמנות שאירים והחליטה לאשר את הצעת החוק ללא התנגדות, בנוסח המונח על שולחן הכנסת.

ברצוני לעמוד על תיקון קל שהכניסה הוועדה בסעיף 22א וכן בסעיף 782 של החוק. התיקון בא להבהיר, כי יתומים שמקבלים תגמולים על־פי חוק משפחות חיילים שנספו במערכה, ועקב זאת אינם מקבלים גמלה על־פי חוק הביטוח הלאומי — בגלל ההוראות בעניין גמלאות כפל — יקבלו מענק בר־מצווה לפי החוק שמכוחו הם מקבלים את הקצבאות.

היו"ר מ' סכידור:

חברי הכנסת, אני עוכרים עכשיו לחוק מימון מפלגות (תיקון מס' 5), התשמ"ב — 1982. בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. את החוק יביא בשם ועדת הכספים חבר הכנסת יגאל כהן־אורגד.

יגאל כהן־אורגד (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני חושב שלפני שניגש להצבעה על החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית מן הראוי להביא לידיעת הבית ולידיעת יושב־ראש הכנסת את הסיבה שבגללה, ככל הנראה, בפעם הקודמת החוק לא היה מונח על שולחן החברים. מסתבר שהסידור החדש, שכולנו מקווים שיהיה מאוד יעיל, של הדפסת החוקים במחשב, לפעמים גם יוצר תקלות. זו הסיבה שבגללה — בצדק — חבר הכנסת טובי ביקש שהחוק יהיה מונח לפני שהוא יוצבע. על רקע זה באה ואי בקשתי להפסקה של דקות מספר, כדי שנוכל לבדוק את פלאי המחשב בקשר לחוק זה. עכשיו, בשעה טובה, נמצא החוק לפנינו.

היו"ר מ' סכידור:

חבר הכנסת כהן־אורגד, אני מודה לך על ההסבר ואני דושם אותו לפני. מכיוון שבאמת לא היתה מזכנת לי הסיבה לדחייה, תודה רבה לך על ההסבר.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב־ראש, יש לי הערה לסדר. אנחנו קיבלנו דף תיקונים שהונח לאחר שההצעה הונחה בנוסתה. כפי שהוכנה לקריאה שנייה על־ידי הוועדה. דף התיקונים הזה מדובר על טעויות דפוס רגילות. זה מקובל עלי. אבל, לעומת זאת, יש

ייראו כתרומה לנושא סעיף 8. לצד הפרוצדורלי עניתי מקודם.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
כן, אבל הם אושרו לאחר ההנחה. לעניות דעתי צריך להרפס את החוק מחדש עם התיקונים. אני מציע להרפס את זה מחדש ולהביא לישיבה מחר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
כן. השאלה היא, האם בוועדה דנו ופשוט שכחו?

יגאל כהן-אורגד (כשם ועדת הכספים):
הסכרתי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני מבקש שלא להצביע היום על הצעת החוק, אלא מחר.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אנחנו בודקים את זה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם זה נעשה לאחר שהחוק הונח על שולחן הכנסת, זה לא בסדר. נפסיק את הישיבה ותביאו את זה מחדש בשבוע הבא.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
לא הייתי ולא שמעתי. אני מבין שאתה מסתפק בתשובה הזאת. חבר הכנסת רובינשטיין, נאמר פה שהעניין הזה נדון והוצבע בוועדה, אלא, כפי הנראה מתוך טעות או השמטה, הדבר הזה לא נכלל בהצעת החוק כפי שהיא.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
לא, אני מבין מחבר הכנסת כהן-אורגד, שזה הוצבע בוועדה בהצבעה נפרדת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני מצטער, אבל התקנון כאמת מחייב להרפס את זה מחדש. יש להביא את הצעת החוק מחדש לוועדה ולדון בה.

יגאל כהן-אורגד (כשם ועדת הכספים):

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מוכן לקבל את הצעתו של חבר הכנסת כהן-אורגד.

אני חוזר, אדוני היושב-ראש. גיליון התיקונים, כפי שאמר חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, מתוך חמישה תיקונים כלל ארבעה תיקונים בעלי אופי טכני ותיקון אחד מהותי שעליו עמדתי מחיקת המלים "לדעת מבקר המדינה". כל חמשת התיקונים הוצבעו כדי למנוע ספק. הסכרתי שהשינוי "לדעת מבקר המדינה" בא להחמיר ולא להקל. הם הוצבעו לאחר שהדף הונח על שולחן הכנסת.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):
זה אושר בוועדה?

היו"ר מ' כהן-אבידב:
הרשה לי לקרוא את הסעיף. סעיף 124(א) אומר כך: "הוועדה הנוגעת בדבר רשאית לחדש דיוניה בהצעת החוק גם לאחר שהונחה על שולחן הכנסת וכל עוד לא התחילה הקריאה השנייה". סעיף (ב) אומר: "החליטה הוועדה לעשות כן, יודיע יושב-ראש הכנסת על כך בכנסת והקריאה השנייה תידחה עד שהצעת החוק תחוזר ותונח על שולחן הכנסת". משתמע מכך, שצריך להחזיר את הצעת החוק ולהביא אותה מחדש. כך אני הכינתי את הסעיף הזה של התקנון.

יגאל כהן-אורגד (כשם ועדת הכספים):
כן, זה אושר בוועדה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני רוצה להבהיר, לא היה כאן ניסיון מצדי לדחות את זה, כפי שאמרו חברי הכנסת. אני מוכן לקבל את ההצעה שהציע חבר הכנסת כהן-אורגד.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מבקש את הכרעת היושב-ראש.

מרדכי כן-פורת (תל"ם):
אני חושב, שהחלטה אינה נחונה בידו של מציע ההצעה. הוא איננו יכול להתפשר עם המליאה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
השאלה היא למה זה לא הודפס לאחר הכנסת התיקונים.

יגאל כהן-אורגד (כשם ועדת הכספים):
הוא לא מתפשר עם המליאה.

יגאל כהן-אורגד (כשם ועדת הכספים):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ובמיוחד חבר הכנסת רובינשטיין, יש לי הצעה, כדי למנוע כל ספק אני מציע שנצביע, ואני מבין שהמטרה היא שנצביע על הצעת החוק כפי שהונחה על שולחן הכנסת עם שגיאות הדפוס ונשאיר לנסח של משרד המשפטים לתקן את התיקונים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
ההחלטה היא בידי הקית ולא בידי חבר הכנסת כהן-אורגד. הוא רק הסביר מה קרה והסביר את העמדה.

אמנון רובינשטיין (שינוי — מפלגת המרכז):
אני מוכן.

מרדכי כן-פורת (תל"ם):
המליאה, בניגוד להחלטת הוועדה של היום, חייבת להמתין עד — — —

יגאל כהן-אורגד (כשם ועדת הכספים):
אני מבקש להבהיר לגופו של עניין, והיושב-ראש יחליט כפי שירחיק.

יהודה חשאי (המערך):
כיוון שהוועדה אישרה — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:
ואחר כך יהיה תיקון. פרט לתיקון טעות דפוס, פרט לסעיף 9, שלא נעים שהוא יודפס בצורה כזאת, או זה מקובל.

יגאל כהן-אורגד (כשם ועדת הכספים):
חבר הכנסת יהודה חשאי, תואיל לא להפריע לי.

יהודה חשאי (המערך):
אני מצטער, אני מבקש שלא לדון בהצעה כפי שהונחה, מכיוון שזה בניגוד למוסכס בין המפלגות.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אולי נציע שידיפסו את זה מחדש?

יהודה חשאי (המערך):
כל התיקונים אושרו היום בוועדת הכספים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אולי נציע שידיפסו את זה מחדש?

יהודה חשאי (המערך):
כל התיקונים אושרו היום בוועדת הכספים.

חוברת י"ת, ישיבה ס"ה, ד' באדר התשמ"ב (2 במרס 1982)
 — הצעת חוק מימון מפלגות (תיקון מס' 5) —

בנוסחתו הקודם ולפי כוונתו היה לפי הנוסח שהונח על שולחן המליאה. דף התיקונים כולל את התיקונים הטכניים שבנוסח החוק בתוספת אותו שינוי שהוחלט עליו. לכן, לפני שאני משאיר את העניין להחלטתו של היושב-ראש, מצאתי לנכון לציין, שדף התיקונים שהונח על שולחן הכנסת הוא הדף שבא לאחד ולהבהיר את אותה נקודה, לפי בקשתו של אחד מחברי סיעת המערך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

הסעיף בתקנון הוא ברור ביותר. אני סבור שצריך להפסיק את הדיון בהצעת החוק ולהתזיר אותה לוועדה. הוועדה תרון בהצעה ותהפיק מחדש את הצעת החוק. הנושא ייכלל בסדר-היום של הכנסת בהקדם.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה של הכנסת מחר בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

לא יועיל, אלא לבוא ולהגיד שמפסיקים עכשיו את הדיון. היושב-ראש חייב לנהוג על-פי התקנון, ולהודיע שלוקחים את הנוסח הקודם, מגישים את הנוסח החדש וקובעים מועד לסדר-היום, מתי דנים בנוסח המתוקן כפי שהוועדה החליטה.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, במיוחד חבר הכנסת שחל, שכנראה איננו מקבל דיווח מחברי סיעתו בוועדת הכספים על הסיבה שבגללה מופיע דף התיקונים. — — —

משה שחל (המערך):

זה לא שייך לעניין.

יגאל כהן-אורגד (הליכוד):

הוועדה הצביעה על נוסח החוק כפי שהונח על שולחן הוועדה. חבר הוועדה מסיעת המערך בוועדת הכספים חשב שהנוסח של החוק בנקודה אחת איננו די חד, כאשר החוק

הישיבה ננעלה בשעה 22:43.